

<b>Inhoud</b>	<b>Blz.</b>
<b>Horizontale Toelichting</b>	<b>00</b>
<b>Verticale Toelichting</b>	<b>00</b>
<b>Toelichting op de belastingontvangsten</b>	<b>00</b>
<b>Toelichting op de belastinguitgaven</b>	<b>00</b>



# 1 Horizontale Toelichting

## **Horizontale Toelichting 2013–2018 (internetbijlage)**

In deze bijlage wordt per begroting (of begrotingsfonds dan wel aanvullende post) een toelichting gegeven op het verloop van de uitgaven en niet-belastingontvangsten vanaf 2013 tot en met 2018.

De totalen per begroting zijn exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen; deze uitgaven worden separaat gepresenteerd.

De cijfers van de afzonderlijke begrotingen luiden in miljoenen euro's in constante prijzen van het jaar 2013. Via aanvullende posten voor loon- en prijsbijstelling wordt een reservering opgenomen voor toekomstige loon- en prijsstijgingen.

## Horizontale Toelichting

### De Koning

<b>I De Koning</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	40,2	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
totaal niet-belastingontvangsten	0,4					
1 Uitkering leden koninklijk huis						
Uitgaven	7,5	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6
2 Functionele uitgaven van de Koning						
Uitgaven	27,0	26,8	26,8	26,8	26,8	26,8
Ontvangsten	0,3					
3 Doorbelaste uitgaven van andere begrotingen						
Uitgaven	5,7	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Ontvangsten	0,1					

De begroting van «de Koning» bevat naast de uitkeringen aan de leden van het koninklijk huis (artikel 1: *uitkering leden Koninklijk Huis*), ook de uitgaven die functioneel samenhangen met het koningschap.

Op artikel 2 staan de *functionele uitgaven van de Koning*, waaronder de uitgaven aan personeel en materieel en overige specifieke uitgaven zoals de inzet van luchtvaartuigen en het reguliere onderhoud van de Groene Draeck.

Op artikel 3 staan de *doorbelaste uitgaven van andere begrotingen*, zoals de uitgaven in het kader van voorlichting, het Militaire Huis als onderdeel van de Dienst van het Koninklijk Huis en de uitgaven van het Kabinet van de Koning.

### Staten-Generaal

<b>IIA Staten-Generaal</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	142,5	138,1	136,1	134,8	138,2	134,8
totaal niet-belastingontvangsten	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
1 Wetgeving en controle Eerste Kamer						
Uitgaven	13,6	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
2 Uitgaven tbv van (oud) leden Tweede Kamer en leden EP						
Uitgaven	32,2	32,2	32,2	32,2	33,7	32,7
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3 Wetgeving en controle Tweede Kamer						
Uitgaven	95,7	93,1	92,4	92,3	95,3	93,3
Ontvangsten	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
4 Wetgeving en controle Eerste en Tweede Kamer						
Uitgaven	1,5	2,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	-0,5	-1,3	-1,6	-2,8	-3,9	-4,3

## Horizontale Toelichting

### Artikel 1 Wetgeving en controle Eerste Kamer

De Eerste Kamer is tijdens de abdicatie aangewezen als de gastheer voor de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal. Dit heeft geleid tot incidenteel hogere uitgaven in 2013 op dit artikel, voor onder andere de huur van de Nieuwekerk, en reis- en verblijfkosten van de Statenleden en buitenlandse gasten.

### Artikel 3 Wetgeving en controle Tweede Kamer

Vanwege de tussentijdse verkiezingen in 2012 vinden de uitgaven voor de eerstvolgende landelijke verkiezingen begin 2017 plaats. Dit verklaart de incidenteel hogere uitgaven in dit jaar en 2018.

### Artikel 10 Nominaal en onvoorzien

De inspanningsverplichting van de Staten Generaal voor de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende ZBO's van de kabinetten Rutte-Verhagen (deels) en Rutte-Asscher is op artikel 10 onvoorzien gezet.

## Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs

IIB Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	120,0	115,7	111,5	109,3	107,3	107,0
totaal niet-belastingontvangsten	6,0	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
1 Raad van State						
Uitgaven	61,5	59,6	57,4	56,3	55,4	55,3
Ontvangsten	2,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
2 Algemene Rekenkamer						
Uitgaven	30,1	29,8	28,3	27,7	27,1	27
Ontvangsten	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
3 De Nationale Ombudsman						
Uitgaven	16,2	15,6	15,4	15,1	14,8	14,7
Ontvangsten	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
4 Kanselarij der Nederlandse Orden						
Uitgaven	5,1	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5 Kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen						
Uitgaven						
6 Kabinet van de Gouverneur van Aruba						
Uitgaven	2,0	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
7 Kabinet van de Gouverneur van Curaçao						
Uitgaven	2,8	2,8	2,7	2,7	2,6	2,6
Ontvangsten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
8 Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten						
Uitgaven	2,4	2	2	1,9	1,9	1,9
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0
10 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven						0,0

### Algemeen

De uitgaven voor de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten nemen af door de bijdrage aan de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende ZBO's van de kabinetten Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher.

### Algemene Zaken

III Algemene Zaken bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	63,7	60,5	63,1	62,8	62,4	61,1
totaal niet-belastingontvangsten	8,8	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
1 Bevorderen eenheid regeringsbeleid						
Uitgaven	60,2	57,1	59,7	59,4	59	57,7
Ontvangsten	6,3	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
4 Kabinet van de Koning						
Uitgaven	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Ontvangsten	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
5 Cie v. Toez. I&V						
Uitgaven	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1

Het artikel *bevorderen eenheid regeringsbeleid* bestaat onder andere uit de kosten voor het agentschap Dienst Publiek en Communicatie, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD).

Het *Kabinet van de Koning* (KvK) draagt zorg voor de ambtelijke ondersteuning van de Koning bij de uitoefening van zijn staatsrechtelijke taken en fungeert als schakel tussen Koning en ministers.

*Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD)* is ingesteld bij de [Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten uit 2002 \(WIV 2002\)](#). Zij houdt toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering van deze wet en de [Wet veiligheidsonderzoeken \(Wvo\)](#). De Commissie toetst zowel het handelen van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) als de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) aan de juridische kaders die er voor deze diensten bestaan.

### Koninkrijksrelaties

IV Koninkrijksrelaties bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	291,1	256,8	256,2	240,1	275,7	257,8
totaal niet-belastingontvangsten	38,0	32,2	31,8	31,8	31,8	31,8
1 Waarborgfunctie						
Uitgaven	63,6	61,8	61,8	65,9	66,0	61,8
Ontvangsten	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
2 Bevord.autonomie Koninkrijkspartners						
Uitgaven	226,9	193,7	193,1	173,3	209,2	195,5
Ontvangsten	33,2	27,4	26,9	26,9	26,9	26,9
3 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	0,6	1,2	1,2	0,9	0,4	0,4

#### Artikel 1 Waarborgfunctie

Het budget voor «*Waarborgfunctie*» is opgebouwd door uitgaven aan de kustwacht en grensbewaking (41 mln.), researchcapaciteit (16 mln.) en uitgaven aan de rechterlijke macht (4 mln.). In 2016 en 2017 zijn de budgetten incidenteel hoger vanwege reserveringen voor de vervangingsinvesteringen voor de Kustwacht.

## Horizontale Toelichting

### Artikel 2 Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners

De uitgaven aan «Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners» fluctueren over de jaren heen. De uitgaven hangen samen met de aflossing van de door Nederland overgenomen restantschuld van Curaçao en Sint Maarten en de rente daarover. De schuld loopt vanaf 2012 (tot 2030) geleidelijk af. De ontvangsten binnen dit artikel hebben betrekking op aflossingen en rentebedragen van uitstaande leningen aan Aruba. Deze leningen lopen af in het jaar 2019. In 2013 is bovendien incidenteel 5,2 mln. extra ontvangen vanwege het afbouwen van de portefeuille van deelnemingen bij de Nederlandse Participatiemaatschappij Nederlandse Antillen (NPMNA)

### Buitenlandse Zaken

V Buitenlandse Zaken bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	7.700,6	7.644,9	7.942,3	8.195,2	8.389,9	8.604,2
totaal niet-belastingontvangsten	647,6	693,7	706,3	719,2	732,3	758,2
3 Europese samenwerking						
Uitgaven	7.700,6					
Ontvangsten	647,6					
4 Meer welvaart en minder armoede						
Ontvangsten						
43 Europese Samenwerking						
Uitgaven		7.644,9	7.942,3	8.195,2	8.389,9	8.604,2
Ontvangsten		693,7	706,3	719,2	732,3	758,2

### Relatie begroting van Buitenlandse Zaken en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)

De begroting van Buitenlandse Zaken bestaat uit HGIS uitgaven/ontvangsten en niet-HGIS uitgaven/ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden elders toegelicht. De niet-HGIS uitgaven en ontvangsten worden hieronder toegelicht.

### Europese samenwerking

De meerjarige ontwikkeling van het artikel *Europese samenwerking* wordt bepaald door de doorwerking van de jaarlijkse nominale groei van de EU-begroting in de Nederlandse afdrachten aan de EU.

In de raming is nog niet het definitieve akkoord over het Meerjarig Financieel Kader 2014–2020 verwerkt, in afwachting van formele besluitvorming hierover in het najaar.

**Veiligheid & Justitie**

<b>VI Veiligheid en Justitie bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	12.114,2	11.759,3	11.517,7	11.300,4	11.006,3	10.894,6
totaal niet-belastingontvangsten	1.296,9	1.353,3	1.427,5	1.456,7	1.492,7	1.499,9
31 Nationale Politie						
Uitgaven	5.246,2	5.136,8	5.031,5	4.979,2	4.938,1	4.912,2
Ontvangsten	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
32 Rechtspleging en rechtsbijstand						
Uitgaven	1.532,7	1.509,2	1.480,1	1.447,2	1.425,5	1.421,6
Ontvangsten	226,2	313,8	388,0	405,8	424,7	434,4
33 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding						
Uitgaven	756,5	742,0	727,0	708,2	681,3	670,3
Ontvangsten	1.061,5	1.036,8	1.019,8	1.031,2	1.048,3	1.045,9
34 Sanctietoepassing						
Uitgaven	2.377,6	2.272,0	2.270,3	2.218,3	2.099,6	2.060,6
Ontvangsten	6,0		17,0	17,0	17,0	17,0
35 Jeugd						
Uitgaven	800,7	738,5	733,5	721,1	669,5	665,8
Ontvangsten	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
36 Contraterrorisme en Nationaal Veiligheidsbeleid						
Uitgaven	200,8	252,4	251,2	249,9	248,1	246,6
37 Vreemdelingen						
Uitgaven	746,4	681,2	632,3	609,6	590,3	582,1
91 Apparaatsuitgaven kerndepartement						
Uitgaven	444,9	382,2	368,0	358,6	350,4	345,0
Ontvangsten	1,2	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
92 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	5,3	42,0	21,0	5,2	0,5	- 12,7
Ontvangsten						
93 Geheim						
Uitgaven	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1

De totale uitgaven voor Veiligheid en Justitie laten een daling zien vanaf 2013. Deze daling wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de maatregelen en taakstellingen uit de regeerakkoorden Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher en het begrotingsakkoord. De stijging in de ontvangsten wordt onder meer verklaard door hoger geraamde ontvangsten uit griffierechten, hoger geraamde Pluk Ze-ontvangsten en de maatregelen uit het regeerakkoord om de kosten van strafzaken en detentie aan de veroorzaker door te berekenen.

*Artikel 31 Nationale Politie*

De uitgaven bij de politie dalen als gevolg van de hiervoor genoemde taakstellingen en bezuinigingen uit het regeerakkoord van het kabinet Rutte-Verhagen en uit het begrotingsakkoord.

*Artikel 32 Rechtspleging en Rechtsbijstand*

De uitgaven op dit artikel dalen structureel naar aanleiding van maatregelen bij de rechtsbijstand. De ontvangsten op dit artikel betreffen voornamelijk de griffieontvangsten. Deze ontvangsten stijgen onder meer vanwege de verhoging van de griffierechten met gemiddeld 15 procent.



## *Horizontale Toelichting*

### *Artikel 33 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding*

De daling in de uitgaven op dit artikel wordt voornamelijk veroorzaakt door de efficiencytaakstelling uit het regeerakkoord. De stijging in de ontvangsten betreft met name hoger geraamde Pluk-Ze ontvangsten.

### *Artikel 34 Sanctietoepassing*

De uitgaven op dit artikel dalen vanwege de doorverdeling van de taakstellingen op personeel en materieel uit het regeerakkoord en begrotingsakkoord naar de agentschappen en ZBO's en de maatregelen uit het Masterplan DJI.

### *Artikel 35 Jeugd*

De lichte daling is deels een gevolg van de doorverdeling van de taakstelling op personeel en materieel uit het regeerakkoord Rutte-Verhagen evenals de algemene taakstelling uit het begrotingsakkoord en de efficiencytaakstelling uit het regeerakkoord Rutte-Asscher naar de agentschappen en ZBO's op het artikel.

### *Artikel 36 Contraterrorisme en Nationaal Veiligheidsbeleid*

Het verschil in uitgaven tussen 2013 en 2014 wordt veroorzaakt door een uitname uit het btw-compensatiefonds van circa 50 mln. Deze middelen worden aan de begroting toegevoegd om de gevolgen van het omzetten van de gemeentelijke brandweer in een regionaal systeem en de daarmee samenhangende btw-verplichtingen te compenseren.

### *Artikel 37 Vreemdelingen*

De uitgaven voor vreemdelingen tonen een dalende reeks. Er zijn in het regeerakkoord diverse maatregelen genomen om de toelatingsprocedures te versnellen en fraude tegen te gaan. Dit zal naar verwachting een daling van de instroom en aantallen procedures en een korter verblijf in de opvang tot gevolg hebben.

### *Artikel 91 Apparaatsuitgaven kerndepartement*

De apparaatsuitgaven van het kerndepartement dalen vanwege de efficiency taakstelling (maatregel A1) die bij het regeerakkoord is opgenomen evenals eerdere taakstellingen op de apparaatsuitgaven.

### *Artikel 92 Nominaal en Onvoorzien*

Artikel 92 is een doorverdeelartikel. Dit niet-beleidsartikel wordt uitsluitend gebruikt voor het parkeren van nog te verdelen loon- en prijsbijstellingen, het tijdelijk parkeren van andere nog te verdelen middelen en nog te verdelen taakstellingen.

## Horizontale Toelichting

### Binnenlandse Zaken

VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	850,8	630,7	528,9	489,4	449,0	436,4
totaal niet-belastingontvangsten	122,0	383,5	807,2	93,7	42,7	42,7
61 Openbaar bestuur en democratie						
Uitgaven	33,1	32,6	30,0	29,0	29,0	29,0
Ontvangsten	24,5	24,9	22,0	22,0	22,0	22,0
62 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst						
Uitgaven	195,4	188,4	177,6	151,0	130,2	125,8
Ontvangsten	8,2	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7
63 Woningmarkt						
Uitgaven						
Ontvangsten						
64 Woonomgeving en bouw						
Uitgaven						
Ontvangsten						
65 Integratie en maatschappelijke samenhang						
Uitgaven						
Ontvangsten						
66 Dienstverlenende en innovatieve overheid						
Uitgaven	117,2	104,8	92,2	89,1	85,6	84,1
Ontvangsten	13,2	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
67 Arbeidszaken overheid						
Uitgaven	44,2	38,9	36,4	36,3	34,6	34,4
Ontvangsten	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
68 Kwaliteit Rijksdienst						
Uitgaven						
Ontvangsten						
69 Uitvoering Rijkshuisvesting						
Uitgaven						
Ontvangsten						
70 Vreemdelingen						
Uitgaven						
71 Centraal Apparaat						
Uitgaven	270,0	192,6	183,7	173,9	162,8	157,7
Ontvangsten	56,5	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
72 Algemeen						
Uitgaven	3,4	2,2	3,6	4,0	4,0	4,0
73 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	7,4	1,2	5,3	6,2	2,9	1,4
74 VUT-fonds						
Uitgaven	180,0	70,0				
Ontvangsten	18,8	337,9	764,5	51,0		

#### *Artikel 61 Openbaar bestuur en democratie*

De incidentele hogere uitgaven in 2013 zijn nabetalings van de vervroegde verkiezingen in 2012.

#### *Artikel 62 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst*

De uitgaven voor de AIVD nemen af door het aandeel van de Dienst in de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende zbo's van de kabinetten Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher, en aanvullend door de maatregel B12 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst van het kabinet Rutte-Asscher. Via een kasschuif is 6 mln. verschoven van 2013 naar 2015 voor flankerend beleid.

## *Horizontale Toelichting*

### *Artikel 66 Dienstverlenende en innovatieve overheid*

In 2012 heeft het agentschap Basisregistratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR) meer reisdocumenten uitgegeven dan geraamd. De meevaller op de dekking van de vaste kosten vloeit terug naar het moederdepartement. Dit leidt in het jaar 2013 tot incidenteel hogere ontvangsten en uitgaven op dit artikel. Het artikel geeft een afnemend budget weer wat het gevolg is van onder andere taakstellingen op agentschappen (Logius, BPR, Werkmaatschappij) vanaf 2016 en aflopende budgetten voor zowel Regeldruk (na 2015), Implementatie NUP (na 2014) en mGBA.

### *Artikel 67 Arbeidszaken overheid*

De structurele afname van de uitgaven hangt voornamelijk samen met een verlaging van de regelingen voor Nederlandse ambtenaren uit de voormalige overzeese gebieden (Stichting Administratie Indonesische Pensioenen, SAIP), een verlaging van subsidies voor de overlegstelsels inzake het arbeidsmarktbeleid overheid alsook de geplande beëindiging van het Programma Veilige Publieke Taak in 2016.

### *Artikel 71 Centraal apparaat*

Vanwege de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende ZBO's uit het regeerakkoord Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher nemen de uitgaven aan het Centraal Apparaat de komende jaren af. De incidentele extra ontvangsten in 2013 hebben betrekking op de afgesloten leveringscontracten voor 2013 met de agentschappen, waarbij apparaatskosten die bij BZK centraal betaald worden, verrekend worden met o.a. de agentschappen.

### *Artikel 74 VUT-fonds*

De liquiditeitsbehoefte van het VUT-fonds is afhankelijk van het moment dat naar verwachting gebruik wordt gemaakt van de regeling Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU). De uitgaven en ontvangsten fluctueren met het verwachte gebruik. Dit resulteert in hogere uitgaven (aanspraak op de lening door het VUT-fonds) in 2013 en 2014, en in hogere ontvangsten vanaf 2014 (aflossing van de lening door het VUT-fonds).

## Horizontale Toelichting

### Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	34.436,0	34.736,0	34.173,5	33.603,1	33.587,9	33.401,4
totaal niet-belastingontvangsten	1.159,3	1.232,1	1.263,1	1.330,8	1.388,4	1.461,6
1 Primair onderwijs						
Uitgaven	9.746,7	9.555,3	9.447,0	9.276,1	9.227,7	9.179,7
Ontvangsten	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
3 Voortgezet onderwijs						
Uitgaven	7.177,4	7.229,2	6.885,7	6.846,1	6.853,0	6.809,4
Ontvangsten	1,4	4,7	1,4	1,4	1,4	1,4
4 Beroepsonderwijs en volwassenen- educatie						
Uitgaven	3.491,8	3.802,5	3.808,1	3.736,8	3.747,8	3.764,2
6 Hoger beroepsonderwijs						
Uitgaven	2.573,7	2.573,3	2.533,9	2.510,7	2.518,5	2.524,0
Ontvangsten	6,0	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
7 Wetenschappelijk onderwijs						
Uitgaven	3.954,4	3.980,1	3.939,8	3.915,3	3.922,4	3.930,2
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8 Internationaal onderwijsbeleid						
Uitgaven	16,0	12,4	10,2	10,1	10,1	10,1
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
9 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid						
Uitgaven	384,8	386,4	399,2	525,5	580,5	449,4
Ontvangsten		6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
11 Studiefinanciering						
Uitgaven	4.089,6	4.231,2	4.390,8	4.103,7	4.120,1	4.120,2
Ontvangsten	726,3	766,3	813,8	868,0	926,7	989,2
12 Tegemoetkoming studiekosten						
Uitgaven	112,1	114,9	94,3	90,3	91,7	92,9
Ontvangsten	4,7	4,7	3,6	3,4	3,5	3,6
13 Lesgelden						
Uitgaven	7,0	7,0	7,4	7,4	7,4	7,4
Ontvangsten	219,4	247,8	243,4	250,3	256,1	259,9
14 Cultuur						
Uitgaven	713,1	716,0	702,3	691,9	695,8	696,0
Ontvangsten	5,6	1,6	0,8	0,5	0,5	0,5
15 Media						
Uitgaven	892,9	977,6	871,8	832,0	783,5	794,1
Ontvangsten	193,5	197,5	190,5	197,5	190,5	197,5
16 Onderzoek en wetenschappen						
Uitgaven	889,2	895,3	825,0	818,1	812,8	808,5
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
25 Emancipatie						
Uitgaven	15,9	14,8	15,5	15,4	15,4	15,4
91 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	112,1	5,4	8,4	- 1,6	- 6,6	- 1,1
95 Apparaatskosten						
Uitgaven	259,5	234,7	234,0	225,3	207,8	200,9
Ontvangsten	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6

Een groot deel van de investeringen in onderwijs en onderzoek is, conform het regeerakkoord van Rutte II, gereserveerd op de Aanvullende Post (AP). De ombuigingen zijn reeds ingeboekt op de OCW-begroting. Het RA resulteert in een per saldo intensivering voor onderwijs en onderzoek, echter doordat de meeste intensiveringen nog op de AP staan wordt dit niet zichtbaar in deze horizontale toelichting.

Wel al overgeboekt zijn de middelen ter dekking van het schrappen van de maatregel langstudeerders, de verdubbeling intensivering leerkrachten VO, het overhevelen van het budget voor de regionale omroepen naar

## *Horizontale Toelichting*

OCW, een intensiveringsreeks van 25 mln. ten behoeve van onderzoek, en middelen voor een subsidieregeling WVA.

De ramingsbijstellingen onderwijs en incidentele meeropbrengsten door het afschaffen van gratis schoolboeken en maatschappelijke stages zijn als een structurele reeks van 204 mln. vanaf 2014, gereserveerd op de Aanvullende Post voor de kwaliteit van het onderwijs in het kader van het Nationaal Onderwijs Akkoord (NOA).

In het *primair onderwijs* nemen de uitgaven af, omdat het aantal leerlingen afneemt door demografische ontwikkelingen.

In het *voortgezet onderwijs* stijgen de uitgaven eerst, waarna ze weer aflopen. Ook deze afloop wordt verklaard door demografische ontwikkelingen. Voorts hebben regeerakkoordmaatregelen een effect, alsmede bovengenoemde incidentele meeropbrengsten.

Bij *Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie* stijgen de uitgaven eerst, waarna ze weer aflopen naar een redelijk vlak verloop. Ook hier wordt dit grotendeels verklaard door demografische ontwikkelingen, alsmede door de ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs waardoor het aantal leerlingen in het MBO stijgt. Door de slechte economische omstandigheden is er de komende jaren ook een substitutie-effect van de BBL-leerlijn naar de (duurdere) BOL-leerlijn geraamd. Voorts hebben regeerakkoordmaatregelen een effect.

In het *hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs* dalen de uitgaven de eerste jaren licht door een samenspel van factoren. Zo blijkt uit recente ramingen dat zich toch minder studenten hebben ingeschreven dan verwacht, dat studenten sneller afstuderen (m.n. WO) en dat er meer uitval is (m.n. HBO). Ook hebben regeerakkoordmaatregelen een effect.

De uitgaven aan *internationaal onderwijsbeleid* nemen af. Dit is een gevolg van de subsidietaakstelling uit het regeerakkoord.

De uitgaven op het artikel *Arbeidsmarkt en personeelsbeleid* nemen toe door de extra middelen als gevolg van de regeerakkoordmaatregel «Verdubbeling intensivering leerkrachten VO,» alsmede de oploop in de middelen die beschikbaar zijn voor het actieplan «LeerKracht van Nederland» en «Leraar 2020».

Bij *Studiefinanciering* stijgen de uitgaven eerst, waarna ze weer aflopen. Het aantal studenten neemt toe. Verschillende regeerakkoordmaatregelen hebben echter ook een effect.

Het artikel *Tegemoetkoming studiekosten* laat dalende uitgaven zien. Dit is grotendeels te verklaren door het feit dat in het RA is besloten een deel van de middelen over te hevelen naar SZW in het kader van de hervorming kindregelingen.

De ontwikkelingen in de ontvangsten bij *Lesgelden* zijn het gevolg van indexatie van het lesgeldbedrag.

De artikelen *Cultuur* en *Media* laten beide een daling zien. Bij *Cultuur* wordt deze daling voornamelijk verklaard door de regeerakkoordmaatregelen van Rutte I. Bij *Media* is er sprake van regeerakkoordmaatregelen

## Horizontale Toelichting

van Rutte I en II. Ook is er sprake van het overhevelen van het budget voor de regionale omroepen naar de OCW-begroting.

Bij de uitgaven voor *Onderzoek en wetenschappen* is over de periode 2013–2018 een daling te zien met name als gevolg van het aflopen van FES-projecten, alsmede de regeerakkoordmaatregel «schrappen subsidies». De daling wordt getemperd door een intensivering in onderzoek als gevolg van het Regeerakkoord.

De uitgaven aan *Emancipatie* wijzigen nauwelijks.

De afname op de uitgaven aan *apparaatskosten* wordt vrijwel geheel verklaard door rijksbrede taakstellingen op personele en materiële kosten.

### Nationale Schuld

IXA Nationale Schuld (Transactiebasis) bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	21.451,7	16.588,9	17.104,1	21.886,7	25.737,2	27.698,8
totaal niet-belastingontvangsten	2.185,5	3.336,6	2.995,8	3.875,2	4.149,5	4.179,0
1 Financiering staatsschuld						
Uitgaven	9.751,6	9.380,4	10.532,1	11.913,0	12.919,8	13.674,9
Ontvangsten	108,9	216,6	1.163,1	1.630,5	1.622,9	1.312,8
2 Kasbeheer						
Uitgaven	11.700,1	7.178,5	6.572,0	9.973,6	12.817,5	14.023,9
Ontvangsten	2.076,6	3.119,9	1.832,7	2.244,7	2.526,6	2.866,2

Het artikel *Financiering Staatsschuld* heeft betrekking op de extern gefinancierde staatsschuld. De uitgaven bestaan uit de rentelasten en aflossingen van vaste en vlottende schuld. De ontvangsten bestaan uit rentebaten en uitgiffen van schuld.

Op het artikel *Kasbeheer* staan de geldstromen die betrekking hebben op het schatkistbankieren van aan de schatkist gelieerde instellingen. De uitgaven bestaan enerzijds uit de rentevergoeding over de saldi die in de schatkist worden aangehouden door baten-lastendiensten, RWT's (Rechtspersoon met een Wettelijke Taak) en sociale fondsen. Anderzijds bestaan de uitgaven uit verstrekte leningen aan baten-lastendiensten en RWT's en, in sommige jaren, uit een afname van het rekening-couranttegoed van deze instellingen of van de sociale fondsen. De ontvangsten bestaan uit rentebaten en aflossingen op leningen aan baten-lastendiensten en RWT's alsmede toenemende rekening-courant saldi. De schommelingen van de ontvangsten op dit artikel worden veroorzaakt door fluctuerende aflossingen van uitgezette leningen in het kader van het geïntegreerd middelenbeheer en rekening-courant saldi van de sociale fondsen.

**Financiën**

<b>IXB Financiën</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	14.665,5	9.179,4	8.060,1	7.725,2	7.406,9	7.124,0
totaal niet-belastingontvangsten	7.813,6	6.063,2	5.607,0	4.111,7	3.857,3	3.566,5
1 Belastingen						
Uitgaven	3.403,1	3.296,0	3.207,4	3.130,4	3.032,6	2.996,1
Ontvangsten	812,1	877,6	975,6	1.020,6	1.054,6	1.084,6
2 Financiële Markten						
Uitgaven	60,7	57,0	18,2	18,8	16,6	16,6
Ontvangsten	208,3	162,9	7,6	7,4	7,3	7,1
3 Financ. act. Publiek-Private sector						
Uitgaven	5.793,6	1.652,9	1.589,4	1.356,4	1.167,4	943,4
Ontvangsten	6.586,7	4.864,7	4.050,4	2.496,4	2.192,4	1.884,4
4 Internationale Fin. Betrekkingen						
Uitgaven	2.416,7	1.039,8	107,3	85,3	62,6	42,0
Ontvangsten	26,4	26,3	56,3	72,1	87,8	87,8
5 Exportkrediet- en investeringsverzekering						
Uitgaven	113,1	110,0	118,0	118,0	118,0	118,0
Ontvangsten	143,6	99,5	83,8	82,2	82,2	69,8
6 BTW-Compensatiefonds						
Uitgaven	2.656,6	2.816,4	2.816,7	2.816,5	2.816,4	2.816,4
7 Beheer materiele activa						
Uitgaven	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ontvangsten	2,1	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
10 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	3,9	3,4	2,9	3,6	2,4	2,2
Ontvangsten			400,0	400,0	400,0	400,0
21 Centraal Apparaat						
Uitgaven	217,2	203,6	199,9	195,9	190,8	189,1
Ontvangsten	34,5	30,4	31,5	31,2	31,2	31,0

De dalende trend in de uitgaven bij de Belastingdienst (artikel *Belastingen*) wordt voornamelijk veroorzaakt door de taakstellingen op het apparaat van de Belastingdienst uit regeerakkoord Rutte I en II.

Op het artikel *Financiële Markten* worden de lagere uitgaven veroorzaakt door de doorbelasting van de kosten voor AFM en DNB (38 mln.) aan de sector. De ontvangsten zijn hoger in 2013 en 2014 omdat voor die jaren de ontvangsten uit de garantie bancaire leningen zijn geraamd. Deze garantie loopt af in 2014.

De dalende trend in de uitgaven en ontvangsten op het artikel *Financieringsactiviteiten publiek-private sector* wordt grotendeels veroorzaakt door de Illiquid Asset Backup Facility (IABF). De ontvangsten (de omvang van de portefeuille) en de uitgaven (de vordering van ING op de Staat) nemen beiden af. Dit komt enerzijds door aflossingen van huizenbezitters op de hypotheek: hierdoor neemt de omvang van de portefeuille en daarmee de ontvangsten af. Anderzijds komt dit doordat aflossingen van de Staat op de vordering van ING ervoor zorgen dat de totale omvang van de lening daalt: hierdoor dalen de uitgaven aan de lening. De omvang van de uitgaven en ontvangsten worden beïnvloed door de euro-dollar koers en daarom regelmatig bijgesteld.

De hoge uitgaven in 2013 en 2014 op het artikel *Internationale Financiële betrekkingen* worden veroorzaakt door de kapitaalbijdrage aan het Europese Stabiliteitsmechanisme (ESM). De ontvangsten nemen toe

### *Horizontale Toelichting*

vanwege stijgende renteontvangsten op de lening aan Griekenland als gevolg van een bijstelling van de rekenrente.

Bij *Exportkredietverzekeringen* worden op korte termijn iets minder uitgaven (schades) verwacht dan in latere jaren. Dit heeft ook te maken met de onzekerheid die toeneemt met de tijd. De ontvangsten lopen af omdat de verwachting is dat de recuperatieontvangsten in de komende jaren zullen afnemen.

De uitgaven en ontvangsten op het artikel *Beheer materiële activa* betreffen sinds de overheveling van het RVOB naar het ministerie van BZK alleen nog Domeinen Roerende Zaken.

Voor 2015 tot en met 2017 is een stelpost op artikel 10 *Nominaal en onvoorzien* opgenomen voor de ontvangsten die verwacht worden uit hoofde van de genomen crisismaatregelen in de financiële sector. Hierbij wordt verondersteld dat (op intertemporele basis) per saldo sprake is van evenwicht tussen de kosten en de opbrengsten van crisismaatregelen.

De dalende trend in de uitgaven bij op het *Centraal Apparaat* wordt voornamelijk veroorzaakt door taakstellingen op het apparaat van het ministerie van Financiën en de apparaatstaakstelling uit regeerakkoord Rutte II.



## Horizontale Toelichting

### Defensie

<b>X Defensie bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	7.539,9	7.583,6	7.444,9	7.475,8	7.474,8	7.426,0
totaal niet-belastingontvangsten	348,0	325,4	287,3	310,4	299,9	314,9
1 Opdracht Inzet						
Uitgaven	12,2	6,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Ontvangsten	5,3					
2 Taakuitvoering Zeestrijdkrachten						
Uitgaven	722,2	693,8	674,6	664,1	659,4	651,8
Ontvangsten	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten						
Uitgaven	1.168,5	1.108,6	1.070,6	1.041,6	1.029,7	1.031,2
Ontvangsten	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5
4 Taakuitvoering Luchstrijdkrachten						
Uitgaven	664,7	638,0	627,0	621,0	617,8	601,7
Ontvangsten	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2
5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee						
Uitgaven	333,6	311,5	306,7	301,4	299,9	299,5
Ontvangsten	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
6 Investerings Krijgsmacht						
Uitgaven	1.026,1	1.192,3	1.310,2	1.429,5	1.476,1	1.466,2
Ontvangsten	136,7	163,8	123,4	148,0	137,7	152,7
7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Org						
Uitgaven	865,4	814,2	756,1	763,3	755,7	752,8
Ontvangsten	77,9	42,9	42,9	42,9	43,4	43,4
8 Ondersteuning krijgsmacht door Cdo Dienstencentra						
Uitgaven	992,8	953,9	942,6	918,8	909,3	894,2
Ontvangsten	60,9	51,4	53,7	52,2	51,5	51,5
9 Algemeen						
Uitgaven	101,8	113,7	102,1	98,4	93,6	94,2
10 Centraal apparaat						
Uitgaven	1.627,4	1.698,3	1.603,5	1.546,8	1.536,5	1.546,0
Ontvangsten	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
11 Geheime uitgaven						
Uitgaven	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
12 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	19,8	47,7	43,8	83,4	89,4	80,9
91 Centraal apparaat Uitgaven						

Het meerjarige verloop van de totale uitgaven wordt hoofdzakelijk verklaard door de doorwerking van de maatregelen uit de verschillende Regeerakkoorden. Wat betreft het beleid van het kabinet Rutte-Asscher betreft het de apparaatstaakstelling van 48 mln. en de overheveling van 250 mln. naar BH&OS ten behoeve van het Budget Internationale Veiligheid.

Het meerjarige verloop van de totale niet-belastingontvangsten wordt verklaard door de uitfasering van de verkoopopbrengsten als gevolg van de maatregelen uit de Defensie beleidsvisie en eerdere afstotingen uit voorgaande jaren van overtollig materieel. Hierdoor nemen de verkoopopbrengsten van zowel materieel als terreinen in de loop van de jaren af.

Hieronder zullen per artikel de belangrijkste ontwikkelingen worden besproken. In de begroting zelf is een uitputtende opsomming van de effecten van alle maatregelen op alle artikelen opgenomen.

## *Horizontale Toelichting*

Op het artikel *Taakuitvoering Zeestrijdkrachten (art. 2)* worden de teruglopende uitgaven met name verklaard door de maatregelen op het gebied van opleidingen, vermindering van bestuur en het verminderen van de mijnenbestrijdingscapaciteit. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven. Voor het CZSK betreft dit het niet in dienst stellen van het Joint Support Ship (JSS), een flexibeler personeelsbezetting en het opheffen van de 32<sup>e</sup> infanteriecompagnie.

Bij *Taakuitvoering Landstrijdkrachten (art.3)* lopen de uitgaven terug als gevolg van ingrepen in het materieellogistieke proces, het bestuur en het opleidingsveld, hervorming van de gezondheidszorg, het poolen van operationele wielvoertuigen en de afstoting van de tanks. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven. Voor het CLAS betreft dit het opheffen van het 45<sup>e</sup> pantserinfanteriebataljon en het terugbrengen van de gereedstelling van de luchtmobiele brigade voor Air Assault.

De afname van de uitgaven bij *Taakuitvoering Luchtstrijdkrachten (art.4)* wordt vooral verklaard door vermindering van het bestuur, normering van de infrastructuur, reductie van jachtvliegtuigen en vermindering van het aantal Cougar-transporthelikopters. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven. Voor het CLSK betreft dit het terugbrengen van het aantal operationele F-16's, de omvorming van vliegbasis Leeuwarden tot een DOB en het afstoten van de Gulfstream.

*Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee (art.5)* daalt met name als gevolg van de ingrepen bij de informatievoorziening, het opleidingsveld en het bestuur. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven.

Op *het Investeringsartikel(art. 6)* is het budget in verlaagd om te kunnen voldoen aan de taakstellingen en de interne problematiek op te lossen. Wanneer de maatregelen uit de beleidsbrief uit 2011 en de nota «*In het belang van Nederland*» hun structurele opbrengst naderen, lopen de investeringsbudgetten weer op.

Op de artikelen *Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Organisatie (art. 7)* en *Commando Dienstencentra (art. 8)* dalen de uitgaven over de jaren als gevolg van maatregelen in het materieellogistieke en personeelslogistieke domein, op het terrein van de informatievoorziening en in het opleidingsveld. Ook de normering van infrastructuur en de vermindering van het bestuur dragen bij aan de aflopende uitgavenreeks. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven. De indirecte gevolgen van de maatregelen bij de operationele commando's werken door op de ondersteunende diensten op het gebied van munitie, brandstof, huisvesting, infrastructuur en personeel.

## Horizontale Toelichting

De uitgaven op het artikel *Algemeen (art. 9)* betreffen het exploitatiedeel van de bijdragen aan de NAVO, verschillende subsidies en overige (departementsbrede) uitgaven.

Het artikel *Centraal Apparaat (art. 10)* toont de apparaatskosten van de bestuursstaf en de MIVD en de defensiebrede pensioenen, uitkeringen en wachtgelden. De meerjarige daling van de uitgaven weerspiegelt met name de doorwerking van de maatregel gericht op het verminderen van de bestuurlijke drukte.

De stand op het artikel *Nominaal en onvoorzien (art. 12)* betreft het restsaldo van de nog niet uitgedeelde meerjarige loon- en prijsbijstelling.

### Infrastructuur & Milieu

<b>XII Infrastructuur en Milieu bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	9.795,4	10.283,4	9.268,8	9.313,9	9.677,7	9.153,5
totaal niet-belastingontvangsten	216,0	261,3	244,0	220,7	213,5	213,5
6 Klimaat, lucht en geluid						
Ontvangsten						
11 Waterkwantiteit						
Uitgaven	33,5	29,2	29,2	29,6	30,5	30,5
Ontvangsten	0,0	0,0				
12 Waterkwaliteit						
Uitgaven	79,2	85,6	47,6	46,4	41,7	41,1
13 Ruimtelijke Ontwikkeling						
Uitgaven	- 1,3	106,0	196,9	192,3	192,8	190,1
Ontvangsten	4,2	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
14 Wegen en verkeersveiligheid						
Uitgaven	37,1	33,1	32,1	33,3	33,2	28,2
Ontvangsten	6,9	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
15 Openbaar vervoer						
Uitgaven	12,6	7,5	7,2	7,6	7,2	7,6
16 Spoor						
Uitgaven	40,9	24,4	13,9	4,9	5,3	5,1
17 Luchtvaart						
Uitgaven	28,2	33,3	22,7	19,8	15,6	11,0
Ontvangsten	45,3	44,9	28,1	6,6	0,0	0,0
18 Scheepvaart						
Uitgaven	6,6	4,4	3,8	4,0	4,0	4,0
Ontvangsten	0,1					
19 Klimaat						
Uitgaven	59,6	50,8	49,0	44,8	43,7	43,2
Ontvangsten	121,6	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0
20 Lucht en geluid						
Uitgaven	88,4	49,4	43,5	36,6	33,1	33,1
21 Duurzaamheid						
Uitgaven	10,5	13,5	14,8	17,8	16,1	15,9
22 Externe veiligheid en risico's						
Uitgaven	30,9	28,1	44,1	50,5	52,7	69,7
Ontvangsten	15,8	2,4	2,4	0,5		
23 Meteorologie, seismologie en aardobservatie						
Uitgaven	42,0	33,2	38,7	40,7	44,3	35,9
Ontvangsten						
24 Handhaving en toezicht						
Uitgaven	135,7	129,6	126,7	124,2	121,1	118,9
25 Bijdrage BDU						
Uitgaven	2.038,2	1.819,2	1.779,2	1.804,5	1.806,1	1.792,5
26 Bijdrage investeringsfondsen						
Uitgaven	6.762,7	7.506,0	6.501,8	6.545,2	6.967,0	6.457,3
97 Algemeen departement						

## *Horizontale Toelichting*

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uitgaven	31,2	27,2	25,0	25,3	25,3	25,4
Ontvangsten	6,3	3,9	3,4	3,4	3,4	3,4
98 Apparaatsuitgaven Kerndepartement						
Uitgaven	359,4	317,4	301,2	301,0	257,3	257,6
Ontvangsten	15,7	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
99 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven		- 14,5	- 8,6	- 14,6	- 19,3	- 13,5

### *Waterkwantiteit*

De budgetten voor waterkwantiteit worden tussen 2013 en 2014 verlaagd. Dit komt mede doordat de budgetten uit HGIS partners voor water in 2014 dalen. Verder wordt de compensatie aan de Waterschappen voor de kadastrale kosten vanaf 2011 in stappen afgebouwd.

### *Waterkwaliteit*

Op het artikel stijgen de uitgaven in 2014 om vervolgens weer geleidelijk af te nemen. De piek in 2014 wordt veroorzaakt door de bijdrage aan het verbeterprogramma waterkwaliteit Rijkswateren. Vanaf 2015 zijn de meeste projecten in dit programma gerealiseerd, waardoor hier minder budget voor is.

### *Ruimtelijke ontwikkeling*

Het budget op het artikel loopt eerst af, om vanaf 2015 weer sterk te stijgen. De verlaging in de eerste jaren komt voort uit de subsidietaakstellingen. De subsidies op ruimtelijke ontwikkeling zijn sterk verminderd. De groei van het budget in 2015 en verder heeft betrekking op de extra budgetten voor medeoverheden voor de vervuilde bodem. Deze budgetten staan tot 2014 op de begroting van BZK en worden via een decentralisatie uitkering aan de medeoverheden uitbetaald.

### *Openbaar vervoer*

Op dit artikel is te zien dat het budget tussen 2013 en 2014 fors verlaagd word, hierna blijft het budget stabiel. De daling tussen 2013 en 2014 hangt samen met de vermindering van opdrachten ten behoeve van de implementatie van de OV-Chipcard, de implementatie van de Boord Computer Taxi en de ontwikkeling en bouw van de Nationale Databank Openbaar Vervoergegevens.

### *Spoor*

Het budget op dit artikel verminderd sterk tot 2018. Dit komt doordat een groot gedeelte van de subsidies op spoor geschrapt word door de subsidietaakstellingen.

### *Luchtvaart*

Het budget op dit artikel verminderd sterk tot 2018. Dit komt doordat GIS 3 in 2013 afgerond wordt. In de volgende jaren is er nog een klein budget voor de afhandeling van de GIS.

### *Klimaat*

De budgetten voor klimaat verminderen sterk tussen 2013 en 2014, hierna verloopt de vermindering geleidelijker. De vermindering tussen 2013 en 2014 komt voort uit het aflopen van het Clean Development Mechanism programma.

## Horizontale Toelichting

### Lucht en geluid

Het nationaal samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit wordt in 2013 afgerond. Hierdoor is er een sterke daling in het budget na 2013.

### Duurzaamheid

De reeks binnen dit artikel laat een grillig verloop zien. Dit hangt samen met de opdrachten hebben betrekking op uitvoering van wettelijke taken op het gebied van het afvalbeleid (onder andere de uitvoering van het Landelijk afvalbeheerplan).

### Externe veiligheid en risico's

De uitgaven op dit artikel verhogen in de loop van tijd. Dit wordt veroorzaakt door de bijdrage aan de medeoverheden voor de asbestsanering.

## Economische Zaken

XIII Economische Zaken bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	5.105,7	4.977,6	4.792,0	4.923,2	4.913,9	5.015,8
totaal niet-belastingontvangsten	17.916,8	12.733,8	11.742,0	11.512,0	10.754,1	10.538,3
11 Goed functionerende economie en markten						
Uitgaven	215,1	195,3	189,6	182,2	175,3	168,9
Ontvangsten	3.856,4	52,3	52,3	43,4	30,2	30,2
12 Een sterk innovatievermogen						
Uitgaven	881,2	805,9	707,1	602,8	548,5	531,1
Ontvangsten	57,8	50,0	55,4	56,4	58,8	60,8
13 Een excellent ondernemingsklimaat						
Uitgaven	427,3	307,8	261,8	249,2	245,8	241,9
Ontvangsten	82,3	72,1	64,0	63,0	63,9	65,7
14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening						
Uitgaven	1.307,1	1.535,1	1.622,6	1.831,8	1.964,6	2.227,9
Ontvangsten	13.466,8	12.165,4	11.185,4	10.959,4	10.243,4	10.036,8
16 Een concurr., duurz.en veilige agro-, viss.- en voedselket.						
Uitgaven	630,3	541,9	506,7	484,9	470,1	466,6
Ontvangsten	329,7	292,8	278,6	278,6	278,6	278,6
17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit						
Uitgaven	801,5	794,5	786,2	716,0	705,0	700,2
Ontvangsten	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
18 Natuur, regio en ruimte						
Uitgaven	442,3	431,4	390,0	547,6	519,7	402,4
Ontvangsten	107,5	86,3	91,3	96,3	64,3	51,4
40 Apparaat						
Uitgaven	400,7	365,4	327,8	308,4	284,8	276,6
Ontvangsten	15,9	14,9	14,9	14,8	14,8	14,8
41 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

De uitgaven op *artikel 11 Goed functionerende economie en markten* hebben met name betrekking op de financiering van het CBS, Agentschap Telecom en bijdragen in het kader van de Metrologiewet. Het dalende verloop van de uitgaven wordt veroorzaakt door invulling van de apparaatstaakstelling op voorgenoemde organisaties.

De ontvangsten op het *artikel 11 Goed functionerende economie en markten* vloeien voornamelijk voort uit boetes die door de toezichthouders van EZ (de Consumentenautoriteit, de NMa, OPTA welke vanaf 2014 samen de Autoriteit Consument en Markt gaan vormen en Agent-

## *Horizontale Toelichting*

schap Telecom) worden opgelegd en ontvangsten uit hoofde van uitgifte van radio- en mobiele communicatiefrequenties. De niet-belastingontvangsten bevat in 2013 de ontvangsten vanuit de multiband frequentieveiling.

De uitgaven op het *artikel 12 Een sterk innovatievermogen* nemen vanaf 2012 af door de taakstelling op subsidies en het aflopen van projecten die voorheen uit het FES werden gefinancierd.

Op het *artikel 13 Een excellent ondernemingsklimaat* kent de uitgavenreeks een dalend verloop vanwege aflopende programma's en aflopende regelingen. In 2013 en 2014 zijn de ontvangsten hoger dan in andere jaren vanwege onttrekkingen uit de begrotingsreserve ten behoeve van de aanpassing van de schaderaming BMKB.

De uitgaven op artikel 14 voor MEP (Milieukwaliteit Energieproductie) lopen vanaf 2013 af, omdat de bestaande MEP-beschikkingen aflopen. Uitgaven aan SDE (Stimulering Duurzame Energieproductie) en de SDE+-regeling lopen op. Per saldo is sprake van oplopende uitgaven voor de subsidies ter bevordering van duurzame energieproductie. De totale ontvangsten op *artikel 14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening* worden voornamelijk bepaald door de aardgasbaten.

Op het *artikel 16 Een concurrerende, duurzame en veilige agro-, visserij en voedselketen* is de meerjarige raming van de ontvangsten met betrekking tot landbouwheffingen op basis van realisatiestanden structureel verlaagd. Onderliggende oorzaak is de afgenomen invoer van landbouwproducten. Daarnaast laten de uitgaven vanaf 2013 een dalend verloop zien als gevolg van taakstellingen. Zo loopt de investeringsregeling duurzame stallen af en daalt het opdrachtbudget voor toepassingsgericht onderzoek.

Het budget van het *artikel 17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit* is bestemd voor onderwijs en de toepassing van kennis in het groene domein. Ook worden verschillende «groene» kennis- en innovatieprojecten gefinancierd. De oorzaak van de daling in uitgaven is het aflopen van projecten en het invullen van de subsidietaakstelling.

Op het *artikel 18 Natuur, regio en ruimte* staan de uitgaven met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en regionaal economisch beleid. De uitgaven aan natuur stijgen dankzij een intensivering uit het regeerakkoord 2012 in de jaren 2014 en 2015 met 100 mln. per jaar en in de jaren 2016 en 2017 met 300 mln. De daling in de meerjarencijfers voor wat betreft regionaal economisch beleid houdt met name verband met de ombuiging op het regionaal economisch beleid uit het regeerakkoord 2010. Vanaf 2014 resteren enkel ontvangsten uit de landinrichtingsrente en ontvangsten uit verkoop van gronden.

De daling van de uitgaven op het *artikel 40 Apparaat* zijn met name het gevolg van de taakstelling op personeel en materieel.

Op het *artikel 41 Nominaal en onvoorzien* staat het restant van de aan de EZ toegevoegde prijsbijstelling tranche 2012. Deze zal bij Najaarsnota worden doorverdeeld over de begroting.

**Sociale Zaken en Werkgelegenheid**

<b>XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	29.773,4	33.755,4	36.831,2	36.616,8	36.693,7	36.928,4
totaal niet-belastingontvangsten	1.995,3	1.766,2	1.728,2	1.736,5	1.715,2	1.724,5
1 Arbeidsmarkt						
Uitgaven	18,1	19,7	21,8	22,8	22,8	22,8
Ontvangsten	37,8	39,0	38,8	42,8	43,2	43,2
2 Bijstand, Toeslagenwet en Sociale werkvoorziening						
Uitgaven	9.781,9	10.578,4	10.241,5	10.201,0	10.371,0	10.526,4
Ontvangsten	110,0	53,9	53,9	53,9	53,9	53,9
3 Arbeidsongeschiktheid						
Uitgaven	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8
4 Jonggehandicapten						
Uitgaven	2.702,8	2.953,0	3.009,9	2.779,0	2.499,6	2.239,3
Ontvangsten	13,8					
5 Werkloosheid						
Uitgaven	15,6	32,4	35,8	34,0	44,4	58,7
6 Ziekte en zwangerschap						
Uitgaven	5,7	6,8	6,3	6,4	6,6	6,7
Ontvangsten	0,3					
7 Kinderopvang						
Uitgaven	2.370,8	2.402,2	2.435,3	2.476,8	2.545,9	2.596,1
Ontvangsten	1.442,1	1.413,4	1.388,7	1.399,4	1.373,8	1.379,0
8 Oudedagsvoorziening						
Uitgaven	1.262,4	1.053,3	80,8	99,4	87,6	69,3
9 Nabestaanden						
Uitgaven	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2
10 Tegemoetkoming ouders						
Uitgaven	4.446,9	4.486,8	5.199,1	5.024,8	4.860,1	4.848,0
Ontvangsten	226,1	252,0	238,8	231,7	234,1	236,4
11 Uitvoeringskosten						
Uitgaven	487,7	481,3	452,0	381,4	359,3	341,6
Ontvangsten	6,3					
12 Rijksbijdragen						
Uitgaven	8.061,0	11.102,7	14.740,6	14.986,8	15.293,8	15.633,2
Ontvangsten	0,4					
13 Integratie en maatschappelijke samenhang						
Uitgaven	103,8	121,5	117,0	115,8	118,3	109,3
Ontvangsten	147,6	4,4	4,4	5,2	6,9	8,5
96 Apparaat						
Uitgaven	264,3	285,3	231,8	223,9	218,2	212,4
Ontvangsten	11,0	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
97 Aflopende regelingen						
Uitgaven	0,9					
98 Algemeen						
Uitgaven	63,6	48,8	44,1	40,9	43,9	43,9
99 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	186,0	181,5	213,5	221,9	220,2	218,6

*Bijstand, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening*

De geraamde uitgaven aan de bijstand stijgen de komende jaren als gevolg van de ontwikkeling van de werkloosheid. De daling van de uitgaven aan de bijstand in 2015 wordt voornamelijk veroorzaakt door het afschaffen van de alleenstaande ouderkop in de bijstand als onderdeel van de hervorming van de kindregelingen en de invoering van de kostendelersnorm. De meerjarige oploop van de uitgaven op het inkomensdeel van de WWB hangt samen met de invoering van de Participatiewet vanaf 2015. Het Wsw-budget kent een dalend verloop vanwege de maatregelen uit het sociaal akkoord. Vanaf 2015 is er geen

## *Horizontale Toelichting*

nieuwe instroom meer in de Wsw, bovendien is er een efficiencykorting toegepast. Het participatiebudget voor gemeenten kent een dalend verloop tot 2015 vanwege de korting uit het regeerakkoord Rutte-Asscher. Vanaf 2016 stijgen deze uitgaven vanwege de maatregelen uit de Participatiewet.

### *Jonggehandicapten*

De geraamde uitgaven aan Jonggehandicapten kennen tot en met 2015 een stijgend verloop door een stijging van het aantal mensen met een Wajong-uitkering. Vanaf 2015 wordt de instroom beperkt tot mensen die volledig en duurzaam geen arbeidsvermogen hebben. Het Wajong-volume daalt na 2015 vervolgens vanwege de geleidelijke overgang van Wajongers met arbeidsvermogen naar de Participatiewet.

### *Kinderopvang*

De uitgaven aan kinderopvangtoeslag (KOT) zijn in 2014 nagenoeg gelijk aan de uitgaven in 2013. De uitgaven aan KOT nemen vanaf 2014 toe, voornamelijk door een geraamde toename van het aantal kinderen in de buitenschoolse opvang.

### *Tegemoetkoming ouders*

De uitgaven aan kinderbijslag dalen voornamelijk door het verlagen van de kinderbijslagbedragen naar het bedrag van het jongste kind. Bovendien neemt het aantal kinderen waarvoor recht op kinderbijslag bestaat af als gevolg van demografische ontwikkelingen. De uitgaven aan het kindgebonden budget verdubbelen in de komende jaren. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de introductie van een alleenstaande ouderkop. Bovendien worden de bedragen voor het eerste en tweede kind verhoogd. De stijging van de uitgaven wordt vanaf 2015 getemperd doordat de inkomensgrens (waaronder recht is op kindgebonden budget) van de WKB wordt geharmoniseerd met die van de zorgtoeslag. Het aantal gezinnen dat in aanmerking komt voor een kindgebonden budget neemt tot 2016 af. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de inkomensgrens tot en met 2015 niet geïndexeerd wordt. Daardoor hebben minder gezinnen recht op een kindgebonden budget.

### *Rijksbijdragen Sociale Fondsen*

De grootste onderliggende post betreft hier de rijksbijdrage aan het ouderdomsfonds. Het eenmalige vermogenoverschot op de rijksbijdrage in 2012 wordt in 2013 verrekend. Hierdoor is de rijksbijdrage in 2013 eenmalig relatief laag. In 2015 wordt een kop op de zorgtoeslag ingevoerd die afhankelijk is van de AOW opbouw. Deze kop wordt gefinancierd vanuit het ouderdomsfonds. De Rijksbijdrage vermogenstekort Ouderdomsfonds groeit navenant mee. Deze rijksbijdrage kent ook daarna een stijgend verloop omdat de premie-inkomsten minder stijgen dan de AOW-uitgaven. De maatregel waarbij de AOW-leeftijd stapsgewijs wordt verhoogd heeft een dempend effect op de stijging van de AOW-uitgaven.



Horizontale Toelichting

**Volksgezondheid, Welzijn en Sport**

XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	15.783,1	14.811,7	15.307,6	15.346,3	15.899,9	17.056,9
totaal niet-belastingontvangsten	300,2	72,7	72,7	72,7	72,7	72,7
1 Volksgezondheid						
Uitgaven	493,7	498,0	497,8	501,3	507,5	508,5
Ontvangsten	10,9	11,0	11,0	10,9	10,9	10,9
2 Curatieve Zorg						
Uitgaven	2.797,2	2.734,0	2.940,3	3.053,2	3.121,0	3.274,0
Ontvangsten	61,8	35,9	35,9	36,0	36,0	36,0
3 Maatschappelijke Ondersteuning en Langdurige Zorg						
Uitgaven	4.117,8	4.193,3	4.476,3	4.714,2	4.949,3	5.210,5
Ontvangsten	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
4 Zorgbreed Beleid						
Uitgaven	952,4	697,7	739,6	731,2	739,8	748,5
Ontvangsten	156,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
5 Jeugd						
Uitgaven	1.500,4	1.551,1	1.491,5	1.395,9	1.361,9	1.361,3
Ontvangsten	20,6	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
6 Sport en Bewegen						
Uitgaven	75,0	132,4	128,1	131,9	132,4	130,0
Ontvangsten	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
7 Oorlogsgetroffenen en Herinneringen Tweede Wereldoorlog						
Uitgaven	343,5	327,8	311,5	292,6	274,9	259,3
Ontvangsten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
8 Tegemoetkoming Specifieke Kosten						
Uitgaven	5.235,5	4.466,2	4.496,8	4.313,6	4.613,7	5.372,0
9 Algemeen						
Uitgaven	16,1	26,5	25,8	25,6	24,4	24,4
10 Apparaatsuitgaven						
Uitgaven	284,8	221,6	212,1	205,8	207,7	207,8
Ontvangsten	38,9	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
11 Nominaal en Onvoorzien						
Uitgaven	- 33,2	- 36,8	- 12,2	- 19,0	- 32,8	- 39,5
Ontvangsten	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
41 Volksgezondheid						
Uitgaven						
Ontvangsten						
42 Gezondheidszorg						
Uitgaven						
Ontvangsten						
43 Langdurige Zorg						
Uitgaven						
Ontvangsten						
44 Maatschappelijke Ondersteuning						
Uitgaven						
Ontvangsten						
45 Jeugdzorg						
Uitgaven						
Ontvangsten						
46 Sport						
Uitgaven						
Ontvangsten						
47 Oorlogsgetroffenen en herinnering WO II						
Uitgaven						
Ontvangsten						
96 Apparaatsuitgaven						
Uitgaven						
Ontvangsten						
97 Algemeen						
Uitgaven						

## Horizontale Toelichting

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
99	Nominaal en onvoorzien Uitgaven Ontvangsten					

Uitgaven voor gezondheidsbescherming, ziektepreventie en gezondheidsbevordering op artikel 1 *Volksgezondheid* zijn redelijk stabiel tot en met 2018.

De stijging van uitgaven op Artikel 2 *Curatieve Zorg* wordt grotendeels verklaard door de toename van de Rijksbijdrage 18 – als gevolg van de verwachte ontwikkeling van de nominale premie.

Artikel 3 *Maatschappelijke Ondersteuning en Langdurige Zorg* neemt aan de uitgavenkant toe door een stijging van de rijksbijdrage in kosten van kortingen in de AWBZ. De hoogte van deze rijksbijdrage hangt o.a. samen met ontwikkeling van verschillende tarieven in de inkomstenbelasting die leiden tot wijzigingen in de ontvangsten in het AWBZ-fonds, waar deze rijksbijdrage voor compenseert.

De daling van uitgaven op Artikel 4 *Zorgbreed Beleid* hangt vooral samen met lagere opleidingssubsidies omdat een deel van deze subsidies overgeheveld is naar Hoofdstuk 41.

Artikel 5 (Jeugd) laat een daling van de uitgaven zien, die voornamelijk voortkomt uit een lichte daling van de doeluitkering Jeugdzorg aan provincies en grootstedelijke regio's.

De groei van de uitgaven op artikel 6 *Sport en Bewegen* is te verklaren door intensivering van het beleid voor sport en bewegen in de buurt.

Door demografische ontwikkelingen neemt het aantal verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WOIII gestaag af, waardoor de uitgaven aan pensioenen en uitkeringen op artikel 7 *Oorlogsgetroffenen en Herinneringen Tweede Wereldoorlog* een dalende trend vertoont.

Op artikel 8 *Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten* nemen de uitgaven af als gevolg de regeerakkoordmaatregel om de Wtcg af te schaffen. Anderzijds is er sprake van een toename door een stijging van de uitgaven aan zorgtoeslag als gevolg van de ontwikkeling van de zorgpremie. Deze toename wordt wel beperkt door de maatregelen met betrekking tot de zorgtoeslag uit het aanvullend pakket. Per saldo is er sprake van een stijging van de uitgaven op dit artikel.

De toename van uitgaven op artikel 9 *Algemeen* is terug te voeren op een hoger budget voor strategisch onderzoek door het RIVM.

Artikel 10 *Apparaatsuitgaven* vertoont een daling van de uitgaven, die vooral samenhangt met een reductie van de uitgaven aan personeel en materieel op het kerndepartement.

Het verloop op artikel 11 *Nominaal en Onvoorzien* wordt verklaard door aanpassing van de taakstellende onderuitputting die VWS aanhoudt en die een sluitpost van de begroting vormt.

**Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking**

<b>XVII Buitenlandse Handel &amp; Ontwikkelingssamenwerking bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven						
totaal niet-belastingontvangsten	33,2	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7
4 Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede Ontvangsten	33,2					
45 Versterkte kaders voor ontwikkeling Ontvangsten		27,5	20,9	16,4	18,1	15,7

*Relatie begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)*  
De begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking bestaat enkel uit HGIS uitgaven, maar uit HGIS en niet-HGIS ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden elders toegelicht. De niet-HGIS ontvangsten worden hieronder toegelicht.

De dalende ontvangsten betreffen rente-inkomsten en restituties uit in het verleden aangegeane leningen (NIO).

**Wonen & Rijksdienst**

<b>XVIII Wonen &amp; Rijksdienst bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	3.162,1	3.370,8	3.448,6	3.657,5	3.864,1	4.263,7
totaal niet-belastingontvangsten	625,6	588,4	594,5	595,6	615,8	616,3
11 Woningmarkt						
Uitgaven	2.901,3	3.031,7	3.241,6	3.457,3	3.674,6	3.876,2
Ontvangsten	472,2	471,2	475,4	478,1	478,7	479,2
12 Woonomgeving en bouw						
Uitgaven	88,5	176,4	45,2	39,6	32,6	231,5
Ontvangsten	1,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
13 Kwaliteit Rijksdienst						
Uitgaven	21,5	17,9	17,7	17,4	17,1	16,8
Ontvangsten	0,6	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
14 Uitvoering Rijkshuisvesting						
Uitgaven	61,7					
Ontvangsten	0,7					
15 Beheer materiële activa						
Uitgaven	89,2					
Ontvangsten	150,8					
16 Uitvoering rijksvastgoedbeleid						
Uitgaven		144,8	144,1	143,2	139,8	139,1
Ontvangsten		116,8	118,7	117,1	136,7	136,7

*Artikel 11 Woningmarkt*

De doorwerking van de crisis en de in het regeerakkoord voorgenomen WW-verkorting leidt de komende jaren tot hogere uitgaven en lagere ontvangsten voor de huurtoeslag.

*Artikel 12 Woonomgeving en bouw*

Dit artikel toont incidenteel hogere uitgaven voor de jaren 2013 en 2014. In het Woonakkoord is overeengekomen om een Revolverend Fonds Energiebesparing Gebouwde Omgeving te vormen. In 2013 is 50 mln. beschikbaar voor dit fonds, en in 2014 135 mln.

Daarnaast komt er in 2018/2019 in totaal 400 mln. beschikbaar voor een subsidieregeling voor energiebesparingsinvesteringen in de sociale huursector.

*Artikel 16 Uitvoering rijksvastgoedbeleid*

De artikelen 14 Uitvoering Rijkshuisvesting en 15 Beheer materiële activa worden vanaf 2014 samengevoegd tot artikel 16 Uitvoering rijksvastgoedbeleid.

De uitgaven op artikel 16 bedroegen in 2013 150 mln. ten opzichte van 144 mln. voor 2014. Vanuit het inputartikel wordt dit verklaard door een incidentele uitgave van 2,5 mln. in 2013 (inflatieresultaat 2010–2011), en vanwege taakstellingen. De ontvangsten stijgen doordat er meer objecten in portefeuille blijven. Vanaf 2017 stijgen de ontvangsten substantieel door de toegenomen inkomsten uit benzinstation veilingen.

## Horizontale Toelichting

### Gemeentefonds

<b>B Gemeentefonds bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	17.836,2	18.381,2	16.812,8	16.689,4	16.603,1	16.543,3
totaal niet-belastingontvangsten						
1 Gemeentefonds						
Uitgaven	17.836,2	18.381,2	16.812,8	16.689,4	16.603,1	16.543,3

De ontwikkeling van het gemeentefonds wordt bepaald door de accres-systematiek (trap op, trap af) en toevoegingen en onttrekkingen in verband met taakwijzigingen. De daling in de uitgaven vanaf 2014 wordt verklaard door maatregelen uit het regeerakkoord Rutte II en het financieel akkoord uit januari 2013. De overheveling van budgetten als gevolg van de decentralisaties van jeugd, langdurige zorg en de participatiewet zijn nog niet opgenomen in de begroting van het Gemeentefonds.

### Provinciefonds

<b>C Provinciefonds bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	1.529,8	1.172,0	908,5	879,8	883,2	873,4
totaal niet-belastingontvangsten						
1 Provinciefonds						
Uitgaven	1.529,8	1.172,0	908,5	879,8	883,2	873,4

De ontwikkeling van het provinciefonds wordt bepaald door de accres-systematiek (trap op, trap af) en toevoegingen en onttrekkingen in verband met taakwijzigingen. De daling in de uitgaven vanaf 2014 wordt verklaard door maatregelen uit het regeerakkoord Rutte II en het financieel akkoord uit januari 2013. De daling tussen 2014 en 2015 wordt voornamelijk veroorzaakt door het aflopen van de decentralisatie-uitkeringen Bodemsa-nering en Stedelijke vernieuwing.

**Infrastructuurfonds**

<b>A Infrastructuurfonds bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	6.343,6	6.648,2	5.963,5	5.696,5	6.300,1	5.875,0
totaal niet-belastingontvangsten	6.343,6	6.648,2	5.963,5	5.696,5	6.300,1	5.875,0
11 Hoofdwatersystemen						
Uitgaven	30,0					
12 Hoofdwegennet						
Uitgaven	2.544,3	2.850,1	2.178,8	1.806,6	2.304,9	2.241,3
Ontvangsten	127,6	133,8	302,9	139,6	62,1	22,9
13 Railwegen						
Uitgaven	2.379,8	2.397,9	2.566,8	2.442,9	2.540,9	2.491,3
Ontvangsten	224,3	65,2	236,8	180,5	193,1	194,5
14 Regionaal, lokale infra						
Uitgaven	120,1	220,6	120,0	340,4	441,1	342,4
Ontvangsten	0,6					
15 Hoofdvaarwegennet						
Uitgaven	921,5	920,2	802,0	763,5	691,2	640,5
Ontvangsten	39,2	32,1	6,7	7,5	14,5	
17 Megaprojecten Verkeer en Vervoer						
Uitgaven	58,7	24,4	23,8	16,1	15,1	2,7
Ontvangsten	1,1					
18 Overige uitgaven en ontvangsten						
Uitgaven	289,3	235,0	272,1	326,9	306,9	156,7
19 Bijdrage andere begrotingen Rijk						
Ontvangsten	5.803,5	6.417,0	5.417,2	5.368,8	6.030,5	5.657,5

*Hoofdwegennet*

De uitgaven binnen dit artikel kennen een vrij grillig verloop. Dit verloop hangt samen met de planning van de uitgaven van de diverse aanlegprojecten (zowel realisatie als verkenningen en planuitwerkingen) in de komende jaren. De uitgaven zijn in 2014 hoger vanwege pieken in het budget door onder andere het project A4 Delft-Schiedam. Ook de ontvangsten kennen een grillig verloop vanwege de planning van diverse projecten.

*Railwegen*

De uitgaven binnen dit artikel hebben een peik in 2015. Dit komt door de projecten Rijswijk – Schiedam incl. spoorcorridor Delft en de OV SAAL (openbaar vervoer Schiphol, Amsterdam, Almere, Lelystad). De ontvangsten laten in 2015 een forse stijging zien. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de hogere concessie inkomsten vanaf 2015 zoals afgesproken in de HSA-deal, de invulling van taakstellingen en de eenmalige bijdrage van NS aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu die in de HSA-deal is overeengekomen ten behoeve van kwaliteitsverbetering spoor.

*Regionale en lokale infra*

De uitgaven op artikel 14 hangen samen met grote projecten die regionale overheden aanleggen. De fluctuaties binnen het artikel is groot, door de planning van deze grote projecten. Daarnaast worden de regio specifieke pakketten uit dit artikel gefinancierd.

*Hoofdvaarwegennet*

In artikel 15 worden fluctuaties in de uitgaven voornamelijk bepaald door het verloop van de aanlegprojecten Maasroute en de Zuid-Willemsvaart. Deze zitten momenteel in de realisatiefase. Een deel van de uitgaven die

## Horizontale Toelichting

in 2011 waren begroot zijn via een kasschuif naar de jaren 2013–2016 verschoven. Ook de ontvangsten hebben met deze projecten te maken.

### Megaprojecten Verkeer en Vervoer

De budgetten op artikel 17 lopen sterk terug omdat de projecten op dit artikel gerealiseerd zijn. Het gaat hier om de Betuwelijn, Hoge Snelheidslijn (HSL) en de Project Mainportontwikkeling Rotterdam.

### Ontvangsten andere begrotingen Rijk

Het artikel 19 betreft de voeding van het Infrastructuurfonds vanuit de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. De ramingen zijn onder andere afhankelijk van het verloop van de (aanleg)projecten. De oplopende taakstellingen uit het regeerakkoord zorgen voor lagere budgetten in latere jaren.

## Diergezondheidsfonds

F Diergezondheidsfonds bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	11,2	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
totaal niet-belastingontvangsten	11,2	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
1 Bewaking en bestrijding van dierziekten						
Uitgaven	15,8	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
Ontvangsten	15,8	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9

De hogere uitgaven in 2013 houden voornamelijk verband met het toevoegen van het positieve eindsaldo uit 2012. Dit bedrag is bestemd voor uitgaven over 2012 die nog niet zijn afgerekend en voor uitgaven ter bestrijding van onverwachte uitbraken van dierziekten.

## Accres Gemeentefonds

Accres Gemeentefonds bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven			5,3	62,7	207,6	218,4
totaal niet-belastingontvangsten						
1 Accres gemeentefonds						
Uitgaven			- 157,6	- 108,6	15,3	24,5
2 Reservering BCF						
Uitgaven			162,9	171,2	192,3	193,9

Het *accres van het Gemeentefonds* wordt berekend door de mutatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven als groeivoet te nemen over de grondslag, gevormd door gemeente- respectievelijk provinciefonds. De stijging van accresen wordt veroorzaakt door een stijging van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven.

Bijlage 9 van de Miljoenennota geeft de onderbouwing van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, en daarmee van de jaarlijkse accresontwikkeling, weer.

## Horizontale Toelichting

Met ingang van 2015 wordt de ontwikkeling van het BCF gekoppeld aan de accrespercentages zoals deze voortvloeien uit de normeringssystematiek. Het BTW-compensatiefonds is een openeinderegeling. Alle declaraties van gemeenten en provincies bij het BCF worden, wanneer voldaan aan de declaratievoorwaarden, vergoed uit het BCF. Met de afspraak uit het financieel akkoord met VNG, IPO en UvW van 18 januari 2013 blijft dit het geval. Onderschrijdingen van het plafond worden gestort in het GF/PF. Overschrijdingen op het vastgestelde BCF-plafond worden verhaald op het GF/PF. Op dit moment wordt een onderschrijding van het afgesproken plafond geraamd en daarmee een storting in het GF met ingang van 2015.

### Accres Provinciefonds

Accres Provinciefonds bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven			10,3	14,2	23,9	24,6
totaal niet-belastingontvangsten						
1 Accres provinciefonds						
Uitgaven			- 11,0	- 8,2	- 1,3	- 0,8
2 Reservering BCF						
Uitgaven			21,4	22,4	25,2	25,4

Het accres van het Gemeentefonds en het Provinciefonds wordt berekend door de mutatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven als groeivoet te nemen over de grondslag, gevormd door gemeente- respectievelijk provinciefonds. De stijging van accresen wordt veroorzaakt door een stijging van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven.

Bijlage 9 van de Miljoenennota geeft de onderbouwing van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, en daarmee van de jaarlijkse accresontwikkeling, weer.

Met ingang van 2015 wordt de ontwikkeling van het BCF gekoppeld aan de accrespercentages zoals deze voortvloeien uit de normeringssystematiek. Het BTW-compensatiefonds is een openeinderegeling. Alle declaraties van gemeenten en provincies bij het BCF worden, wanneer voldaan aan de declaratievoorwaarden, vergoed uit het BCF. Met de afspraak uit het financieel akkoord met VNG, IPO en UvW van 18 januari 2013 blijft dit het geval. Onderschrijdingen van het plafond worden gestort in het GF/PF. Overschrijdingen op het vastgestelde BCF-plafond worden verhaald op het GF/PF. Op dit moment wordt een onderschrijding van het afgesproken plafond geraamd en daarmee een storting in het PF met ingang van 2015.



## Horizontale Toelichting

### BES-fonds

<b>H BES-fonds</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	33,8	32,7	32,7	32,7	32,7	32,8
totaal niet-belastingontvangsten						
1 BES-fonds Uitgaven	33,8	32,7	32,7	32,7	32,7	32,8

Via het BES-fonds krijgen de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Caribisch Nederland) middelen toebedeeld om hun publieke taken naar behoren uit te voeren. In 2013 is eenmalig de vrije uitkering verhoogd met 1 mln. Het betreft een incidentele verlenging van de implementatiegelden voor de Rijkswetten (0,5 mln.) en een eenmalige bijzondere uitkering voor integrale projecten in het sociale domein (0,5 mln.).

### Deltafonds

<b>J Deltafonds</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	1.065,8	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,3
totaal niet-belastingontvangsten	1.065,8	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,3
1 Investeren in waterveiligheid						
Uitgaven	575,5	827,9	869,2	886,5	721,0	597,2
Ontvangsten	96,3	141,9	220,0	181,1	180,4	171,5
2 Investeren in zoetwatervoorziening						
Uitgaven	53,1	3,9	16,0	46,8	23,9	2,2
Ontvangsten	10,3					
3 Beheer, Onderhoud en vervanging						
Uitgaven	193,1	176,3	205,6	212,0	162,8	152,6
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven						
Uitgaven	244,0	222,8	213,7	212,1	209,2	219,2
6 Bijdrage ten laste van begroting Hoofdstuk XII						
Ontvangsten	959,2	1.089,0	1.084,6	1.176,4	936,5	799,8

#### *Investeren in waterveiligheid*

De uitgaven op het artikel investeren in waterveiligheid verlopen grillig. Het verloop hangt samen met de planning van de uitgaven van de diverse aanlegprojecten (zowel realisatie als verkenningen en planuitwerkingen) in de komende jaren. Op het artikel worden de uitgaven gedaan voor de projecten binnen het hoogwaterbeschermingsplan en voor ruimte voor de rivier.

#### *Investeren in zoetwatervoorzieningen*

Op dit artikel is er een sterke vermindering van het budget te zien na 2013. Er zijn in 2014 geen aanlegprojecten ten behoeve van waterkwantiteit. In de loop van de begrotingsvoorbereiding 2015 wordt nadere invulling gegeven aan projecten met opgaven op het gebied van zoetwatervoorziening.

## Horizontale Toelichting

### *Beheer, onderhoud en vervanging*

De kosten voor beheer en onderhoud en vervanging lopen op tot 2016 om vervolgens weer te verlagen. Deze piek ontstaat door de vervangingskosten van stuwensembles in Nederrijn en Lek.

### *Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven*

Het budget op dit artikel verminderd geleidelijk. Dit komt voornamelijk door de kosten van het apparaat van RWS. Door taakstellingen worden deze kosten verminderd.

## Prijsbijstelling

Prijsbijstelling bedragen in miljoenen euro's		2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven			688,6	1.325,0	1.903,1	2.315,3	2.651,2
totaal niet-belastingontvangsten							
1	Rijksbegroting in enge zin						
	Uitgaven		659,0	1.249,9	1.796,0	2.176,5	2.527,4
2	SZA						
	Uitgaven		19,3	39,2	55,0	68,9	83,8
3	ZORG						
	Uitgaven		9,4	34,3	49,8	67,2	36,9
4	Niet-relevant						
	Uitgaven		0,8	1,6	2,2	2,7	3,2

Op de aanvullende post *Prijsbijstelling* worden de middelen gereserveerd die worden gebruikt om de prijsgevoelige uitgaven op de diverse begrotingen te compenseren voor de prijsontwikkeling. Deze compensatie wordt jaarlijks van de Aanvullende Post overgeboekt naar de departementale begrotingen. Op de Aanvullende Post wordt de prijsbijstelling voor de komende vijf jaar gereserveerd; dit verklaart de oploop in bovenstaande reeks.

## Horizontale Toelichting

### Arbeidsvoorwaarden

Arbeidsvoorwaarden bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	0,0	446,0	861,8	1.474,3	2.099,1	2.698,6
totaal niet-belastingontvangsten						
1 arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn RB-eng						
Uitgaven	0,0	397,1	781,1	1.332,5	1.891,5	2.428,2
2 arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn SZ						
Uitgaven	0,0	47,6	72,2	125,1	178,2	233,0
3 arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn Z						
Uitgaven	0,0	1,3	8,3	16,5	29,1	37,0
4 indexering rijksbijdragen						
Uitgaven		0,1	0,1	0,2	0,3	0,4

Op de aanvullende post Arbeidsvoorwaarden worden de middelen gereserveerd die nodig zijn om de loongevoelige uitgaven op de *Rijksbegroting, Sociale Zekerheid en Zorg* op het uitgavenpeil van het desbetreffende jaar te brengen. De oploop in de cijfers ontstaat doordat jaarlijks een structurele reservering wordt opgenomen teneinde de begrotingsuitgaven (zoals deze op de afzonderlijke begrotingen zijn opgenomen) van constante naar lopende prijzen te brengen.

### Koppeling uitkeringen

Koppeling Uitkeringen bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven		102,5	412,0	606,3	788,4	939,8
totaal niet-belastingontvangsten				4,9	9,5	14,2
2 Bijstand, Toeslagenwet en WSW						
Uitgaven		49,4	324,3	426,8	505,5	557,7
3 Arbeidsongeschiktheid						
Uitgaven		0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
4 Jonggehandicapten						
Uitgaven		34,7	83,7	110,9	123,7	131,8
5 Werkloosheid						
Uitgaven		0,2	0,7	1,2	2,2	3,4
6 Ziekte en zwangerschap						
Uitgaven		0,1	0,3	0,4	0,6	0,7
8 Oudedagsvoorziening						
Uitgaven		18,1	3,0	5,9	7,2	7,4
9 Nabestaanden						
Uitgaven		0,0	0,1	0,1	0,1	0,2
10 Tegemoetkoming ouders						
Uitgaven				60,7	149,0	238,5
Ontvangsten				4,9	9,5	14,2

Op de aanvullende post *Koppeling Uitkeringen* worden de uitgaven voor de indexering van de begrotingsgefinancierde sociale-zekerheidsuitgaven geraamd. De mutaties in uitgaven op de artikelen komen met name tot stand door aanpassingen van de WKA (Wet koppeling met afwijkingmogelijkheden)-index, door wijzigingen in prijsontwikkeling en door grondslageffecten bij de uitkeringen en programma-uitgaven. Aanpassing van de WKA-index en prijsontwikkeling vinden plaats op basis van CPB-cijfers. De uitgaven betreffen jaarlijkse tranches, dit verklaart de oploop op de verschillende artikelen.

**Indexering WSF**

<b>Indexering WSF</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven		97,9	169,8	260,3	326,1	387,9
totaal niet-belastingontvangsten						
2 Indexering Studiefinanciering relevant						
Uitgaven		14,3	24,5	34,6	43,0	51,1
3 Indexering Studiefinanciering niet rel.						
Uitgaven		79,0	136,0	212,3	265,8	315,5
4 Indexering Lesgelden						
Uitgaven		4,7	9,3	13,4	17,3	21,3

Op de aanvullende post *Indexering WSF* wordt de prijsbijstelling over de uitgaven voor de studiefinanciering, WTOS en lesgelden gereserveerd. Gedurende een begrotingsjaar wordt de reservering aangepast aan de macro-economische ontwikkelingen. Als gevolg van de tranchegewijze opbouw ontstaat in de tijd een oplopend uitgavenniveau. Onder «studiefinanciering relevant» vallen de kaderrelevante uitgaven voor de studiefinanciering (rentebetalingen, omzettingen van lening naar gift) en de uitgaven voor de WTOS, onder «studiefinanciering niet-relevant» vallen de niet-kaderrelevante uitgaven voor de studiefinanciering (leningen), onder «lesgelden» vallen de lesgelden van scholieren.

**Aanvullende Post**

Algemeen bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	- 885,1	378,0	1.600,1	2.174,3	2.515,8	2.564,8
totaal niet-belastingontvangsten						
4 Eindejaarsmarge Uitgaven	- 1.000,0	- 75,5				
55 Diversen Uitgaven	109,1	367,0	259,0	283,9	224,9	224,9
81 RA A: Zorg Uitgaven				83,0	83,0	83,0
82 RA B: Veiligheid Uitgaven		30,7	30,7	41,0		
83 RA C: Immigratie en integratie Uitgaven	5,7	10,2	10,2	9,7	8,7	8,7
85 RA E: Kwaliteit onderwijs Uitgaven			10,2	10,2	10,2	10,2
91 RA A: Openbaar bestuur Uitgaven						
92 RA B: Veiligheid Uitgaven			6,2	105,5	115,6	75,6
93 RA D: Onderwijs Uitgaven			443,0	735,0	915,0	1.014,0
94 RA E: Zorg Uitgaven		45,1	840,4	905,5	1.157,9	1.147,9
95 RA F: Sociale zekerheid Uitgaven		0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
96 RA G: Overdrachten bedrijven Uitgaven						
97 RA H: Internationale samenwerking Uitgaven						
98 RA J: Overige belastingen en premies Uitgaven						

Op de *Aanvullende Post Algemeen* staan middelen waarvan op het moment van reservering de definitieve aanwending nog niet expliciet kan worden aangegeven. Daarnaast staat op de aanvullende post de ramings-technische veronderstelling in=uit op het artikel eindejaarsmarge.

De negatieve omvang van de raming op het artikel *Eindejaarsmarge* wordt bepaald door de ramingstechnische veronderstelling in=uit. Er wordt verondersteld dat er aan het einde van het jaar voldoende onderuitputting is, om de uitdeling van de eindejaarsmarge aan de departementen in het voorjaar te compenseren.

De stand op artikel 55 wordt hoofdzakelijk gevormd door de reserveringen voor kwaliteit onderwijs en vastgoed DJI.

Op artikelen 81 tot en met 85 staan de intensiveringsmiddelen uit het regeerakkoord Rutte-Verhagen die nog niet zijn uitgekeerd aan de verschillende departementale begrotingen.

Op artikelen 92 tot en met 98 staan de intensiveringsmiddelen uit het regeerakkoord Rutte-Asscher die nog niet zijn uitgekeerd aan de verschillende departementale begrotingen.

**Homogene Groep Internationale Samenwerking**

<b>HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Totaal uitgaven	5.020,7	4.517,4	4.703,9	4.811,9	4.516,3	4.479,4
Totaal niet-belastingontvangsten	149,5	144,4	136,5	139,8	136,2	133,2
<b>5. Buitenlandse Zaken</b>						
Uitgaven	1.414,3	1.424,3	1.430,0	1.332,9	1.335,4	1.357,9
Ontvangsten	101,9	70,7	70,7	70,7	70,7	70,7
Artikel 1: Internationale rechtsorde en mensenrechten						
Uitgaven	111,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 2: Grotere veiligheid en stabiliteit en humanitaire hulp						
Uitgaven	254,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 3: Europese samenwerking						
Uitgaven	191,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 4: Meer welvaart en minder armoede						
Uitgaven	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 5: Toegenomen menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling						
Uitgaven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 6: Duurzaam water- en milieu-beheer						
Uitgaven	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 7: Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland						
Uitgaven	15,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	41,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 8: Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming NL						
Uitgaven	41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 9: Geheim						
Uitgaven	0,2	0,0				
Artikel 10: Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	17,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 11: Algemeen						
Uitgaven	780,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	58,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 41: Internationale rechtsorde en eerbiediging mensenrechten						
Uitgaven		106,2	106,1	106,0	104,8	104,3
Artikel 42: Veiligheid en stabiliteit						
Uitgaven		273,5	250,0	246,3	246,3	246,3
Ontvangsten		1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Artikel 43: Europese Samenwerking						
Uitgaven		180,0	194,0	207,0	195,0	184,0

*Horizontale Toelichting*

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Artikel 44: Consulaire belangenbehartiging						
Uitgaven		53,3	55,0	53,5	47,4	47,4
Ontvangsten		42,1	42,1	42,1	42,1	42,1
Artikel 45: Geheim						
Uitgaven		0,0				
Artikel 46: Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven		67,0	97,7	71,7	140,3	156,9
Artikel 47: Apparaat						
Uitgaven		744,2	727,2	648,3	601,5	618,9
Ontvangsten		27,4	27,4	27,4	27,4	27,4
6. Veiligheid en Justitie						
Uitgaven	46,7	48,5	42,6	39,5	32,2	31,7
7. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
Uitgaven	0,7	0,7	0,2	0,2	0,1	0,1
8. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap						
Uitgaven	69,1	62,9	62,9	62,9	57,9	57,9
9B. Financien						
Uitgaven	185,6	82,3	342,4	316,0	209,7	214,5
Ontvangsten	7,8	3,7				
10. Defensie						
Uitgaven	248,4	18,4	16,7	15,4	14,0	14,0
Ontvangsten	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
12. Infrastructuur en Milieu						
Uitgaven	55,7	24,0	19,4	18,3	18,1	18,1
13. Economische Zaken						
Uitgaven	72,0	54,7	48,6	44,9	42,9	42,9
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Sociale Zaken en Werkgelegenheid						
Uitgaven	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
16. Volksgezondheid, Welzijn en Sport						
Uitgaven	5,9	5,5	5,0	4,9	4,8	4,8
17. Buitenlandse Handel & Ontwikkelings-samenwerking						
Uitgaven	2.921,9	2.795,7	2.735,6	2.976,4	2.800,7	2.736,9
Ontvangsten	38,5	68,6	64,4	67,7	64,1	61,1
Artikel 1: Een sterke internationale concurrentiepositie						
Uitgaven	91,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontvangsten	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 2: Internationale rechtsorde en mensenrechten						
Uitgaven	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 3: Veiligheid en stabiliteit, humanitaire hulp en goed bestuur						
Uitgaven	509,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 4: Meer welvaart, eerlijkere verdeling en minder armoede						
Uitgaven	839,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

## Horizontale Toelichting

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ontvangsten	24,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 5: Toegenomen menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling Uitgaven	1.064,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 6: Duurzaam water- en milieu-beheer Uitgaven	380,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 7: Regulering van het personen-verkeer Uitgaven	9,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 8: Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming NL Uitgaven	27,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Artikel 41: Duurzame handel en investeringen Uitgaven		463,3	491,8	678,0	774,0	473,1
Ontvangsten		9,3	5,2	8,5	4,8	1,8
Artikel 42: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water Uitgaven		582,0	616,6	686,5	751,5	751,5
Artikel 43: Sociale vooruitgang Uitgaven		986,0	945,1	842,8	737,8	737,8
Artikel 44: Vrede en veiligheid voor ontwikkeling Uitgaven		685,5	689,6	689,6	689,6	689,6
Artikel 45: Versterkte kaders voor ontwikkeling Uitgaven		79,0	- 7,5	79,5	- 152,2	84,9
Ontvangsten		59,2	59,2	59,2	59,2	59,2
86. Algemeen Uitgaven		0,0	0,0	0,0	0,0	

*De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS)* is een aparte budgettaire constructie, waarin de uitgaven aan Internationale Samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast voor macro-economische ontwikkelingen. Het ODA-deel van het HGIS budget is gekoppeld aan het bruto nationaal product. Het non-ODA deel van de HGIS kent een vaste omvang, dat wordt gecorrigeerd voor prijsveranderingen.

Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt verantwoord via de begroting van *Buitenlandse Zaken* en (m.i.v. regeerakkoord Rutte-Asscher) de begroting voor *Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking*. Daarom wordt het verloop van de HGIS-uitgaven van deze twee begrotingen per artikel toegelicht. Voor de overige begrotingen wordt de toelichting per departement gepresenteerd.

### 5. Buitenlandse Zaken

Met ingang van de begroting over 2014 heeft de begroting van Buitenlandse Zaken een nieuwe indeling (zie ook de kamerbrief *Nieuwe begrotingsindeling hoofdstuk V Buitenlandse Zaken en hoofdstuk XVII*



## Horizontale Toelichting

*Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking* d.d. 27 juni 2013). Aanleiding voor deze herindeling is de splitsing van de begroting van Buitenlandse Zaken en de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. In bovenstaande tabel zijn voor het jaar 2013 de artikelen van *voor* de herindeling opgenomen (artikelen 1 t/m 11). Vanaf 2014 zijn de artikelen opgenomen zoals *na* de herindeling en overeenkomstig artikelen 1 t/m 7 van de begroting 2014 (om administratieve redenen genummerd 41 t/m 47 in bovenstaande tabel).

*Artikel 46 (nominaal en onvoorzien)* laat een schommelend patroon zien. Dit omdat het een parkeer- en doorverdeelartikel betreft. Prijscorrecties voor het non-ODA deel van de HGIS worden op dit artikel opgevangen.

*Artikel 47 (apparaatsuitgaven)* laten een daling in de uitgaven zien. Dit is het gevolg van de RA maatregelen A1 (Rijksoverheid incl. ZBO's) en H89 (Reductie postennetwerk).

### 7. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De daling in HGIS uitgaven wordt veroorzaakt door een herverdeling van taken en bijbehorende HGIS gelden van het ministerie van Binnenlandse Zaken naar het ministerie van Veiligheid en Justitie.

### 8. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

De HGIS uitgaven van OCW dalen. Dit is het gevolg van RA maatregel H85 (Ontwikkelingshulp). Zoals beschreven in de kamerbrief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013) wordt de ODA bijdrage aan kennisinstellingen op de begroting van OCW verlaagd.

### 9B. Financiën

De schommeling in de HGIS uitgaven is een gevolg van een herschikking tussen de begroting van Financiën en de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Als gevolg van deze herschikking kunnen betalingen van Financiën aan de Wereldbank worden vervroegd (2013) en wordt de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking ontlast in 2014. De daling in de HGIS uitgaven vanaf 2015 is het gevolg van RA maatregel H85 (Ontwikkelingshulp). Zoals beschreven in de kamerbrief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013) worden de ODA bijdragen aan multilaterale organisaties verlaagd, waarvan deels op de begroting van Financiën.

### 10. Defensie

Als gevolg van RA maatregel H86 (Vrijgave t.b.v. nieuw budget internationale vrede en veiligheid) worden de HGIS middelen van Defensie bestemd voor crisisbeheersingsoperaties toegevoegd aan de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Dit verklaart de structureel lagere uitgaven vanaf 2014 op de begroting van Defensie.

### 12. Infrastructuur en Milieu

De daling in de HGIS uitgaven bij Infrastructuur en Milieu is het gevolg van aflopende budgetten voor het Clean Development Mechanism.

### 13. Economische Zaken

De daling in de HGIS uitgaven bij Economische Zaken is het gevolg van aflopende budgetten voor het Joint Implementation instrument.

### 17. Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Met ingang van de begroting over 2014 heeft de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een nieuwe indeling (zie ook de kamerbrief *Nieuwe begrotingsindeling hoofdstuk V Buitenlandse Zaken en hoofdstuk XVII Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking* d.d. 27 juni 2013). Aanleiding voor deze herindeling is de splitsing van de begroting van Buitenlandse Zaken en de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. In bovenstaande tabel zijn voor het jaar 2013 de artikelen van *voor* de herindeling opgenomen (artikel 1 t/m 8). Vanaf 2014 zijn de artikelen opgenomen zoals *na* de herindeling en overeenkomstig artikelen 1 t/m 5 van de begroting 2014 (om administratieve redenen genummerd 41 t/m 45 in bovenstaande tabel).

*Artikel 41 (Duurzame handel en investeringen)* laat stijgende uitgaven zien. Dit is het gevolg van beleidskeuzes om, ondanks de bezuinigingsopgave voor ontwikkelingssamenwerking, tot een hogere financiële inzet t.a.v. het speerpunt versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden te komen, zoals opgenomen in het regeerakkoord en omschreven in de kamerbrief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013). Daarnaast is het Dutch Good Growth Fund (maatregel H88 van het regeerakkoord) aan dit artikel toegevoegd.

*Artikel 42 (Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water)* laat stijgende uitgaven zien. Zoals omschreven in de brief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013) neemt het budget op dit speerpunt toe in de periode 2014–2017.

*Artikel 43 (Sociale vooruitgang)* laat per saldo dalende uitgaven zien. Dit is het gevolg van beleidskeuzes zoals omschreven in de kamerbrief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013). Binnen dit artikel stijgen de uitgaven op het speerpunt seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en een halt aan de verspreiding van HIV/Aids. Hier staat tegenover dat de uitgaven die niet tot de speerpunten behoren dalen. Het gaat om uitgaven met betrekking tot het maatschappelijk middenveld (MFS-II loopt af) en onderwijs- en onderzoeksactiviteiten.

*Artikel 45 (Versterkte kaders voor ontwikkeling)* betreft het parkeer- en verdeelartikel van de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Op dit artikel worden aanpassingen als gevolg van de bnp-ontwikkeling opgenomen.

**Consolidatie**

bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
totaal uitgaven	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3
totaal niet-belastingontvangsten	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3
1 Nog niet toegerekend						
Uitgaven	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3
Ontvangsten	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3

De post *Consolidatie* wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbelstellingen die ontstaan door het «bruto-boeken» van bijdragen. Het bruto-boeken houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt daarnaast de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Hierdoor wordt het rekenkundig niveau van de totale rijksuitgaven en de rijksontvangsten hoger dan het feitelijk niveau. Door de post *Consolidatie* wordt hiervoor gecorrigeerd. De hoogte van de post wordt in belangrijke mate bepaald door de bijdragen via de begrotingen van Infrastructuur & Milieu aan het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.



## 2 Verticale Toelichting

### **Verticale Toelichting Miljoenennota 2014 (internetbijlage)**

De verticale toelichting bevat een cijfermatig overzicht voor alle begrotingen van budgettaire veranderingen die zich hebben voorgedaan in de uitgaven en niet-belastingontvangsten sinds de Ontwerpbegroting 2013. Dit overzicht bevat zodoende alle mutaties die hebben plaatsgevonden n.a.v. het regeerakkoord en de herverkaveling van de begrotingen en het aanvullend pakket. Dit sluit aan op de mutaties zoals gepresenteerd in de ontwerpbegrotingen van de departementen.

Per begroting wordt een cijfermatig overzicht gepresenteerd van de voornaamste mutaties, gevolgd door een toelichting hierop. Voor een meer gedetailleerde toelichting op de mutaties wordt verwezen naar de afzonderlijke suppletoire begrotingen.

De verticale toelichting onderscheidt drie categorieën mutaties:

1. mee- en tegenvallers;
2. beleidsmatige mutaties;
3. technische mutaties.

Alle overboekingen, desalderingen, statistische correcties en mutaties die niet tot een ijklijn behoren, zijn in de laatste categorie «technische mutaties» geclusterd. Overigens hebben sommige overboekingen en desalderingen wél een beleidsmatig karakter. Dit komt tot uitdrukking in de toelichtingen. Ingeval samenhangende mutaties in meerdere categorieën voorkomen, worden deze eenmaal toegelicht.

De totalen per begroting worden in eerste instantie gepresenteerd exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen. Door middel van een aansluitregel wordt het deel van de begroting dat onder HGIS valt, zichtbaar gemaakt. De veranderingen die optreden binnen het HGIS-deel van de begroting worden gepresenteerd en toegelicht in de verticale toelichting van alle HGIS-uitgaven. De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS.

De ondergrens is afhankelijk van de omvang van de begroting en verschilt voor de verschillende categorieën mutaties. De post «diversen» bevat de mutaties die onder de ondergrens vallen en wordt in beginsel alleen toegelicht indien zich bijzonderheden voordoen.

## Samenvattend overzicht mutaties per begroting 2014

	Bedragen in miljoenen euro's	Mutaties uitgaven 2014	Mutaties ontvangsten 2014
<i>Departementale begrotingen</i>			
I	De Koning	0	0
IIA	Staten Generaal	4	2
IIB	Hoge Colleges van Staat	5	0
III	Algemene Zaken	0	0
IV	Koninkrijksrelaties	0	0
V	Buitenlandse Zaken	- 150	- 32
VI	Veiligheid en Justitie	841	- 12
VII	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	- 3.910	- 602
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	478	- 19
IXA	Nationale Schuld	- 3.494	3
IXB	Financiën	- 74	618
X	Defensie	4	- 20
XII	Infrastructuur en Milieu	- 346	3
XIII	Economische Zaken	299	147
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	2.304	126
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	- 989	21
XVII	Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	0	28
XVIII	Wonen en Rijksdienst	3.371	588
<i>Overig</i>			
	Sociale Zekerheid	2.974	194
	Budgettair kader Zorg	- 1.169	280
	Gemeentefonds	542	0
	Provinciefonds	40	0
	Infrastructuurfonds	- 278	- 278
	Diergezondheidsfonds	1	1
	Accres Gemeentefonds	- 691	0
	Accres Provinciefonds	- 57	0
	BES fonds	1	0
	Deltafonds	26	26
	Prijsbijstelling	- 1.023	0
	Arbeidsvoorwaarden	- 1.215	0
	Koppeling Uitkeringen	103	0
	Wet Indexering Studiefinanciering	- 56	0
	Aanvullende Post Algemeen	- 104	0
	Homogene Groep Internationale Samenwerking	- 802	0

## De Koning

I DE KONING: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	39,9	39,8	39,7	39,6	39,6	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	
Beleidsmatige mutaties	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	- 0,1	0,0	0,1	0,1	
Technische mutaties	0,0	- 0,1	0,0	0,1	0,1	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	40,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	40,2	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	40,2	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0

I DE KONING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

### *Diversen (mee- en tegenvallers en beleidsmatige mutaties)*

De post diversen (beleidsmatige mutaties) bestaat hoofdzakelijk uit de jaarlijkse meerjarige bijstelling van de grondwettelijke uitkering krachtens de Wet financieel statuut van het koninklijk huis. Onder mee- en tegenvallers valt de aanpassing van de uitkering aan de leden van het koninklijk huis naar aanleiding van de troonswisseling.

## Staten-Generaal

IIA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	135,9	133,9	135,8	135,5	132,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	3,4	1,0	- 3,0	- 4,1	2,2	
Technische mutaties	3,4	1,0	- 3,0	- 4,1	2,2	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	3,2	3,2	3,3	3,5	3,5	
Extrapolatie	3,2	3,2	3,3	3,5	3,5	134,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	6,7	4,2	0,3	- 0,6	5,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	142,5	138,1	136,1	134,8	138,2	134,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	142,5	138,1	136,1	134,8	138,2	134,8
IIA STATEN-GENERAAL: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	
Extrapolatie	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	5,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2

### *Diversen – beleidsmatige mutaties uitgaven*

Deze post bevat meerdere mutaties waaronder de maatregel A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's) uit het regeerakkoord. Vanwege de tussentijdse verkiezingen in 2012 vinden de uitgaven voor de eerstvolgende landelijke verkiezingen eind 2016 en begin 2017 plaats. Met een kasschuif van 2015 en 2016 naar 2017 en 2018 wordt aan deze uitgavenbehoefte voldaan. In 2013 is bovendien 2 mln. extra budget vrijgemaakt voor de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal.

### *Diversen – technische mutaties uitgaven*

Deze post bevat meerdere mutaties waaronder de verdeling van de prijsbijstelling tranche 2013.



*Diversen – technische mutaties ontvangsten*

Dit betreft meerontvangsten als gevolg van dienstverlening aan andere Hoge Colleges van Staat (onder andere detachering).

**Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs**

<b>IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	111,9	111,0	106,3	105,8	105,6	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,5	1,6	1,6	1,6	1,7	
	2,5	1,6	1,6	1,6	1,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	4,2	2,2	2,7	0,8	- 1,0	
	4,2	2,2	2,7	0,8	- 1,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	1,4	0,9	1,0	1,0	1,0	
	1,4	0,9	1,0	1,0	1,0	
Extrapolatie						107,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	8,0	4,7	5,3	3,4	1,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	120,0	115,7	111,5	109,3	107,3	107,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	120,0	115,7	111,5	109,3	107,3	107,0

  

<b>IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,7	0,4	0,4	0,4	0,4	
	0,7	0,4	0,4	0,4	0,4	
Extrapolatie						5,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,7	0,4	0,4	0,4	0,4	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	6,0	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	6,0	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7

*Diversen – mee- en tegenvallers*

Vanaf 2013 worden meer hoger beroepszaken verwacht binnen de vreemdelingenketen. Om deze reden behoeft de Raad van State extra capaciteit.

*Diversen – beleidsmatige mutaties*

Onder deze post valt onder andere de maatregel A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's) uit het regeerakkoord.

*Diversen – technische mutaties uitgaven*

Onder deze post valt onder andere de verdeling van de prijsbijstelling tranche 2013.

**Algemene Zaken**

<b>III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	62,2	60,9	62,2	61,8	61,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,9	- 0,4	0,9	0,9	0,9	
	0,9	- 0,4	0,9	0,9	0,9	
Extrapolatie						61,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	1,5	- 0,4	0,9	0,9	0,9	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	63,7	60,5	63,1	62,8	62,4	61,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	63,7	60,5	63,1	62,8	62,4	61,1
<b>III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	6,6	6,5	6,5	6,5	6,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						6,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	8,8	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	8,8	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5

## Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	277,5	257,1	256,5	240,0	272,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eindejaarsmarge	14,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuif kustwacht	- 5,2	0,0	0,0	1,0	4,2	
Npma/investeringen kustwacht	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	- 0,4	- 0,5	- 0,5	- 1,5	
	14,0	- 0,4	- 0,5	0,5	2,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 0,4	0,1	0,1	- 0,4	0,0	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 0,4	0,1	0,1	- 0,4	0,0	
Extrapolatie						257,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	13,6	- 0,3	- 0,4	0,1	2,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	291,1	256,8	256,2	240,1	275,7	257,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	291,1	256,8	256,2	240,1	275,7	257,8

  

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	32,9	32,2	31,8	31,8	31,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Npmna/kasschuif kustwacht	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						31,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	38,0	32,2	31,8	31,8	31,8	31,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	38,0	32,2	31,8	31,8	31,8	31,8

### *Eindejaarsmarge*

In 2012 zijn diverse budgetten niet volledig tot besteding gekomen. Deze middelen zijn via de eindejaarsmarge overgeheveld naar 2013.

### *(NPMNA)/Kasschuif Kustwacht*

De portefeuille van deelnemingen bij de Nederlandse Participatiemaatschappij Nederlandse Antillen (NPMNA) wordt afgebouwd conform de geldende exit-strategie. Met de teruglopende omvang daalt de vereiste reserve met 5,1 mln. De ruimte die zo ontstaat wordt vanaf 2016

aangewend voor de ongeraamde vervangingsinvesteringen bij de Kustwacht.

### Buitenlandse Zaken

<b>V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	7.389,7	7.794,6	8.097,4	8.354,2	8.551,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eu-afrachten	310,9	- 149,7	- 155,1	- 158,9	- 161,5	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	310,9	- 149,7	- 155,1	- 158,9	- 161,5	8.604,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	310,9	- 149,7	- 155,1	- 158,9	- 161,5	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	7.700,6	7.644,9	7.942,3	8.195,2	8.389,9	8.604,2
Totaal Internationale samenwerking	1.414,3	1.424,3	1.430,0	1.332,9	1.335,4	1.357,9
Stand Miljoenennota 2014	9.114,8	9.069,1	9.372,3	9.528,2	9.725,3	9.962,1

  

<b>V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	718,5	725,2	731,3	739,8	754,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eu-afrachten	- 37,6	- 4,0	- 4,1	- 4,2	- 4,3	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	- 37,6	- 4,0	- 4,1	- 4,2	- 4,3	
Niet tot een ijklijn behorend						
Herverkaveling	- 33,2	- 27,5	- 20,9	- 16,4	- 18,1	
Extrapolatie	- 33,2	- 27,5	- 20,9	- 16,4	- 18,1	758,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 70,8	- 31,5	- 25,0	- 20,6	- 22,3	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	647,6	693,7	706,3	719,2	732,3	758,2
Totaal Internationale samenwerking	101,9	70,7	70,7	70,7	70,7	70,7
Stand Miljoenennota 2014	749,5	764,4	777,0	789,9	803,0	828,9

#### *Relatie begroting van Buitenlandse Zaken en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)*

De begroting van Buitenlandse Zaken bestaat uit HGIS uitgaven/ontvangsten *en* niet-HGIS uitgaven/ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden elders toegelicht. De niet-HGIS uitgaven en ontvangsten worden hieronder toegelicht.

#### *EU-afrachten; uitgaven*

Het betreft een aantal bijstellingen t.a.v. de Nederlandse EU-afrachten. Ten eerste wordt rekening gehouden met een additionele Nederlandse bijdrage van 0,5 mld. in 2013, zoals vermeld in de Voorjaarsnota. Dit in

verband met aanvullende EU-begrotingsvoorstellen voor begrotingsjaar 2013. Ook is de Nederlandse bijdrage aan de aanvullende begroting 2012 van 0,1 mld. (wijziging samenhangende met de Najaarsnota, kamerstuk [33 480 V nr. 4](#)) in begrotingsjaar 2013 geboekt.

Daarnaast is een structurele meevaller van circa 0,07 mld. ingeboekt als gevolg van het politiek akkoord over het Meerjarig Financieel Kader 2014–2020. De precieze verwerking van het Meerjarig Financieel Kader 2014–2020 volgt nadat de besluitvorming hierover definitief is afgerond.

#### *EU-afdrachten; niet-belastingontvangsten*

Tegenover de lagere afdracht van douanerechten, die voortvloeien uit de nieuwe grondslagen zoals vastgesteld door de Adviescommissie Eigen Middelen van de EU, staan ook lagere ontvangsten aan perceptiekostenvergoedingen. Dit levert een meevaller op van 38 mln. in 2013 en 4 mln. per jaar in de periode daarna.

### **Veiligheid en Justitie**

<b>VI VEILIGHEID EN JUSTITIE: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	11.157,8	10.918,3	10.759,9	10.721,8	10.622,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl.zbo's)	0,0	0,0	0,0	- 109,0	- 245,0	
B11 doelmatiger strafrechtsketen	0,0	0,0	- 27,0	- 27,0	- 27,0	
Bijdrage rechtspraak	40,0	0,0	- 33,8	- 5,0	0,0	
Departementale bijdrage	0,0	- 23,6	- 23,6	- 23,6	- 23,6	
Efficiencytaakstelling regeerakkoord	0,0	- 8,7	- 19,9	- 29,4	- 38,9	
Eindejaarsmarge 2012	55,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Intensiveringsmiddelen veiligheid	0,0	0,0	36,8	29,5	29,4	
Invlechten dg vz	0,0	0,0	0,0	14,3	33,3	
Inzet eindejaarsmarge	- 55,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Inzet prijsbijstelling	- 66,1	- 2,2	0,0	- 26,8	- 26,3	
Kasschuif dji	28,8	10,5	38,8	26,2	- 39,2	
Kasschuif nominaal en onvoorzien	- 20,0	0,0	0,0	10,0	10,0	
Leges ind	24,0	24,0	36,0	36,0	36,0	
Oda-toerekening eerstejaars asielopvang	- 26,3	- 32,0	- 31,2	- 31,4	- 31,4	
Ova tranche 2013	23,5	23,5	23,5	23,5	23,5	
Pontons dji	37,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Reorganisatiemiddelen nationale politie	30,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stelselvernieuwing rechtsbijstand	0,0	0,0	- 16,2	- 75,9	- 79,2	
Trendmatige ontwikkeling rechtspraak en rechtsbijstand	- 30,0	69,9	86,5	122,4	154,4	
Diversen	- 6,1	- 103,4	- 103,4	- 119,5	- 133,2	
	36,0	- 42,0	- 33,5	- 185,7	- 357,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Btw compensatie veiligheidsregios.	0,0	50,1	50,1	50,1	50,1	
Ejm dg vz (van bzk)	38,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Invlechten dg vz (van bzk)	814,2	788,5	693,3	673,2	651,4	
Diversen	67,7	44,5	47,8	41,1	39,0	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Extrapolatie	920,4	883,1	791,2	764,4	740,5	10.894,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	956,5	841,0	757,8	578,6	383,4	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	12.114,2	11.759,3	11.517,7	11.300,4	11.006,3	10.894,6
Totaal Internationale samenwerking	46,7	48,5	42,6	39,5	32,2	31,7
Stand Miljoenennota 2014	12.160,9	11.807,9	11.560,3	11.339,9	11.038,5	10.926,3

#### VI VEILIGHEID EN JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	1.362,1	1.364,8	1.343,2	1.355,2	1.365,2	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Boetes en transacties	15,0	- 34,9	- 33,2	- 33,8	- 26,7	
Trendmatige ontwikkeling rechtspraak	- 87,0	- 23,4	- 6,2	9,8	26,7	
	- 72,0	- 58,3	- 39,4	- 24,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Centraliseren verwerking flitsgegevens bij cijb	0,0	13,5	15,4	15,4	15,4	
Doorberekenen kosten strafzaken en detentie	0,0	0,0	60,0	60,0	60,0	
Maatregelen rechtspraak: verhogen griffierechten 15 procent	0,0	33,0	38,0	40,0	42,0	
Diversen	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	4,4	46,5	113,4	115,4	117,4	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,4	0,3	0,3	0,1	0,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	0,0	10,0	10,0	10,0	
	2,4	0,3	10,3	10,1	10,1	
Extrapolatie						1.499,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 65,2	- 11,5	84,3	101,5	127,5	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	1.296,9	1.353,3	1.427,5	1.456,7	1.492,7	1.499,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	1.296,9	1.353,3	1.427,5	1.456,7	1.492,7	1.499,9

#### A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's)

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

#### B11 Doelmatiger Strafrechtsketen

Dit betreft maatregel B11 uit het regeerakkoord. Van de 60 mln. is 33 mln. reeds ingevuld. Momenteel worden concrete maatregelen uitgewerkt om de resterende 27 mln. in te vullen vanaf 2015. Deze worden bij 1<sup>ste</sup> suppletoire begroting 2014 van VenJ gepresenteerd.

#### *Bijdrage rechtspraak*

Als gevolg van het prognosemodel justitiële ketens (PMJ) heeft er een bijstelling aan de uitgaven van de Rechtspraak plaatsgevonden.

#### *Departementale bijdrage*

Het Kabinet heeft besloten tot een aanvullend bezuinigingspakket van structureel 6 mld. Dit pakket is noodzakelijk om de overheidsfinanciën weer in lijn te brengen met de economische realiteit. De departementale begrotingen leveren een budgettaire bijdrage ter gedeeltelijke invulling van het bezuinigingspakket. De bijdrage van VenJ hierin bedraagt 23,6 mln. Deze bijdrage is ingevuld op de diverse beleidsartikelen van de VenJ-begroting.

#### *Efficiencytaakstelling regeerakkoord*

Deze reeks is een optelling van een versnelde invoering van de efficiency-taakstelling A1 bij het bestuursdepartement en de taakstelling op vreemdelingenzaken die met de overheveling van dit dossier van BZK naar VenJ is overgekomen.

#### *Eindejaarsmarge 2012*

Bij Voorjaarsnota 2013 is de eindejaarsmarge van 2012 aan de begroting van VenJ toegevoegd.

#### *Intensiveringsmiddelen veiligheid*

Bij het regeerakkoord is besloten tot een intensiveringsenveloppe veiligheid. Deze middelen zijn gereserveerd op de aanvullende post en komen tranchegewijs beschikbaar voor de VenJ begroting. Bij de ontwerpbegroting 2014 is de 1<sup>ste</sup> tranche beschikbaar gekomen. Met deze intensivering veiligheid wordt vanaf 2015 het fundament van de politie versterkt. In 2014 wordt reeds gestart en wordt dekking gevonden binnen de begroting van VenJ. Door in te zetten op het verbeteren van efficiëntie en kwaliteit – zaken slimmer en beter aanpakken – wordt de inzetbaarheid en productiviteit van de politie vergroot.

#### *Invlechten DGVZ*

Als gevolg van de departementale herindeling is het beleidsterrein Asiel en Immigratie ondergebracht bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit beleidsterrein was in de ontwerpbegroting 2013 opgenomen bij het Ministerie van BZK. Het budget op de BZK begroting dat betrekking had op Vreemdelingenzaken wordt toegevoegd aan de begroting van VenJ. Na overheveling van het totale budget heeft er nog een correctie plaatsgevonden voor de latere jaren.

#### *Inzet eindejaarsmarge*

De eindejaarsmarge 2012 wordt in 2013 ingezet om VenJ-brede problematiek te dekken, onder andere voor de afstoting van detentiepontons (zie toelichting Pontons DJI hieronder) door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

#### *Inzet prijsbijstelling*

De prijsbijstelling die nog gereserveerd stond op de begroting van VenJ wordt ingezet om een deel van de VenJ-brede problematiek te dekken.

#### *Kasschuif DJI*

Op 22 maart jl. is de Kamer geïnformeerd over het Masterplan Dienst Justitiële Inrichtingen (TK 2012–2013, 24 587, nr. 490). In het Masterplan wordt onder meer ingezet op elektronische detentie en uitbreiding van het

aantal meerpersoonscellen. De uitvoering van het Masterplan DJI brengt naast de frictiekosten ten aanzien van vastgoed (zie Verticale Toelichting van de Aanvullende Post) ook andere frictiekosten met zich mee, onder andere frictiekosten die gepaard gaan met het inkrimpen van het personeelsbestand van DJI. Deze kosten worden volledig gedragen door VenJ en ingepast door middel van een kasschuif. Deze schuif heeft betrekking op de periode 2013 tot en met 2018.

#### *Kasschuif Nominaal en Onvoorzien*

Voor het opvangen van onvoorzien tegenvallers zijn middelen gereserveerd op de VenJ-begroting. Naar verwachting zullen deze tegenvallers zich niet voordoen in 2013 en worden deze middelen doorgeschoven naar latere jaren.

#### *Leges IND*

De leges, die de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heft voor onder andere gezinsmigratie, moeten vanwege uitspraken van het Europees Hof van Justitie en de Raad van State worden verlaagd. Hierdoor ontstaat een structurele tegenvaller op de legesontvangsten. Deze tegenvaller compenseert VenJ door de bijdrage aan de IND structureel te verhogen.

#### *ODA-toerekening eerstejaars asielopvang*

Door lagere asielinstroom vallen de uitgaven aan de eerstejaars asielopvang lager uit dan geraamd. Hierdoor kunnen er minder uitgaven worden toegerekend aan ontwikkelingssamenwerking (ODA).

#### *OVA (Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling) tranche 2013*

Een deel van de loonkosten die door de VenJ-begroting worden gedragen valt onder het OVA-convenant. Hierin is geregeld dat de lonen in de zorgsectoren jaarlijks worden geïndexeerd volgens de gemiddelde stijging van de lonen in de marktsector. Dit heeft betrekking op onder andere het zorgpersoneel in het gevangeniswezen. Deze automatische indexering zorgt jaarlijks voor 23,5 mln. aan hogere loonkosten bij VenJ.

#### *Pontons DJI*

Voor de besluitvorming over het Masterplan DJI had plaatsgevonden, was reeds besloten de drijvende gevangenen in Zaandam, ook wel detentiepontons of «de bajesboten» genoemd, te sluiten en af te stoten. Er is geen andere aanwending gevonden voor deze pontons. De afstoot en uiteindelijke sloop van de pontons brengen kosten van 37,5 mln. met zich mee. Deze tegenvaller wordt gedekt uit de eindejaarsmarge.

#### *Reorganisatiemiddelen nationale politie*

De vorming van de nationale politie gaat gepaard met een personele reorganisatie, waar alle (voormalige) medewerkers van de 25 regionale korpsen, het KLPD (korps Landelijke Politiediensten) en de VtSPN (Voorziening tot samenwerking Politie Nederland) bij betrokken zijn. Voor deze kosten is bij het regeerakkoord van het Kabinet Rutte I een bedrag gereserveerd op de Aanvullende Post algemeen. Het in 2013 beschikbare bedrag van 30 mln. is bij eerste suppletore begroting aan de begroting van VenJ toegevoegd.

#### *Stelselvernieuwing rechtsbijstand*

VenJ voert een stelselvernieuwing door bij de rechtsbijstand, die zorgt voor lagere uitgaven vanaf 2015.



#### *Trendmatige ontwikkeling rechtspraak en rechtsbijstand*

De komende jaren wordt een stijging van de instroom bij de rechtspraak voorzien. Ook de behoefte aan Rechtsbijstand blijft stijgen. Hierdoor komen de kosten op deze dossiers hoger uit.

#### *Diversen – beleidsmatige mutaties*

De post diversen is een optelling van verschillende kleinere mutaties. Voor het grootste deel betreft dit besparingen door de verlaging van diverse beleids- en programmabudgetten. Zo wordt bijvoorbeeld het ontwikkelen van een ICT-grensmanagementsysteem (PARDEX) niet doorgezet en zullen diverse subsidies worden afgebouwd. Deze middelen worden ingezet ter dekking van de problematiek op de VenJ-begroting.

#### *BTW-compensatie veiligheidsregio's*

Per 1 januari 2014 wordt de brandweer geregionaliseerd en komt er een einde aan de gemeentelijke brandweer. Vanaf dat moment vervalt het recht van de veiligheidsregio's om via de deelnemende gemeenten de btw op brandweerautogaten te compenseren via het btw-compensatiefonds. De gevolgen die dit heeft voor de btw worden gecompenseerd door een uitname van 50 mln. uit het btw-compensatiefonds.

#### *EJM DG VZ (van BZK)*

In verband met de overgang van Vreemdelingenzaken van BZK naar VenJ wordt het deel van eindejaarsmarge van BZK dat betrekking had op Vreemdelingenzaken toegevoegd aan de begroting van VenJ.

#### *Boetes en transacties*

In 2013 doet zich een incidentele meevaller voor bij de Boetes en Transacties, onder andere door een toename van de instroom vanuit de nieuwe trajectcontrolesystemen A2 en A4. Structureel wordt er rekening gehouden met een tegenvaller van circa 30 mln., omdat het aantal opgelegde (verkeers)boetes de laatste jaren in aantallen gestaag terug loopt.

#### *Trendmatige ontwikkeling rechtspraak*

Op basis van de meest actuele uitkomsten van het prognose model justitiële ketens (PMJ) en de recente ontwikkelingen bij de instroom van de Rechtspraak in 2013, zijn de ramingen voor de griffieontvangsten bijgesteld.

#### *Centraliseren verwerking flitsgegevens bij CJIB*

Doordat de verwerking van gegevens van flitsapparatuur centraal bij het CJIB wordt belegd, zal er minder uitval van zaken zijn. Dit leidt tot hogere boeteontvangsten van circa 15 mln.

#### *Doorberekenen kosten strafzaken en detentie aan veroorzaker*

Dit betreft maatregel I91 uit het regeerakkoord.

#### *Maatregelen rechtspraak: verhogen griffierechten 15 procent*

De griffierechten worden met gemiddeld 15 procent verhoogd. Dit zorgt voor hogere griffieontvangsten van 33 mln. in 2014, oplopend naar 42 mln. in 2018.

#### *Diversen – niet tot de ijklijn behorend – ontvangsten*

Dit betreft maatregel J103a, afroemen kansspelbelasting, uit het regeerakkoord.

## Binnenlandse Zaken

<b>VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	4.789,8	4.541,0	4.484,4	4.556,5	4.648,2	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Huurtoeslag	0,0	6,0	13,0	55,0	110,8	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	6,0	13,0	55,0	110,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl zbo's)	0,0	0,0	0,0	- 43,0	- 97,0	
B12 aivd	0,0	- 10,0	- 23,0	- 35,0	- 45,0	
J102 maatregel huurmarkt	45,0	135,0	225,0	315,0	420,0	
Diversen	7,1	7,0	- 8,1	- 23,7	- 21,3	
	52,1	132,0	193,9	213,3	256,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Ejm naar v&j	- 38,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Herverkaveling	- 3.973,8	- 4.080,2	- 4.124,2	- 4.325,4	- 4.580,7	
Herverkaveling a1 rijksoverheid (incl zbo's)	0,0	0,0	0,0	14,5	33,7	
Huurtoeslag 2012	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	41,3	- 2,9	- 3,1	10,6	15,4	
	- 3.991,2	- 4.048,3	- 4.162,5	- 4.335,5	- 4.566,8	
Niet tot een ijklijn behorend						
Herverkaveling	- 20,2	- 35,2	- 35,2	- 35,2	- 35,2	
Vut-fonds	- 30,0	70,0	0,0	0,0	0,0	
	- 3.991,2	- 4.048,3	- 4.162,5	- 4.335,5	- 4.566,8	
Extrapolatie						436,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	-3.939,0	- 3.910,3	- 3.955,5	- 4.067,1	- 4.199,3	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	850,8	630,7	528,9	489,4	449,0	436,4
Totaal Internationale samenwerking	0,7	0,7	0,2	0,2	0,1	0,1
Stand Miljoenennota 2014	851,4	631,4	529,0	489,6	449,1	436,5

**VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	712,7	985,5	1388,7	698,7	668,6	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 0,2	- 0,5	- 4,6	- 0,4	0,0	
	- 0,2	- 0,5	- 4,6	- 0,4	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	8,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
	8,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Herverkaveling	- 602,6	- 586,1	- 581,5	- 582,1	- 601,4	
Diversen	7,6	- 21,4	- 21,4	- 21,4	- 21,4	
Niet tot een ijklijn behorend						
Liquiditeitsbehoefte vut-fonds	0,0	10,0	30,0	0,0	0,0	
Diversen	- 4,0	- 4,0	- 4,0	- 1,0	- 3,0	
	- 599,0	- 601,5	- 576,9	- 604,5	- 625,8	
Extrapolatie						42,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 590,6	- 602,0	- 581,5	- 605,0	- 625,9	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	122,0	383,5	807,2	93,7	42,7	42,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	122,0	383,5	807,2	93,7	42,7	42,7

**Huurtoeslag**

Na de herverkaveling zijn deze middelen overgeheveld naar de begroting van Wonen & Rijksdienst. De doorwerking van de crisis leidt de komende jaren tot hogere uitgaven en lagere ontvangsten in de huurtoeslag. De oploop van de werkloosheid en de in het regeerakkoord voorgenomen WW-verkorting leiden tot hogere uitgaven voor de huurtoeslag.

**A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's)**

Dit betreft maatregel A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's) van het regeerakkoord. Verdelingseffecten hebben geleid tot een wijziging in de reeks.

**B12 AIVD**

Dit betreft maatregel B12 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst van het regeerakkoord.

**J102 Maatregel huurmarkt**

In het woonakkoord is besloten om, conform het regeerakkoord, het budget voor de huurtoeslag te verhogen. Zo wordt de laagste inkomensgroep ontzien voor de inkomensafhankelijke huurverhoging. Na de herverkaveling zijn deze middelen overgeheveld naar de begroting van Wonen & Rijksdienst.

**Diversen – beleidsmatige mutaties uitgaven**

Deze post bevat onder andere maatregel A3 Verlaging topinkomens publieke sector van het regeerakkoord. Alle departementen delen mee met de invulling van deze maatregel, afhankelijk van het aandeel topinkomens per departement. Daarnaast bevat de post de maatregel

J106 Invoering Winstbox en de maatregel J98 Witteveen opbouwpercentage 0,4% van het regeerakkoord. Deze laatste twee zijn na de herverkaveling overgeheveld naar de begroting van Wonen & Rijksdienst.

#### *EJM naar VenJ*

De uitgaven van Vreemdelingenzaken zijn in 2012 lager dan geraamd. Dit bedrag wordt door middel van de eindejaarsmarge meegenomen naar het volgende begrotingsjaar. Na de herverkaveling zijn deze middelen overgeheveld naar de begroting van VenJ.

#### *Herverkaveling*

Na de herverkaveling zijn middelen overgeheveld van BZK naar de begrotingen van Veiligheid en Justitie, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Wonen & Rijksdienst. Financiën heeft middelen overgeheveld naar BZK.

#### *Herverkaveling A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's)*

Na de herverkaveling is een deel van maatregel A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's) van het regeerakkoord overgeheveld van BZK naar de begrotingen van Veiligheid en Justitie, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Wonen & Rijksdienst. Financiën heeft een deel van maatregel A1 Rijksoverheid (incl. ZBO's) overgeheveld naar BZK.

#### *Huurtoeslag 2012*

De overschrijding van de huurtoeslag in 2012 is deels ten laste gekomen van de begroting van BZK. Compensatie hiervan vindt plaats binnen de huurtoeslag, waardoor middelen worden overgeheveld van de begroting van Wonen en Rijksdienst naar de begroting van BZK.

#### *Diversen – Technische mutaties uitgaven*

Per 1 januari 2013 is Doc-Direkt geen agentschap meer. Uitgaven voor met name personeel en materieel komen sindsdien ten laste van het centraal apparaatartikel van BZK.

#### *VUT-fonds*

Steeds meer mensen besluiten later gebruik te maken van de regeling Flexibel Pensioen en Uittreden, waardoor de leenbehoefte van het VUT-fonds wijzigt. Dit leidt tot lagere uitgaven in 2013 en hogere uitgaven in 2014. In 2016 is het volledige leenbedrag van het VUT-fonds terugbetaald aan het Rijk.

#### *Diversen – technische mutaties niet-belastingontvangsten*

In het financieringsarrangement modernisering Gemeentelijke Basisadministratie (mGBA) / Online Raadpleegbare Reisdocumenten Administratie (ORRA) was een ontvangst van 25 mln. van agentschap BPR voorzien in verband met de in beheer name van de ORRA. Het is nog onzeker of de ORRA gerealiseerd gaat worden. Nu de ORRA tot nader order is uitgesteld wordt de begroting van BZK naar beneden bijgesteld.

## Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

### VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	34.007,0	34.257,6	34.210,7	34.283,1	34.564,1	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijstelling autonome raming studiefinanciering	- 70,9	- 138,1	- 121,0	- 119,5	- 89,8	
Leerlingen volume referentie-raming 2013	60,0	- 11,1	- 100,4	- 119,5	- 125,3	
	- 10,9	- 149,2	- 221,4	- 239,0	- 215,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl. zbo's)	0,0	0,0	0,0	- 24,0	- 54,0	
Aanvullend pakket departementale bijdrage	0,0	- 66,2	- 66,2	- 66,2	- 66,2	
Aanvullend pakket ramingsbijstellingen onderwijs	0,0	- 84,9	- 401,8	- 191,7	- 168,9	
Begrotingsrapport inzet eindejaarsmarge	- 88,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Begrotingsrapport wettelijk verplichte prijsbijstelling	67,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
D17 schrappen subsidies	0,0	- 100,0	- 200,0	- 200,0	- 200,0	
D19 leerwegondersteunend onderwijs	0,0	0,0	- 15,0	- 50,0	- 50,0	
D20 afschaffen maatschappelijke stages	0,0	0,0	0,0	- 50,0	- 55,0	
D21 afschaffen gratis schoolboeken	0,0	0,0	- 85,0	- 275,0	- 275,0	
D22 minder opleidingen en macrodoelmatigheid mbo	0,0	0,0	0,0	0,0	- 60,0	
D23 samenvoegen kenniscentra mbo	0,0	0,0	- 40,0	- 80,0	- 80,0	
D24 minder opleidingen ho (incl. kunstopleidingen)	0,0	0,0	0,0	- 70,0	- 90,0	
D25 verminderen overhead ho	0,0	- 15,0	- 33,0	- 50,0	- 65,0	
D26 sociaal leenstelsel	0,0	0,0	0,0	- 15,0	- 55,0	
D27 ov kaart - kortingskaart	0,0	0,0	0,0	- 5,0	- 45,0	
D30 verdubbeling intensivering leerkrachten vo (bèta, jong academisch)	15,0	20,0	30,0	35,0	0,0	
D31 schrappen maatregel langstudeerders	263,0	220,0	230,0	230,0	230,0	
D32 intensivering onderzoek	0,0	25,0	25,0	25,0	25,0	
Digitale collectie nationaal archief	28,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge (toevoeging)	227,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
G81 subsidies bedrijven (wvva)	0,0	209,0	209,0	209,0	209,0	
I92 publieke omroep	0,0	0,0	0,0	- 50,0	- 100,0	
I92 publieke omroep (overheveling pf)	0,0	142,0	142,0	142,0	142,0	
Intertemporele compensatie cultuurkaart	0,0	- 33,9	3,5	3,5	3,5	
Intertemporele compensatie eindejaarsmarge (kasschuiven)	- 57,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Intertemporele compensatie langstudeerders	- 62,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Intertemporele compensatie ov kaart	125,0	- 125,0	0,0	0,0	0,0	
Meeropbrengsten afschaffen gratis schoolboeken	0,0	0,0	- 192,0	- 2,0	- 2,0	
Meeropbrengsten afschaffen maatschappelijke stages	0,0	0,0	- 51,0	- 5,0	0,0	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ramingsbijstellingen onderwijs centraliseren	0,0	161,1	478,0	267,9	245,1	
Diversen	- 67,3	72,9	13,4	- 14,1	- 37,5	
Technische mutaties	450,9	425,0	46,9	- 235,6	- 549,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	26,0	51,8	34,2	59,2	67,8	
Niet tot een ijklijn behorend						
D26 sociaal leenstelsel	0,0	- 25,0	- 165,0	- 220,0	- 255,0	
D27 ov kaart - kortingskaart	0,0	0,0	0,0	- 270,0	- 250,0	
Indexering wsf tranche 2013 (vanaf 2014)	0,0	64,5	63,0	68,0	67,9	
Niet relevant bijstelling autonome raming	- 29,3	122,8	133,1	133,3	101,2	
Niet relevant referentieraming 2013	- 7,6	- 31,4	- 58,0	- 35,9	- 3,9	
Ra 2012 - sociaal leenstelsel jaar uitstel bachelorfase	0,0	20,0	130,0	60,0	60,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	- 10,9	202,7	137,3	- 205,4	- 212,0	33.401,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	429,0	478,4	- 37,2	- 680,0	- 976,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	34.436,0	34.736,0	34.173,5	33.603,1	33.587,9	33.401,4
Totaal Internationale samenwerking	69,1	62,9	62,9	62,9	57,9	57,9
Stand Miljoenennota 2014	34.505,2	34.798,9	34.236,3	33.665,9	33.645,8	33.459,3

#### VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	1.190,5	1.251,2	1.296,2	1.356,2	1.402,8	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Renteontvangsten	- 47,3	- 49,9	- 53,4	- 55,3	- 51,9	
Diversen	17,0	11,9	13,6	21,9	28,0	
Beleidsmatige mutaties	- 30,3	- 38,0	- 39,8	- 33,4	- 23,9	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	- 10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	11,4	10,0	6,3	6,0	6,0	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	- 2,3	- 1,0	0,4	1,9	3,5	
Extrapolatie	9,1	9,0	6,7	7,9	9,5	1.461,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 31,2	- 19,1	- 33,1	- 25,4	- 14,4	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	1.159,3	1.232,1	1.263,1	1.330,8	1.388,4	1.461,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	1.159,3	1.232,1	1.263,1	1.330,8	1.388,4	1.461,6

*Bijstelling autonome raming studiefinanciering*

De raming voor studiefinanciering laat lagere kader relevante uitgaven zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2013 verwerkte raming van het voorjaar 2012. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens van DUO.

*Leerlingen volume referentieraming 2013*

Dit betreft de budgettaire verwerking van de referentieraming 2013.

*A1 Rijksoverheid (incl. zbo's)*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

*Aanvullend pakket departementale bijdrage*

Dit betreft de departementale bijdrage van OCW in het aanvullend pakket van 6,0 mld.

*Aanvullend pakket ramingsbijstellingen onderwijs*

Na aftrek van de departementale bijdrage OCW en het terugdraaien van de korting op godsdienstonderwijs en humanistische vorming (10 mln.) is het restant van de ramingsbijstellingen onderwijs overgeheveld naar de Aanvullende Post van het ministerie van Financiën. Daar wordt het als een structurele reeks van 204 mln. vanaf 2014 gereserveerd voor de kwaliteit van het onderwijs in het kader van het Nationaal Onderwijs Akkoord (NOA).

*Begrotingsrapport inzet eindejaarsmarge*

De eindejaarsmarge wordt voor een deel ingezet ter dekking van de wettelijk verplichte prijsbijstelling voor het jaar 2013 en overlopende verplichtingen uit 2012.

*Begrotingsrapport wettelijk verplichte prijsbijstelling*

De wettelijk verplichte prijsbijstelling voor het jaar 2013 wordt gedekt uit de eindejaarsmarge.

*D17 Schrappen subsidies*

Dit betreft maatregel D17 uit het regeerakkoord.

*D19 leerwegondersteunend onderwijs*

Dit betreft maatregel D19 uit het regeerakkoord.

*D20 afschaffen maatschappelijke stages*

Dit betreft maatregel D20 uit het regeerakkoord.

*D21 afschaffen gratis schoolboeken*

Dit betreft maatregel D21 uit het regeerakkoord.

*D22 minder opleidingen en macrodoelmatigheid mbo*

Dit betreft maatregel D22 uit het regeerakkoord.

*D23 samenvoegen kenniscentra mbo*

Dit betreft maatregel D23 uit het regeerakkoord.

*D24 minder opleidingen ho (incl. kunstopleidingen)*

Dit betreft maatregel D24 uit het regeerakkoord.

*D25 verminderen overhead ho*

Dit betreft maatregel D25 uit het regeerakkoord.

*D26 sociaal leenstelsel*

Dit betreft maatregel D26 uit het regeerakkoord.

*D27 ov kaart – kortingskaart*

Dit betreft maatregel D27 uit het regeerakkoord.

*D30 verdubbeling intensivering leerkrachten vo (bèta, jong academisch)*

Dit betreft maatregel D30 uit het regeerakkoord.

*D31 schrappen maatregel langstudeerders*

Dit betreft maatregel D31 uit het regeerakkoord.

*D32 intensivering onderzoek*

Dit betreft een intensivering in onderzoek. De middelen worden overgeboekt van de Aanvullende Post.

*Digitale collectie nationaal archief*

Door de digitalisering van de informatiehuishouding van het rijk staat het Nationaal Archief de komende jaren voor een substantiële taakverzwaring. Dit wordt grotendeels en incidenteel tot en met 2015 gedekt, mede met behulp van een kasschuif.

*Eindejaarsmarge (toevoeging)*

Dit betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2012 aan de begroting van OCW.

*G81 subsidies bedrijven (wva)*

De middelen van maatregel G81 uit het regeerakkoord ter vervanging van de WVA onderwijs worden overgeheveld van de Aanvullende Post naar de OCW-begroting.

*I92 publieke omroep*

Dit betreft maatregel I92 uit het regeerakkoord.

*I92 publieke omroep (overheveling pf)*

Dit betreft maatregel I92 uit het regeerakkoord.

*Intertemporele compensatie cultuurkaart*

De restanten van het frictiebudget cultuur worden ingezet voor de cultuurkaart.

*Intertemporele compensatie eindejaarsmarge (kasschuiven)*

Dit betreft het deel van de eindejaarsmarge dat is bedoeld voor overlopende verplichtingen.

*Intertemporele compensatie langstudeerders*

De langstudeerdersmaatregel voor studenten is teruggedraaid. HO-instellingen is verzocht om te stoppen met de inning van het verhoogd collegegeld en het reeds geïnde verhoogd collegegeld terug te betalen. Om de betreffende korting op de rijksbijdrage ongedaan te maken, was een kasschuif van 2013 naar 2012 nodig.

*Intertemporele compensatie OV-kaart*

Ter optimalisatie van het kasritme van de staat wordt een deel van de verplichtingen aan de vervoersbedrijven voor de OV-studentenkaart vooruitbetaald.



*Meeropbrengsten afschaffen gratis schoolboeken*

De regeerakkoordmaatregel D21 kent incidentele meeropbrengsten in 2015. Deze komen voort uit de reguliere bekostigingssystematiek waardoor incidenteel meer geld vrijvalt.

*Meeropbrengsten afschaffen maatschappelijke stages*

De regeerakkoordmaatregel D20 kent incidentele meeropbrengsten in 2015. Deze komen voort uit de reguliere bekostigingssystematiek waardoor incidenteel meer geld vrijvalt.

*Ramingsbijstellingen onderwijs centraliseren*

Om begrotingstechnische redenen zijn de ramingsbijstellingen onderwijs gecentraliseerd op artikel 91 *Nominaal & Onvoorzien*. De ramingsbijstellingen zijn het gevolg van leerlingen- en studentenontwikkelingen, ramingsbijstellingen in de studiefinanciering, en incidentele meeropbrengsten als gevolg van regeerakkoordmaatregelen D20 en D21.

*Diversen – beleidsmatige mutaties*

De post diversen wordt grotendeels bepaald door kasschuiven die onder de ondergrens vallen.

*Diversen – technische mutaties*

Dit betreft o.a. de uitdeling van de indexering van de wet studiefinanciering (WSF), de wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) en de les gelden, tranche 2013 (vanaf het jaar 2014).

*D26 sociaal leenstelsel*

Dit betreft maatregel D26 uit het regeerakkoord.

*D27 OV-kaart – kortingskaart*

Dit betreft maatregel D27 uit het regeerakkoord.

*Indexering wsf tranche 2013 (vanaf 2014)*

Dit betreft de uitdeling van het niet-kaderrelevante deel van de indexering van de wet studiefinanciering (WSF) tranche 2013 (vanaf het jaar 2014).

*Niet relevant bijstelling autonome raming*

De raming voor studiefinanciering laat hogere niet-kaderrelevante uitgaven zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2013 verwerkte raming van het voorjaar 2012. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens van DUO.

*Niet relevant referentieraming 2013*

Dit betreft de niet-kaderrelevante budgettaire verwerking van de referentieraming 2013.

*Ra 2012 – sociaal leenstelsel jaar uitstel bachelorfase*

Dit betreft het niet-kaderrelevante budgettaire effect van het een jaar later laten ingaan van het sociaal leenstelsel voor de bachelorfase.

*Renteontvangsten*

De raming voor studiefinanciering laat lagere renteontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2013 verwerkte raming van het voorjaar 2012. Zowel de spontane ontvangsten als de termijnontvangsten worden lager geraamd. Conform de begrotingsregels worden mutaties in de renteontvangsten generaal verwerkt.

## Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIONEBASIS): UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	19.119,4	20.053,7	23.681,3	26.187,9	29.299,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Regeerakkoord	- 10.261,0	- 10.354,2	- 11.210,0	- 12.758,6	- 13.891,2	
Diversen	5,0	8,6	1,6	1,6	1,6	
	- 10.256,0	- 10.345,6	- 11.208,4	- 12.757,0	- 13.889,6	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Mutatie in rekening-courant en deposito	2.842,1	- 2.476,8	- 5.945,5	- 3.531,1	- 2.714,0	
Regeerakkoord	10.261,0	10.354,2	11.210,0	12.758,6	13.891,2	
Rente vaste schuld	- 344,9	- 595,4	- 649,1	- 639,0	- 780,3	
Rente vlottende schuld	- 181,8	- 416,2	- 31,7	- 233,3	- 248,6	
Rentelasten	- 72,9	- 53,2	2,6	44,6	86,6	
Verstrekke leningen	81,2	7,6	42,5	52,3	52,3	
Diversen	21,6	30,6	2,3	3,7	39,7	
Extrapolatie	12.588,3	6.850,8	4.631,1	8.455,8	10.326,9	27.698,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	2.332,3	- 3.494,9	- 6.577,2	- 4.301,2	- 3.562,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	21.451,7	16.588,9	17.104,1	21.886,7	25.737,2	27.698,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	21.451,7	16.588,9	17.104,1	21.886,7	25.737,2	27.698,8

  

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIONEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	2.042,3	3.333,5	2.770,7	3.657,0	4.126,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Regeerakkoord	- 478,1	- 399,0	- 1.154,1	- 1.586,8	- 1.484,3	
	- 478,1	- 399,0	- 1.154,1	- 1.586,8	- 1.484,3	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Aflossingen op leningen	179,2	61,9	104,0	264,8	128,9	
Regeerakkoord	478,1	399,0	1.154,1	1.586,8	1.484,3	
Rente vaste schuld	0,0	114,7	212,5	297,6	450,0	
Rentebaten	- 31,6	- 141,3	- 131,8	- 340,1	- 487,7	
Diversen	- 4,3	- 9,2	11,1	15,8	18,9	
Extrapolatie	621,4	402,1	1.379,3	1.805,0	1.507,1	4.179,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	143,3	3,0	225,2	218,2	22,8	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	2.185,5	3.336,6	2.995,8	3.875,2	4.149,5	4.179,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	2.185,5	3.336,6	2.995,8	3.875,2	4.149,5	4.179,0

*Regeerakkoord (uitgaven en ontvangsten)*

Betreft de budgettair neutrale plaatsing van de rente op de nationale schuld buiten het uitgavenkader.

*Mutatie in rekening-courant en deposito*

De inleg van de sociale fondsen is gewijzigd als gevolg van mutaties in de premieontvangsten en de premiegefinancierde uitgaven.

*Rente vaste schuld (uitgaven en ontvangsten)*

De raming van de rentelasten vaste schuld wijzigt als gevolg van bijstellingen van de rentetarieven en de financieringsbehoefte. De rentebaten vaste schuld bestaan (nagenoeg volledig) uit baten op afgesloten swaps. Nieuw afgesloten swaps leiden tot mutaties op de baten.

*Rente vlottende schuld*

De raming van de rentelasten vlottende schuld wijzigt als gevolg van bijstellingen van de rentetarieven en de financieringsbehoefte.

*Rentelasten en -baten (uitgaven en ontvangsten)*

De raming voor rentelasten en rentebaten kasbeheer is aangepast, als gevolg van een wijziging van de rekenrente en veranderingen bij de aangehouden middelen.

*Verstreckte leningen en aflossingen op leningen*

Gewijzigde inzichten in het leengedrag van agentschappen en RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) leiden tot een aanpassing van de voorziene uitgaven en ontvangsten.

## Financiën

### IXB FINANCIEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	10.891,0	9.253,3	8.121,3	7.870,8	7.637,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl. zbo's)						
Bijstelling	0,0	0,0	0,0	- 50,0	- 112,0	
btw-compensatiefonds	0,0	0,0	- 212,7	- 212,7	- 212,7	
Continuering						
btw-compensatiefonds	0,0	0,0	3.079,5	3.079,3	3.079,2	
G82 doorberekenen kosten						
toezicht afm/dnb	0,0	0,0	- 38,0	- 38,0	- 38,0	
Kasschuif apparaat	35,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Schade-uitkering ekv	0,0	- 16,0	- 8,0	- 8,0	- 8,0	
Toeslagen	0,0	25,0	25,0	25,0	25,0	
Versterking toezicht belasting-						
dienst	108,0	169,0	157,0	157,0	157,0	
Diversen	59,6	3,4	3,8	5,2	6,3	
	202,6	181,4	3.006,6	2.957,8	2.896,8	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Btw veiligheidsregio's	0,0	0,0	- 50,1	- 50,1	- 50,1	
Heffings- en invorderingsrente	- 50,0	- 50,0	- 50,0	- 50,0	- 50,0	
Herverkaveling rvob	- 86,6	- 85,2	- 84,6	- 84,5	- 84,5	
Diversen	35,2	30,7	26,4	24,5	24,8	
Niet tot een ijklijn behorend						
A10 btw-compensatiefonds	0,0	0,0	- 3.079,5	- 3.079,3	- 3.079,2	
Bijstelling						
btw-compensatiefonds	- 237,8	- 212,7	0,0	0,0	0,0	
Btw veiligheidsregio's	0,0	- 50,1	0,0	0,0	0,0	
labf	- 14,0	0,0	83,0	71,0	61,0	
Kapitaalinjectie sns bank nv	1.900,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kapitaalinjecties sns reaal nv	300,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kapitaalinjecties vastgoedbe-						
heerorganisatie	500,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overbruggingskrediet sns	1.100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Teruggeven winsten smp	126,0	112,0	87,0	65,0	51,0	
Diversen	- 0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	3.571,9	- 255,3	- 3.067,8	- 3.103,4	- 3.127,0	7.124,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	3.774,5	- 73,9	- 61,3	- 145,6	- 230,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	14.665,5	9.179,4	8.060,1	7.725,2	7.406,9	7.124,0
Totaal Internationale samenwerking	185,6	82,3	342,4	316,0	209,7	214,5
Stand Miljoenennota 2014	14.851,1	9.261,7	8.402,5	8.041,2	7.616,7	7.338,5

**IXB FINANCIEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	6.620,2	5.445,7	5.096,8	3.636,1	3.343,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Boedel bna	38,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Dividend staatsdeelnemingen	289,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
I90 taakstelling mrb	0,0	50,0	70,0	70,0	70,0	
I93 belasting-en invorderings-rente	0,0	21,0	99,0	144,0	178,0	
lsb winstafdracht dnb	16,5	0,0	- 64,3	33,6	51,3	
Winstafdracht dnb	- 46,1	86,0	- 6,7	- 22,6	39,7	
Diversen	13,2	0,7	1,0	0,7	0,8	
	312,2	157,7	99,0	225,7	339,8	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Heffings- en invorderingsrente	- 50,0	- 50,0	- 50,0	- 50,0	- 50,0	
Herverkaveling rvob	- 175,4	- 174,5	- 174,0	- 174,0	- 174,0	
Diversen	22,2	9,9	9,9	9,9	9,9	
Niet tot een ijklijn behorend						
Correctie renteontvangsten griekenland	- 31,7	- 31,7	- 31,7	- 31,7	- 31,7	
Dnb winstafdracht	- 105,7	- 102,3	- 103,3	- 32,2	- 25,0	
Havenbedrijf rotterdam	295,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
labf	- 14,0	1,0	84,0	71,0	61,0	
lsb winstafdracht dnb	796,4	877,4	679,6	428,8	337,9	
Opbrengst verkoop vermogenstitels	132,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Renteontvangsten lening griekenland	1,8	- 26,1	7,9	23,7	39,4	
Winstafdracht dnb	- 0,3	- 48,9	- 11,5	4,6	5,2	
Diversen	10,5	5,0	0,3	- 0,2	0,9	
Extrapolatie	881,3	459,8	411,2	249,9	173,6	3.561,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	1.193,4	617,5	510,2	475,6	513,4	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	7.813,6	6.063,2	5.607,0	4.111,7	3.857,3	3.561,3
Totaal Internationale samenwerking	7,8	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	7.821,4	6.066,9	5.607,0	4.111,7	3.857,3	3.561,3

*A1 rijksoverheid*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

*Bijstelling btw-compensatiefonds (uitgaven; beleidsmatige en technische mutaties)*

Deze aanpassing is het gevolg van enerzijds de btw-verhoging uit het begrotingsakkoord 2013 die het fonds doet groeien en anderzijds de krimp van het fonds die verwacht wordt op basis van de realisatie over 2012 en het eerste kwartaal van 2013.

*Continuering btw-compensatiefonds + A10 btw-compensatiefonds*

Dit betreft maatregel A10 uit het regeerakkoord. In het bestuurlijk overleg met VNG en IPO van 18 januari is besloten het btw-compensatiefonds te continueren. De regeerakkoordmaatregel beoogde naast opheffing van het btw-compensatiefonds ook een korting; deze is doorgevoerd op het gemeente- en provinciefonds.

*G82 doorberekenen kosten toezicht AFM/DNB*  
Dit betreft maatregel G82 uit het regeerakkoord.

*Kasschuif apparaat*

Deze mutatie betreft een kasschuif bij de apparaatsuitgaven van de Belastingdienst. De kasschuif van 2012 naar 2013 bedraagt 35 mln. en was onder anderen voor noodzakelijke uitgaven – zoals investeringen in detectiesystemen ten behoeve van douanecontroles – die in 2013 in plaats van in 2012 worden gerealiseerd.

*Schade-uitkering EKV*

Betreft een bijstelling van de raming van EKV-schades.

*Toeslagen*

Betreft de uitvoeringskosten voor de Belastingdienst van de fraudemaatregelen die zijn aangekondigd in de brief van 10 mei (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012–2013, [17 050, nr. 435](#)). Dekking wordt gevonden in opbrengsten van de maatregelen op de begroting van SZW en BZK.

*Versterking toezicht Belastingdienst*

Betreft de middelen voor de Belastingdienst in 2013 van maatregel J110 uit het regeerakkoord.

*Btw veiligheidsregio's*

De wettelijke taak voor de Brandweer verschuift per 2014 als gevolg van de wijziging op de Wet Veiligheidsregio's van gemeenten naar de veiligheidsregio's. Omdat de wettelijke taak niet meer bij gemeenten ligt, komen zij niet langer in aanmerking voor compensatie uit het BCF. Het nadelige btw-effect dat voor de veiligheidsregio's ontstaat bedraagt op jaarbasis 50,1 mln. In het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen van 14 september 2011 is afgesproken deze middelen over te hevelen van het btw-compensatiefonds naar de begroting van VenJ.

*Heffings- en invorderingsrente (uitgaven en ontvangsten)*

Betreft een actualisatie van de verwachte uitgaven en ontvangsten bij de heffings- en invorderingsrente op basis van recente renteramingen.

*Herverkaveling RVOB (uitgaven- en ontvangsten)*

Betreft de overgang van het RVOB van Financiën naar BZK, zoals afgesproken in het regeerakkoord.

*IABF (Illiquid Asset Back-up Faciliteit; uitgaven en ontvangsten)*

De raming van de aflossing van de IABF (funding fee) is bijgesteld aan de hand van de gerealiseerde ontvangsten en een wijziging van de euro/dollar-rekenkoers.

*Kapitaalinjecties en overbruggingskrediet SNS*

Dit betreft de nationalisatie van SNS. Zie voor meer informatie de incidentele supplettoire begroting staatsinterventie (TK [33 533 nr.1](#)).

*Teruggeven inkomsten Securities Markets Programma (SMP)*

Dit betreft het teruggeven van een deel van de winstafdracht DNB aan Griekenland, zoals gemeld in de Tweede Nota van Wijziging van de Begroting 2013.

#### *Boedel BNA*

Toen de Bank Nederlandse Antillen (BNA) werd opgeheven is overeengekomen dat Nederland een deel van haar boedeluitkering zou ontvangen. Dit bedrag is inmiddels binnengekomen.

#### *Dividend Staatsdeelnemingen*

Deze mutatie wordt veroorzaakt door hogere dan geraamde dividenden van UCN, Gasunie en Schiphol.

#### *I90 taakstelling motorrijtuigenbelasting*

Betreft maatregel I90 uit het regeerakkoord.

#### *I93 belasting- en invorderingsrente*

Betreft maatregel I93 uit het regeerakkoord.

#### *ISB winstafracht DNB*

Bijstelling van de Winstafdracht DNB zoals vastgesteld in de incidentele suppletoire begroting DNB-winstafdracht (TK 33 548 nr.2).

#### *Winstafdracht DNB*

Betreft een ramingsbijstelling waartoe ten tijde van het regeerakkoord besloten is en een bijstelling op basis van de meest recente inzichten van DNB over de winstafracht.

#### *Correctie renteontvangsten Griekenland*

Correctie van de renteontvangsten van Griekenland zoals gemeld in de Tweede Nota van Wijziging behorende bij het regeerakkoord.

#### *Havenbedrijf Rotterdam*

Betreft de restitutie van een lening aan het Havenbedrijf Rotterdam. Zie voor meer informatie Tweede Kamer 24 691 nr. 118.

#### *Opbrengst verkoop vermogenstitels*

Begin 2013 is het laatste pakket aandelen van Connexion verkocht voor 132 mln. De verkoop is niet kaderrelevant en niet EMU-saldorelevant, maar draagt wel bij aan schuldreductie.

#### *Renteontvangsten lening Griekenland*

Op 27 november 2012 is besloten de renteopslag op de bilaterale leningen aan Griekenland te verlagen van 150 basispunten naar 50 basispunten. Deze renteverlaging is retroactief van aard. Dit betekent dat met terugwerkende kracht een renteverlaging wordt geëffectueerd voor de periode waarin de nationale procedures over de verlaging van de opslag nog liepen en Griekenland nog de oorspronkelijke hogere opslag betaalde. In 2013 en 2014 wordt gecorrigeerd voor de retroactieve renteverlaging door minder rentevergoeding van Griekenland aan de lidstaten uit te keren. Voor de jaren na 2014 valt de wijziging in de renteontvangsten te verklaren door een aanpassing van de renteraming aan de CEP-cijfers.

## Defensie

### X DEFENSIE: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	7.566,4	7.580,1	7.504,0	7.503,9	7.510,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl. zbo's)	0	0	0	- 6,9	- 15,9	
A1 rijksoverheid (incl. zbo's)a1						
rijksoverheid (incl. zbo's)	0	0	0	- 8	- 18,4	
Afroming ivalent	35	0	0	0	0	
Allocatie energie, bewaking & beveiliging	24,1	0	0	0	0	
Allocatie ereschuld	36	0	0	0	0	
Bijdrage buza bescherming ambassades door bsb	15,3	0	0	0	0	
Bijstellen investeringen (inzet prijsbijstelling & verkoopopbrengsten)	0	78,5	70,9	46,7	45,1	
Bijstellen investeringen (inzet prijsbijstelling)	0	- 30	- 32	0	0	
Bijstellen investeringen (inzet verkoopopbrengsten)	0	- 48,5	- 38,9	- 46,7	- 45,1	
Compensatie wul 2014	0	50	0	0	0	
Departementale bijdrage	0	- 15	- 15	- 15	- 15	
Doorwerking eindejaarsmarge def	121,3	0	0	0	0	
Doorwerking verkoopopbrengsten	- 73,6	- 14,6	- 15,9	- 13,3	- 9,8	
Doorwerking verkoopopbrengsten maatregel visie	0	0	0	56	44,8	
Gedeeltelijke compensatie wul (formatie)	0	49,5	49,5	49,5	49,5	
Gedeeltelijke compensatie wul (formatie)	0	- 50	0	0	0	
H86 vrijgave tbv nieuw budget internationale vrede en veiligheid	0	- 59,5	- 59,5	- 59,5	- 59,5	
Kasschuif 2013 naar 2015 t/m 2017	- 95	0	30	21	44	
Kasschuif sbk	- 40	40	0	0	0	
Maatregel visie investeringen	0	- 51	- 107,2	- 104	- 170	
Maatregelen visie cdc	0	0,2	- 1,8	- 13,1	- 20,5	
Maatregelen visie clas	0	0,1	- 13,4	- 18,1	- 19,1	
Maatregelen visie clsk	0	- 6,1	- 17,8	- 20,9	- 21,8	
Maatregelen visie czsk	0	- 3,5	- 11,7	- 16,9	- 18,7	
Maatregelen visie dmo	0	- 22	- 18,1	- 19,2	- 19,3	
Overige maatregelen visie	0	- 40	0	0	0	
Overige maatregelen visie (resultaat ivalent)	0	- 38	0	0	0	
Personele (sociale) lasten herstellpremie abp	0	38	0	0	0	
Personele (sociale) lasten ukw	0	7	10	23	36	
Uitdelen allocatie gelden	- 60,1	0	0	0	0	
Visie matex en wapensystemen	0	0	0	0	50	
Visie prijsbijstelling	0	79	79	79	79	
Visie vastgoed en energie	0	36	35	42	50	
Diversen	14,3	- 1,4	- 7,5	- 8,8	- 5,4	
	- 22,7	- 1,3	- 64,4	- 33,2	- 40,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 3,8	4,9	5,2	5,1	5	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0	0	0	0	0	



	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Extrapolatie	- 3,8	4,9	5,2	5,1	5	7.426,00
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 26,5	3,5	- 59,2	- 28,1	- 35,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	7.539,9	7.583,6	7.444,9	7.475,8	7.474,8	7.426,0
Totaal Internationale samenwerking	248,4	18,4	16,7	15,4	14	14
Stand Miljoenennota 2014	7.788,3	7.602,0	7.461,6	7.491,1	7.488,8	7.440,0

#### X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	372,4	345,3	306,1	272,1	265	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Afroming ivent	35	0	0	0	0	
Bijstelling verkoopbren- gsten	- 73,6	- 14,6	- 15,9	- 13,3	- 9,8	
Doorwerking verkoopop- bren- gsten visie	0	0	0	56	44,8	
Diversen	14,2	- 5,3	- 3	- 4,4	- 0,1	
Extrapolatie	- 24,4	- 19,9	- 18,9	38,3	34,9	314,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 24,4	- 19,9	- 18,9	38,3	34,9	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	348	325,4	287,3	310,4	299,9	314,9
Totaal Internationale samenwerking	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Stand Miljoenennota 2014	349,4	326,8	288,7	311,8	301,3	316,3

#### *Afroming ivent*

Dit betreft afroming van het positief exploitatieresultaat van het agentschap IVENT (35 mln.).

#### *Allocatie energie, bewaking & beveiliging*

Ook is voor 2013 het exploitatiebudgettekort voor energie en water afgedekt (21,6 mln.). Daarnaast is aan de personeelsexploitatie van de Defensie Bewakings- en Beveiligingsorganisatie extra budget toegekend (2,5 mln.).

#### *Allocatie ereschuld*

Het betreft de uitvoering van de regeling ereschuld veteranen, voor hoger dan geplande uitgaven voor deze regeling (36 mln.).

#### *Bijdrage Buza bescherming ambassade door Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB)*

Dit betreft een overheveling van budget door het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de uitvoering van de bescherming van ambassadepersoneel (15,3 mln.).

#### *Bijstellen investeringen (inzet prijsbijstelling & verkoopopbren- gsten)*

De investeringen worden bijgesteld door het toevoegen van de bijgestelde verkoopopbren- gsten en het voor een deel uitdelen van de prijsbijstelling (door Defensie zelf vrijgespeeld door extra om te buigen).

*Compensatie WUL en de gedeeltelijke compensatie wul (formatie)*

Door het ministerie van Financiën worden de meeruitgaven door de Wet Uniformering Loonbegrip in 2014 incidenteel gecompenseerd. De structurele oplossing voor de jaren vanaf 2015 is door Defensie zelf verwerkt in de nota *In het belang van Nederland*.

*Departementale bijdrage*

Dit is de bijdrage van Defensie aan het aanvullend pakket.

*Doorwerking eindejaarsmarge*

Het defensiebudget wordt bijgesteld met een bedrag van 121,3 mln. Dit betreft de definitieve eindejaarsmarge als gevolg van de gerealiseerde bedragen in 2012.

*Doorwerking verkoopopbrengsten*

De lagere ontvangsten worden vooral veroorzaakt door het verschuiven van de verkoopontvangsten van roerende en onroerende goederen naar latere jaren als gevolg van afnemende mogelijkheden op de markt.

*Doorwerking verkoopopbrengsten maatregel visie*

Als gevolg van de in de nota «*In het belang van Nederland*» aangekondigde maatregelen wordt rekening gehouden met een hogere verkoopopbrengst van af te stoten groot materieel.

*Kasschuif 2013 naar 2015 t/m 2017*

Er wordt 95 mln. aan budget doorgeschoven naar de periode 2015 tot en met 2017 voor de investeringen grootmaterieel.

*Kasschuif SBK*

Door vertraging in het personele reorganisatietraject wordt een deel van de budgetten (40 mln.) voor de SBK regelingen doorgeschoven naar 2014, omdat dan een hogere instroom is te verwachten in de desbetreffende regelingen.

*Maatregel visie investeringen*

De nota «*In het belang van Nederland*» bevat maatregelen om de krijgsmacht toekomstbestendig te maken. Als deeloplossing van de problematiek is het investeringsplan (DIP) aangepast. Van alle projecten in planning (met uitzondering van de vervanging F-16) is het budget met 5 procent verlaagd. De vervanging van grote wapensystemen is waar mogelijk vertraagd. Diverse projecten zijn geschrapt, dan wel met minder functionaliteit gehandhaafd of in tijd aangepast.

*Maatregelen visie cdc*

De nota «*In het belang van Nederland*» bevat maatregelen om de krijgsmacht toekomstbestendig te maken. De indirecte gevolgen van de maatregelen bij de operationele commando's werken door op de ondersteunende diensten op het gebied van huisvesting, infrastructuur en personeel.

*Maatregelen visie clas*

De nota «*In het belang van Nederland*» bevat maatregelen om de krijgsmacht toekomstbestendig te maken. Voor het CLAS betreft dit het opheffen van het 45<sup>e</sup> pantserinfanteriebataljon en het terugbrengen van de gereedstelling van de luchtmobiele brigade voor Air Assault.

#### *Maatregelen visie clsk*

De nota «In het belang van Nederland» bevat maatregelen om de krijgsmacht toekomstbestendig te maken. Voor het CLSK betreft dit het terugbrengen van het aantal operationele F-16's, de omvorming van vliegbasis Leeuwarden tot een DOB en het afstoten van de Gulfstream.

#### *Maatregelen visie czsk*

De nota «In het belang van Nederland» bevat maatregelen om de krijgsmacht toekomstbestendig te maken. Voor het CZSK betreft dit het niet in dienst stellen van het Joint Support Ship (JSS), een flexibeler personeelsbezetting en het opheffen van de 32<sup>e</sup> infanteriecompagnie.

#### *Maatregelen visie dmo*

De nota «In het belang van Nederland» bevat maatregelen om de krijgsmacht toekomstbestendig te maken. De indirecte gevolgen van de maatregelen bij de operationele commando's werken door op de ondersteunende diensten op het gebied van munitie en brandstof.

#### *Overige maatregelen visie*

De kasschuif SBK wordt ingezet om de gevolgen van de maatregelen uit de nota «In het belang van Nederland» te kunnen verwerken.

#### *Overige maatregelen visie (resultaat iver)*

Het te verwachte resultaat van IVENT wordt ingezet voor de herstellpremie ABP

#### *Personele (sociale) lasten (herstellpremie abp en UKW)*

Deze maatregel betreft het repareren van de kosten van de verhoging van de AOW-leeftijd die leidt tot een langer verblijf van de militair in de UKW-regeling. Verder gaat het om de herstellpremie ABP om te voldoen aan de dekkingsgraad voor de pensioenen, en tenslotte het zelf compenseren van de sociale lasten.

#### *Uitdelen allocatie gelden*

De doorwerking van de meer gerealiseerde uitgaven in 2012 is verwerkt in de eindejaarsmarge en wordt in 2013 gespiegeld in een verlaging van het uitgavenbudget.

#### *Visie matex en wapensystemen*

Naar aanleiding van de onderzoeken naar de materiële exploitatie behoefte is met deze maatregel besloten om de tekorten van de exploitatiebudgetten af te dekken.

#### *Visie prijsbijstelling*

Voor de begroting 2014 zal aan Defensie de prijsbijstelling tranche 2013 niet worden uitgekeerd. Om de stijgende prijzen op te vangen, wordt binnen de defensiebegroting budget vrijgemaakt.

#### *Visie vastgoed en energie*

Met deze maatregel worden de budgetten voor het verbruik van energie en voor instandhouding van vastgoed (gebouwen en terreinen) bijgesteld. Ook wordt als gevolg van de vertraging van het Herbeleggingsplan Vastgoed Defensie de ingeboekte besparing gecompenseerd voor het vertraagde gedeelte.

## Infrastructuur & Milieu

XII INFRASTRUCTUUR EN MILIEU: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	9.858,80	10.575,50	9.573,20	9.923,00	9.816,70	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl.zbo's)	0	0	0	- 43	- 98	
Aanvullende post ov en spoor	25	100	100	100	100	
Departementale bijdrage	0	- 18,3	- 18,3	- 18,3	- 18,3	
Eindejaarsmarge	24,5	0	0	0	0	
Korting if	0	- 250	- 250	- 250	- 250	
Middelenafpraak	0	- 35,7	- 35,7	- 35,7	- 35,7	
Nota van wijziging	75	0	0	0	0	
Diversen	- 0,3	- 1,5	- 1,5	- 1,5	- 1,5	
	124,2	- 205,5	- 205,5	- 248,5	- 303,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dbfm-contract	- 72,9	- 121,7	- 159,8	- 425,7	137,3	
Diversen	- 40	- 18,5	- 14,2	- 9,9	- 10,8	
Extrapolatie	- 112,9	- 140,2	- 174	- 435,6	126,5	815,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	11,3	- 345,7	- 379,4	- 684,1	- 177	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	9.870,10	10.229,80	9.193,80	9.238,90	9.639,70	815,6
Totaal Internationale samenwerking	55,7	24	19,4	18,3	18,1	18,1
Stand Miljoenennota 2014	9.925,70	10.253,80	9.213,20	9.257,20	9.657,80	833,7

  

XII INFRASTRUCTUUR EN MILIEU: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	176,1	258,2	241,4	219,9	213,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0	0	0	0	0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	39,9	3,1	2,6	0,7	0,2	
Extrapolatie	39,9	3,1	2,6	0,7	0,2	213,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	39,9	3,1	2,6	0,7	0,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	216	261,3	244	220,7	213,5	213,5
Totaal Internationale samenwerking	0	0	0	0	0	0
Stand Miljoenennota 2014	216	261,3	244	220,7	213,5	213,5

### *A1 rijksoverheid*

De taakstelling A1 uit het regeerakkoord op het apparaat is verdeeld over hoofdstuk 12, het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.

#### *Aanvullende post OV en spoor en Nota van Wijziging*

In het lenteakkoord is een intensivering van 100 mln. afgesproken voor het openbaar vervoer en spoor. In 2013 gaat er 25 mln. naar het spoorartikel (Infrastructuurfonds). De overige 75 mln. is per Nota van Wijziging toegevoegd voor het openbaar vervoer (Brede Doeluitkering). Vanaf 2014 wordt 50 mln. naar het Infrastructuurfonds en Brede Doeluitkering geboekt.

#### *Departementale bijdrage*

Dit betreft de bijdrage van lenM ten behoeve van het generale beeld als onderdeel van het aanvullend pakket.

#### *Eindejaarsmarge*

De eindejaarsmarge van 2012 wordt toegevoegd aan de begroting van lenM.

#### *Korting IF*

In het regeerakkoord van Rutte II is er een taakstelling van 250 mln. structureel op het Infrastructuurfonds afgesproken. Met deze mutatie wordt de taakstelling ingeboekt.

#### *Middelenafpraak*

Een deel van de inkomsten die voorheen taakstellend in de begroting stond t.b.v. het RVOB wordt overgebracht naar RWS. RWS is nu verantwoordelijk voor het realiseren van deze ontvangsten, daarom zal de agentschapsbijdrage van lenM aan RWS worden verlaagd. Het overhevelen van de ontvangstenreeks naar RWS is gerelateerd aan het areaal waarop RWS het materieel respectievelijk beheer uitvoert. De reeks bestaat uit een deel pacht/verhuur (van o.a. de huurrechten van benzine-stations) en een deel opbrengst onroerend goed.

#### *DBFM contract*

De in het Infrastructuurfonds geraamde aanleg- en beheer- en onderhoudsbudgetten voor de projecten A1/A6 Schiphol, Amsterdam, Almere en de N33 Assen-Zuidbroek worden omgezet in een meerjarig budget voor de beschikbaarheidsvergoedingen. Het budgettair kader Rijksbegroting-ENG wordt hiervoor – conform de begrotingsregel 28 – gecorrigeerd.

## Economische Zaken

<b>XIII ECONOMISCHE ZAKEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	5.049,6	4.678,5	4.447,0	4.372,5	4.305,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl.zbo's)	0,0	0,0	0,0	- 35,0	- 79,0	
C15 cova	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	
C15 sde+ regeling	0,0	0,0	20,0	80,0	395,0	
Cofinanciering efro	0,0	7,0	14,0	14,0	28,0	
Cofinanciering elfpo	0,0	8,8	17,6	18,8	14,7	
Compensatie energie-intensieve bedrijven	0,0	78,0	78,0	78,0	78,0	
D18 beëindiging spec.subs.on-derw.vernieuwing groen onderw.na 2015	0,0	0,0	0,0	- 55,0	- 55,0	
Eindejaarsmarge mep	26,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge sde	23,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Energieakkoord energie-innovatie	0,0	25,0	35,0	45,0	50,0	
Energieakkoord sde+	0,0	0,0	0,0	0,0	- 200,0	
G81 beperken subs.bedrijfsle-venbeleid en topsectoren	0,0	- 46,0	- 52,0	- 52,0	- 52,0	
G81 verlagen uitgaven ondernemerspleinen	0,0	- 5,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	
G83 afschaffen pbo's	0,0	31,0	31,0	31,0	31,0	
Innovatiefonds	1,5	5,1	5,9	18,6	11,5	
Intensivering natuur	200,3	100,0	100,0	300,0	300,0	
Maatregelen stimulerings-pakket	125,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Mep meevaller	- 53,4	- 22,0	- 8,0	- 5,0	- 2,0	
Mkb-innovatiestimulering topsectoren	5,0	0,0	5,0	15,0	15,0	
Nvwa	24,2	7,3	5,7	3,0	3,8	
Onderzoekcapaciteit	0,0	0,0	17,6	0,0	0,0	
Ruimtevaart 2015	0,0	0,0	20,0	33,0	33,0	
Ruimtevaart kasschuif	- 18,8	15,6	18,9	- 0,7	- 15,0	
Sde	17,0	2,0	- 25,0	0,0	- 5,4	
Tki toeslag	- 3,8	100,5	97,9	101,3	100,6	
Tki-middelen naar mkb-innovatiestimulering topsectoren	- 5,0	0,0	- 5,0	- 15,0	- 15,0	
Uitkoop	0,0	0,0	0,0	0,0	28,0	
Diversen	21,0	58,6	50,1	61,0	32,0	
	381,3	383,9	429,7	639,0	700,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Garantie ondernemingsfinan-ciering	- 31,8	- 1,0	2,0	13,0	13,0	
Overboeking naar provincie-fonds decentralisatieakkoord	- 393,6	- 40,3	0,0	0,0	0,0	
Overboeking natuurmiddelen naar provinciefonds	0,0	- 105,0	- 105,0	- 105,0	- 105,0	
Diversen	100,0	48,4	18,2	3,6	- 0,2	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	13,2	0,0	0,0	0,0	
	- 325,4	- 84,7	- 84,8	- 88,4	- 92,2	
Extrapolatie						5.015,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	56,1	299,1	345,0	550,7	608,1	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	5.105,7	4.977,6	4.792,0	4.923,2	4.913,9	5.015,8

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Totaal Internationale samenwerking	72,0	54,7	48,6	44,9	42,9	42,9
Stand Miljoenennota 2014	5.177,7	5.032,3	4.840,6	4.968,1	4.956,9	5.058,8

### XIII ECONOMISCHE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	12.806,0	12.586,4	12.793,7	12.673,3	12.212,5	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Verkoop gronden	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0	
Diversen	12,0	0,0	0,0	0,0	- 2,0	
	12,0	0,0	0,0	20,0	- 2,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
G84 boetes marktwerking nma	0,0	75,0	100,0	100,0	125,0	
Diversen	20,7	5,1	5,2	5,9	5,9	
	20,7	80,1	105,2	105,9	130,9	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Boetes marktwerking	0,0	- 75,0	- 100,0	- 100,0	- 115,0	
Garantie ondernemingsfinanciering	- 31,8	- 1,0	2,0	13,0	13,0	
Diversen	37,7	25,3	3,1	1,8	1,8	
Niet tot een ijklijn behorend						
Aardgasbaten	1.250,0	100,0	- 1.100,0	- 1.300,0	- 1.700,0	
C15 sde+ regeling	0,0	0,0	20,0	80,0	395,0	
Energieakkoord	0,0	0,0	0,0	0,0	- 200,0	
Ontvangsten frequentiegeving	3.804,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	
Extrapolatie	5.078,0	67,3	- 1.156,9	- 1.287,2	- 1.587,2	10.538,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	5.110,8	147,4	- 1.051,7	- 1.161,3	- 1.458,3	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	17.916,8	12.733,8	11.742,0	11.512,0	10.754,1	10.538,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	17.916,8	12.733,8	11.742,0	11.512,0	10.754,1	10.538,3

#### *A1 rijksoverheid (inclusief zbo's)*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

#### *C15 COVA*

Dit betreft maatregel C15 uit het regeerakkoord.

#### *C15 SDE+ regeling*

Dit betreft maatregel C15 uit het regeerakkoord.

#### *Cofinanciering EFRO*

EZ ontvangt generale compensatie van in totaal 490 mln. (70 mln. per jaar in de periode 2014 t/m 2020). Hiermee financiert EZ voornamelijk cofinanciering voor het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) en de bijbehorende uitvoeringskosten. De uitvoeringskosten vallen in de tabel onder de post diversen.

#### *Cofinanciering ELFPO*

EZ ontvangt in totaal 490 mln. (70 mln. per jaar in de periode 2014 t/m 2020) voor voornamelijk cofinanciering voor het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) en de bijbehorende uitvoeringskosten. De uitvoeringskosten vallen in de tabel onder de post diversen.

#### *Compensatie energie-intensieve bedrijven (ETS)*

Er wordt 78 mln. structureel beschikbaar gesteld aan energie-intensieve bedrijven voor compensatie indirecte kosten ETS. De middelen voor ETS compensatie worden van de Aanvullende Post overgeboekt naar de EZ-begroting.

#### *D18 beëindiging specifieke subsidies onderwijs vernieuwing groen onderwijs na 2015*

Dit betreft maatregel D18 uit het regeerakkoord.

#### *Eindejaarsmarge MEP*

De onderuitputting van de subsidie Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie (MEP) uit 2012 wordt in 2013 aan de EZ begroting toegevoegd.

#### *Eindejaarsmarge SDE*

De onderuitputting van de SDE uit 2012 wordt in 2013 aan de EZ begroting toegevoegd.

#### *Energieakkoord energie-innovatie*

In het energieakkoord is afgesproken dat de uitgaven voor energie-innovatie met 50 mln. structureel worden verhoogd.

#### *Energieakkoord SDE+*

In het energieakkoord is afgesproken dat de doelstelling van 16% duurzame energie niet in 2020 maar in 2023 wordt gerealiseerd. Daarenboven wordt de doelstelling kosteneffectiever bereikt. Dit leidt lagere uitgaven SDE+ in 2017 en latere jaren.

#### *G81 beperken subsidiesbedrijfslevenbeleid en topsectoren*

Dit betreft maatregel G81 uit het regeerakkoord.

#### *G81 verlagen uitgaven ondernemerspleinen*

Dit betreft maatregel G81 uit het regeerakkoord.

#### *G83 afschaffen PBO's*

Dit betreft maatregel G83 uit het regeerakkoord.

#### *Innovatiefonds*

In het Innovatiefonds MKB+ is in 2012 44,8 mln. onbesteed gebleven en er is 4,4 mln. meer ontvangen dan geraamd. Dit bedrag wordt met het in de tabel weergegeven kasritme afgestemd op de uitfinancieringsbehoefte in de komende periode. Door deze kasschuif kunnen de Seedregeling en de Innovatiekredieten rond het niveau van 2012 gehandhaafd blijven.

#### *Intensivering Natuur*

Vanuit de aanvullende post zijn bij Voorjaarsnota de middelen voor het jaar 2013 overgeheveld naar de begroting van EZ ten behoeve van intensivering van Natuur. Over de besteding hiervan is de Kamer geïnformeerd (TK, 2012–2013, 30 825, nr. 189). Daarnaast worden de middelen vanaf 2014, in een gewijzigd kasritme als gevolg van het



aanvullend pakket, op de aanvullende post overgeheveld bij Miljoenennota naar de begroting van EZ. Over de inzet van deze middelen wordt de Kamer nog geïnformeerd (Hoofdlijnennotitie Natuur).

#### *Maatregelen stimuleringspakket*

Het Kabinet zet in 2013 een eenmalig stimuleringspakket van 125 mln. in om de toegang tot financiering voor bedrijven te vergroten, zodat ondernemers kunnen blijven investeren in nieuwe activiteiten. Budgettair wordt dit pakket ingezet op de volgende onderwerpen:

- Impuls voor vroege fasefinanciering en *informal investors* (samen 75 mln.). Hierbij wordt maximale aansluiting gezocht bij het MKB-investeringsfonds verzekeraars (bijvoorbeeld door een financiële bijdrage van het Rijk van 20 mln.).
- Samen met marktpartijen wordt een Nederlandse Investeringsinstelling (NII) opgericht (10 mln.).
- Aanvullende kapitaalverstrekking aan stichting Qredits (30 mln.).
- Verruiming van de voorwaarden in de Borgstellingsregeling voor het MKB (5 mln.).
- Flankerend beleid en ondersteuning van alternatieve financieringsvormen, zoals bijvoorbeeld crowdfunding (5 mln.).

#### *MEP meevaller*

De uitgaven van de inmiddels beëindigde subsidieregeling Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie (MEP) vallen lager uit vanwege een geringere te subsidiëren productie van duurzame energie. Deze lagere productie heeft geen consequenties voor het bereiken van de doelstelling voor duurzame energie in 2020, omdat de MEP-productie vrijwel volledig voor 2020 zal plaatsvinden. Het aflopen van projecten, die aan het einde van hun levensduur zijn gekomen, wordt opgevangen door nieuwe verplichtingen in de SDE+ in de komende jaren. De meevaller in de kasuitgaven MEP wordt ingezet als dekking voor problematiek bij de NVWA, groen onderwijs en ruimtevaart.

#### *MKB-Innovatiestimulering Topsectoren*

Vanuit de toeslag voor Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) worden middelen overgeboekt naar de nieuwe MKB-Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) die zich richt op MKB in Topsectoren. Dit voornemen is reeds gecommuniceerd in een brief van 11-02-2013 aan de Tweede Kamer (zie ook Kamerstuk 2012/2013, [27 406 nr 198](#)).

#### *NVWA*

Er worden middelen toegevoegd aan het budget van de NVWA om de kwaliteit van uitvoering, handhaving en toezicht te waarborgen. De met de Tweede Kamer eerder gewisselde problematiek bij de NVWA wordt hiermee structureel opgelost.

#### *Onderzoekcapaciteit*

De subsidietaakstelling Rutte-Asscher in 2015 is ook op de onderzoeksinstellingen ingeboekt. Om de onderzoekscapaciteit niet te zwaar te belasten wordt een bedrag van 17,7 mln. beschikbaar gesteld voor toegepast onderzoek, waar de instellingen in onderlinge concurrentie naar kunnen meedingen.

#### *Ruimtevaart 2015*

Met deze reeks zijn voor de periode 2015 tot 2017 middelen beschikbaar gemaakt zodat er voldoende budgettair mandaat is om aan de European Space Agency (ESA) Ministersconferentie in het voorjaar van 2014 te

kunnen deelnemen en de belangen van Nederland op het terrein van Ruimtevaart goed te vertegenwoordigen.

#### *Ruimtevaart kasschuif*

Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen 2012 is toegezegd dat de inzet voor de Ministersconferentie van het ESA incidenteel wordt verdubbeld. Met deze reeks wordt de beschikbare dekking in lijn gebracht met het verwachte ritme van de uitfinanciering.

#### *SDE*

De kasraming van de incidentele subsidie voor het windmolenpark in de Noordoostpolder is bijgesteld na definitieve goedkeuring door de Europese Commissie eind 2012.

#### *TKI toeslag*

In samenhang met de beperking van de fiscale innovatieregelingen (oplopend tot 160 mln. struc.) is in het regeerakkoord 110 mln. vrijgemaakt om samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen in het kader van het topsectorenbeleid verder te stimuleren. Deze middelen zijn conform afspraak overgeboekt vanuit de aanvullende post.

*TKI-middelen naar MKB-Innovatiestimulering Topsectoren*  
Zie toelichting *MKB-Innovatiestimulering Topsectoren*.

#### *Uitkoop*

Er wordt in totaal 140 mln. (28 mln. per jaar) voor een periode van 5 jaar aan de EZ begroting toegevoegd, startend in 2017. Dit geld is beschikbaar voor een regeling die als doel heeft om bewoners van woningen uit te kopen met daarna herbestemming en/of sloop van de woning. Het gaat hierbij om woningen die direct onder de geleiders (de hoogspanningslijnen) staan van 220 en 380 kV verbindingen. Voor woningen buiten de bevolkingskernen gaat het om 110 en 150 kV verbindingen (zie ook Kamerstuk 2012/13, [31 574, nr. 29](#)).

#### *Garantie Ondernemingsfinanciering*

In het regeerakkoord Rutte-Asscher is afgesproken dat de garantieregeling Garantie Ondernemingsfinanciering structureel wordt gemaakt met een jaarlijks plafond van 400 mln. In dit kader moeten ook de ontvangsten en uitgaven structureel worden geraamd. Een raming van ontvangsten en uitgaven van 13 mln. lijkt hierbij reëel. De eerste jaren worden hierbij naar beneden bijgesteld zodat met ingang van 2013 de ontvangsten structureel op 13 mln. gehandhaafd kunnen worden.

#### *Overboeking naar provinciefonds decentralisatieakkoord*

De overboeking in 2013 betreft 216 mln. voor de afronding van de huidige periode van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en 177,5 mln. voor intensivering van Natuur. Daarnaast worden middelen voor intensivering Natuur besteed aan het project Marker Wadden (15 mln.) en natuurprojecten in Caribisch Nederland (7,5 mln.). Hiermee is in totaal ongeveer 200 mln. in 2013 beschikbaar voor intensivering van Natuur.

#### *Overboeking natuurmiddelen naar provinciefonds*

Dit betreft een overboeking naar het provinciefonds, in lijn met het Bestuursakkoord Natuur tussen Rijk en provincies uit 2011. De middelen worden aangewend voor natuurbeheer.

#### *Verkoop gronden*

De verkooptaakstelling van gronden 2012 zal naar verwachting in 2016 alsnog worden gerealiseerd.

#### *G84 boetes marktwerking NMa*

Maatregel G84 uit het regeerakkoord Rutte-Asscher betreft een verhoging van boetes marktwerking. Onderzoek wijst uit dat deze boeteontvangsten-taakstelling niet te realiseren is. Deze wordt daarom grotendeels afgeboekt. Conform het regeerakkoord vindt invulling nu plaats ten laste van regeerakkoordmaatregel 81 «subsidies bedrijven», in concreto het fiscale innovatie- instrumentarium.

#### *Aardgasbaten*

De raming van de aardgasbaten wordt voor 2013 en 2014 verhoogd vanwege een hoger dan verwachte marktvaart en daarmee samenhangend een hogere productie. Vanaf 2015 wordt een lagere gasprijs verwacht waardoor de langere termijn-raming neerwaarts wordt bijgesteld.

#### *Energieakkoord*

In het energieakkoord is afgesproken dat de doelstelling van 16% duurzame energie niet in 2020 maar in 2023 wordt gerealiseerd. Dit leidt tot lagere ontvangsten SDE+heffing in 2017 en latere jaren.

#### *Ontvangsten frequentieveiling*

De frequentieveiling is in 2012 begonnen en in 2013 afgerond. Tele2 heeft zich als nieuwkomer geschaard naast de bestaande partijen KPN, Vodafone en T-Mobile om de vierde aanbieder van mobiele communicatie in Nederland te worden.

## Sociale Zaken en Werkgelegenheid

### XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	30.224,5	31.451,6	32.169,4	32.165,4	32.256,8	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Aio	- 12,3	- 13,7	- 15,7	- 16,8	- 16,5	
Bbz	0,3	- 14,5	- 16,0	- 16,0	- 16,0	
Bijstand	92,7	431,7	573,7	696,8	680,7	
Export mkob	232,9	- 10,6	- 11,4	- 9,7	- 5,0	
Inburgering	18,4	40,8	40,8	40,8	40,8	
Ioaw	39,7	39,7	39,7	39,7	39,7	
Kinderopvangtoeslag	- 371,0	- 371,0	- 408,0	- 396,0	- 376,0	
Kindgebonden budget	109,7	245,7	308,2	334,9	371,9	
Nadere afrekening 2012	27,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Nominale ontwikkeling	335,3	346,5	338,9	343,2	339,5	
Toeslagenwet	116,0	142,6	159,7	174,6	183,9	
Wajong	46,8	16,0	1,3	1,3	1,3	
Diversen	33,9	18,7	29,3	34,8	39,3	
	669,5	871,9	1.040,5	1.227,6	1.283,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
F79 intensivering armoede-beleid	0,0	75,0	95,0	94,8	94,8	
Diversen	- 6,7	- 0,2	6,8	- 0,6	4,6	
Sociale zekerheid						
26b koopkrachtpakket						
eenmalige uitkering <110%wml	0,0	70,0	0,0	0,0	0,0	
6d. mkob	0,0	0,0	- 990,2	- 1.007,5	- 1.021,4	
7 ao tegemoetkoming	0,0	- 35,0	- 51,0	- 44,0	- 36,0	
A1 rijksoverheid incl zbo's	0,0	0,0	0,0	- 6,8	- 15,8	
Aanpak jeugdwerkloosheid	35,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Aanpak toeslagenfraude kot	0,0	- 16,5	- 16,5	- 16,5	- 16,5	
Arbeidsparticipatie ouderen	16,8	33,5	16,8	0,0	0,0	
Dekking aow samenwoon-begrip	0,0	0,0	- 17,5	- 17,5	- 17,5	
Dekking beeld sza	- 88,9	- 30,0	- 30,0	- 31,0	- 33,0	
E53 schrappen eigen bijdrage jeugdzorg	0,0	0,0	- 18,0	- 18,0	- 18,0	
Eindejaarsmarge sza	39,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
F64 hervorming kindregelingen	2,6	33,1	341,1	193,1	45,1	
F65 ombuiging re-integratie	0,0	- 48,0	- 73,0	- 97,0	- 121,0	
F67 naleving + soll plicht wwv	0,0	- 13,0	- 45,0	- 90,0	- 95,0	
F69 overbruggingsregeling	0,0	50,0	19,0	9,0	- 15,0	
F74 terugdraaien geen mkob bij onvolledige opbouw	0,0	8,0	16,0	16,0	16,0	
F76 huishouduitkeringstoets	0,0	- 1,0	- 95,0	- 95,0	- 95,0	
F78 anw naar max 1 jaar	0,0	0,0	17,0	47,0	72,0	
F80 ahk temporiseren	0,0	5,0	10,0	14,0	18,0	
Intensivering armoedebeleid	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
J106 invoering winstbox	0,0	0,0	- 16,0	- 16,0	- 16,0	
J95 terugdraaien reiskosten-aftrek	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	
J98 witteveen opbouwpercentage -0,4%	0,0	0,0	- 30,0	- 50,0	- 60,0	
Kasschuiven	18,7	- 70,8	- 25,3	- 54,1	109,0	
Kot 2 mnd regel	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Neutrale herijking svb uk	0,0	15,4	14,0	13,2	12,4	
Neutrale schuif uwv uitvoeringskosten	11,3	22,6	27,2	29,0	28,9	
Reservering kindregelingen	150,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Sa beperken wajong	0,0	0,0	- 5,0	- 15,0	- 35,0	
Sa iow/ioaw	0,0	10,5	15,6	26,0	41,5	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sa overgang wajong arbeidsvermogen	0,0	30,0	100,3	59,0	- 130,0	
Sa overheveling re-integratie naar gemeenten	0,0	0,0	3,0	10,0	19,0	
Sa ruimere overbruggingsregeling	0,0	61,0	53,0	73,0	72,0	
Sa sectorplannen/vwnw	0,0	300,0	300,0	0,0	0,0	
Sa verzachten kostendelersnorm	0,0	5,0	100,0	100,0	100,0	
Sa wsw en beschut werk	0,0	0,0	- 59,0	- 135,0	- 213,0	
Diversen	- 4,5	- 17,1	- 14,4	- 11,0	- 2,7	
	249,3	613,5	- 225,1	- 894,9	- 1.181,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dubbeling participatiebudget	- 73,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Inburgering	- 45,5	- 45,2	- 44,4	- 44,1	- 45,6	
Sectorplannen van s naar r	12,5	287,5	300,0	0,0	0,0	
Van bzk herverkaveling	160,7	93,9	85,5	84,3	86,3	
Diversen	22,1	15,5	22,7	11,1	4,6	
Sociale zekerheid						
Inburgering	50,0	45,2	44,4	44,1	45,6	
Sectorplannen van s naar r	- 12,5	- 287,5	- 300,0	0,0	0,0	
Diversen	11,6	7,8	4,5	16,2	22,8	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bikk aow	- 13,3	- 190,6	- 226,8	- 167,7	- 118,5	
Inburgering	- 20,2	- 35,2	- 35,2	- 35,2	- 35,2	
Rijksbijdrage ouderdomsfonds	- 1.559,4	947,8	4.051,6	4.265,1	4.428,6	
Rijksbijdrage tegemoetkoming arbeidsongeschikten	45,6	- 80,5	- 116,8	- 116,1	- 115,0	
Van bzk herverkaveling	20,2	35,2	35,2	35,2	35,2	
Diversen	31,9	24,5	25,7	26,0	26,2	
Extrapolatie	- 1.370,0	818,4	3.846,4	4.118,9	4.335,0	36.928,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 451,1	2.303,8	4.661,8	4.451,4	4.436,9	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	29.773,4	33.755,4	36.831,2	36.616,8	36.693,7	36.928,4
Totaal Internationale samenwerking	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Stand Miljoenennota 2014	29.773,9	33.755,9	36.831,7	36.617,3	36.694,1	36.928,8

**XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	1.758,5	1.640,3	1.624,7	1.629,2	1.629,4	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Afrekening gemeenten	92,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kinderopvangtoeslag	24,0	20,0	11,0	4,0	- 1,0	
Kindgebonden budget	69,6	131,1	131,1	130,6	136,7	
Ontvangsten bvdu 2012	23,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	54,7	0,0	0,0	- 0,7	- 2,1	
	263,4	151,1	142,1	133,9	133,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Waarborgfonds kasschuif	0,0	0,0	0,0	24,2	0,0	
Diversen	4,0	4,0	4,0	1,1	3,1	
	4,0	4,0	4,0	25,3	3,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Dubbeling inburgering	- 73,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	51,6	0,5	0,5	4,9	5,9	
Niet tot een ijklijn behorend						
Werkgeversbijdrage kinderopvang	- 8,9	- 29,6	- 43,1	- 56,8	- 56,8	
Diversen	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	- 30,6	- 29,1	- 42,6	- 51,9	- 50,9	1.724,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	236,8	125,9	103,5	107,3	85,8	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	1.995,3	1.766,2	1.728,2	1.736,5	1.715,3	1.724,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	1.995,3	1.766,2	1.728,2	1.736,5	1.715,3	1.724,5

*AIO*

De uitgaven aan de AIO worden op basis van realisatiegegevens naar beneden bijgesteld. Deze bijstelling is het saldo van een lagere gemiddelde uitkering en een iets hoger aantal mensen met recht op een AIO-uitkering.

*BBZ*

Op basis van het Beeld van de Uitvoering 2012 van gemeenten worden de verwachte uitgaven aan de BBZ neerwaarts aangepast.

*Bijstand*

De uitgaven aan de bijstand worden opwaarts bijgesteld met name als gevolg van hogere verwachte werkloosheidscijfers dan waar eerder mee gerekend werd.

*Export MKOB (& Export AO-tegemoetkoming)*

Er is een incidenteel besparingsverlies op de MKOB en de AO-tegemoetkoming omdat deze met terugwerkende kracht geëxporteerd worden. Om toekomstige besparingsverliezen te dekken (10 mln. AO-tegemoetkoming en 90 mln. MKOB per jaar) worden binnen de

respectievelijke regelingen alternatieve maatregelen ingevoerd (verlagen AO-tegemoetkoming en verlagen MKOB). Op basis van uitvoeringsinformatie van de SVB blijkt dat het exportvolume lager ligt dan verwacht waardoor vanaf 2014 een meevaller ontstaat.

#### *Inburgering*

In het regeerakkoord is afgesproken mensen met een asielstatus een (financieel) aanbod te doen voor hun inburgering. De verkregen lening uit het sociaal leenstelsel wordt omgezet in een gift bij succesvol afronden van het inburgeringsexamen. Aangezien deze maatregel op een groot deel van de groep betrekking heeft en dit uiteindelijk leidt tot uitgaven, is besloten deze niet-relevante uitgaven over te hevelen naar relevante uitgaven onder het kader SZA.

#### *IOAW*

De opwaartse bijstelling van de IOAW-uitgaven wordt met name veroorzaakt door aangepaste verwachtingen over de werkloosheid voor de komende paar jaar. Daarnaast zijn de uitgaven op basis van realisatiegegevens naar boven bijgesteld.

#### *Kinderopvangtoeslag (uitgaven en ontvangsten)*

De uitgaven aan de kinderopvangtoeslag zijn op basis van uitvoeringsinformatie van de belastingdienst fors naar beneden bijgesteld. Het dalende gebruik in 2012, dat onder andere toegeschreven wordt aan sterkere gedragseffecten en de conjuncturele ontwikkeling, werkt meerjarig door. Zie voor verdere toelichting ook Kamerstuknummer [31 322, nr. 214](#).

#### *Kindgebonden budget (uitgaven en ontvangsten)*

De uitgaven aan het kindgebonden budget zijn opwaarts bijgesteld op basis van nieuwe inkomensgegevens van het CPB. Door de lagere economische groei en de daardoor lagere inkomens hebben meer mensen recht op een (hoger) kindgebonden budget. Vanaf 2015 is dit effect groter omdat door de invoering van de alleenstaande ouderkop het budgettaire beslag van de WKB verdubbelt. De tegenvaller wordt enigszins gemitigeerd door hogere ontvangsten.

#### *Nadere afrekening 2012*

Dit betreft de nadere afrekening 2012 van verschillende regelingen van SZW. Begrotingsgefinancierde regelingen worden gedurende het jaar aan instellingen als UWV en SVB bevoorschot en achteraf exact afgerekend.

#### *Nominale ontwikkeling*

Dit is een overboeking van het begrotingshoofdstuk «koppeling uitkeringen» naar de begroting van SZW. Hiermee worden de begrotingsgefinancierde uitkeringen op prijspeil 2013 gebracht.

#### *Toeslagenwet*

Op basis van realisaties en nieuwe uitvoeringsinformatie wordt de raming van de uitgaven aan de toeslagenwet naar boven bijgesteld. De stijging van het aantal WW'ers leidt tot hogere uitgaven aan de toeslagen, verder blijkt uit realisaties dat meer mensen in de WIA en in de Wajong recht hebben op een toeslag op hun uitkering.

#### *Wajong*

Op basis van realisatiegegevens worden de uitgaven aan de Wajong voor 2013 en 2014 naar boven bijgesteld.

*F79 Intensivering armoedebeleid*

Dit betreft maatregel F79 uit het regeerakkoord.

*26b Koopkrachtpakket eenmalige uitkering*

Als onderdeel van het aanvullend pakket vindt in 2014 een eenmalige uitkering plaats voor mensen met een inkomen tot 110% WML.

*6d. MKOB*

Als onderdeel van het aanvullend pakket wordt in 2015 de MKOB afgeschaft.

*7a. AO-tegemoetkoming*

Als onderdeel van het aanvullend pakket vinden er kortingen plaats van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten op grond van de wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (AO-tegemoetkoming). De AO-tegemoetkoming wordt hierdoor in 2014 met 95 euro verlaagd (van 342 naar 247 euro netto per jaar).

*A1 Rijksoverheid incl. ZBO's*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

*Aanpak jeugdwerkloosheid*

De aanpak jeugdwerkloosheid bestaat voor 25 mln. uit regionale aanpak en voor 10 mln. uit de SZW-bijdrage aan School Ex, een programma waarbij examenkandidaten in het MBO worden gestimuleerd na het behalen van hun diploma om langer door te leren om zo jeugdwerkloosheid te voorkomen en hun kans op de arbeidsmarkt te vergroten. Deze 10 mln. is overgeboekt naar OCW.

*Aanpak toeslagenfraude KOT*

Als onderdeel van de geïntensiveerde aanpak toeslagenfraude van de belastingdienst wordt een besparing gerealiseerd op de uitgaven aan de kinderopvangtoeslag.

*Arbeidsparticipatie ouderen*

De middelen voor arbeidsparticipatie ouderen betreffen budget voor re-integratiemiddelen 55+, netwerkgroepen en inspiratiedagen.

*Dekking AOW samenwoonbegrip*

Dit betreft de dekking voor de maatregel waarmee per 2015 de regels met betrekking tot samenwonen en de daaraan gerelateerde uitkeringshoogte vereenvoudigd worden, door het hebben van een eigen woning als voldoende voorwaarde te bestempelen voor het ontvangen van een (hogere) alleenstaande-uitkering. Dekking wordt gevonden in het verlagen van de MKOB per 2015.

*Dekking beeld SZA*

Ter dekking van de problematiek zet SZW een deel van de reservering voor onvoorziene uitgaven in. Daarnaast wordt ook het restant van de eindejaarsmarge ingezet.

*E53 Schrappen eigen bijdrage jeugdzorg*

Dit betreft maatregel E53 uit het regeerakkoord.



*Eindejaarsmarge SZA (& Ramingstechnische veronderstelling in=uit)*

Dit betreft de overheveling van eindejaarsmarge naar de begroting van SZW. Gelijktijdig is de ramingstechnische veronderstelling in=uit geboekt op de aanvullende post. De combinatie van beide bewerkstelligt dat het totale uitgavenbeeld niet wijzigt.

*F64 Hervorming kindregelingen*

Dit betreft maatregel F64 uit het regeerakkoord.

*F65 Ombuiging re-integratie*

Dit betreft maatregel F65 uit het regeerakkoord.

*F67 Naleving en sollicitatieplicht wwv*

Dit betreft maatregel F67 uit het regeerakkoord.

*F69 Overbruggingsregeling*

Dit betreft maatregel F69 uit het regeerakkoord. Naar aanleiding van het Sociaal Akkoord zijn de uitgaven aan de overbruggingsregeling deels uitgeboekt. De resterende reeks betreft de uitvoeringskosten en een aanpassing van het kasritme van de uitgaven. De reeks hangt samen met de reeks SA ruimere overbruggingsregeling.

*F74 Terugdraaien geen MKOB bij onvolledige opbouw*

Dit betreft maatregel F74 uit het regeerakkoord.

*F76 Huishouduitkeringstoets*

Dit betreft maatregel F76 uit het regeerakkoord.

*F78 ANW naar maximaal 1 jaar*

Dit betreft maatregel F78 uit het regeerakkoord.

*F80 AHK temporiseren*

Dit betreft maatregel F80 uit het regeerakkoord.

*Intensivering armoedebeleid*

In 2013 wordt 20 mln. extra uitgegeven aan armoedebeleid. Hiermee wordt gedeeltelijk tegemoet gekomen aan een aangehouden amendement bij de begrotingsbehandeling.

*J106 Invoering winstbox*

Dit betreft het uitgavendeel van SZW voor maatregel J106 uit het regeerakkoord.

*J95 Terugdraaien reiskostenaftrek*

Dit betreft het uitgavendeel van SZW voor maatregel J95 uit het regeerakkoord.

*J98 Witteveen opbouwpercentage -0,4%*

Dit betreft het uitgavendeel van SZW voor maatregel J98 uit het regeerakkoord.

*Kasschuiven*

Om het kasritme van de uitgaven te ondersteunen worden diverse kasschuiven gedaan.

#### *Kot 2 maanden regel*

Het kabinet heeft besloten dat de beperkte mogelijkheid om met terugwerkende kracht kinderopvangtoeslag aan te vragen over de berekeningsjaren 2012 en 2013 wordt verruimd. Deze maatregel was ingevoerd om fraude en oneigenlijk gebruik van de kinderopvangtoeslag tegen te gaan. Het kabinet constateert nu dat door deze beperking in 2012 en begin 2013 een te grote groep mensen de toegang tot de kinderopvangtoeslag ontnomen is. Het kabinet heeft aangekondigd om de maatregel met ingang over het berekeningsjaar 2014, zij het in aangepaste vorm, in werking te laten treden. De kosten van de verruiming slaan neer in 2013 en zijn begroot op 30 mln.

#### *Neutrale herijking SVB uitvoeringskosten*

Tegenover de hogere uitgaven op de begrotingsgefinancierde uitvoeringskosten van de SVB staat een gelijke daling van de premiegefinancierde uitvoeringskosten van de SVB.

#### *Neutrale schuif UWV uitvoeringskosten*

Tegenover de hogere uitgaven op de begrotingsgefinancierde uitvoeringskosten van het UWV staat een gelijke daling van de premiegefinancierde uitvoeringskosten van het UWV.

#### *Reservering Kindregelingen*

Dit betreft een reservering van middelen bestemd voor de sondering rondom het pakket kindregelingen/onderwijs.

#### *SA Beperken Wajong*

Dit betreft maatregel 8 uit het Sociaal Akkoord en een gedeelte van 14, 17, 19 en 20 (TK 33 400, nr. 15).

#### *SA IOW/IOAW*

Dit betreft de maatregelen 29 en 30 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

#### *SA overgang Wajong arbeidsvermogen*

Dit betreft maatregel 10 uit het Sociaal Akkoord en een gedeelte van 14, 17, 19 en 20 (TK 33 400, nr. 15).

#### *SA overheveling re-integratie naar gemeenten*

Dit betreft de overheveling van re-integratiemiddelen naar gemeenten. Tezamen met een bedrag vanuit de premiegefinancierde middelen is deze overheveling budgettair neutraal.

#### *SA Ruimere overbruggingsregeling*

Dit betreft maatregel 63 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

#### *SA Sectorplannen/VWNW*

Dit betreft maatregel 33 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

#### *SA verzachten kostendelersnorm*

Dit betreft maatregel 11 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

#### *SA WSW en beschut werk*

Dit betreft maatregel 15 uit het Sociaal Akkoord en een gedeelte van 14, 17, 19 en 20 (TK 33 400, nr. 15).

#### *Dubbeling participatiebudget & dubbeling inburgering (uitgaven en ontvangsten)*

Met de overkomst van inburgering naar SZW staan nu de bijdrage van BZK aan SZW ten behoeve van het participatiebudget aan inburgering en de ontvangst hiervan beide op de SZW-begroting. Met een saldering van deze ontvangsten en uitgaven is de dubbeling opgelost. Per saldo is de exercitie budgettair neutraal.

#### *Sectorplannen S naar R*

Met deze technische neutrale mutaties worden de middelen ten behoeve van de sectorplannen overgeheveld van het SZA-kader naar het kader RBG-eng binnen de begroting van SZW.

#### *Van BZK herverkaveling*

Dit betreft de herverkaveling van de middelen ten behoeve van integratie en maatschappelijke samenhang zoals in het regeerakkoord afgesproken.

#### *BIKK AOW*

Op basis van informatie van het CPB over heffingskortingen (BIKK) is de bijdrage aan het Ouderdomsfonds neerwaarts bijgesteld.

#### *Rijksbijdrage ouderdomsfonds*

De rijksbijdrage aan het ouderdomsfonds voor 2013 is op basis van CEP 2013 vastgesteld. Met deze mutatie wordt het vermogenoverschot (2012) van het ouderdomsfonds verrekend in de rijksbijdrage voor 2013. Het vermogenoverschot 2012 wordt veroorzaakt doordat de premie-inkomsten van het ouderdomsfonds hoger zijn dan verwacht. In 2015 wordt een kop op de zorgtoeslag ingevoerd die afhankelijk is van de AOW opbouw. Deze kop wordt gefinancierd vanuit het ouderdomsfonds. De rijksbijdrage ouderdomsfonds groeit navenant mee.

#### *Rijksbijdrage tegemoetkoming arbeidsongeschikten*

De tegemoetkoming voor arbeidsongeschikten wordt met terugwerkende kracht geëxporteerd waardoor de totale uitgaven in 2013 hoger uitkomen. Deze bijstelling zorgt ervoor dat de rijksbijdrage gelijk is aan de totale verwachte uitgaven aan de tegemoetkoming in 2013. In 2014 en 2015 vindt als onderdeel van het aanvullend pakket een korting plaats op de AO-tegemoetkoming plaats waardoor ook de rijksbijdrage daalt.

#### *Afrekening gemeenten*

Dit betreft ontvangsten met betrekking tot de afrekening met gemeenten over voorgaande jaren in het kader van de financiering van inburgeringsvoorzieningen.

#### *Ontvangsten BvdU 2012*

In 2013 zijn middelen van gemeenten terug ontvangen naar aanleiding van het Beeld van de Uitvoering (BVDU) 2012. De kleine bijstandsregelingen worden per gemeente afgerekend. Sommige gemeenten hebben meer uitgegeven dan begroot, andere minder. Om die reden zijn er zowel nabetalings als restituties.

#### *Waarborgfonds Kasschuif*

Het waarborgfonds Kinderopvang zou in 2012 het tijdelijk kapitaal van 25 mln. aan SZW terugbetalen. Er loopt echter nog een claim voor een borgstelling waardoor het dossier pas kan worden afgesloten als de juridische procedure is afgerond. De subsidie is daarom verlengd tot

1 december 2016. Voor 2016 is 25 mln. minus 0,8 mln. proceskosten aan ontvangsten ingeboekt.

#### *Werkgeversbijdrage kinderopvang*

Op basis van de informatie van het CPB over premiegrondslagen is de raming van de werkgeversbijdrage kinderopvang neerwaarts bijgesteld.

### **Sociale Zekerheid**

<b>SOCIALE ZEKERHEID: UITGAVEN</b>						
<b>bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013	74.030,0	75.983,3	77.663,0	79.555,4	81.537,4	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Anw	- 30,6	- 39,6	- 31,2	- 21,5	- 20,6	
Aow	- 22,3	- 51,4	- 89,4	- 125,0	- 164,8	
Bijstand	92,7	431,7	573,7	696,8	680,7	
Export ao-tegemoetkoming	46,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Export mkob	232,9	- 10,6	- 11,4	- 9,7	- 5,0	
Inburgering	18,4	40,8	40,8	40,8	40,8	
loaw	39,7	39,7	39,7	39,7	39,7	
Iva	- 43,3	- 83,0	- 118,9	- 194,0	- 301,5	
Kinderopvangtoeslag	- 371,0	- 371,0	- 408,0	- 396,0	- 376,0	
Kindgebonden budget	109,7	245,7	308,2	334,9	371,9	
Nadere afrekening 2012	27,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Nominale ontwikkeling	- 61,6	- 334,3	161,9	- 604,1	- 1.787,3	
Toeslagenwet	116,0	142,6	159,7	174,6	183,9	
Uwv uitvoeringskosten	- 20,0	111,6	172,0	173,5	165,5	
Wajong	46,8	16,0	1,3	1,3	1,3	
Wao	0,2	- 9,7	- 18,0	- 31,0	- 27,5	
Wazo	- 97,1	- 98,4	- 99,7	- 99,7	- 99,7	
Wga	- 13,4	34,5	65,7	143,8	236,5	
Ww	875,0	1.612,5	2.506,9	2.631,1	2.576,5	
Zw interventies	8,0	31,0	31,0	31,0	31,0	
Diversen	61,2	9,2	6,5	10,1	12,9	
	1.014,7	1.717,3	3.290,8	2.796,6	1.558,3	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
26b koopkrachtpakket						
eenmalige uitkering <110%wml	0,0	70,0	0,0	0,0	0,0	
6a. omzetting fiscale						
ouderenkort in kop op zorgt	0,0	0,0	3.350,0	3.487,0	3.621,0	
6c. kaseffect	0,0	279,0	11,0	11,0	11,0	
6d. mkob	0,0	0,0	- 990,2	- 1.007,5	- 1.021,4	
7 ao tegemoetkoming	0,0	- 114,0	- 165,0	- 158,0	- 150,0	
A1 rijksoverheid incl zbo's	0,0	0,0	0,0	- 23,0	- 52,0	
Aanpak jeugdwerkloosheid	35,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Anw deregulering svb en						
aanvulling ao	- 11,0	- 44,7	- 17,3	- 16,6	- 16,4	
Arbeidsparticipatie ouderen	16,8	33,5	16,8	0,0	0,0	
Dekking beeld sza	- 88,9	- 30,0	- 30,0	- 31,0	- 33,0	
Eindejaarsmarge sza	39,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
F61 ww/ontslag	0,0	750,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	
F64 hervorming kindregelingen	0,6	22,1	258,1	77,1	- 76,9	
F65 ombuiging re-integratie	0,0	- 55,0	- 83,0	- 110,0	- 138,0	
F67 naleving + soll plicht wwv	0,0	- 13,0	- 45,0	- 90,0	- 95,0	
F68 aow voor samenwonenden						
naar 50% wml	0,0	0,0	- 10,0	- 50,0	- 100,0	
F69 overbruggingsregeling	0,0	50,0	19,0	9,0	- 15,0	
F71 schrappen voorschotregeling aow	- 10,0	- 30,0	- 30,0	50,0	20,0	
F72 snellere verhoging aow leeftijd	0,0	0,0	0,0	- 70,0	- 160,0	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
F73 schrappen toeslag jonge partner aow >50.000	0,0	- 15,0	- 50,0	- 55,0	- 55,0	
F76 huishouduitkeringstoets	0,0	- 1,0	- 95,0	- 95,0	- 95,0	
F77 modernisering zw: 1 jaar uitstel werknemersprikkel	38,0	24,0	0,0	0,0	0,0	
F78 anw naar max 1 jaar	0,0	0,0	- 8,0	- 23,0	- 35,0	
F80 ahk temporiseren	0,0	30,0	60,0	94,0	123,0	
Inhouden prijsbijstelling 2013	- 21,4	- 25,6	- 25,6	- 25,5	- 25,5	
Intersectorale scholing en van werk-naar-werk-trajecten	0,0	300,0	300,0	300,0	300,0	
J95 terugdraaien reiskostenaftrek	- 20,0	- 52,0	- 94,0	- 111,0	- 124,0	
J98 witteveen opbouwpercentage -0,4%	0,0	0,0	- 30,0	- 50,0	- 60,0	
Kasschuiven	38,7	- 70,8	- 45,3	- 54,1	109,0	
Korting loonruimte 2014	0,0	- 81,6	- 82,3	- 83,3	- 84,4	
Kot 2 mnd regel	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 39,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Reservering kindregelingen	150,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Reservering sociale agenda	0,0	250,0	250,0	250,0	250,0	
Resterend budget mobiliteitsbonussen	80,0	65,0	45,0	20,0	0,0	
Sa arbeidsverledeneis	0,0	23,4	47,4	47,4	47,4	
Sa beperken wajong	0,0	0,0	- 5,0	- 15,0	- 35,0	
Sa iow/ioaw	0,0	10,5	15,6	26,0	41,5	
Sa overgang wajong arbeidsvermogen	0,0	30,0	100,0	55,0	- 140,0	
Sa passende arbeid	0,0	3,0	4,0	- 10,7	- 25,6	
Sa ruimere overbruggingsregeling	0,0	61,0	53,0	73,0	72,0	
Sa sectorplannen/vwnw	0,0	300,0	300,0	0,0	0,0	
Sa verzachten kostendelersnorm	0,0	5,0	100,0	100,0	100,0	
Sa wsw en beschut werk	0,0	0,0	- 50,0	- 110,0	- 170,0	
Uitkering resterend budget mobiliteitsbonussen	- 80,0	- 33,5	- 16,8	0,0	0,0	
Uitkering/inzet middelen tbv sociaal akkoord	0,0	- 596,5	- 608,3	- 615,0	- 595,0	
Diversen	- 2,3	32,0	- 8,2	- 68,1	- 61,8	
<b>Technische mutaties</b>	<b>155,5</b>	<b>1.275,8</b>	<b>3.540,9</b>	<b>2.827,7</b>	<b>2.430,9</b>	
<b>Sociale zekerheid</b>						
Brutering	146,1	225,5	133,7	138,6	105,4	
Sectorplannen van s naar r	- 12,5	- 287,5	- 300,0	0,0	0,0	
Diversen	39,4	43,3	52,1	83,4	91,4	
Extrapolatie	173,0	- 18,7	- 114,2	222,0	196,8	86.315,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	1.343,4	2.974,4	6.717,7	5.846,0	4.185,9	
Stand Miljoenennota 2014	75.373,4	78.957,7	84.380,7	85.401,5	85.723,3	

**SOCIALE ZEKERHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013	961,8	922,3	972,4	980,4	999,9	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Afrekening gemeenten	92,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kindgebonden budget	69,6	131,1	131,1	130,6	136,7	
Ww	57,2	46,9	8,1	8,1	8,1	
Diversen	94,5	11,3	- 0,7	- 15,5	- 31,7	
	313,3	189,3	138,5	123,2	113,1	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Diversen	4,0	4,0	- 9,0	12,3	- 9,9	
	4,0	4,0	- 9,0	12,3	- 9,9	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Dubbeling inburgering	- 73,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	51,6	0,5	0,5	4,9	5,9	
	- 22,1	0,5	0,5	4,9	5,9	
Extrapolatie						1.128,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	295,2	193,8	130,0	140,4	109,1	
Stand Miljoenennota 2014	1.257,0	1.116,1	1.102,4	1.120,8	1.109,0	

**ANW**

Op basis van uitvoeringsinformatie van de SVB is de raming van de ANW-uitgaven naar beneden bijgesteld. Met name het aantal uitkeringen is lager dan verwacht.

**AOW**

In de AOW-raming werd er rekening mee gehouden dat de actualisatie van de bevolkingsprognose door het CBS zou leiden tot een opwaartse bijstelling van het aantal AOW-gerechtigden. Het aantal AOW-gerechtigden op middellange termijn wordt in die actualisatie echter juist iets lager ingeschat. Dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van de raming van de AOW-uitgaven.

**Bijstand**

De uitgaven aan de bijstand worden opwaarts bijgesteld met name als gevolg van hogere verwachte werkloosheidscijfers dan waar eerder mee gerekend werd.

**Export AO-tegemoetkoming & Export MKOB**

Er is een incidenteel besparingsverlies op de MKOB en de AO-tegemoetkoming omdat deze met terugwerkende kracht geëxporteerd worden. Om toekomstige besparingsverliezen te dekken (10 mln. AO-tegemoetkoming en 90 mln. MKOB per jaar) worden binnen de respectievelijke regelingen alternatieve maatregelen ingevoerd (verlagen AO-tegemoetkoming en verlagen MKOB). Op basis van uitvoeringsinformatie van de SVB blijkt dat het exportvolume lager ligt dan verwacht waardoor vanaf 2014 een meevaller ontstaat. Het eenmalige besparingsverlies wordt inter-temporeel gedekt binnen het SZA-kader.

### *Inburgering*

In het regeerakkoord is afgesproken mensen met een asielstatus een (financieel) aanbod te doen voor hun inburgering. De verkregen lening uit het sociaal leenstelsel wordt omgezet in een gift bij succesvol afronden van het inburgeringsexamen. Aangezien deze maatregel op een groot deel van de groep betrekking heeft en dit uiteindelijk leidt tot uitgaven, is besloten deze niet-relevante uitgaven over te hevelen naar relevante uitgaven onder het kader SZA.

### *IOAW*

De opwaartse bijstelling van de IOAW-uitgaven wordt met name veroorzaakt door aangepaste verwachtingen over de werkloosheid voor de komende paar jaar. Daarnaast zijn de uitgaven op basis van realisatiegegevens naar boven bijgesteld.

### *IVA*

Op basis van realisatiecijfers wordt de doorstroomkans van WGA naar IVA (volledig en duurzaam arbeidsongeschikt) naar beneden bijgesteld. Het verwachte aantal mensen met een IVA-uitkering wordt hierdoor lager, waardoor de raming van de IVA-uitgaven neerwaarts wordt aangepast.

### *Kinderopvangtoeslag*

De uitgaven aan kinderopvang zijn op basis van uitvoeringsinformatie van de belastingdienst fors naar beneden bijgesteld. Het dalende gebruik in 2012, dat onder andere toegeschreven wordt aan sterkere gedragseffecten en de conjuncturele ontwikkeling, werkt meerjarig door. Zie voor verdere toelichting ook Kamerstuknummer [31 322, nr. 214](#).

### *Kindgebonden budget (uitgaven en ontvangsten)*

De uitgaven aan het kindgebonden budget zijn opwaarts bijgesteld op basis van nieuwe inkomensgegevens van het CPB. Door de lagere economische groei en de daardoor lagere inkomens hebben meer mensen recht op een (hoger) kindgebonden budget. Vanaf 2015 is dit effect groter omdat door de invoering van de alleenstaande ouderkop het budgettaire beslag van de WKB verdubbelt. De tegenvaller wordt enigszins gemitigeerd door hogere ontvangsten.

### *Nadere afrekening 2012*

Dit betreft de nadere afrekening 2012 van verschillende regelingen van SZW. Begrotingsgefinancierde regelingen worden gedurende het jaar aan instellingen als UWV en SVB bevoorschot en achteraf exact afgerekend.

### *Nominale ontwikkeling*

De mutatie betreft een aanpassing in de geraamde nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- en prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

### *Toeslagenwet*

Op basis van realisaties en nieuwe uitvoeringsinformatie wordt de raming van de uitgaven aan de toeslagenwet naar boven bijgesteld. De stijging van het aantal WW'ers leidt tot hogere uitgaven aan de toeslagen, verder blijkt uit realisaties dat meer mensen in de WIA en in de Wajong recht hebben op een toeslag op hun uitkering.

#### *UWV uitvoeringskosten*

De raming van de uitvoeringskosten van UWV wordt voor 2014 en verder naar boven bijgesteld. Dit wordt met name veroorzaakt door een hoger aantal WW-uitkeringen waardoor het UWV meer kosten heeft voor het uitvoeren van de WW.

#### *Wajong*

Op basis van realisatiegegevens worden de uitgaven aan de Wajong voor 2013 en 2014 naar boven bijgesteld.

#### *WAO*

De neerwaartse bijstelling van de uitgaven aan de WAO wordt met name veroorzaakt door een iets hogere verwachte uitstroom uit de regeling. Hierdoor is het aantal mensen met een WAO-uitkering in latere jaren lager dan verwacht. Ook de gemiddelde uitkering wordt naar beneden bijgesteld.

#### *WAZO*

De raming van de WAZO-uitgaven wordt naar beneden bijgesteld. Het totaal aantal geboorten ligt lager, daarmee is het verwachte aantal uitkeringen voor zwangerschaps- en bevallingsverlof ook lager.

#### *WGA*

Het verwachte aantal mensen dat de WGA instroomt neemt meerjarig toe. Hierdoor stijgen de uitgaven aan de WGA.

#### *WW (uitgaven en ontvangsten)*

De raming van de WW-uitgaven wordt opwaarts bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere verwachte werkloosheid dan bij MEV 2013. Zowel bij de start van het kabinet (MLT) als bij het CEP en de KMEV is de werkloosheidsverwachting naar boven aangepast.

#### *ZW interventies*

Per abuis waren de re-integratie interventies die uit hoofde van de ziektewet worden gedaan niet openomen in de raming van de uitkeringslasten ZW. Dit wordt met deze bijstelling hersteld.

#### *26b Koopkrachtpakket eenmalige uitkering*

Als onderdeel van het aanvullend pakket vindt in 2014 een eenmalige uitkering plaats voor mensen met een inkomen tot 110% WML.

#### *6a. Omzetting fiscale ouderenkortingen in kop op zorgtoeslag*

Als onderdeel van het aanvullend pakket wordt in 2015 een kop op de zorgtoeslag geïntroduceerd waarin het budget van de fiscale ouderenkortingen wordt opgenomen.

#### *6c. Kaseffect*

De invoering van de kop op de zorgtoeslag voor ouderen heeft een kaseffect doordat de toeslag een maand van de tevoren wordt uitbetaald.

#### *6d. MKOB*

Als onderdeel van het aanvullend pakket wordt in 2015 de MKOB afgeschaft.



#### *7a. AO-tegemoetkoming*

Als onderdeel van het aanvullend pakket vinden er kortingen plaats van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten op grond van de wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (AO-tegemoetkoming). De AO-tegemoetkoming wordt hierdoor in 2014 met 95 euro verlaagd (van 342 euro netto per jaar naar 247 euro netto per jaar).

#### *A1 Rijksoverheid incl. ZBO's*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

#### *Aanpak jeugdwerkloosheid*

De aanpak jeugdwerkloosheid bestaat voor 25 mln. uit regionale aanpak en voor 10 mln. uit de SZW-bijdrage aan School Ex, een programma waarbij examenkandidaten in het MBO worden gestimuleerd om na het behalen van hun diploma om langer door te leren zo jeugdwerkloosheid te voorkomen en hun kans op de arbeidsmarkt te vergroten. Deze 10 mln. is overgeboekt naar OCW.

#### *ANW deregulering SVB en aanvulling alleenstaande ouders*

De besparingen van het integreren van de halfwezenuitkering met de nabestaandenuitkering en van het verdwijnen van de aanvulling voor alleenstaande ouders per 2015 vallen hoger uit dan verwacht. De besparing als gevolg van het integreren van de halfwezenuitkering met de nabestaandenuitkering wordt bovendien eerder gerealiseerd waardoor vooral de besparing voor 2014 naar boven is bijgesteld.

#### *Arbeidsparticipatie ouderen*

De middelen voor arbeidsparticipatie ouderen betreffen budget voor re-integratiemiddelen 55+, netwerkgroepen en inspiratiedagen.

#### *Dekking beeld SZA*

Ter dekking van de problematiek zet SZW een deel van de reservering voor onvoorziene uitgaven in. Daarnaast wordt ook het restant van de eindejaarsmarge ingezet.

#### *Eindejaarsmarge SZA & Ramingstechnische veronderstelling in=uit*

Dit betreft de overheveling van de eindejaarsmarge naar de begroting van SZW. Gelijkijdig is de ramingstechnische veronderstelling in=uit geboekt op de aanvullende post. De combinatie van beide bewerkstelligt dat het totale uitgavenbeeld niet wijzigt.

#### *F61 WW/ontslag*

Dit betreft het schrappen van het verhalen van de eerste zes maanden WW-uitkering op werkgevers, als onderdeel van maatregel F61 uit het regeerakkoord.

#### *F64 Hervorming kindregelingen*

Dit betreft maatregel F64 uit het regeerakkoord.

#### *F65 Ombuiging re-integratie*

Dit betreft maatregel F65 uit het regeerakkoord.

#### *F67 Naleving en sollicitatieplicht wwv*

Dit betreft maatregel F67 uit het regeerakkoord.

#### *F68 AOW voor samenwonenden naar 50% WML*

Dit betreft maatregel F68 uit het regeerakkoord.

*F69 Overbruggingsregeling*

Dit betreft maatregel F69 uit het regeerakkoord. Naar aanleiding van het Sociaal Akkoord zijn de uitgaven aan de overbruggingsregeling deels uitgeboekt. De resterende reeks betreft met name uitvoeringskosten en een aanpassing van het kasritme van de uitgaven. De reeks hangt samen met de reeks SA ruimere overbruggingsregeling.

*F71 Schrappen voorschotregeling AOW*

Dit betreft maatregel F71 uit het regeerakkoord.

*F72 Snellere verhoging AOW leeftijd*

Dit betreft maatregel F72 uit het regeerakkoord.

*F73 Schrappen toeslag jongere partner AOW >50.000*

Dit betreft maatregel F73 uit het regeerakkoord.

*F76 Huishouduitkeringstoets*

Dit betreft maatregel F76 uit het regeerakkoord.

*F77 Modernisering ZW: 1 jaar uitstel werknemersprikkel*

Dit betreft maatregel F77 uit het regeerakkoord.

*F78 ANW naar maximaal 1 jaar*

Dit betreft maatregel F78 uit het regeerakkoord.

*F80 AHK temporiseren*

Dit betreft maatregel F80 uit het regeerakkoord.

*Inhouden prijsbijstelling 2013*

Dit betreft het inhouden van de prijsbijstelling 2013 voor zover dit onder het SZA-kader neerslaat.

*Intersectorale scholing en van werk-naar-werk-trajecten*

Dit betreft de enveloppe uit het regeerakkoord van 300 mln. ten behoeve van intersectorale scholing en van-werk-naar-werk-trajecten.

*J95 Terugdraaien reiskostenaftrek*

Dit betreft maatregel J95 uit het regeerakkoord.

*J98 Witteveen opbouwpercentage – 0,4%*

Dit betreft maatregel J98 uit het regeerakkoord.

*Kasschuiven*

Om het kasritme van de uitgaven te ondersteunen worden diverse kasschuiven gedaan.

*Korting loonruimte 2014*

Dit betreft de korting van de loonruimte 2014 voor zover dit onder het SZA-kader neerslaat.

*Kot 2 maanden regel*

Het kabinet heeft besloten dat de beperkte mogelijkheid om met terugwerkende kracht kinderopvangtoeslag aan te vragen over de berekeningsjaren 2012 en 2013 wordt verruimd. Deze maatregel was ingevoerd om fraude en oneigenlijk gebruik van de kinderopvangtoeslag tegen te gaan. Het kabinet constateert nu dat door deze beperking in 2012 en begin 2013 een te grote groep mensen de toegang tot de kinderopvangtoeslag

ontnomen is. Het kabinet heeft aangekondigd om de maatregel met ingang over het berekeningsjaar 2014, zij het in aangepaste vorm, in werking te laten treden. De kosten van de verruiming slaan neer in 2013 en zijn begroot op 30 mln.

*Reservering Kindregelingen*

Dit betreft een reservering van middelen bestemd voor de sondering rondom het pakket kindregelingen/onderwijs.

*Reservering sociale agenda*

Dit betreft de enveloppe uit het regeerakkoord van 250 mln. ten behoeve van de sociale agenda.

*Resterend budget mobiliteitsbonussen*

Dit betreft de enveloppe uit het regeerakkoord met daarin het restant van de middelen die beschikbaar waren voor de intensivering van mobiliteitsbonussen. Hiervoor was per jaar 300 mln. beschikbaar. Structureel is dit bij het regeerakkoord ingezet voor mobiliteitsbonussen. Incidenteel resteerde middelen die in deze enveloppe gevat zijn.

*SA Arbeidsverledeneis*

Dit betreft maatregel 57 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

*SA Beperken Wajong*

Dit betreft maatregel 8 uit het Sociaal Akkoord en een gedeelte van 14, 17, 19 en 20 (TK 33 400, nr. 15).

*SA IOW/IOAW*

Dit betreft de maatregelen 29 en 30 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

*SA overgang Wajong arbeidsvermogen*

Dit betreft maatregel 10 uit het Sociaal Akkoord en een gedeelte van 14, 17, 19 en 20 (TK 33 400, nr. 15).

*SA Passende arbeid*

Dit betreft maatregel 28 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

*SA Ruimere overbruggingsregeling*

Dit betreft maatregel 63 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

*SA Sectorplannen/VWNW*

Dit betreft maatregel 33 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

*SA verzachten kostendelersnorm*

Dit betreft maatregel 11 uit het Sociaal Akkoord (TK 33 400, nr. 15).

*SA WSW en beschut werk*

Dit betreft maatregel 15 uit het Sociaal Akkoord en een gedeelte van 14, 17, 19 en 20 (TK 33 400, nr. 15).

*Uitkering resterend budget mobiliteitsbonussen*

Dit betreft het uitkeren van middelen uit het resterend budget mobiliteitsbonussen ten behoeve van aanpak jeugdwerkloosheid en arbeidsparticipatie ouderen.

#### *Uitkering/inzet middelen ten behoeve van Sociaal Akkoord*

Dit betreft de inzet van de voor het Sociaal Akkoord beschikbare middelen. Het gaat om de enveloppe intersectorale scholing en van werk-naar-werk-trajecten, de reservering sociale agenda en het restant van het resterend budget mobiliteitsbonussen (na aftrek van de inzet voor aanpak jeugdwerkloosheid en arbeidsparticipatie ouderen). Verder is hierin ook het saldo meegenomen van de lastenmaatregelen uit het Sociaal Akkoord, waarvoor het uitgavenkader is gecorrigeerd.

#### *Brutering*

Diverse uitkeringen zijn netto gekoppeld aan het netto minimumloon, maar kennen een ander bruto-netto traject dan het minimumloon. Wijzigingen in het bruto-netto traject van het minimumloon leiden tot aanpassing van het netto minimumloon. De uitkeringen die netto zijn gekoppeld worden evenredig aangepast, maar door het andere bruto-netto traject kan de bruto uitkering een afwijkende ontwikkeling vertonen dan die van het bruto minimumloon. Het effect hiervan op de uitkeringslasten wordt het bruteringseffect genoemd. Het uitgavenkader SZA wordt voor dit effect gecorrigeerd.

#### *Sectorplannen S naar R (tegenboeking op RBG-eng)*

Met deze technische, neutrale mutaties worden de middelen ten behoeve van de sectorplannen overgeheveld van het SZA-kader naar het kader RBG-eng binnen de begroting van SZW.

#### *Afrekening gemeenten*

Dit betreft ontvangsten met betrekking tot de afrekening met gemeenten over voorgaande jaren in het kader van de financiering van inburgeringsvoorzieningen.

#### *Dubbeling inburgering (tegenboeking op RBG-eng)*

Met de overkomst van inburgering naar SZW staan nu de bijdrage van BZK aan SZW ten behoeve van het participatiebudget aan inburgering en de ontvangst hiervan beide op de SZW-begroting. Met een saldering van deze ontvangsten en uitgaven is de dubbeling opgelost. Per saldo is de exercitie budgettair neutraal.

## Volksgezondheid, Welzijn en Sport

### XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	15.705,4	15.800,9	16.103,1	16.920,9	17.913,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl. zbo's)	0,0	0,0	0,0	- 9,0	- 21,0	
E46 geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten, overheve	0,0	0,0	- 23,0	- 23,0	- 23,0	
E52 ontschotten jeugdzorg	0,0	0,0	- 25,0	- 56,0	- 77,0	
E58 wtcg afschaffen	0,0	0,0	- 12,5	- 25,0	- 25,0	
E59 regeling specifieke zorgkosten	0,0	0,0	- 36,0	- 42,0	- 42,0	
Tekort mantelzorgcompliment	21,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Uitvoeringskosten pgb	- 15,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	
Uitvoeringskosten wanbetalers en onverzekerden	16,9	16,7	16,7	16,8	16,8	
Van ap: uitvoeringskst stringent pakket	0,0	3,0	3,0	25,0	25,0	
Diversen	63,3	45,7	59,0	31,5	6,9	
Zorg						
E58 wtcg afschaffen	0,0	0,0	- 348,0	- 414,0	- 418,0	
Kasschuif fzo i.v.m. wijziging systematiek naar kalenderjaar	- 20,0	20,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	16,3	- 6,0	8,0	3,2	- 0,5	
	82,5	64,4	- 372,8	- 507,5	- 572,8	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Naar gf: uitkering buurt sportcoaches/ combinatiefunctiearissen	- 55,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Verdeling budgetstructuur pd alt	30,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 43,3	60,0	81,7	82,2	84,1	
Zorg						
Desaldering subsidievaststelling zorgopleidingen	152,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Naar h41: overheveling fzo	0,0	- 147,0	- 150,3	- 150,5	- 150,6	
Van h41: kwaliteitsimpuls personeel ziekenhuizen	0,0	48,0	134,0	140,0	145,0	
Diversen	1,3	6,4	4,5	3,6	1,6	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bijstelling bikk	- 40,2	- 233,3	- 167,1	- 30,9	87,2	
Bijstelling rijksbijdrage 18-	0,0	- 121,4	- 40,7	- 120,9	- 279,4	
Bijstelling zorgtoeslag	- 50,1	- 346,5	- 214,8	- 420,6	- 758,3	
Bijstelling zorgtoeslag nav aanvullend pakket	0,0	- 320,0	- 70,0	- 570,0	- 570,0	
Diversen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
Extrapolatie	- 4,8	- 1.053,7	- 422,6	- 1.067,0	- 1.440,3	17.056,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	77,7	- 989,2	- 795,4	- 1.574,6	- 2.013,1	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	15.783,1	14.811,7	15.307,7	15.346,3	15.899,9	17.056,9
Totaal Internationale samenwerking	5,9	5,5	5,0	4,9	4,8	4,8
Stand Miljoenennota 2014	15.789,0	14.817,1	15.312,7	15.351,3	15.904,8	17.061,8

**XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	63,5	52,0	115,0	114,9	114,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
E53 schrappen eigen bijdrage jeugdzorg	0,0	0,0	- 63,0	- 63,0	- 63,0	
Ontvangsten wanbetalers	39,7	20,9	20,9	21,0	21,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	39,7	20,9	- 42,1	- 42,0	- 42,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Verdeling budgetstructuur pd alt	30,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	14,4	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
Zorg						
Desaldering subsidievaststelling zorgopleidingen Niet tot een ijklijn behorend	152,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	197,0	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2	72,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	236,7	20,7	- 42,3	- 42,2	- 42,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	300,2	72,7	72,7	72,7	72,7	72,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	300,2	72,7	72,7	72,7	72,7	72,7

*A1 Rijksoverheid (incl. Zbo's)*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

*E46 Geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten*

Dit betreft maatregel E46 uit het regeerakkoord.

*E52 Ontschotten Jeugdzorg*

Dit betreft maatregel E52 uit het regeerakkoord.

*E58 Wtcg afschaffen – Rijksbegroting in enge zin*

Dit betreft maatregel E58 uit het regeerakkoord. Het betreft de uitvoeringskosten van de Wtcg.

*E59 Regeling Specifieke Zorgkosten*

Dit betreft maatregel E59 uit het regeerakkoord.

*Tekort mantelzorgcompliment*

Op basis van ramingen van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) zijn extra middelen toegekend aan het mantelzorgcompliment.

*Uitvoeringskosten pgb*

Het betreft het deel van de extra middelen voor de uitvoering van de maatregelen op het gebied van het persoonsgebonden budget (pgb) uit het begrotingsakkoord 2013 dat niet wordt besteed. De uitvoeringskosten

van deze maatregelen worden binnen de financiële kaders van de begroting en het BKZ gefinancierd.

*Uitvoeringskosten Wanbetalers en Onverzekerden*

Het betreft een bijstelling van de uitvoeringskosten wanbetalers en onverzekerden. De raming wordt op basis van recente inzichten meerjarig op realistisch niveau gebracht.

*Van AP: uitvoeringskosten stringent pakketbeheer*

Dit betreft het overboeken van uitvoeringskosten ten bate van de maatregel stringent pakketbeheer van de aanvullende post naar hoofdstuk 16.

*E58 Wtcg afschaffen – Zorg*

Dit betreft maatregel E58 uit het regeerakkoord. Het betreft het afschaffen van de tegemoetkomingen Wtcg. De reeks wijkt af van de in het regeerakkoord gepresenteerde reeks. Dit komt doordat de besparing als gevolg van het afschaffen van de Wtcg-korting op de eigen bijdrage AWBZ op hoofdstuk 41 is geboekt. Verder zijn de uitvoeringskosten separaat verwerkt op Rbg-eng. De besparing op uitvoeringskosten is daarbij aangepast, omdat onvoldoende rekening was gehouden met de afbouw van de uitvoering bij het CAK. Daarnaast is de reeks bij startnota gecorrigeerd. Dit is gebeurd omdat de besparingsreeks ten onrechte te hoog was ingeboekt. Bovendien is een meerjarige prijsbijstelling bij startnota in de reeks verwerkt.

*Kasschuif FZO i.v.m. wijziging systematiek naar kalenderjaar*

De bevoorschotting van de uit het Fonds Ziekenhuisopleiding (FZO) gefinancierde opleidingen voor 2013 is aangepast in verband met de overgang de financiering van school- naar kalenderjaar. Dit betekent dat er in 2013 minder middelen worden bevoorschot, maar dat die middelen in 2014 bij de afrekening nodig zijn.

*Naar GF: Uitkering Buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen*

Het betreft de bijdrage van VWS aan het programma voor buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen. De middelen worden via een overboeking aan het gemeentefonds beschikbaar gesteld aan gemeenten.

*Verdeling budgetstructuur PD ALT*

Deze post betreft een desaldering van middelen van de projectiedirectie ALT waar de resterende taken van het NVI zijn en enkele taken van het RIVM zijn ondergebracht.

*Desaldering subsidievaststelling zorgopleiding*

Het betreft een desaldering die de afrekening van opleidingssubsidies 2012 mogelijk maakt.

*Naar H41: Overheveling FZO*

Een aantal zorgopleidingen wordt met ingang van 2014 gefinancierd via de beschikbaarheidsbijdrage. Daartoe worden de middelen overgeheveld van het begrotingsgefinancierde deel van het BKZ naar het premiegefinancierde deel.

*Van H41: Kwaliteitsimpuls personeel ziekenhuizen*

Dit betreft een overboeking van middelen met betrekking tot de kwaliteitsimpuls personeel ziekenhuizen. In het zorgoverleg met sociale partners is afgesproken dat er een kwaliteitsimpuls komt voor het personeel in algemene en categorale ziekenhuizen.

*Bijstelling BIKK*

Dit is de bijstelling Bijdrage in Kosten van Kortingen (BIKK) naar aanleiding van de actuele ramingen van het Centraal Planbureau.

*Bijstelling Rijksbijdrage 18-*

Het betreft de bijstelling van de Rijksbijdrage 18 – naar aanleiding van actuele ramingen van het Centraal Planbureau.

*Bijstelling Zorgtoeslag*

Dit is de bijstelling van de uitgavenraming zorgtoeslag naar aanleiding van actuele ramingen van het Centraal Planbureau.

*Bijstelling zorgtoeslag nav aanvullend pakket*

De uitgaven aan de zorgtoeslag worden bijgesteld naar aanleiding van de maatregelen uit het aanvullend pakket.

*E53 Schrappen eigen bijdrage Jeugdzorg*

Dit betreft maatregel E53 uit het regeerakkoord.

*Ontvangsten Wanbetalers*

Het betreft het bijstellen van de ontvangsten in het kader van de wanbetalersregeling. In 2013 is sprake van aanvullende opbrengsten bij deze regeling.

*Desaldering subsidie vaststelling zorgopleidingen*

Het betreft een desaldering die de afrekening van opleidingssubsidies 2012 mogelijk maakt.



## Budgettaire Kader Zorg

<b>ZORG: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013	70.471,9	74.064,0	77.201,8	82.041,6	87.194,8	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Genees- en hulpmiddelen	- 707,2	- 712,2	- 712,2	- 712,2	- 712,2	
Grensoverschrijdende zorg	106,3	106,3	106,3	106,3	106,3	
Mlt ramingsbijstelling	0,0	0,0	0,0	- 106,8	- 290,3	
Nominale ontwikkeling	12,2	281,0	34,4	- 1.315,3	- 2.688,1	
Zin	285,5	285,5	285,5	285,5	285,5	
Diversen	28,7	28,7	28,7	28,7	28,7	
	- 274,5	- 10,7	- 257,3	- 1.713,8	- 3.270,1	
Beleidsmatige mutaties						
Zorg						
A4 incidentele loonontwik- keling op nul (semi-) collectieve sector	0,0	0,0	0,0	- 100,0	- 400,0	
Beperking groeirimte / contracteerimte	0,0	- 21,0	- 21,0	- 169,0	- 260,0	
Compensatie ggz-kader (m.n. jeugd-ggz)	0,0	10,0	40,0	40,0	45,0	
Diverse in- en uitvoerings- kosten ra-maatregelen zorg	0,0	0,0	110,0	100,0	100,0	
E33 hoofdlijnenakkoord medisch specialistische zorg/ggz/huisartsen	0,0	0,0	- 355,0	- 760,0	- 1.175,0	
E34 honoraria medisch specialisten	0,0	0,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
E36 concentratie topconferentie zorg (ibo rapport)	0,0	0,0	- 70,0	- 70,0	- 70,0	
E37 stringent pakketbeheer	0,0	0,0	0,0	- 75,0	- 225,0	
E39 intensivering wijkverpleeg- kundige	0,0	0,0	50,0	100,0	250,0	
E40 dekking intensivering wijkverpleegkundige uit zvw budget 2e lijn	0,0	0,0	- 50,0	- 100,0	- 250,0	
E46 geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten	0,0	- 365,0	- 1.607,0	- 1.607,0	- 1.622,0	
E47 landelijke invoering intramurale awbz	0,0	0,0	0,0	- 45,0	- 500,0	
E48 overheveling extramurale verpleging naar zvw	0,0	0,0	0,0	0,0	- 30,0	
E50 extramuraliseren zvp 4	0,0	0,0	0,0	- 35,0	- 70,0	
E52 ontschotten jeugdzorg	0,0	0,0	- 15,0	- 44,0	- 73,0	
E54 intensivering arbeidsmarkt zorg	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	
E55 huishoudelijke hulp inkomensafhankelijk beperken	0,0	- 89,0	- 975,0	- 1.140,0	- 1.140,0	
E57 maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken	0,0	100,0	709,0	759,0	761,0	
E58 wtcg afschaffen	0,0	0,0	- 348,0	- 414,0	- 418,0	
Geen beperking aanspraak dagbesteding/persoonlijke	0,0	330,0	0,0	0,0	0,0	
Gewijzigd kasritme maatre- gelen opleidingen ms	0,0	0,0	- 9,0	- 15,0	- 35,0	
Harmoniseren pensioenen en verzachten korting opleidings- fonds	0,0	37,0	51,0	60,0	67,0	
Hoofdlijnenakkoorden msz/ggz/ha	0,0	- 250,0	- 480,0	- 730,0	- 980,0	
Huishoudelijke hulp	0,0	89,0	0,0	0,0	0,0	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ilo op nul 2014–2015	0,0	- 148,0	- 476,0	- 554,0	- 510,0	
Korting contracteerruimte en tarieven pgb	0,0	- 330,0	0,0	0,0	0,0	
Kwaliteitsimpuls personeel algemene ziekenhuizen	0,0	48,0	134,0	140,0	145,0	
Lage ziektelast	0,0	0,0	1.200,0	1.200,0	1.200,0	
Nominaal beeld	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
Ramingsbijstelling awbz / zorg in natura	- 60,0	- 185,0	- 185,0	- 185,0	- 185,0	
Ramingsbijstelling geneesmiddelen	0,0	- 150,0	- 320,0	- 320,0	- 320,0	
Tariefaanpassing logopedie	19,9	34,2	34,2	34,2	34,2	
Tariefsmaatregel intramurale zorg	0,0	- 160,0	- 200,0	- 200,0	- 250,0	
Uitkering reservering maatwerkvoorziening	0,0	- 55,0	- 55,0	- 55,0	- 55,0	
Verzachten extramuraliseren	0,0	0,0	30,0	130,0	280,0	
Verzachten korting huishoudelijke verzorging 40% ipv 75%	0,0	0,0	510,0	530,0	530,0	
Werelddekking	0,0	60,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	62,2	58,8	73,4	38,1	56,4	
Technische mutaties	- 77,9	- 1.079,7	- 2.417,8	- 3.678,9	- 5.191,5	
Zorg						
Compensatie extramuralisering	- 3,9	- 15,2	- 31,3	- 45,0	- 55,6	
Desaldering subsidievaststelling zorgopleidingen	152,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 35,9	- 57,1	- 97,7	- 105,9	- 105,9	
Extrapolatie	112,2	- 72,3	- 129,0	- 150,9	- 161,5	81.825,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 240,2	- 1.169,0	- 2.810,6	- 5.554,3	- 8.631,0	
Stand Miljoenennota 2014	70.231,6	72.895,0	74.391,2	76.490,3	78.563,8	

**ZORG: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013	4.671,0	4.788,2	4.653,8	4.826,6	4.922,8	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Eigen bijdrage awbz	39,4	39,4	39,4	39,4	39,4	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	39,4	39,4	39,4	39,4	39,4	
Beleidsmatige mutaties						
Zorg						
E38 schrappen eigen bijdrage ggz en eb per ligdag ziekenhuizen	- 145,0	- 145,0	- 145,0	- 145,0	- 145,0	
E51 verhogen intramurale eigen bijdrage awbz	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
E53 schrappen eigen bijdrage jeugdzorg	0,0	0,0	- 35,0	- 35,0	- 35,0	
E58 wtcg afschaffen	0,0	0,0	180,0	180,0	180,0	
E60 cer afschaffen	0,0	200,0	200,0	200,0	200,0	
Meeropbrengst ra: intramurale eigen bijdrage (o)	0,0	255,0	255,0	255,0	255,0	
Ontvangsten eigen risico	0,0	129,0	423,0	407,0	428,0	
Verzachten ra: intramurale eigen bijdrage	0,0	- 248,0	- 248,0	- 248,0	- 248,0	
Diversen	0,0	0,0	60,0	60,0	60,0	
	- 145,0	241,0	740,0	724,0	745,0	
Technische mutaties						
Zorg						
Desaldering subsidievaststelling zorgopleidingen	152,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	- 60,0	- 60,0	- 60,0	
	152,0	0,0	- 60,0	- 60,0	- 60,0	
Extrapolatie						5.794,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	46,4	280,4	719,4	703,4	724,4	
Stand Miljoenennota 2014	4.717,4	5.068,6	5.373,2	5.530,0	5.647,2	

*Genees- en hulpmiddelen*

Uit cijfers van het CVZ over 2012 komen fors lagere uitgaven naar voren voor genees- en hulpmiddelen. Deze onderschrijding wordt structureel verondersteld. De onderschrijding kan deels worden verklaard doordat verzekeraars lagere prijzen dan verwacht hebben afgesproken voor dienstverlening van de apothekers en geneesmiddelen die apothekers afleveren. Ook zijn de prijzen voor geneesmiddelen lager uitgevallen door het preferentiebeleid van zorgverzekeraars. Bij geneesmiddelen doet zich daardoor een onderschrijding van ruim 600 mln. voor. Deze 600 mln. is ook onderdeel van het aanvullend pakket. De onderschrijding bij hulpmiddelen bedraagt circa 75 mln. De lagere groei in deze sector lijkt vooral te komen door een daling in het volume. De onderschrijding kan deels worden verklaard doordat zorgverzekeraars doelmatiger zijn gaan inkopen. Daarnaast hebben de zorgverzekeraars de regels voor vergoeding voor verbandmiddelen strenger gehandhaafd. Verder is incontinentiemateriaal doelmatiger ingekocht.

#### *Grensoverschrijdende zorg*

Op basis van cijfers van het CVZ over 2012 blijkt een overschrijding van 106 mln. in 2013. De overschrijding wordt structureel verondersteld. De overschrijding doet zich zowel bij de uitgaven binnen als buiten het macroprestatiebedrag voor.

#### *MLT ramingsbijstelling*

De raming van het BKZ is bijgesteld naar aanleiding van de MLT van het CPB.

#### *Nominale ontwikkeling*

De raming van de loon- en prijsbijstelling is aangepast op basis van de meest recente macro-economische inzichten in de MEV van het CPB.

#### *Zin*

Op basis van gegevens van de NZa en het CVZ zijn de uitgaven van deze deelsector geactualiseerd. Uit deze actualisering volgt per saldo een overschrijding van 286 mln. De achtergrond hiervan is een stijging van verleende zorg en toegenomen kapitaallasten vanwege eerder in gebruik genomen nieuwe capaciteit.

#### *A4 Incidentele loonontwikkeling op nul (semi-) collectieve sector*

Dit betreft maatregel A4 uit het regeerakkoord. De invulling van deze maatregel is gerealiseerd in de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april 2013.

#### *Beperking groeiruimte / contracteeruimte*

De beschikbare ruimte (contracteeruimte) voor de kern-AWBZ wordt gekort. Om de budgettaire beheersbaarheid te behouden wordt het regime van de contracteeruimte aangescherpt.

#### *Compensatie GGZ kader (m.n. jeugd GGZ)*

In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte-Asscher is afgesproken dat de jeugd-ggz met korting in 2015 wordt overgeheveld naar de gemeenten. In de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april jongstleden is afgesproken deze korting te beperken.

#### *Diverse in- en uitvoeringskosten*

Dit betreffen in- en uitvoeringskosten die samenhangen met de regeerakkoordmaatregelen.

#### *E33 Hoofdlijnenakkoord medisch specialistische zorg/ggz/huisartsen*

Dit betreft maatregel E33 uit het regeerakkoord.

#### *E34 Honoraria medisch specialisten*

Dit betreft maatregel E34 uit het regeerakkoord.

#### *E36 Concentratie topreferente zorg (ibo rapport)*

Dit betreft maatregel E36 uit het regeerakkoord.

#### *E37 Stringent pakketbeheer*

Dit betreft maatregel E37 uit het regeerakkoord. Deze reeks is exclusief uitvoeringskosten (niet-BKZ).

#### *E39 Intensivering wijkverpleegkundige*

Dit betreft maatregel E39 uit het regeerakkoord.

*E40 Dekking wijkverpleegkundige uit Zvw budget 2<sup>e</sup> lijn*

Dit betreft maatregel E40 uit het regeerakkoord.

*E46 Geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten, overheveling persoonlijke verzorging*

Dit betreft maatregel E46 uit het regeerakkoord. Deze reeks is exclusief invoeringskosten (niet-BKZ).

*E47 Landelijke invoering intramurale AWBZ*

Dit betreft maatregel E47 uit het regeerakkoord.

*E48 Overheveling extramurale verpleging naar Zvw*

Dit betreft maatregel E48 uit het regeerakkoord.

*E50 Extramuraliseren ZZP 4*

Dit betreft maatregel E50 uit het regeerakkoord.

*E52 Ontschotten jeugdzorg*

Dit betreft maatregel E52 uit het regeerakkoord. Dit betreft de opbrengst die op het BKZ gerealiseerd wordt.

*E54 Intensivering arbeidsmarkt zorg*

Dit betreft maatregel E54 uit het regeerakkoord.

*E55 Huishoudelijke hulp inkomensafhankelijk beperken*

Dit betreft maatregel E55 uit het regeerakkoord.

*E57 Maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken*

Dit betreft maatregel E57 uit het regeerakkoord.

*E58 Wtcg afschaffen*

Dit betreft maatregel E58 uit het regeerakkoord. Het betreft de tegemoetkomingen Wtcg. De reeks wijkt af van het regeerakkoord door correcties die bij startnota zijn verwerkt en omdat de opbrengst vanwege het afschaffen van de Wtcg-korting aan de ontvangstenkant is verwerkt.

*Geen beperking aanspraak dagbesteding/ persoonlijke verzorging*

De aanspraak op dagbesteding en persoonlijke verzorging wordt niet per 2014 beperkt, conform motie Samsom en Zijlstra, die verzoekt ook in 2014 voor nieuwe cliënten de aanspraak op dagbesteding te behouden. Deze verzachting van de regeerakkoordmaatregel (E46) komt ook terug in de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april 2013.

*Gewijzigd kasritme maatregelen opleidingen*

De maatregel harmoniseren duur vervolgopleiding medisch specialisten (E35) uit het regeerakkoord Rutte II wordt anders ingevuld. De raming voor de instroom voor de medisch-specialistische opleidingen wordt aangepast omdat de buitenlandse instroom van specialisten hoger is dan eerder verwacht. Daarnaast zal de opleidingsduur van medisch specialisten met gemiddeld een halfjaar worden verkort. Deze aanpassingen leiden tot extra opbrengsten in 2015 tot en met 2017.

*Harmoniseren pensioenen en verzachten korting opleidingsfonds*

De pensioenvoorziening voor personeel in de UMC's wordt ondergebracht bij het PFZW. Daarnaast is in het begrotingsakkoord 2013 een korting opgenomen voor het opleiden van medisch specialisten. Deze korting voor het opleiden van medisch specialisten gaat in de UMC's niet door.

Bovenstaande is conform de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april 2013.

#### *Hoofdlijnenakkoorden MSZ/ggz/huisartsen*

In de nieuw afgesloten hoofdlijnenakkoorden van 16 juli 2013 is afgesproken dat het groeipercentage van de zorguitgaven verder wordt teruggebracht: naar 1,5% in 2014 en 1% per jaar van 2015 tot en met 2017. Bij de huisartsen wordt een additionele groei beschikbaar gesteld ten behoeve van substitutie en vernieuwing van 1% in 2014 en 1,5% vanaf 2015. De verlaging van de groei van de uitgaven die door middel van de gezamenlijke inspanningen wordt bereikt, leidt tot een besparing van 250 miljoen in 2014 oplopend tot 1 mln. vanaf 2017. Deze besparing is onderdeel van het aanvullend pakket van 6 mld.

#### *Huishoudelijke hulp*

De korting op het gemeentefonds zoals in het RA (maatregel E55) was opgenomen, wordt voor 2014 teruggedraaid.

#### *Ilo op nul 2014 en 2015*

In de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april 2013 is afgesproken, in aanvulling op de regeerakkoordmaatregel, ook de incidentele loonontwikkeling voor 2014 en 2015 op nul te zetten.

#### *Korting contracteerruimte en tarieven pgb*

Ter dekking van de incidentele bijstelling ten aanzien van het in 2014 beschikbaar houden van dagbesteding en persoonlijke verzorging, zullen een korting op tarieven en/of de contracteerruimte voor zorg in natura en een pgb-tariefskorting worden doorgevoerd. Hiermee is een bedrag van 30 mln. gemoeid. Dit is conform de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april jongstleden.

#### *Kwaliteitsimpuls personeel algemene ziekenhuizen*

In het zorgoverleg met sociale partners is afgesproken dat er een kwaliteitsimpuls komt voor het personeel in algemene en categorale ziekenhuizen. Het doel is dat de algemene en categorale ziekenhuizen vanaf 2014 via subsidiëring in de gelegenheid gesteld worden zoveel mogelijk van de huidige medewerkers de mogelijkheid te bieden om op een hoger professioneel niveau te functioneren. In het najaar 2013 wordt in samenspraak met het veld het instrumentarium voor de kwaliteitsimpuls ontwikkeld.

#### *Lage ziektelast*

De lage ziektelast maatregel uit het regeerakkoord Rutte I (maatregel I7) wordt teruggedraaid. Deze maatregel is onderdeel van het aanvullend pakket.

#### *Nominaal beeld*

Dit betreft een meevaller in het nominaal beeld van de AWBZ. De beschikbare middelen ter compensatie van de nominale ontwikkeling blijken groter dan de benodigde middelen.

#### *Ramingsbijstelling AWBZ / zorg in natura*

Dit betreft een ramingsbijstelling op nominaal en onverdeeld AWBZ.

#### *Ramingsbijstelling geneesmiddelen*

Door een samenhangend geheel van maatregelen worden besparingen gerealiseerd op de uitgaven aan geneesmiddelen. De maatregelen betreffen onder andere het afsluiten van convenanten met het veld, het geven van de bevoegdheid tot het voeren van preferentiebeleid en vrij onderhandelbare tarieven voor apothekhoudenden en het inkoopbeleid van zorgverzekeraars. De hiermee samenhangende besparing is (grotendeels) onderdeel van het aanvullend pakket

#### *Tariefaanpassing logopedie*

Naar aanleiding van een kostenonderzoek van NZa worden de tarieven bij logopedie verhoogd. De tariefsverhoging is in 3 stappen (2012–2014) doorgevoerd en leidt tot meeruitgaven van 34,2 mln.

#### *Tariefsmaatregel intramurale zorg*

Er wordt een tariefmaatregel getroffen bij de extramurale verpleging en intramurale zorg die oploopt tot 250 mln. structureel. Dit is conform de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april jongstleden.

#### *Uitkering reservering maatwerkvoorziening*

De in het regeerakkoord voorziene maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken en gehandicapten (maatregel E57) wordt met 55 mln. gekort. Dit omdat intramuraal verblijvende cliënten nu via de verzachting van de intramurale eigen bijdrage gecompenseerd worden.

#### *Verzachten extramuraliseren*

De taakstellingen extramuraliseren lage ZZP's uit het begrotingsakkoord 2013 en het regeerakkoord (maatregel E50) worden verzacht. Doordat meer cliënten toegang houden tot instellingszorg ontstaat een besparingsverlies dat oploopt tot 300 mln. in 2018. Dit is conform de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april jongstleden.

#### *Verzachten korting huishoudelijke verzorging 40% i.p.v. 75%*

In de afspraken met zorgwerkgevers en werknemers van 24 april jongstleden is besloten de korting op huishoudelijke verzorging uit het regeerakkoord (maatregel E55) te verzachten van 75% naar 40%.

#### *Werelddekking*

De invoering van de maatregel werelddekking zorg buiten de EU uit het basispakket uit het regeerakkoord Rutte I wordt uitgesteld tot 2015.

#### *Compensatie extramuralisering*

Dit betreft compensatie van gemeenten voor extra Wmo-uitgaven als gevolg van extramuralisering. Daarnaast worden de extra uitgaven aan de huurtoeslag structureel gecompenseerd.

#### *Desaldering subsidie vaststelling zorgopleidingen*

Het betreft een desaldering die de afrekening van opleidingssubsidies 2012 mogelijk maakt.

#### *Eigen bijdrage AWBZ*

Dit betreft een meevaller bij de eigen bijdrage AWBZ.

#### *E38 Schrappen eigen bijdrage GGZ en eigen bijdrage per ligdag in ziekenhuizen*

Dit betreft maatregel E38 uit het regeerakkoord.

*E51 Verhogen intramurale eigen bijdrage*

Dit betreft maatregel E51 uit het regeerakkoord.

*E53 Schrappen eigen bijdrage jeugdzorg*

Dit betreft maatregel E53 uit het regeerakkoord

*E58 Afschaffen Wtcg*

Dit betreft maatregel E58 uit het regeerakkoord. Dit betreft de opbrengst uit het vervallen van de Wtcg-korting op de eigen bijdragen AWBZ en Wmo voor extramurale gevallen.

*E60 CER afschaffen*

Dit betreft maatregel E60 uit het regeerakkoord.

*Meeropbrengst RA: intramurale eigen bijdrage*

In het regeerakkoord is de maatregel «verhogen intramurale eigen bijdrage» (maatregel E51) opgenomen die 255 mln. meer oplevert dan destijds werd aangenomen.

*Ontvangsten eigen risico*

Dit betreffen extra ontvangsten eigen risico als gevolg van het niet doorgaan van de lage ziektelastmaatregel, de verwerking van de regeerakkoordmaatregelen en een herijking van het eigen risico model.

*Verzachten RA: intramurale eigen bijdrage*

De verhoging van de intramurale eigen bijdrage uit het regeerakkoord (maatregel E51) wordt verzacht en de systematiek vereenvoudigd.

*Desaldering subsidie vaststelling zorgopleidingen*

Het betreft een desaldering die de afrekening van opleidingssubsidies 2012 mogelijk maakt.



## Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking

XVII BUITENLANDSE HANDEL & ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	2.931,9	2.813,3	2.753,7	2.995,0	2.819,7	2.736,9
Stand Miljoenennota 2014	2.931,9	2.813,3	2.753,7	2.995,0	2.819,7	2.736,9
XVII BUITENLANDSE HANDEL & ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Herverkaveling	33,2	27,5	20,9	16,4	18,1	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	33,2	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	33,2	27,5	20,9	16,4	18,1	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	33,2	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7
Totaal Internationale samenwerking	38,5	68,6	64,4	67,7	64,1	61,1
Stand Miljoenennota 2014	71,7	96,0	85,3	84,1	82,2	76,8

*Relatie begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)*  
De begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking bestaat uit HGIS uitgaven en ontvangsten, en niet-HGIS ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden elders toegelicht. De niet-HGIS ontvangsten worden hieronder toegelicht.

### *Herverkaveling*

Dit betreft een technische mutatie in het kader van de herverkaveling tussen de begroting van Buitenlandse Zaken en de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

## Wonen & Rijksdienst

<b>XVIII WONEN &amp; RIJKSDIENST: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accomoderen hogere uitgaven						
huurtoeslag	0,0	111,4	111,4	111,4	111,4	
Fraude bestrijding ht	- 3,0	- 16,5	- 16,5	- 16,5	- 16,5	
Huurtoeslag (dekking, problematiek 2012, raming 2014)	21,3	- 157,1	- 106,9	- 111,9	- 142,6	
Indicatief label & gemeenten	0,0	15,0	10,0	5,0	0,0	
Revolverend fonds ego	50,0	135,0	0,0	0,0	0,0	
Startersregeling	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 6,2	- 1,1	3,2	2,7	0,7	
	92,1	86,7	1,2	- 9,3	- 47,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Compensatie extramuralisering	3,9	15,2	31,3	45,0	55,6	
Herverkaveling	3085,9	3283,5	3430,4	3638,0	3893,5	
Huurtoeslag 2012	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	7,7	- 14,6	- 14,4	- 16,3	- 38,0	
	3.067,5	3.284,1	3.447,3	3.666,7	3.911,1	
Extrapolatie						4.263,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	3.162,1	3.370,8	3.448,6	3.657,5	3.864,1	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	3.162,1	3.370,8	3.448,6	3.657,5	3.864,1	4.263,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	3.162,1	3.370,8	3.448,6	3.657,5	3.864,1	4.263,7

**XVIII WONEN & RIJKSDIENST: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Onroerende zaken rvob	- 27,4	- 21,7	- 21,7	- 21,7	- 21,7	
Diversen	- 2,8	- 4,4	- 2,0	- 3,6	0,0	
	- 30,2	- 26,1	- 23,7	- 25,3	- 21,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aanpassing pachtontvangsten	0,0	- 35,7	- 35,7	- 35,7	- 35,7	
Huurtoeslag problematiek	- 106,2	- 113,9	- 105,1	- 98,6	- 97,5	
Integrale ontvangst veiling	0,0	0,0	0,0	0,0	16,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 106,2	- 149,6	- 140,8	- 134,3	- 117,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Herverkaveling	754,3	760,1	755,0	751,2	769,5	
Diversen	7,7	4,0	4,0	4,0	- 14,8	
Extrapolatie	762,0	764,1	759,0	755,2	754,7	616,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	625,6	588,4	594,5	595,6	615,8	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	625,6	588,4	594,5	595,6	615,8	616,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	625,6	588,4	594,5	595,6	615,8	616,3

*Accomoderen hogere uitgaven huurtoeslag*

In het voorjaar heeft de ministerraad ter dekking van tegenvallers besloten tot een structurele bezuiniging op de huurtoeslag van 111 mln. per jaar, ingaande per 2014. Daarbij is afgesproken dat in augustus zou worden bezien of de tegenvaller geheel of gedeeltelijk kan worden gecompenseerd uit de koopkrachtenveloppe. Uitkomst van de augustusbesluitvorming is dat de tegenvallers in de huurtoeslag volledig uit de beschikbare koopkrachtenveloppe worden gedekt.

*Fraude bestrijding huurtoeslag*

De raming van de huurtoeslag wordt verlaagd op grond van verwachte besparingen door bestrijding van fraude.

*Huurtoeslag (dekking, problematiek 2012 en raming 2014)*

De huurtoeslagtegenvaller is het gevolg van een grotere doorwerking van de impact van de economische crisis dan was geraamd (meer instroom en inkomens lager dan verwacht).

*Indicatief label & gemeenten*

Naar aanleiding van het energieakkoord krijgen alle woningeigenaren en (ver)huurders die nog geen energielabel hebben, in 2014 en 2015 een indicatief energielabel van hun woning. Daarnaast wordt ingezet op actieve ondersteuning van gemeenten bij lokale energiebesparing.

#### *Revolverend fonds EGO*

Conform de afspraken in het Woonakkoord (brief van Wonen en Rijksdienst aan (Kamerstuk II, 32 847 XVIII, nr. 42) en het aanvullend pakket komt er een Revolverend Fonds Energiebesparing Gebouwde Omgeving van in totaal 185 mln., waarvan 50 mln. in 2013 en 135 mln. in 2014. Dit fonds is onderdeel van een breder pakket aan maatregelen dat dient ter ondersteuning van investeringen in de woningmarkt en de bouw en is gericht op verhuurders en particuliere woningbezitters.

#### *Startersregeling*

Conform de afspraken in het Woonakkoord wordt 30 mln. extra budget beschikbaar gesteld in 2013 voor de SVN-starterslening.

#### *Compensatie extramuralisering*

De extramuralisering van een deel van de zorg leidt tot hogere huurtoeslaguitgaven. Mensen blijven langer zorg ontvangen in hun eigen thuisomgeving en stromen later uit naar intramuraal verblijf.

#### *Herverkaveling*

Met ingang van begroting 2014 wordt het begrotingshoofdstuk Wonen en Rijksdienst toegevoegd. Ten behoeve hiervan zijn middelen overgeheveld van de begroting van BZK naar deze begroting.

#### *Huurtoeslag 2012*

De overschrijding van de huurtoeslag in 2012 is deels ten laste gekomen van de begroting van BZK. Compensatie hiervan vindt plaats binnen de huurtoeslag, waardoor middelen worden overgeheveld van de begroting van Wonen en Rijksdienst naar de begroting van BZK.

#### *Diversen – technische mutaties uitgaven*

De uitgaven aan zakelijke lasten (zoals onroerende zaak belasting, waterschaplasten en dergelijke) zijn hoger uitgevallen door de jaarlijkse, autonome tariefstijging van de lasten die gemeenten hanteren. De uitgaven aan deze lasten vallen tevens hoger uit door een langere doorlooptijd van geplande verkopen van vastgoed als gevolg van verslechterde economische omstandigheden. Doordat er hierdoor meer vastgoed in beheer is, zijn ook de zakelijke lasten hoger. Daarnaast bevat de post de het aandeel van departementale bijdrage naar aanleiding van de Augustusbesluitvorming.

#### *Onroerende zaken RVOB*

Neerwaartse bijstelling wordt veroorzaakt door een daling in de verkoop van agrarische en overige onroerende zaken als gevolg van de economische crisis.

#### *Integrale ontvangsten veiling*

In 2017 loopt een aantal contracten van benzinstations af. Het aantal te veilen benzinstations neemt hierdoor toe. In combinatie met een systeemwijziging leidt dit tot hogere ontvangsten. De systeemwijziging moet als volgt worden opgevat: vanaf 2017 worden er benzinstations geveild die voor de tweede keer geveild worden. Volgens de systeemwijziging zijn de opbrengsten in dat geval volledig voor het RVOB, terwijl bij een eerste veiling ook een deel van de opbrengst aan de Staat toekomt.

*Diversen – technische mutaties niet-belastingontvangsten*

De beheersontvangsten uit pacht zijn hoger uitgevallen door de verder verslechterde economische omstandigheden. Nu er meer objecten in portefeuille blijven zijn ook de pachtontvangsten hoger dan geraamd. Het RVOB – BZK – is zelf materieel beheerder en daarom krijgt zij de beheersontvangsten.

**Gemeentefonds**

<b>B GEMEENTEFONDS: UITGAVEN</b>						
<b>bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	17.963,1	17.839,7	17.432,8	17.526,3	17.524,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A10 btw compensatiefonds afboeken zelfbekostigen btw verhoging	0,0	-174,2	-174,2	-174,2	-174,2	
A10 btw compensatiefonds correctie overboeking bcf	0,0	0,0	-2.282,2	-2.282,1	-2.282,0	
A10 btw compensatiefonds korting	0,0	0,0	-309,7	-309,7	-309,7	
A10 btw compensatiefonds overboeking vanuit bcf	0,0	0,0	2.282,2	2.282,1	2.282,0	
A5 terugdraaien vermindering politieke ambtsdragers	0,0	0,0	110,0	110,0	110,0	
A6 initiatiefwet heijnen	0,0	0,0	-18,0	-18,0	-18,0	
A7 motie van haersma buma afromen gemeentefonds onderwijshuisvesting	0,0	0,0	-256,0	-256,0	-256,0	
A8 lagere apparaatskosten gemeenten	0,0	0,0	-60,0	-120,0	-180,0	
D20 afschaffen wettelijk verplichte maatschappelijke stages	0,0	0,0	-20,0	-20,0	-20,0	
E56 verplicht hergebruik scootmobiel/rolstoel etc. in wmo	0,0	0,0	-15,0	-25,0	-50,0	
Transitiekosten wmo	0,0	37,0	0,0	0,0	0,0	
Wijziging betalingsverloop algemene uitkering	27,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
E55 huishoudelijke hulp inkomensafhankelijk beperken	0,0	-89,0	-975,0	-1.140,0	-1.140,0	
Huishoudelijke hulp	0,0	89,0	0,0	0,0	0,0	
Verzachten korting huishoudelijke verzorging 40% ipv 75%	0,0	0,0	510,0	530,0	530,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	29,7	-137,2	-1.207,9	-1.422,9	-1.507,9	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres tranche 2012	-384,0	-192,0	-192,0	-192,0	-192,0	
Accres tranche 2014	0,0	691,1	691,1	691,1	691,1	
Buurtsportcoaches	55,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Invoeringskosten jeugdzorg	39,8	7,8	0,0	0,0	0,0	
Diversen	62,3	34,7	35,5	33,7	33,9	
Zorg						
Wet maatschappelijke ondersteuning (wmo)	44,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Wmo indexering	0,0	113,6	29,7	29,7	29,7	
Diversen	25,5	23,6	23,6	23,6	23,6	
	-156,5	678,8	587,9	586,1	586,3	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Extrapolatie						16.543,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 126,9	541,5	- 620,0	- 836,8	- 921,6	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	17.836,2	18.381,2	16.812,8	16.689,4	16.603,1	16.543,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	17.836,2	18.381,2	16.812,8	16.689,4	16.603,1	16.543,3

#### **B GEMEENTEFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN** bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

#### *A10 btw-compensatiefonds afboeken zelf bekostigen BTW verhoging*

Dit betreft maatregel A10 uit het regeerakkoord. De automatische compensatie die via het BCF voor de btw-verhoging naar 21% plaatsvindt, wordt door de sector gefinancierd via een structurele uitname uit het Gemeentefonds en Provinciefonds tezamen van per saldo 200 mln. met ingang van 2014.

#### *A10 btw-compensatiefonds overboeken vanuit BCF + A10 btw compensatiefonds correctie overboeking bcf*

Dit betreft maatregel A10 uit het regeerakkoord. In het bestuurlijk overleg met VNG en IPO van 18 januari is besloten het btw-compensatiefonds te continueren. Daarom wordt de overboeking van het budget van het btw-compensatiefonds naar het gemeentefonds teruggedraaid.

#### *A10 btw-compensatiefonds korting*

Naar aanleiding van het bestuurlijk overleg van 18 januari 2013 (Financieel akkoord) heeft het kabinet besloten af te zien van het afschaffen van het btw-compensatiefonds. De ingeboekte korting op het btw-compensatiefonds van 350 mln. is op het Gemeentefonds en Provinciefonds gezamenlijk toegepast.

#### *A5 terugdraaien vermindering politieke ambtsdragers*

Dit betreft maatregel A5 uit het regeerakkoord.

#### *A6 initiatiefwet Heijnen*

Dit betreft maatregel A6 uit het regeerakkoord.

#### *A7 motie van Haersma Buma afkomen gemeentefonds onderwijshuisvesting*

Dit betreft maatregel A7 uit het regeerakkoord.

#### *A8 lagere apparaatskosten gemeenten*

Dit betreft maatregel A8 uit het regeerakkoord.

#### *D20 afschaffen wettelijk verplichte maatschappelijke stages*

Dit betreft maatregel D20 uit het regeerakkoord.

*E56 verplicht hergebruik scootmobiel/rolstoel etc. in wmo*  
Dit betreft maatregel E56 uit het regeerakkoord.

#### *Transitiekosten WMO*

Het kabinet stelt in aanvulling op de middelen die in het kader van de decentralisatie begeleiding reeds beschikbaar zijn gesteld voor gemeenten (47,6 mln. in 2012; 32 mln. in 2013), in 2014 een bedrag van 37 mln. beschikbaar via de algemene uitkering. Deze middelen zijn bedoeld om gemeenten te compenseren voor de (transitie)kosten die samenhangen met de inwerkingtreding van de nieuwe Wmo per 2015.

#### *Wijziging betalingsverloop algemene uitkering*

In 2012 is een gedeelte van het gemeentefonds niet uitbetaald aan gemeenten. Dit is veroorzaakt doordat de verdeelmaatstaven niet allemaal definitief konden worden vastgesteld in 2012, waardoor niet kon worden overgegaan tot betaling aan de gemeenten. Het resterende bedrag wordt in 2013 uitbetaald. Hiertoe wordt de begroting van het gemeentefonds verhoogd.

#### *E55 huishoudelijke hulp inkomensafhankelijk beperken*

Dit betreft maatregel E55 uit het regeerakkoord.

#### *Huishoudelijke hulp*

De korting op huishoudelijke hulp zoals in het RA (maatregel E55) was opgenomen, wordt voor 2014 teruggedraaid. De maatregel die de besparing op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) realiseert wordt per 2015 doorgevoerd.

#### *Verzachten korting huishoudelijke verzorging 40% ipv 75%*

In het zorgakkoord is onder andere afgesproken de middelen voor huishoudelijke hulp te verhogen ten opzichte van het regeerakkoord. Van het huidige budget blijft 60% beschikbaar voor de gemeenten.

#### *Accres tranche 2012*

Dit betreft de afrekening van het accres 2012. Op basis van het FJR is het definitieve accres voor 2012 berekend op – 2,56%. De bijstelling voor 2012 wordt opgenomen onder het uitkeringsjaar 2013. Het bedrag van de bijstelling (192 mln.) in dat jaar wordt daartoe zowel structureel als incidenteel opgenomen.

#### *Accres tranche 2014*

Deze mutatie betreft de raming voor het accres 2014 zoals deze volgt uit de normeringssystematiek van het gemeentefonds (trap-op-trap-af). De mutatie op tranche 2013 (– 18,7 mln.) is in de tabel opgenomen onder de post «diversen».

#### *Buurtsportcoaches*

Om gemeenten te ondersteunen in het creëren van voldoende sport- en beweegaanbod, investeren het ministerie van VWS en OCW in de uitbreiding en een bredere inzet van combinatiefuncties met 2.900 extra Buurtsportcoaches.

#### *Invoeringskosten jeugdzorg*

Gemeenten ontvangen in 2013 39,8 mln. voor de reeds gemaakte invoeringskosten voor de decentralisatie van de jeugdzorg. Voor 2014 wordt 7,8 mln. beschikbaar gesteld.

### *Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin – Diversen*

De post diversen bestaat uit een aantal overhevelingen van middelen uit departementale begrotingen, die via het gemeentefonds aan gemeenten worden uitgekeerd. Dit gaat bijvoorbeeld om centra voor jeugd en gezin (15 mln. structureel) en middelen voor gebiedsontwikkeling (22 mln. in 2013).

### *Wet maatschappelijke ondersteuning (wmo)*

Het Wmo-budget voor 2013 wordt met 44,7 mln. opgehoogd als gevolg van de volume-indexering (2,38%, 29,7 mln.) en het effect van het afschaffen van lichte zorgzwaartepakketten (ZZP-ers, 15 mln.).

### *WMO indexering*

De hoogte van de integratie-uitkering Wmo wordt aangepast als gevolg van de volume indexering 2013, volume indexering 2014 (30,2 mln. in 2014), de weglek van het extramuraliseren ZZP (53,7 mln. in 2014) en dekking van de beheerskosten CAK (- 1,9 mln. structureel).

### *Technische mutaties Zorg – Diversen*

Dit betreft met name de loon- en prijsbijstelling voor de Wmo.

## **Provinciefonds**

<b>C PROVINCIEFONDS: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	1.138,2	1.131,7	962,9	944,2	953,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A10 btw compensatiefonds afboeken zelfbepalende btw verhoging	0,0	- 25,8	25,8	25,8	25,8	
A10 btw compensatiefonds overboeken vanuit bcf	0,0	0,0	297,3	297,3	297,3	
A10 btw-compensatiefonds correctie overboeking bcf	0,0	0,0	297,3	297,3	297,3	
A10 btw-compensatiefonds korting	0,0	0,0	40,3	40,3	40,3	
A9 minder provincies	0,0	0,0	5,0	10,0	15,0	
I92 publieke omroep	0,0	- 142,0	142,0	142,0	142,0	
Diversen	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,3	- 167,8	213,1	218,1	223,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres tranche 2012	-31,4	-15,7	-15,7	-15,7	-15,7	
Accres tranche 2014	0,0	64,9	64,9	64,9	64,9	
Intensivering natuur	0,0	105,0	105,0	105,0	105,0	
Nationale gebiedsontwikkeling	15,6	6,1	5,0	0,0	0,0	
Natuur	393,6	40,3	0,0	0,0	0,0	
Diversen	13,5	7,5	- 0,4	- 0,5	- 1,0	
	391,3	208,1	158,8	153,7	153,2	
Extrapolatie						873,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	391,6	40,3	- 54,4	- 64,4	- 69,9	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	1.529,8	1.172,0	908,5	879,8	883,2	873,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	1.529,8	1.172,0	908,5	879,8	883,2	873,4



*A10 btw-compensatiefonds afboeken zelf bekostigen btw verhoging*

Dit betreft maatregel A10 uit het regeerakkoord. De automatische compensatie die via het BCF voor de btw-verhoging plaatsvindt, wordt door de sector gefinancierd via een structurele uitname uit het gemeentefonds en provinciefonds tezamen van per saldo 200 mln. met ingang van 2014.

*A10 btw-compensatiefonds overboeken vanuit BCF + A10*

*btw-compensatiefonds correctie overboeking BCF*

Dit betreft maatregel A10 uit het regeerakkoord. In het bestuurlijk overleg met VNG en IPO van 18 januari is besloten het btw-compensatiefonds te continueren. Daarom wordt de overboeking van het budget van het btw-compensatiefonds naar het provinciefonds teruggedraaid.

*A10 btw-compensatiefonds korting*

Naar aanleiding van het bestuurlijk overleg van 18 januari 2013 (Financieel akkoord) heeft het kabinet besloten af te zien van het afschaffen van het btw-compensatiefonds. De ingeboekte korting op het btw-compensatiefonds van 350 mln. is op het Gemeentefonds en Provinciefonds gezamenlijk toegepast.

*A9 minder provincies*

Dit betreft maatregel A9 uit het regeerakkoord.

*I92 publieke omroep*

Dit betreft maatregel I92 uit het regeerakkoord.

*Accres tranche 2012*

Dit betreft de afrekening van het accres 2012. Op basis van het FJR is het definitieve accres voor 2012 berekend op – 2,56%. De bijstelling voor 2012 wordt opgenomen onder het uitkeringsjaar 2013. Het bedrag van de bijstelling (– 15,7 mln.) in dat jaar wordt daartoe zowel structureel als incidenteel opgenomen.

*Accres tranche 2014*

Deze mutatie betreft de raming voor het accres 2014 zoals deze volgt uit de normeringssystematiek van het provinciefonds (trap-op-trap-af). De mutatie tranche 2013 (– 1,8 mln.) is in de tabel opgenomen onder de post «diversen».

*Nationale gebiedsontwikkeling*

Via de decentralisatie-uitkering Nationale gebiedsontwikkelingen ontvangt de provincie Limburg in 2013 8,3 mln. voor de proceskosten van de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum, de provincie Zuid-Holland 3 mln. voor het project Oude Rijn zone en de provincie Gelderland 4,2 mln. voor het project Traverse Dieren.

*Natuur*

Op 20 september 2011 hebben Rijk en Interprovinciaal Overleg het onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur gesloten. Tezamen met de aanvullende afspraken van 7 december 2011 en de uitvoeringsafspraken van 8 februari 2012 is dit het Bestuursakkoord natuur. Op grond van het akkoord wordt de verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid en het landelijk gebied, met inachtneming van de afspraken uit het akkoord, in 2012 overgedragen van Rijk aan provincies. In de Slotwet 2012 is hiervoor de integratie-uitkering Natuur opgenomen voor 2012. Het bedrag voor

2013 bedraagt 393,6 mln. en is bij 1e suppletoire 2013 overgeboekt naar het provinciefonds.

*Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin – Diversen*

De post diversen bestaat uit een aantal overhevelingen van middelen uit departementale begrotingen, die via het provinciefonds aan provincies worden uitgekeerd. Dit gaat bijvoorbeeld om de invoeringskosten voor jeugdzorg (2 mln. voor 2013 en 2014), middelen voor Beter Benutten (4,1 mln. in 2013) en bodemsanering (3 mln. in 2013 en 2014).

**Infrastructuurfonds**

<b>A INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN</b>						
bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	6.234,5	6.872,5	5.941,0	6.550,1	6.346,8	6.034,4
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Saldo 2012 if	261,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	261,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aanvullende post ov en spoor	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
Apparaatstaakstelling rutte ii	0,0	0,0	0,0	- 25,1	- 51,6	
Boekingen bdu 2012	- 150,5	- 0,3	0,0	0,0	0,0	
Dbfm a1/a6 saa	- 12,8	- 45,7	- 170,1	- 436,0	127,1	
Dbfm n33 assen-zuidbroek	- 60,2	- 75,9	10,3	10,3	10,3	
Hsa	93,8	10,0	0,0	0,0	0,0	
Middelenafpraak	0,0	- 35,7	- 35,7	- 35,7	- 35,7	
Ontvangsten hwn	0,0	- 29,3	209,3	0,0	- 80,0	
Ontvangstenverschuivingen	- 257,9	- 21,1	27,6	- 350,7	29,4	
Prijsindex 2012	109,0	116,4	97,6	117,5	112,0	
Spoorwegen	51,1	- 5,4	- 7,5	- 7,5	- 7,5	
Taakstelling rutte	0,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0	
Diversen	6,2	9,1	16,1	- 1,4	11,4	
	- 221,3	- 277,9	- 52,4	- 928,6	- 84,6	
Extrapolatie						
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	40,5	- 278,0	- 52,4	- 928,6	- 84,7	- 159,4
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	6.275,0	6.594,6	5.888,5	5.621,5	6.262,1	5875,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	6.275,0	6.594,6	5.888,5	5.621,5	6.262,1	5.875,0

**A INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	6.234,5	6.872,5	5.941,0	6.550,1	6.346,8	6.034,4
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Saldo 2012 if	114,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
	114,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aanvullende post ov en spoor	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
Apparaatstaakstelling rutte ii	0,0	0,0	0,0	- 25,1	- 51,6	
Boekingen bdu 2012	- 150,5	- 0,3	0,0	0,0	0,0	
Dbfm a1/a6 saa	- 12,8	- 45,7	- 170,1	- 436,0	127,1	
Dbfm n33 assen- zuidbroek/dbfm a1/a6 saa	- 60,2	- 75,9	10,3	10,3	10,3	
Hsa	93,8	10,0	0,0	0,0	0,0	
Middelenafpraak	0,0	- 35,7	- 35,7	- 35,7	- 35,7	
Ontvangsten hwn	0,0	- 29,3	209,3	0,0	- 80,0	
Ontvangstenverschuivingen	- 257,9	- 21,1	27,6	- 350,7	29,4	
Prijsindex 2012	109,0	116,4	97,6	117,5	112,0	
Spoorwegen	51,1	- 5,4	- 7,5	- 7,5	- 7,5	
Taakstelling rutte	0,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0	- 250,0	
Diversen	6,2	9,1	16,1	- 1,4	11,4	
Niet tot een ijklijn behorend						
Saldo 2012 if	147,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 74,0	- 277,9	- 52,4	- 928,6	- 84,6	
Extrapolatie						- 159,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	40,5	- 278,0	- 52,4	- 928,6	- 84,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	6.275,0	6.594,6	5.888,5	5.621,5	6.262,1	5.875,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	6.275,0	6.594,6	5.888,5	5.621,5	6.262,1	5.875,0

*Saldo 2012 IF*

Het voordelig saldo van 2012 wordt toegevoegd aan de begroting van het Infrastructuurfonds.

*Aanvullende post OV en spoor*

In het lenteakkoord is een intensivering van 100 mln. afgesproken voor het openbaar vervoer en spoor. In 2013 gaat er 25 mln. naar het spoor artikel (Infrastructuurfonds). De overige 75 mln. is per nota van wijziging toegevoegd voor het openbaar vervoer (Brede Doeluitkering). Vanaf 2014 wordt 50 mln. naar het Infrastructuurfonds en Brede Doeluitkering geboekt.

*Apparaatstaakstelling Rutte II*

De taakstelling A1 uit het regeerakkoord op het apparaat is verdeeld over de begroting van IenM, het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.

*Boekingen BDU 2012*

Deze mutatie bestaat uit overboekingen van de artikelen wegen en spoor naar de BDU (Brede Doeluitkering). Het gaat om de projecten Beter Benutten, Zuidas, Groene Uitweg en verkenning Regio Zwolle/A28, en de P+R maatregelen uit het Actieplan Groei op het spoor.

#### *DBFM A1/A6 SAA*

De in het Infrastructuurfonds geraamde aanleg en beheer en onderhoudsbudgetten voor het project A1/A6 Schiphol, Amsterdam, Almere worden omgezet in een meerjarig budget voor de beschikbaarheidsvergoedingen.

#### *DBFM N33 Assen-zuidbroek*

De in het Infrastructuurfonds geraamde aanleg en beheer en onderhoudsbudgetten voor het project N33 Assen-Zuidbroek worden omgezet in een meerjarig budget voor de beschikbaarheidsvergoedingen.

#### *High Speed Alliance (HSA)*

Deze mutatie betreft met name een doorbetaling van de concessievergoeding van de HSA naar de gebruikersvergoeding aan ProRail (2013: 15 mln. en 2014: 10 mln.). In 2013 wordt er 78 mln. teruggevorderd van ProRail door de bijstelling van de subsidie aan ProRail in 2011.

#### *Middelenafpraak*

Een deel van de inkomsten die voorheen taakstellend in de begroting stond t.b.v. het RVOB wordt overgebracht naar RWS. RWS is nu verantwoordelijk voor het realiseren van deze ontvangsten, daarom zal de agentschapsbijdrage van lenM aan RWS worden verlaagd. Het overhevelen van de ontvangstenreeks naar RWS is gerelateerd aan het areaal waarop RWS het materieel respectievelijk beheer uitvoert. De reeks bestaat uit een deel pacht/verhuur (van o.a. de huurrechten van benzinstations) en een deel opbrengst onroerend goed.

#### *Ontvangsten Hoofdwegennet*

Deze mutatie omvat de aanpassing van de kasritmes van de ontvangsten voor de projecten A12/A15 Ressen-Oudbroeken en de N35 Zwolle-Wijthmen.

#### *Ontvangstenverschuivingen*

Ontvangsten van verschillende projecten op hoofdvaarwegen en wegen komen later binnen dan begroot. Dit wordt met deze mutatie ingepast binnen het Infrastructuurfonds.

#### *Prijsindex 2012*

De prijsbijstelling 2012 is in de begroting 2013 geparkeerd op hoofdstuk 12 artikel Nominaal en onvoorzien. Deze is bij voorjaarsnota op de juiste artikelen verwerkt.

#### *Spoorwegen*

Deze mutatie omvat twee delen. Ten eerste wordt de boete van de NS van 2,8 mln verwerkt. Ten tweede is het verzorgen van de reisinformatie overgedragen van ProRail aan de NS. Hierdoor wordt er 53 mln. van ProRail teruggestort naar lenM. De reisinformatie wordt verankerd in de Vervoerconcessie en structureel verrekend met de concessievergoeding (-7,5 mln).

#### *Taakstelling Rutte*

De taakstelling A1 uit het regeerakkoord op het apparaat is verdeeld over hoofdstuk 12, het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.

## Diergezondheidsfonds

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	6,1	1,2	1,2	1,2	1,2	
Extrapolatie	6,1	1,2	1,2	1,2	1,2	10,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	6,1	1,2	1,2	1,2	1,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	15,8	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	15,8	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	6,1	1,2	1,2	1,2	1,2	
Extrapolatie	6,1	1,2	1,2	1,2	1,2	10,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	6,1	1,2	1,2	1,2	1,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	15,8	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	15,8	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9

### *Diversen*

De structurele verhoging vanaf 2014 houdt met name verband met het sluiten van twee nieuwe contracten voor de levering van MKZ-vaccins door twee producenten.

De hogere uitgaven in 2013 houden voornamelijk verband met het toevoegen van het positieve eindsaldo uit 2012 van 4,6 mln. Dit bedrag is bestemd voor uitgaven over 2012 die nog niet zijn afgerekend en voor uitgaven ter bestrijding van onverwachte uitbraken van dierziekten.

## Accres Gemeentefonds

<b>ACCRES GEMEENTEFONDS: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	691,3	818,5	1382,7	1825,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Mutatie plafond bcf agv accresontwikkeling	0,0	0,0	- 25,2	- 16,8	4,2	
Ramingsbijstelling begroting 2014	0,0	0,0	188,1	188,1	188,1	
Tranche 2012	- 384,0	- 192,0	- 192,0	- 192,0	- 192,0	
Tranche 2015	0,0	0,0	- 284,8	- 284,8	- 284,8	
Tranche 2016	0,0	0,0	0,0	- 515,2	- 515,2	
Tranche 2017	0,0	0,0	0,0	0,0	- 318,9	
Diversen	19,4	19,1	19,1	19,1	19,1	
	- 364,6	- 172,9	- 294,8	- 801,6	- 1.099,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Tranche 2012	384,0	192,0	192,0	192,0	192,0	
Tranche 2014	0,0	- 691,1	- 691,1	- 691,1	- 691,1	
Diversen	- 19,4	- 19,4	- 19,4	- 19,4	- 19,4	
Extrapolatie	364,6	- 518,5	- 518,5	- 518,5	- 518,5	218,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	- 691,3	- 813,3	- 1.320,1	- 1.618,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	0,0	5,3	62,7	207,6	218,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	0,0	5,3	62,7	207,6	218,4

### *Mutatie plafond bcf agv accresontwikkeling en Ramingsbijstelling begroting 2014*

Met ingang van 2015 wordt de ontwikkeling van het BCF gekoppeld aan de accrespercentages zoals deze voortvloeien uit de normeringssystematiek. Het BTW-compensatiefonds is een openeinderegeling. Alle declaraties van gemeenten en provincies bij het BCF worden, wanneer voldaan aan de declaratievoorwaarden, vergoed uit het BCF. Met de afspraak uit het financieel akkoord met VNG, IPO en UvW van 18 januari 2013 blijft dit het geval. Overschrijdingen van het plafond worden gestort in het GF/PF. Overschrijdingen op het vastgestelde BCF-plafond worden verhaald op het GF/PF. Op dit moment wordt een overschrijding van het afgesproken plafond geraamd en daarmee een storting in het GF met ingang van 2015. Dit betreft het saldo van de mutaties «mutatie plafond bcf a.g.v. accresontwikkeling» en «ramingsbijstelling begroting 2014».

### *Tranche 2012–2018*

Het accres kent jaarlijks 2 bijstellingsmomenten, Voorjaarsnota en Miljoenennota, en 1 vaststellingsmoment, bij het FJR. Het definitieve accrespercentage over 2012 is op basis van de stand van het FJR 2012, - 2,56 procent. Op basis van dit vastgestelde accrespercentage vindt afrekening plaats. De accresen voor de jaren 2013 e.v. zijn aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek. De geraamde accresen voor 2013 en 2014 zijn overgeboekt naar het GF.

## Accres Provinciefonds

ACCRES PROVINCIEFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	56,6	66,9	113,1	149,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Tranche 2012	- 31,4	- 15,7	- 15,7	- 15,7	- 15,7	
Tranche 2014	0,0	34,3	34,3	34,3	34,3	
Tranche 2016	0,0	0,0	0,0	- 39,3	- 39,3	
Tranche 2017	0,0	0,0	0,0	0,0	- 32,1	
Diversen	- 1,2	7,1	7,1	8,2	10,9	
	- 32,6	- 8,6	- 8,6	- 50,9	- 77,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Tranche 2014	0,0	- 64,9	- 64,9	- 64,9	- 64,9	
Diversen	32,7	16,9	16,9	16,9	16,9	
	32,7	- 48,0	- 48,0	- 48,0	- 48,0	
Extrapolatie						24,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	- 56,6	- 56,6	- 98,9	- 125,5	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	0,0	10,3	14,2	23,9	24,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	0,0	10,3	14,2	23,9	24,6

### *Tranche 2012–2018*

Het accres kent jaarlijks 2 bijstellingsmomenten, VJN en MN, en één vaststellingsmoment bij het FJR. Het definitieve accrespercentage over 2012 is op basis van de stand van het FJR 2012, – 2,56 procent. Op basis van dit vastgestelde percentage vindt afrekening plaats. De accressen voor de jaren 2013 e.v. zijn aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek. De geraamde accressen 2013 en 2014 zijn overgeboekt naar het PF.

## BES-fonds

<b>H BES-FONDS: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	32,1	32,1	32,1	32,1	32,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	1,7	0,6	0,6	0,6	0,6	
Extrapolatie	1,7	0,6	0,6	0,6	0,6	32,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	1,7	0,6	0,6	0,6	0,6	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	33,8	32,7	32,7	32,7	32,7	32,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	33,8	32,7	32,7	32,7	32,7	32,8

### *Diversen – technische mutaties uitgaven*

De diversenpost bestaat voornamelijk uit overboekingen vanuit andere departementen in het kader van de bijzondere uitkering voor integrale projecten in het sociale domein in Caribisch Nederland.

## Deltafonds

<b>J DELTAFONDS: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	972,6	1.204,4	1.257,9	1.367,4	1.120,2	989,6
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Saldo 2012	62,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kasschuif tbv krw	0,0	0,0	0,0	- 33,0	- 29,3	
Diversen	31,0	26,4	46,7	23,1	25,9	
Extrapolatie	31,0	26,4	46,7	- 9,9	- 3,4	- 18,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	93,3	26,4	46,7	- 9,9	- 3,3	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	1.065,8	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	1.065,8	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,2



**J DELTAFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	972,6	1.204,4	1.257,9	1.367,4	1.120,2	989,6
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Saldo 2012	62,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kasschuif tbv krw	0,0	0,0	0,0	- 33,0	- 29,3	
Diversen	31,0	26,4	46,7	23,1	25,9	
Extrapolatie						
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	93,3	26,4	46,7	- 9,9	- 3,3	- 18,4
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	1.065,8	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	1.065,8	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,2

*Saldo 2012*

Het voordelig saldo van 2012 wordt toegevoegd aan de begroting van het Deltafonds.

*Kasschuif tbv KRW*

Met deze kasschuif via het Deltafonds wordt het kasritmeverschil tussen de financieringsbehoefte van de Kaderrichtlijn Water en de financieringsmogelijkheid vanuit het Infrastructuurfonds «overige uitgaven» artikel 18 gefaciliteerd. Per saldo is deze kasschuif op het Deltafonds budgetneutraal.

*Diversen- technische mutaties*

Deze mutatie bestaat uit het toevoegen van de prijsbijstelling van 2012 en een door het Deltafonds gefaciliteerde kasschuif ten behoeve van de Kaderrichtlijn water, welke op hoofdstuk 12, artikel 12 wordt verantwoord.

## Prijsbijstelling

<b>PRIJSBIJSTELLING: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	910,7	1.711,1	2.330,6	3.088,0	3.534,2	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Nominale ontwikkeling	- 241,2	- 352,3	- 385,4	- 553,2	- 597,4	
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	3,3	14,1	21,8	22,5	22,2	
Zorg						
Diversen	- 6,8	- 6,8	6,5	10,4	14,6	
	- 244,7	- 345,0	- 357,1	- 520,3	- 560,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Inhouden prijsbijstelling	0,0	- 237,8	- 237,8	- 237,8	- 237,8	
Inhouden prijsbijstelling 2013	- 630,2	- 400,9	- 372,3	- 387,9	- 381,7	
Sociale zekerheid						
Inhouden prijsbijstelling 2013	- 21,4	- 25,6	- 25,6	- 25,5	- 25,5	
Zorg						
Diversen	- 10,9	- 10,4	- 10,7	- 11,8	- 12,0	
	- 662,5	- 674,7	- 646,4	- 663,0	- 657,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 3,1	- 3,1	- 3,1	- 3,1	- 3,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	- 0,3	0,3	0,9	1,4	1,7	
	- 3,4	- 2,8	- 2,2	- 1,7	- 1,4	
Extrapolatie						2.651,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 910,7	- 1.022,5	- 1.005,6	- 1.185,0	- 1.219,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	688,6	1.325,0	1.903,1	2.315,3	2.651,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	688,6	1.325,0	1.903,1	2.315,3	2.651,2

### *Nominale ontwikkeling*

De prijsbijstelling wordt berekend door de grondslag (de prijsgevoelige gedeelten van de departementale begrotingen) te vermenigvuldigen met de betreffende prijsontwikkeling. De prijsontwikkeling wordt geactualiseerd op basis van de ramingen van het Centraal Planbureau; dit is de nominale ontwikkeling.

### *Inhouden prijsbijstelling 2013 en uitkeren tranche 2013*

De tranche 2013 van de prijsbijstelling wordt ingehouden, met uitzondering van de prijsbijstelling voor de Staten-Generaal, de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten en het BES-fonds. De prijsbijstelling is naar deze departementen overgeboekt.

## Arbeidsvoorwaarden

<b>ARBEIDSVORWAARDEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	427,1	1.661,1	2.879,2	4.350,3	5.918,4	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Nominale ontwikkeling	- 296,0	- 329,0	- 1.025,6	- 1.790,2	- 2.626,8	
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	0,8	19,3	- 59,5	- 148,3	- 248,1	
Zorg						
Nominale ontwikkeling	- 0,5	- 1,4	8,5	8,4	15,2	
	- 295,7	- 311,1	- 1.076,6	- 1.930,1	- 2.859,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Doorwerking zorgafspraken	0,0	- 19,0	- 47,5	- 47,2	- 47,2	
Korting loonruimte 2014	0,0	- 669,1	- 665,6	- 666,6	- 672,5	
Sociale zekerheid						
Korting loonruimte 2014	0,0	- 81,6	- 82,3	- 83,3	- 84,4	
Diversen	0,0	- 0,2	- 0,4	- 0,4	- 0,4	
Zorg						
Diversen	0,0	- 2,4	- 11,0	- 12,2	- 15,1	
	0,0	- 772,3	- 806,8	- 809,7	- 819,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2013	- 108,5	- 105,9	- 104,4	- 103,3	- 103,2	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 22,4	- 22,6	- 22,8	- 22,8	- 22,9	
Zorg						
Diversen	- 0,5	- 0,7	- 2,0	- 2,2	- 2,7	
	- 131,4	- 131,6	- 134,0	- 136,2	- 140,0	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	- 2,4	- 4,8	- 7,9	- 11,2	
	- 131,4	- 131,6	- 134,0	- 136,2	- 140,0	
Extrapolatie						2.698,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 427,1	- 1.215,0	- 2.017,4	- 2.876,0	- 3.819,3	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	446,0	861,8	1.473,3	2.099,1	2.698,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	446,0	861,8	1.473,3	2.099,1	2.698,6

### *Nominale ontwikkeling*

Ten opzichte van de vorige Miljoenennota wordt de loon- en prijsontwikkeling nu lager geraamd door het CPB. Deze ontwikkeling volgt uit de macro-bijstellingen.

### *Doorwerking zorgafspraken*

Dit betreft de doorwerking van het op nul zetten van de incidentele loonontwikkeling, een onderdeel van de zorgafspraken.

### *Loonbijstelling tranche 2013*

De loonbijstelling tranche 2013 bestaat uit een vergoeding voor de sociale lasten voor de werkgever en is overgeboekt naar de departementale begrotingen.

### Korting loonruimte 2014

In 2014 wordt de loonbijstelling voor kabinet- en onderwijssectoren ingehouden voor zover het de contractloonontwikkeling betreft.

### Koppeling uitkeringen

<b>KOPPELING UITKERINGEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	176,6	325,7	540,6	860,3	1216,7	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	- 318,6	- 398,1	- 275,5	- 396,3	- 581,2	
	- 318,6	- 398,1	- 275,5	- 396,3	- 581,2	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
F64 hervorming kindregelingen	- 2,0	- 11,0	- 48,0	- 81,0	- 87,0	
F80 ahk temporiseren	0,0	22,0	46,0	75,0	98,0	
Diversen	- 2,4	- 2,3	- 2,5	- 6,2	- 12,2	
	- 4,4	8,7	- 4,5	- 12,2	- 1,2	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Brutering	146,4	166,2	151,5	154,5	154,2	
	146,4	166,2	151,5	154,5	154,2	
Extrapolatie						939,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 176,6	- 223,2	- 128,6	- 254,1	- 428,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	102,5	412,0	606,3	788,4	939,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	102,5	412,0	606,3	788,4	939,8
<b>KOPPELING UITKERINGEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	3,9	8,1	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	0,0	0,0	1,0	1,3	
	0,0	0,0	0,0	1,0	1,3	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						14,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	0,0	0,0	1,0	1,3	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	0,0	0,0	4,9	9,5	14,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	4,9	9,5	14,2

### Nominale ontwikkeling

De mutatie betreft voornamelijk de overboeking naar de begroting van SZW om de begrotingsgefinancierde uitkeringen op prijspeil 2013 te brengen. Daarnaast bevat de mutatie aanpassingen in de geraamde

nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- en prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

*F64 Hervorming kindregelingen*

Dit betreft maatregel F64 uit het regeerakkoord.

*F80 AHK temporiseren*

Dit betreft maatregel F80 uit het regeerakkoord.

*Brutering*

Diverse uitkeringen zijn netto gekoppeld aan het netto minimumloon, maar kennen een ander bruto-netto traject dan het minimumloon. Wijzigingen in het bruto-netto traject van het minimumloon leiden tot aanpassing van het netto minimumloon. De uitkeringen die netto zijn gekoppeld worden evenredig aangepast, maar door het andere bruto-netto traject kan de bruto uitkering een afwijkende ontwikkeling vertonen dan die van het bruto minimumloon. Het effect hiervan op de uitkeringslasten wordt het bruteringseffect genoemd. Het uitgavenkader SZA wordt voor dit effect gecorrigeerd.

**Indexering Wet Studiefinanciering**

<b>INDEXERING WSF: UITGAVEN</b>						
<b>bedragen in miljoenen euro's</b>						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	80,9	154,2	233,2	323,3	419,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	4,6	11,7	12,5	11,9	9,1	
	4,6	11,7	12,5	11,9	9,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Inhouden indexatie (relevant)	- 18,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 18,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	- 18,5	- 17,9	- 17,6	- 17,4	
Niet tot een ijklijn behorend						
Inhouden indexatie (niet relevant)	- 64,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Uitkeren indexatie tranche 2013	0,0	- 64,5	- 63,0	- 68,0	- 67,9	
Diversen	- 3,0	15,0	5,0	10,7	- 16,9	
	- 67,6	- 68,0	- 75,9	- 74,9	- 102,2	
Extrapolatie						387,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 80,9	- 56,2	- 63,4	- 63,0	- 93,2	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	97,9	169,8	260,3	326,1	387,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	97,9	169,8	260,3	326,1	387,9

**INDEXERING WSF: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*Inhouden indexatie (relevant)*

Het kader relevante deel van de tranche 2013 is voor het jaar 2013 ingehouden.

*Technische mutaties – Rijksbegroting in enge zin – diversen*

Het kader relevante deel van de tranche 2013 is voor het jaar 2014 e.v. overgemaakt naar de begroting van OCW.

*Inhouden indexatie (niet relevant)*

Het niet-kader relevante deel van de tranche 2013 is voor het jaar 2013 ingehouden.

*Uitkeren indexatie tranche 2013*

Het niet-kader relevante deel van de tranche 2013 is voor het jaar 2014 e.v. overgemaakt naar de begroting van OCW.

## Homogene Groep Internationale Samenwerking

### HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013	4.979,2	5.319,7	5.538,8	5.506,1	5.722,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A1 rijksoverheid (incl. zbo's)	0,0	0,0	0,0	- 22,0	- 49,0	
Asielzoekers	26,3	32,0	31,2	31,4	31,4	
Bescherming ambassades (def)	- 15,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bnp aanpassing oda	- 149,4	- 218,2	- 257,3	- 312,6	- 385,9	
Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen & klimaatbeleid	- 9,7	- 99,8	- 99,8	- 69,9	- 39,9	
Effectief armoedebeleid in ontwikkelingslanden	51,6	492,1	606,6	602,4	587,4	
Eindejaarsmarge hgis	112,4	5,0	- 0,6	0,0	0,0	
H85 ontwikkelingshulp	0,0	- 750,0	- 750,0	- 750,0	- 1.000,0	
H86 vrijgave tbv nieuw budget internationale vrede en veiligheid	0,0	- 190,5	- 190,5	- 190,5	- 190,5	
H87 nieuw budget internationale vrede en veiligheid	0,0	250,0	250,0	250,0	250,0	
H88 revolving fund internationale samenwerking	0,0	100,0	100,0	350,0	200,0	
H89 reductie postennetwerk	0,0	- 20,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	
Herschikking 9b	- 150,0	180,2	9,7	39,7	39,7	
Herschikking wereldbank ida	150,0	- 180,0	30,0	0,0	0,0	
Korting hgis non-oda	- 100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Korting ifi's	0,0	0,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	
Maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden	- 2,9	2,3	2,3	- 115,0	- 230,0	
Overig armoedebeleid	0,0	168,0	185,0	167,0	171,0	
Prijs bbp aanpassing non-oda	- 1,9	- 5,7	- 6,0	- 13,6	- 18,2	
Private sector en investeringsklimaat	- 29,9	- 139,3	- 120,3	- 77,5	- 22,5	
Rechtsstaatontwikkeling, wederopbouw en vrede	- 10,4	- 140,0	- 170,0	- 170,0	- 170,0	
Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten	- 10,8	- 15,0	- 35,0	- 10,0	5,0	
Toename aantal opgeleide professionals en onderwijs	- 22,7	- 63,0	- 100,0	- 110,0	- 115,0	
Toename voedselzekerheid	34,0	- 90,0	- 115,0	- 90,0	- 70,0	
Toerekening schuldkwijtschelding ontwikkelingslanden	150,0	0,0	30,0	0,0	0,0	
Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	- 8,3	- 65,0	- 70,0	- 55,0	- 40,0	
Versterkte multilaterale betrokkenheid	0,0	- 55,0	- 75,0	- 57,0	- 61,0	
Diversen	28,6	- 0,3	- 10,0	- 18,4	- 21,2	
	41,6	- 802,2	- 834,7	- 701,0	- 1.208,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	6,6	3,0	
	0,0	0,0	0,0	6,6	3,0	
Extrapolatie						4.272,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	41,6	- 802,3	- 834,9	- 694,3	- 1.205,6	
Stand Miljoenennota 2014	5.020,7	4.517,4	4.703,9	4.811,9	4.516,3	4.272,2

**HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**  
bedragen in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013	149,5	144,4	136,5	133,2	137,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	- 4,5	
	0,0	0,0	0,0	0,0	- 4,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	6,6	3,0	
	0,0	0,0	0,0	6,6	3,0	
Extrapolatie						127,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	0,0	0,0	0,0	6,6	- 1,5	
Stand Miljoenennota 2014	149,5	144,4	136,5	139,8	136,2	127,3

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een aparte budgettaire constructie waarin de uitgaven aan internationale samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast aan macro-economische ontwikkelingen. Het ODA deel van het HGIS budget is gekoppeld aan het bruto nationaal product (bnp) en wordt gecorrigeerd voor veranderingen in het bnp. Het non-ODA deel van de HGIS wordt gecorrigeerd voor prijsveranderingen. Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt via de begrotingen van Buitenlandse Zaken (V) en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) verantwoord.

*A1 Rijksoverheid*

Dit betreft maatregel A1 uit het regeerakkoord.

*Asielzoekers*

De toerekening aan ODA van uitgaven aan eerstejaars asielzoekers valt lager uit dan geraamd. Het ODA budget op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking wordt hiervoor gecorrigeerd.

*Bescherming ambassades (Def)*

Dit betreft een bijdrage van Buitenlandse Zaken aan Defensie voor de bescherming van hoog risicoposten.

*Bnp aanpassing ODA*

Als gevolg van de daling van het bnp is het hieraan gekoppelde ODA budget gedaald.

*Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen & klimaatbeleid*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het wordt het budget voor duurzaam milieugebruik & klimaatbeleid neerwaarts bijgesteld.

*Effectief armoedebeleid in ontwikkelingslanden*

De uitgavenstijging op dit verdeelartikel vloeit met name voort uit het doorverdelen naar andere artikelen van maatregel H85 uit het regeerakkoord en de bnp-aanpassing van het ODA budget.



#### *Eindejaarsmarge HGIS*

Aan de HGIS wordt de eindejaarsmarge toegevoegd, welke deels wordt doorverdeeld naar de HGIS departementen.

#### *H85 Ontwikkelingshulp*

Dit betreft maatregel H85 uit het regeerakkoord.

#### *H86 vrijgave tbv nieuw budget internationale vrede en veiligheid*

Dit betreft de toevoeging van het budget voor crisisbeheersingsoperaties van de begroting van Defensie aan de begroting van Buitenlandse Zaken ten behoeve van het nieuwe budget voor internationale vrede en veiligheid.

#### *H87 Nieuw budget internationale vrede en veiligheid*

Dit betreft maatregel H87 uit het regeerakkoord.

#### *H88 Revolving Fund Internationale Samenwerking*

Dit betreft maatregel H88 uit het regeerakkoord. Het budget wordt opgenomen als het Dutch Good Growth Fund. Het kasritme van het Dutch Good Growth Fund is aangepast als gevolg van besluitvorming over het aanvullend pakket.

#### *H89 Reductie postennetwerk*

Dit betreft maatregel H89 uit het regeerakkoord.

#### *Herschikking 9B / Herschikking Wereldbank IDA*

Dit betreft een herschikking tussen de begroting van Financiën en de begroting van Buitenlandse Zaken. Als gevolg van deze herschikking kunnen betalingen van Financiën aan de Wereldbank worden vervroegd en wordt de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in 2014 ontlast.

#### *Korting HGIS non-ODA*

De HGIS draagt incidenteel 100 mln. bij aan de algemene budgettaire problematiek.

#### *Korting ifi's*

Als gevolg van maatregel H85 uit het regeerakkoord worden de uitgaven aan internationale financiële organisaties neerwaarts bijgesteld.

#### *Maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord wordt het budget maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking neerwaarts bijgesteld.

#### *Overig armoedebeleid*

De uitgavenstijging op dit verdeelartikel vloeit met name voort uit het doorverdelen naar andere artikelen van de bnp-aanpassing van het ODA budget.

#### *Prijs bbp aanpassing non-ODA*

Het non-ODA budget wordt aangepast aan de prijs-bbp ontwikkeling ramingen van het CPB.

*Private sector en investeringsklimaat*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord en de bnp-aanpassing van het ODA budget wordt het budget private sector en investeringsklimaat op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking aangepast.

*Rechtsstaatontwikkeling, wederopbouw en vrede*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord en de bnp-aanpassing van het ODA budget wordt het budget voor rechtsstaatontwikkeling, wederopbouw en vrede op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking neerwaarts bijgesteld.

*Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord en de bnp-aanpassing van het ODA budget wordt het budget seksuele en reproductieve gezondheid en rechten op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking aangepast.

*Toename aantal opgeleide professionals en onderwijs*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord wordt het budget voor toename aantal opgeleide professionals en onderwijs neerwaarts bijgesteld.

*Toename voedselzekerheid*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord en de bnp-aanpassing van het ODA budget wordt het budget voor toename voedselzekerheid op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking neerwaarts bijgesteld.

*Toerekening schuldkwijtschelding ontwikkelingslanden*

De toerekening aan ODA van schuldkwijtschelding aan ontwikkelingslanden valt lager uit dan geraamd. Het ODA budget op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking wordt hiervoor gecorrigeerd.

*Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord en de bnp-aanpassing van het ODA budget wordt het budget voor verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie neerwaarts bijgesteld.

*Versterkte multilaterale betrokkenheid*

Als gevolg van maatregel H85 Ontwikkelingshulp uit het regeerakkoord wordt het budget voor versterkte multilaterale betrokkenheid op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking neerwaarts bijgesteld.

## Aanvullende Post Algemeen

<b>ALGEMEEN: UITGAVEN</b> bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	361,5	482,3	571,2	657,7	615,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A10 btw-compensatiefonds	0,0	0,0	150,0	150,0	150,0	
B13 intensivering veiligheid	0,0	40,0	83,0	95,0	105,0	
C14 terugdraaien intensivering duurzaamheid	- 155,0	- 163,0	- 163,0	- 163,0	- 163,0	
D29 budget motie van haersma buma naar scholen ipv gemeenten	0,0	0,0	256,0	256,0	256,0	
D30 verdubbeling intensivering leerkrachten vo	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	
D32 intensivering onderwijs en onderzoek	0,0	25,0	212,0	504,0	684,0	
Diverse in- en uitvoeringskosten ra-maatregelen zorg	0,0	108,0	88,0	85,0	85,0	
F79 intensivering armoedebeleid	0,0	80,0	100,0	100,0	100,0	
G81 subsidies bedrijven	0,0	319,0	319,0	319,0	319,0	
Intensivering kwaliteit onderwijs	0,0	204,0	204,0	204,0	204,0	
Invulling in=uit-taakstelling	173,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
J110 versterking toezicht belastingdienst, uww en svb	108,0	169,0	157,0	157,0	157,0	
Kasritme intensivering natuur	0,0	- 100,0	- 100,0	100,0	100,0	
Kasritme intensivering veiligheid	0,0	- 40,0	- 40,0	40,0	40,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 962,6	- 6,0	0,0	0,0	0,0	
Terugdraaien invoering inkomensafhankelijk eigen risico	0,0	- 30,0	0,0	0,0	0,0	
Terugdraaien maatregel a10 btw-compensatiefonds	0,0	0,0	- 150,0	- 150,0	- 150,0	
Uitkering compensatie energie intensieve bedrijven	0,0	- 78,0	- 78,0	- 78,0	- 78,0	
Uitkering intensivering armoedebeleid	0,0	- 80,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
Uitkering intensivering leerkrachten	- 50,0	- 50,0	0,0	0,0	0,0	
Uitkering intensivering natuur begrotingsakkoord	- 200,0	- 100,0	- 100,0	- 300,0	- 300,0	
Uitkering intensivering onderwijs en onderzoek	0,0	- 25,0	- 25,0	- 25,0	- 25,0	
Uitkering intensivering ov/infra begrotingsakkoord	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
Uitkering intensivering veiligheid	0,0	0,0	- 36,8	- 29,5	- 29,4	
Uitkering intensivering versterking toezicht	- 108,0	- 169,0	- 157,0	- 157,0	- 157,0	
Uitkering invoeringskosten begeleiding en persoonlijke verzorging	0,0	- 37,0	0,0	0,0	0,0	
Uitkering middelen stringenter pakketbeheer	0,0	- 3,0	- 3,0	- 25,0	- 25,0	
Uitkering reorganisatiemiddelen nationale politie	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Uitkering subsidies bedrijven	0,0	- 319,0	- 319,0	- 319,0	- 319,0	
Vastgoed dji	106,0	159,0	34,0	59,0	0,0	
Diversen	- 36,0	- 48,0	- 54,2	- 48,2	- 48,2	
Sociale zekerheid						

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Intersectorale scholing en van werk-naar-werk-trajecten	0,0	300,0	300,0	300,0	300,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 39,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Reservering sociale agenda	0,0	250,0	250,0	250,0	250,0	
Resterend budget mobiliteitsbonussen	80,0	65,0	45,0	20,0	0,0	
Uitkering resterend budget mobiliteitsbonussen	- 80,0	- 33,5	- 16,8	0,0	0,0	
Uitkering/inzet middelen tbv sociaal akkoord	0,0	- 596,5	- 608,3	- 615,0	- 595,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Diverse in- en uitvoeringskosten ra-maatregelen zorg	0,0	0,0	110,0	100,0	100,0	
E39 intensivering wijkverpleegkundige	0,0	0,0	50,0	100,0	250,0	
E54 intensivering arbeidsmarkt zorg	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	
E57 maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken	0,0	100,0	709,0	759,0	761,0	
Overheveling umc's	0,0	0,0	17,0	17,0	17,0	
Uitkering reservering maatwerkvoorziening	0,0	- 55,0	- 55,0	- 55,0	- 55,0	
Diversen	0,0	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1	
	- 1.242,9	- 164,1	977,8	1.450,2	1.833,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Compensatie energie-intensieve bedrijven	0,0	78,0	78,0	78,0	78,0	
Terugdraaien invoering inkomensafhankelijk eigen risico	0,0	0,0	- 60,0	- 60,0	- 60,0	
Uitkering invoeringskosten begeleiding en persoonlijke verzorging	0,0	- 35,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 3,9	0,6	0,6	0,7	0,7	
Sociale zekerheid						
Kadercorrectie sociaal akkoord	0,0	15,0	30,0	45,0	45,0	
Diversen	0,1	1,0	1,0	1,0	0,9	
Zorg						
Diversen	0,0	0,2	1,5	1,6	2,0	
Extrapolatie	- 3,8	59,8	51,1	66,3	66,6	2.564,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	- 1.246,7	- 104,3	1.028,9	1.516,5	1.900,0	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	- 885,1	378,0	1.600,1	2.174,3	2.515,8	2.564,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	- 885,1	378,0	1.600,1	2.174,3	2.515,8	2.564,8

*A10 btw-compensatiefonds + Terugdraaien maatregel A10 btw-compensatiefonds*

Dit betreft een onderdeel van maatregel A10 uit het regeerakkoord. In het bestuurlijk overleg met VNG en IPO van 18 januari is besloten het btw-compensatiefonds te continueren. Daarom wordt de overboeking van een deel van het budget van het btw-compensatiefonds naar de aanvullende post weer teruggedraaid.

*B13 intensivering veiligheid + Kasritme intensivering veiligheid + Uitkering intensivering veiligheid*

Dit betreft maatregel B13 uit het regeerakkoord. Het kasritme van deze middelen is aangepast, zoals overeengekomen in het aanvullend pakket. Een deel van de middelen is vervolgens uitgekeerd.

*C14 terugdraaien intensivering duurzaamheid*

Dit betreft maatregel C14 uit het regeerakkoord.

*D29 budget motie van Haersma Buma naar scholen ipv gemeenten*

Dit betreft maatregel D29 uit het regeerakkoord.

*D30 verdubbeling intensivering leerkrachten vo + Uitkering intensivering leerkrachten*

Dit betreft maatregel D30 uit het regeerakkoord. Deze middelen zijn uitgekeerd.

*D32 intensivering onderwijs en onderzoek + Uitkering intensivering onderwijs en onderzoek*

Dit betreft maatregel D32 uit het regeerakkoord. Een deel van de middelen is uitgekeerd.

*Diverse in- en uitvoeringskosten RA-maatregelen zorg + Terugdraaien invoering inkomensafhankelijk eigen risico + Uitkering invoeringskosten begeleiding en persoonlijke verzorging + Uitkering middelen stringenter pakketbeheer*

Dit betreft een reservering voor in- en uitvoeringskosten voor de RA-maatregelen E35 (harmoniseren duur vervolgopleiding medisch specialisten), E37 (stringenter pakketbeheer), E45 (invoering inkomensafhankelijk eigen risico), E46 (geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten, overheveling persoonlijke verzorging) en E47 (landelijke invoering intramurale AWBZ). Hiervan is de invoering van het inkomensafhankelijk eigen risico teruggedraaid (E45), zijn de middelen ten behoeve van de invoering van stringenter pakketbeheer uitgekeerd (E37) en zijn de invoeringskosten begeleiding en persoonlijke verzorging uitgekeerd voor het jaar 2014 (E46).

*F79 intensivering armoedebeleid + Uitkering intensivering armoedebeleid*

Dit betreft maatregel F79 uit het regeerakkoord. Deze middelen zijn uitgekeerd.

*G81 subsidies bedrijven + Uitkering subsidies bedrijven*

Dit betreft maatregel G81 uit het regeerakkoord. Deze middelen zijn uitgekeerd.

*Intensivering kwaliteit onderwijs*

Dit betreft een reservering ten behoeve van de kwaliteit van het onderwijs zoals overeengekomen in het aanvullend pakket.

*Ramingstechnische veronderstelling in=uit + Invulling in=uit-taakstelling*

Bij Voorjaarsnota wordt de eindejaarsmarge uitgekeerd aan de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan wordt de ramingstechnische veronderstelling in=uit op de Aanvullende Post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2012 heeft voorgedaan ook in 2013 zal optreden. De eindejaarsmarge voor de HGIS-middelen en de daarmee corresponderende in=uit wordt over twee jaren verspreid. Een deel van de in=uit-taakstelling is ingevuld.

*J110 versterking toezicht belastingdienst, UWV en SVB + Uitkering intensivering versterking toezicht*

Dit betreft maatregel J110 uit het regeerakkoord. Deze middelen zijn uitgekeerd.

*Kasritme natuur + uitkering intensivering natuur begrotingsakkoord*

Dit betreft aanpassing van het kasritme van de middelen ten behoeve van natuur uit het begrotingsakkoord, zoals overeengekomen in het aanvullend pakket. De middelen zijn in het aangepaste kasritme uitgekeerd.

*Compensatie energie-intensieve bedrijven + Uitkering compensatie energie intensieve bedrijven*

Sinds de introductie van het ETS wordt de CO<sub>2</sub>-prijs door elektriciteitsproducenten aan elektriciteitsgebruikers doorberekend. Elektriciteitsgrootgebruikers in sectoren die blootstaan aan internationale concurrentie kunnen deze kosten echter niet (geheel) doorberekenen aan hun klanten. Naast verstoring van het gelijke speelveld leidt dit tot een CO<sub>2</sub>-weglek risico. De Europese Commissie staat lidstaten toe om grootgebruikers voor deze indirecte kosten te compenseren. Hiervoor stelt het kabinet vanaf 2014 middelen beschikbaar. Deze middelen zijn uitgekeerd.

*Uitkering intensivering OV/infra begrotingsakkoord*

Dit betreft overboeking van de intensivering voor OV/infra uit het begrotingsakkoord.

*Uitkering reorganisatiemiddelen Nationale Politie*

In het regeerakkoord van het kabinet Rutte I is voor de kosten van de reorganisatie voortvloeiende uit de vorming van de Nationale Politie voor de jaren 2013 tot en met 2016 in totaal een bedrag van 130,7 mln. gereserveerd op de aanvullende post. Van dit bedrag is voor het jaar 2013 30 mln. overgeboekt naar de begroting van Veiligheid en Justitie ter dekking van de in 2013 verwachte uitgaven.

*Vastgoed DJI*

Op 22 maart is de Kamer geïnformeerd over het Masterplan DJI (TK [24 587 nr. 490](#)). In het Masterplan wordt onder meer ingezet op elektronische detentie en uitbreiding van het aantal meerpersoonscellen. De uitvoering van het Masterplan DJI heeft tot gevolg dat een aanzienlijk aantal gevangenen zal worden gesloten. Dit brengt frictiekosten ten aanzien van het vastgoed met zich mee. Deze kosten worden volledig gedragen door VenJ en op de begroting ingepast door middel van een kasschuif. Vooralsnog staan de benodigde middelen gereserveerd op de Aanvullende Post.

*Diversen*

In verband met het vaststellen van de nieuwe uitgavenkaders van het kabinet Rutte 2 zijn de ramingen van de Aanvullende Post geactualiseerd.

*Intersectorale scholing en van werk-naar-werk-trajecten*

Dit betreft de enveloppe uit het regeerakkoord van 300 mln. ten behoeve van intersectorale scholing en van-werk-naar-werk-trajecten.

*Reservering sociale agenda*

Dit betreft de enveloppe uit het regeerakkoord van 250 mln. ten behoeve van de sociale agenda.

*Resterend budget mobiliteitsbonussen + Uitkering resterend budget mobiliteitsbonussen*

Dit betreft de enveloppe uit het regeerakkoord met daarin het restant van de middelen die beschikbaar waren voor de intensivering van mobiliteitsbonussen. Hiervoor was per jaar 300 mln. beschikbaar. Structureel is dit bij het regeerakkoord ingezet voor mobiliteitsbonussen. Incidenteel resteerden middelen die in deze enveloppe gevat zijn. Een deel van deze incidentele middelen zijn overgeboekt ten behoeve van aanpak jeugdwerkloosheid en arbeidsparticipatie ouderen.

*Uitkering/inzet middelen tbv Sociaal Akkoord + Kadercorrectie Sociaal Akkoord*

Dit betreft de inzet van middelen t.b.v. dekking van het Sociaal Akkoord. Het gaat om de enveloppe intersectorale scholing en van werk-naar-werktrajecten, de reservering sociale agenda en het restant van het resterend budget mobiliteitsbonussen (na aftrek van de inzet voor aanpak jeugdwerkloosheid en arbeidsparticipatie ouderen). Verder is hierin ook het saldo meegenomen van de lastenmaatregelen uit het Sociaal Akkoord, waarvoor het uitgavenkader is gecorrigeerd.

*E39 intensivering wijkverpleegkundige*

Dit betreft maatregel E39 uit het regeerakkoord.

*E54 intensivering arbeidsmarkt zorg*

Dit betreft maatregel E54 uit het regeerakkoord.

*E57 maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken + Uitkering reservering maatwerkvoorziening*

Dit betreft maatregel E57 uit het regeerakkoord. Een deel van de middelen is uitgekeerd.

*Overheveling UMC's*

Cf. Startnota zijn er middelen gereserveerd voor de voorgenomen overstap van de UMC's van pensioenfonds ABP naar PGGM per 1 januari 2014. Deze overstap is een jaar uitgesteld naar 1 januari 2015.

## Consolidatie

CONSOLIDATIE: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	- 6.761,7	- 7.669,5	- 6.700,2	- 7.064,2	- 6.978,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Consolidatie	67,6	217,2	273,5	594,0	49,7	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	67,6	217,2	273,5	594,0	49,7	
Extrapolatie						- 6.457,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	67,6	217,2	273,5	594,0	49,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3

  

CONSOLIDATIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stand Miljoenennota 2013 (excl. IS)	- 6.761,7	- 7.669,5	- 6.700,2	- 7.064,2	- 6.978,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Consolidatie	67,6	217,2	273,5	594,0	49,7	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	67,6	217,2	273,5	594,0	49,7	
Extrapolatie						- 6.457,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2013	67,6	217,2	273,5	594,0	49,7	
Stand Miljoenennota 2014 (subtotaal)	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2014	- 6.694,1	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbelstellingen die ontstaan door het «bruto-boeken» van bijdragen. Het «bruto-boeken» houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt daarnaast de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Hierdoor wordt het rekenkundig niveau van de totale rijksuitgaven en de rijksontvangsten hoger dan het feitelijk niveau. Door de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd. De hoogte van de post wordt in belangrijke mate bepaald door de bijdragen via de begroting van Infrastructuur & Milieu aan het Infrastructuurfonds.



# 3 Toelichting op de belastingontvangsten

## 3.1 Inleiding

Deze internetbijlage behorende bij de Miljoenennota 2014 geeft een toelichting op de raming van de belastingontvangsten voor 2013 en 2014 en gaat vervolgens dieper in op de ontwikkeling van enkele grote belastingsoorten. Dit zijn achtereenvolgens de vennootschapsbelasting, de loon- en inkomstenbelasting en de omzetbelasting.

Zoals bepaald in de Comptabiliteitswet worden de belastingontvangsten op kasbasis gepresenteerd. De raming komt overeen met bijlage 2 van de Miljoenennota.

Voorheen was deze bijdrage opgenomen in de Rijksbegroting Financiën (Begroting IX B). Op verzoek van de Tweede Kamer is de toelichting op de belastingontvangsten sinds de Rijksbegroting 2005 gecentraliseerd in de Miljoenennota.

## 3.2 De belastingramingen voor 2013 en 2014

De volgende twee tabellen geven de opbouw weer van de belastingramingen. Tabel 3.2.1 toont de ontwikkeling van de realisaties in 2012 naar de Vermoedelijke Uitkomsten in 2013. Tabel 3.2.2 toont vervolgens de ontwikkeling van de Vermoedelijke Uitkomsten in 2013 naar de Ontwerpbegroting 2014. Per belastingsoort is hierbij een opsplitsing gemaakt van de verandering van de ontvangsten naar autonome mutatie en endogene mutatie. **Autonome mutaties** zijn mutaties van de belastingopbrengsten als gevolg van fiscale maatregelen of van overige maatregelen. **Endogene mutaties** zijn mutaties van de belastingopbrengsten als gevolg van de economische ontwikkeling.

Toelichting op de belastingontvangsten

Tabel 3.2.1 Raming belastingontvangsten 2013 op kasbasis (in miljoenen euro's)

	2012	Autonome mutaties	Endogene mutaties	Endogene mutatie in %	2013
<b>Indirecte belastingen</b>	<b>67.950</b>	<b>5.761</b>	<b>- 3.796</b>	<b>- 5,6%</b>	<b>69.915</b>
Invoerrechten	2.262	0	- 26	- 1,2%	2.236
Omzetbelasting	42.071	3.927	- 2.849	- 6,8%	43.148
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.495	- 2	- 306	- 20,5%	1.186
Accijnzen	11.176	646	- 648	- 5,8%	11.174
- Accijns van lichte olie	3.983	0	- 68	- 1,7%	3.915
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3.687	225	- 75	- 2,0%	3.837
- Tabaksaccijns	2.502	331	- 481	- 19,2%	2.353
- Alcoholaccijns	319	17	- 8	- 2,5%	328
- Bieraccijns	382	34	- 11	- 2,8%	406
- Wijnaccijns	302	39	- 5	- 1,8%	336
Belastingen van rechtsverkeer	2.243	1.040	- 111	- 5,0%	3.172
- Overdrachtsbelasting	1.124	- 70	- 117	- 10,4%	937
- Assurantiebelasting	1.119	1.110	6	0,6%	2.234
Motorrijtuigenbelasting	3.592	- 29	- 46	- 1,3%	3.517
Belastingen op een milieugrondslag	4.010	432	152	3,8%	4.594
- Energiebelasting	3.880	329	147	3,8%	4.355
- Waterbelasting	129	0	- 3	- 2,1%	126
- Brandstoffenheffingen	1	104	9	8,4%	113
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	157	0	- 3	- 2,1%	153
Belasting op zware motorrijtuigen	131	0	2	1,7%	133
Verpakkingenbelasting <sup>1</sup>	278	- 302	40	14,4%	16
Bankbelasting	536	0	0	0,0%	536
Verhuurderheffing	0	50	0	0,0%	50
<b>Directe belastingen</b>	<b>59.780</b>	<b>3.892</b>	<b>- 2.665</b>	<b>- 4,5%</b>	<b>61.007</b>
Loon- en inkomstenbelasting kas	43.589	2.554	- 1.782	- 4,1%	44.362
Dividendbelasting	2.481	0	- 91	- 3,7%	2.390
Kansspelbelasting	474	0	- 27	- 5,8%	446
Vennootschapsbelasting	11.854	1.344	- 923	- 7,8%	12.275
- Gassector kas	1.650	0	150	9,1%	1.800
- Niet-gassector kas	10.204	1.344	- 1.073	- 10,5%	10.475
Successierechten	1.382	- 6	158	11,4%	1.533
Overige belastingontvangsten	131	- 5	21	16,2%	147
<b>Totaal belastingen op kasbasis</b>	<b>127.861</b>	<b>9.648</b>	<b>- 6.440</b>	<b>- 5,0%</b>	<b>131.069</b>

<sup>1</sup> De verpakkingebelasting maakt in de overige tabellen van deze internetbijlage en bijlage 2 van de Miljoenennota onderdeel uit van de post «overige belastingontvangsten».

## Toelichting op de belastingontvangsten

Tabel 3.2.2 Raming belastingontvangsten 2014 op kasbasis (in miljoenen euro's)

	2013	Autonome mutaties	Endogene mutaties	Endogene mutatie in %	2014
<b>Indirecte belastingen</b>	<b>69.899</b>	<b>3.170</b>	<b>1.040</b>	1,5%	<b>74.109</b>
Invoerrechten	2.236	0	118	5,3%	2.354
Omzetbelasting	43.148	167	760	1,8%	44.076
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.186	15	- 54	- 4,6%	1.147
Accijnzen	11.174	380	80	0,7%	11.634
- Accijns van lichte olie	3.915	0	57	1,5%	3.972
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3.837	276	76	2,0%	4.190
- Tabaksaccijns	2.353	40	- 39	- 1,7%	2.354
- Alcoholaccijns	328	20	- 7	- 2,1%	341
- Bieraccijns	406	24	- 8	- 1,9%	422
- Wijnaccijns	336	21	0	0,0%	356
Belastingen van rechtsverkeer	3.172	224	12	0,4%	3.407
- Overdrachtsbelasting	937	- 39	- 10	- 1,1%	888
- Assurantiebelasting	2.234	263	22	1,0%	2.519
Motorrijtuigenbelasting	3.517	176	55	1,6%	3.748
Belastingen op een milieugrondslag	4.594	39	67	1,5%	4.700
- Energiebelasting	4.355	28	- 11	- 0,3%	4.371
- Waterbelasting	126	0	- 1	- 1,0%	125
- Brandstoffenheffingen	113	12	80	70,2%	204
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	153	54	- 1	- 1,0%	206
Belasting op zware motorrijtuigen	133	0	3	2,6%	136
Verhuurderheffing	50	1.115	0	0,0%	1.165
Bankbelasting (inclusief resolutieheffing in 2014) <sup>1</sup>	536	1.000	0	0,0%	1.536
<b>Directe belastingen</b>	<b>61.007</b>	<b>2.341</b>	<b>- 852</b>	- 1,4%	<b>62.496</b>
Loon- en inkomstenbelasting kas	44.362	1.684	- 877	- 2,0%	45.168
Dividendbelasting	2.390	0	46	1,9%	2.436
Kansspelbelasting	446	0	4	1,0%	451
Vennootschapsbelasting	12.275	653	- 39	- 0,3%	12.888
- Gassector kas	1.800	0	- 250	- 13,9%	1.550
- Niet-gassector kas	10.475	653	211	2,0%	11.338
Successierechten	1.533	5	15	1,0%	1.553
Overige belastingontvangsten	163	0	3	1,5%	166
<b>Totaal belastingen</b>	<b>131.069</b>	<b>5.512</b>	<b>190</b>	<b>0,1%</b>	<b>136.771</b>

<sup>1</sup> Hoewel de resolutieheffing vanwege de nationalisatie van SNS REAAL een geheel andere grondslag kent dan de bankbelasting is de opbrengst van de resolutieheffing vanwege het eenmalige karakter ervan uit praktisch oogpunt in tabel 3.2.2 meegenomen in de opbrengsten van de bankbelasting van 2014.

### 3.3 Nadere toelichting

De raming voor de totale belastingontvangsten in 2013 komt 3,2 miljard euro hoger uit dan de realisatie van de totale belastingontvangsten in 2012 (zie tabel 3.2.1). Deze stijging is het saldo van de positieve autonome mutatie van 9,6 miljard euro en de negatieve endogene ontwikkeling van - 6,4 miljard euro. Voor 2014 geldt een toename van de totale belastingontvangsten op kasbasis met 5,7 miljard euro ten opzichte van 2013. Dit is het saldo van een autonome mutatie van 5,5 miljard euro en een endogene ontwikkeling van 0,2 miljard euro (zie tabel 3.2.2). De hierna volgende paragrafen geven een nadere toelichting op deze autonome en endogene mutaties.

#### 3.3.1 Autonome mutaties

De belastingontvangsten in 2013 nemen met 9,6 miljard euro toe als gevolg van fiscale en overige maatregelen. In tabel 3.3.1 staat aangegeven welke wijzigingen sinds de Miljoenennota 2013 hebben plaatsgevonden.

**Tabel 3.3.1 Effecten autonome maatregelen op belastingontvangsten in 2013 op kasbasis in mln euro**

	Kas 2013
Totaal maatregelen, zoals gemeld in Miljoenennota 2013 (internet-bijlage)	<b>6.894</b>
Mutatie vanwege nabetalingen	1.116
Mutatie vanwege beleid	1.638
<b>Totaal maatregelen</b>	<b>9.648</b>

Beleidsmatige wijzigingen vloeien voort uit het Regeerakkoord 2012–2017 en de maatregelen die het kabinet sindsdien heeft genomen. Daarnaast hebben er autonome mutaties plaatsgevonden als gevolg van nabetalingen tussen het Rijk en de sociale fondsen. Deze nabetalingen vinden plaats, omdat via de inkomensheffing en de loonheffing de belastingen en premies volksverzekeringen geïntegreerd worden geheven. De verdeling van deze ontvangsten tussen het Rijk en de sociale fondsen gebeurt op basis van voorlopige verdeelsleutels. Wanneer de Belastingdienst de gegevens over de feitelijke inkomens van mensen binnen heeft, kan nauwkeurig worden bepaald welk deel van de heffingen naar het Rijk had gemoeten en welk deel naar de sociale fondsen. Bij de loonheffing gebeurt dit na twee jaar, omdat dan het grootste deel van de aanslagen en aangiften is afgehandeld. Bij de inkomensheffing gebeurt dit om dezelfde reden pas na vier jaar. Hierdoor vinden er in de jaren nadat een transactiejaar is afgesloten nog nabetalingen plaats tussen het Rijk en de sociale fondsen. Tabel 3.3.1 laat zien dat dit in 2013 tot 1,1 miljard euro meer belastingontvangsten voor het Rijk heeft geleid ten opzichte van wat in Miljoenennota 2013 werd verwacht. Omdat het hier onderlinge nabetalingen betreft tussen premieontvangsten en belastingontvangsten, zijn deze verschuivingen niet relevant voor het EMU-saldo of het lastenbeeld.

Voor 2014 bedraagt de geraamde autonome mutatie van de belastingontvangsten van per saldo 5,5 miljard euro (tabel 3.2.2)). Deze mutatie betreft enerzijds 0,6 miljard onderlinge nabetalingen tussen premieontvangsten en belastingontvangsten. Deze verschuivingen zijn niet relevant voor het EMU-saldo. Anderzijds betreft de mutatie 4,9 miljard als gevolg van beleidsmaatregelen. Een toelichting op de beleidsmatige mutatie van de totale belasting- en premieontvangsten is te vinden in bijlage 2 van de Miljoenennota 2014.

### 3.3.2 Endogene mutaties

De belastingontvangsten nemen in 2014 met 0,2 miljard euro toe als gevolg van de endogene ontwikkeling. Dit betekent een groei van 0,1 procent. Bijlage 2 van de Miljoenennota bevat een toelichting van de endogene ontwikkeling voor het totaal van de belasting- en premieontvangsten. Deze paragraaf geeft voor enkele specifieke belastingsoorten een nadere toelichting op de endogene ontwikkeling. De aandacht gaat hierbij uit naar de vennootschapsbelasting, de loon- en inkomstenbelasting en de omzetbelasting, die bij elkaar meer dan 70 procent van de totale belastingontvangsten vormen.

### 3.3.2.1 Vennootschapsbelasting

Bij de vennootschapsbelasting wordt onderscheid gemaakt tussen een deel dat afkomstig is van bedrijven uit de gassector en een deel dat afkomstig is van bedrijven uit de niet-gassector. Voor de vennootschapsbelasting afkomstig uit de gassector wordt een aparte raming opgesteld op basis van de winstontwikkeling in die sector, die in belangrijke mate afhangt van de beursprijs van TTF-gas, de olieprijs en de ontwikkeling van de dollarkoers. Voor een toelichting op de aardgasbatenraming, inclusief de vpb-afdracht uit de gassector, wordt verwezen naar de begroting van Economische zaken, (Begroting XIII). Deze internetbijlage bespreekt alleen de ontwikkeling van de vpb-opbrengst in de niet-gassector.

Voor een nader inzicht in de ontwikkeling van de kasontvangsten volgt een korte toelichting op het proces van aanslagoplegging. De heffing van de vennootschapsbelasting vindt in eerste instantie plaats via voorlopige aanslagen. In januari wordt een inschatting gemaakt van de winst voor dat jaar op basis van winsten uit de afgelopen twee jaren, eventueel gecorrigeerd voor verwachtingen betreffende de winsten van dat jaar zelf. Op basis hiervan worden voorlopige aanslagen verstuurd. Vervolgens geven bedrijven in juli of augustus van datzelfde jaar T een eerste voorlopige inschatting van de winstontwikkeling. Op basis van deze voorlopige schatting kan een bijstelling van de voorlopige aanslag plaatsvinden. In juli / augustus van het daaropvolgende jaar (T+1) vindt vervolgens de voorlopige aangifte plaats en dit kan wederom leiden tot een nadere voorlopige aanslag. Afhankelijk van de omvang van het bedrijf en de aard van de aangifte vindt in een van de daaropvolgende jaren de definitieve vaststelling van de winst plaats. Meestal wordt circa driekwart van de uiteindelijke aanslagopleggingen reeds in het eerste jaar via voorlopige aanslagen ontvangen, maar dit percentage fluctueert wel.

Voor het opstellen van de begroting zijn de kasontvangsten van de vennootschapsbelasting relevant. Daarom is het van belang hoe het verloop van aanslagoplegging zich vertaalt in kasontvangsten. Tabel 3.3.1 toont de ontwikkeling van de totale kasopbrengst per jaar met een opsplitsing naar transactiejaar. Hieruit blijkt duidelijk dat het grootste deel van de opbrengst in een bepaald jaar voortkomt uit de voorlopige aanslagen over dat jaar zelf. Deze opbrengst stijgt nog door bijstellingen in de voorlopige aanslagen over voorgaande jaren, maar als gevolg van verliesverrekening is de bijdrage van jaar T-3 en ouder over het algemeen negatief.

**Tabel 3.3.1 Opbrengst en ontwikkeling van de vennootschapsbelasting (exclusief gas) op kasbasis naar transactiejaar (in miljoenen euro's)**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jaar T	9.823	10.422	10.531	10.146	9.635	10.481
Jaar T-1	1.126	1.984	1.819	1.097	1.690	1.676
Jaar T-2	501	- 150	397	576	175	240
Jaar T-3	- 613	- 484	- 426	- 243	- 127	- 109
Jaar T-4 en ouder	- 1.083	- 624	- 1.472	- 1.372	- 898	- 950
<b>Totaal kasopbrengst VPB niet-gas</b>	<b>9.754</b>	<b>11.148</b>	<b>10.849</b>	<b>10.204</b>	<b>10.475</b>	<b>11.338</b>

Per saldo is de verwachte endogene mutatie van 2012 naar 2013 – 1,1 miljard euro bij de niet gassector. Beleidsmaatregelen zorgen in 2013 voor 1,3 miljard euro hogere ontvangsten. De totale mutatie in 2013 komt uit op 0,3 miljard euro. In 2014 bedraagt de endogene toename van de

vpb-ontvangsten bij de niet-gassector naar verwachting 0,2 miljard euro. Beleidsmaatregelen met betrekking tot de vpb zoals die in het Belastingplan 2014, andere fiscale wetgeving en eerdere belastingplannen zijn opgenomen leiden per saldo tot 0,7 miljard hoger ontvangsten in 2014. Per saldo bedraagt de totale toename in de vpb-ontvangsten van de niet-gassector in 2014 afgerond 0,9 miljard euro.

### 3.3.2.2 Loon- en inkomensheffing

De loonheffing is een voorheffing van de inkomensheffing. In de eerste instantie dragen particulieren maandelijks loonbelasting af op basis van hun inkomen uit arbeid. Na het verstrijken van het kalenderjaar moet vervolgens voor 1 april van het volgende jaar belastingaangifte worden gedaan. Op basis hiervan wordt bepaald hoeveel belasting in totaal verschuldigd is (met inachtneming van andere bronnen van inkomen, belastingkortingen en aftrekposten). Wanneer dit bedrag hoger is dan de reeds betaalde loonheffing, moet men het resterende bedrag aan inkomensheffing voldoen. Wanneer de verschuldigde belasting lager is, krijgt men geld terug van de Belastingdienst. Hierdoor zijn per saldo de opbrengsten van de inkomensheffing negatief. In onderstaande analyse wordt gekeken naar de ontwikkeling van de loon- en inkomensheffing. Dit betreft naast de belasting tevens de ontvangsten premies volksverzekeringen welke geïntegreerd worden geheven. Voor analysedoeleinden zijn de ontvangsten op heffingsniveau beter bruikbaar, omdat deze eenvoudiger kunnen worden waargenomen. De premieontvangsten worden echter niet in deze internetbijlage verantwoord.

#### Loonheffing

De raming van de loonheffing vindt net als bij de vennootschapsbelasting op transactiebasis plaats. Het ontvangstpatroon van de transactieopbrengst in de kas is bij de loonheffing echter veel stabielier dan bij de vpb. Daarnaast geldt dat de transactieopbrengst ook aanzienlijk sneller wordt ontvangen en binnen drie maanden na afloop van het jaar bijna volledig gerealiseerd is. Hierdoor treden minder grote verschillen op tussen de ontwikkeling van de transactieopbrengst en de kasopbrengst dan bij de vpb.

Tabel 3.3.2 Ontwikkeling loonheffing op transactiebasis (in miljoenen euro's)

	2012	2013	2014
<b>Opbrengst op transactiebasis</b>	<b>90.689</b>	<b>92.597</b>	<b>95.191</b>
Mutatie		1.908	2.594
wv endogeen		- 733	40
wv autonoom		2.641	2.555
Endogene groei (in %)		- 0,8%	0,0%

In tabel 3.3.2 is de (geraamde) endogene ontwikkeling van de loonheffing in 2013 en 2014 te zien. De verwachte endogene ontwikkeling bedraagt in 2013 - 0,7 miljard euro. In 2014 wordt een niet-beleidsmatige groei van afgerond 0,0 miljard euro verwacht. De ontwikkeling van de loonheffing is afhankelijk van de ontwikkeling van de totale belastbare loonsom. De ontwikkeling van de totale belastbare loonsom wordt bepaald door de groei van de werkgelegenheid, de stijging van de contractlonen, de hoogte van verschillende premies en de ontwikkeling van uitkeringen en

pensioenen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van enkele gegevens uit de Macro Economische Verkenning 2014 van het CPB.

**Tabel 3.3.3 Relevante economische indicatoren voor de loonheffing**

	2013	2014
Arbeidsvolume in arbeidsjaren	- 1,9%	- 0,8%
Contractloonstijging bedrijven	1,6%	1,5%
Incidentele loonstijging	0,1%	- 0,1%
Tabelcorrectiefactor	0,0%	0,0%
Arbeidsinkomensquote marktsector	81,73	81,59

Uit de economische indicatoren kan de ontwikkeling van de loonheffing worden verklaard. In 2013 neemt het arbeidsvolume af met 1,9 procent. De contractloonstijging van 1,6 procent en een incidentele loonontwikkeling van 0,1 procent worden gedomineerd door het negatieve effect van de ontwikkeling van de werkgelegenheid: de endogene ontwikkeling van de loonheffing bedraagt in 2013 - 0,7 miljard. In 2014 is de ontwikkeling van het arbeidsvolume met - 0,8 procent opnieuw negatief. De loonontwikkeling valt met een contractloonontwikkeling en een incidentele loonstijging van respectievelijk 1,5 procent en - 0,1 procent gematigd positief uit. Uit het aanvullend beleidspakket volgt dat de inflatiecorrectie in de loon- en inkomstenbelasting in 2014 achterwege wordt gelaten. Per saldo leidt dit in 2014 tot een endogene ontwikkeling van de loonheffing van afgerond 0,0 miljard euro.

#### **Inkomensheffing**

De ontvangsten uit de inkomensheffing zijn het saldo van de belastingontvangsten van particulieren en zelfstandige ondernemers. Voor de particulieren geldt de loonheffing als voorheffing. Bij de inkomensheffing voor particulieren hebben de ontvangsten dan ook betrekking op bijtel- en aftrekposten en heffingskortingen die niet via de loonheffing zijn verrekend. Bij de zelfstandigen wordt de ontwikkeling daarnaast ook bepaald door de winstontwikkeling.

De raming van de ontvangsten van de inkomensheffing is opgesteld op basis van de autonome maatregelen, de geraamde endogene ontwikkeling en de kasrealisaties tot en met juli.

**Tabel 3.3.4 Ontwikkeling inkomensheffing op transactiebasis (in miljoenen euro's)**

	2012	2013	2014
Inkomensheffing op transactiebasis	- 6.348	- 5.425	- 4.070
mutatie		922	1.355
wv endogeen		564	421
wv autonoom		359	934

De endogene ontwikkeling van de ontvangsten inkomensheffing is in zowel 2013 als 2014 positief, met een groei van respectievelijk 0,6 en 0,4 miljard euro. Onderliggend is er sprake van een negatieve ontwikkeling van de hypotheekrenteaf trek. Dit heeft met vertraging een positief effect op de ontvangsten uit de inkomensheffing tot gevolg. Tegelijkertijd trekken de winsten van zelfstandigen, die belastingplichtig zijn voor de inkomstenbelasting weer aan in 2014.

### 3.3.2.3 Omzetbelasting

De omzetbelasting is de grootste belastingsoort en verantwoordelijk voor circa 30 procent van de totale belastingontvangsten. De endogene groei van de omzetbelasting wordt vooral bepaald door de waardeontwikkeling van de bestedingen waarop btw rust, te weten de particuliere consumptie, de overheidsinvesteringen en de investeringen in woningen. De ramingen van het CPB voor deze bestedingscategorieën zijn samengevat in onderstaande tabel.

**Tabel 3.3.5 Raming van de procentuele ontwikkeling van bestedingen in 2012 en 2013**

	2013	2014
particuliere consumptie, waardemutatie	0,6%	1,0%
investerings in woningen, waardemutatie	- 8,1%	3,0%
overheidsinvesteringen, waardemutatie	- 2,3%	3,1%

Bij de particuliere consumptie speelt ook de samenstelling van de consumptie een rol, omdat er verschillende bestedingscategorieën zijn waarvoor een verschillend btw-tarief geldt. Bij laagconjunctuur is het bijvoorbeeld geen ongebruikelijk verschijnsel dat er een verschuiving plaatsvindt van consumptie waarvoor een hoger tarief geldt («luxe goederen») naar consumptie waarvoor een laag btw-tarief geldt. Hierdoor neemt het gemiddelde btw-tarief over de totale particuliere consumptie af en daarmee de btw-ontvangsten.

De endogene ontwikkeling van de btw-ontvangsten op transactiebasis bedraagt naar verwachting - 0,8 miljard in 2013. In 2014 wordt een positieve ontwikkeling van 0,3 miljard verwacht.

**Tabel 3.3.6 Raming van de omzetbelasting op transactiebasis (in miljoenen euro's)**

	2012	2013	2014
<b>Omzetbelasting op transactiebasis</b>	<b>41.631</b>	<b>43.658</b>	<b>44.209</b>
mutatie		2.027	551
wv endogeen		- 816	293
wv autonoom		2.843	258
Endogene mutatie in procent		- 2,0%	0,7%

De ontwikkeling van de btw-ontvangsten wordt voor een groot deel bepaald door de waardeontwikkeling van de particuliere consumptie. Deze is in 2013 gematigd positief: 0,6 procent. Daarentegen ontwikkelen de investeringen in woningen zich in 2013 flink negatief met - 8,1 procent. Ook de nominale ontwikkeling van de overheidsinvesteringen valt in 2013 negatief uit. Op basis van de ontwikkeling van deze relevante macro-economische indicatoren wordt per saldo een negatieve endogene ontwikkeling (- 0,8 miljard) van de btw-ontvangsten op transactiebasis in 2013 verwacht. In 2014 nemen de particuliere consumptie en de investeringen in woningen toe met respectievelijk 1,0 en 3,0 procent. Ook de overheidsinvesteringen ontwikkelen zich met 3,1 procent in 2014 positief. Per saldo resteert naar verwachting een positieve endogene ontwikkeling (0,3 miljard) van de btw-ontvangsten op transactiebasis.



## 4 Toelichting op de belastinguitgaven

Deze bijlage bevat een toelichting op de verschillende belastinguitgaven. Deze toelichting bevat een korte beschrijving van de regeling, de doelstelling van de regeling en informatie over uitgevoerde of geplande beleidsevaluaties. Tevens is aangegeven welk ministerie in VBTB-termen verantwoordelijk is voor de desbetreffende belastinguitgave. Hoewel het ministerie van Financiën per definitie bij alle belastinguitgaven betrokken is, is uitgegaan van de systematiek dat dit departement alleen wordt vermeld bij belastinguitgaven die niet aan een ander beleidsdepartement kunnen worden toegerekend. Tenzij anders vermeld, hebben bedragen en tarieven betrekking op het belastingjaar 2013. Met ingang van de Miljoenennota 2005 is de paragraaf met toelichting op de belastinguitgaven alleen nog in de digitale versie van de Miljoenennota opgenomen.

### Verlaging lastendruk op ondernemingen

#### a) Algemeen

Regeling:	<i>Zelfstandigenaftrek</i>
Beschrijving:	De zelfstandigenaftrek geldt voor een ondernemer die aan het begin van het kalenderjaar de pensioengerechte leeftijd nog niet heeft bereikt en bedraagt 7.280 euro, indien voldaan is aan het uren criterium (1.225 uur per kalenderjaar).
Doelstelling:	Het stimuleren van ondernemerschap.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk <a href="#">29 949</a> , nr. 56. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013/2014.
Regeling:	<i>Extra zelfstandigenaftrek starters</i>
Beschrijving:	Startende ondernemers die in één of meer van de vijf voorgaande jaren geen ondernemer waren en bij wie in die periode niet meer dan twee maal de zelfstandigenaftrek is toegepast, hebben recht op een extra zelfstandigenaftrek van 2.123 euro.
Doelstelling:	Het stimuleren van ondernemerschap en het bevorderen van de bereidheid om startersrisico te lopen.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk <a href="#">29 949</a> , nr. 56. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013/2014.

## Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Meewerkaftrek</i>
Beschrijving:	Indien de partner van een ondernemer meewerkt in diens onderneming zonder hiervoor een vergoeding te ontvangen, heeft de ondernemer die voldoet aan het urencriterium recht op de meewerkaftrek. Deze aftrek is afhankelijk van het aantal gewerkte uren in de onderneming en bedraagt tussen de 1,25 procent van de winst (indien ten minste 525 uur wordt meegewerkt) en maximaal 4 procent van de winst (indien ten minste 1.750 uur wordt meegewerkt).
Doelstelling:	Fiscaal faciliteren van arbeid in de onderneming van de partner zonder de verplichting tot het aangaan van een arbeidsovereenkomst.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk <a href="#">29 949</a> , nr. 56. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013/2014.
Regeling:	<i>Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid</i>
Beschrijving:	De startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid wordt geboden in de startfase van de onderneming ingeval niet aan het normale urencriterium van 1.225 uur wordt voldaan, maar wel aan een verlaagd urencriterium van 800 uur. De aftrekpost bedraagt 12.000 euro voor het eerste jaar, 8.000 euro voor het tweede jaar en 4.000 euro voor het derde jaar. De aftrek kan niet hoger zijn dan de genoten winst.
Doelstelling:	Stimuleren van het starten van een onderneming vanuit een uitkering inzake arbeidsongeschiktheid.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2013/2014.
Regeling:	<i>Fiscale oudedagsreserve, niet omgezet in een lijfrente (FOR)</i>
Beschrijving:	De fiscale oudedagsreserve biedt ondernemers de mogelijkheid binnen het ondernemingsvermogen een oudedagsvoorziening op te bouwen. Bij staking van de onderneming kan deze fiscale oudedagsreserve belastingvrij worden omgezet in een lijfrente. Voor zover dat niet gebeurt, omdat geen behoefte bestaat aan een dergelijke oudedagsvoorziening, heeft de regeling het karakter van een belastinguitgave. De fiscale oudedagsreserve is een voorziening die ondernemers die nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt kunnen gebruiken om maximaal 12 procent, met een maximum van 9.542 euro, van de winst opzij te zetten.
Doelstelling:	Opheffen van ongelijkheid in de behandeling tussen loontrekkenden en zelfstandigen op het gebied van de oudedagsvoorziening.
Ministerie:	EZ

## Toelichting op de belastinguitgaven

Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk <a href="#">29 949</a> , nr. 56. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013/2014.
Regeling:	<i>Stakingsaftrek</i>
Beschrijving:	Van met een gehele of gedeeltelijke staking van een onderneming behaalde winst is maximaal 3.630 euro vrijgesteld van belastingheffing. Op de in een kalenderjaar berekende stakingsaftrek wordt de in het verleden genoten stakingsaftrek in mindering gebracht.
Doelstelling:	De stakingsaftrek beoogt een verzachting van belastingheffing te geven over de stakingswinst. De stakingsaftrek is de voortzetting – zij het op een lager niveau – van de stakingsvrijstelling van de Wet IB 1964.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Medio 2010 is een brief verstuurd naar de Tweede Kamer met als strekking, dat voorlopig wordt afgezien van een evaluatie. Kamerstuknummer <a href="#">32 123 IXB</a> , nr. 17. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014.
Regeling:	<i>Doorschuiving stakingswinst</i>
Beschrijving:	Op verzoek is doorschuiving van stakingswinst zonder belastingheffing mogelijk in het kader van overdracht van (een deel van) de onderneming. Hiervan is sprake in geval van overlijden, echtscheiding, overdracht van de onderneming aan alle medeondernemers die gedurende drie jaar een gezamenlijke onderneming drijven, of in geval van inbreng van de onderneming in een naamloze vennootschap of besloten vennootschap. De belastingplichtige voor wiens rekening de onderneming zal worden voortgezet, is verplicht de oude boekwaarden van de overgedragen vermogensbestanddelen over te nemen.
Doelstelling:	Behoeden van continuïteit van de onderneming in het kader van liquiditeitsproblemen die kunnen ontstaan als gevolg van de fiscale claim die rust op een bedrijfsoverdracht.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Medio 2010 is een brief verstuurd naar de Tweede Kamer met als strekking, dat voorlopig wordt afgezien van een evaluatie. Kamerstuknummer <a href="#">32 123 IXB</a> , nr.17. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014.
Regeling:	<i>Bedrijfsopvolgingsfaciliteit successiewet</i>
Beschrijving:	Indien de onderneming na het overleden van de belastingplichtige voor een periode van 5 jaar wordt voortgezet, bestaat recht op een voorwaardelijke vrijstelling. De vrijstelling bedraagt 100 procent van de going-concern waarde van de onderneming tot 1.028.132 euro. Voor het meerdere geldt een vrijstelling van 83 procent.
Doelstelling:	Bevorderen continuïteit van de onderneming.
Ministerie:	EZ

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Evaluatie:	Medio 2010 is een brief verstuurd naar de Tweede Kamer met als strekking, dat voorlopig wordt afgezien van een evaluatie. Kamerstuknummer <a href="#">32 123 IXB, nr.17</a> . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014.
Regeling:	<i>Doorschuiving winst uit aanmerkelijk belang bij aandelenfusie</i>
Beschrijving:	Over het voordeel uit de vervreemding van aandelen of winstbewijzen in het kader van een aandelenfusie wordt bij aanmerkelijk-belanghouders niet geheven. De bij de aandelenfusie verkregen aandelen of winstbewijzen worden geacht tot een aanmerkelijk belang te horen. Als verkrijgingprijs van de verworven aandelen geldt de verkrijgingprijs van de vervreemde aandelen.
Doelstelling:	Voorkomen dat een uit economisch oogpunt wenselijke aandelenfusie door een heffing wordt bemoeilijkt.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	Medio 2010 is een brief verstuurd naar de Tweede Kamer met als strekking, dat voorlopig wordt afgezien van een evaluatie. Kamerstuknummer <a href="#">32 123 IXB, nr.17</a> . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014.
Regeling:	<i>Landbouvvrijstelling in de inkomstenbelasting</i>
Beschrijving:	Op grond van deze regeling worden voordelen uit een landbouwbedrijf die verband houden met de waardeverandering van de grond, niet tot de fiscale winst gerekend. De regeling is niet van toepassing in geval de waardeverandering optreedt in het kader van de bedrijfsuitoefening. Een waardestijging van de grond die de gebruikelijke waarde binnen een landbouwbedrijf te boven gaat is belast.
Doelstelling:	Instandhouden van de fiscale behandeling van grond ten behoeve van voordelen uit een landbouwbedrijf. Deze regeling heeft voorts een historische achtergrond.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid</i> , januari 2002. <i>Evaluatie landbouvvrijstelling</i> , LEI, 2008, kamerstuk <a href="#">31 727, nr. 1</a> . De regeling zal worden geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».

### **b) Investeringen in het algemeen**

Regeling:	<i>Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek</i>
Beschrijving:	De kleinschaligheidsinvesteringsaftrek vormt, als onderdeel van de investeringsaftrek, een extra aftrek over een gedeelte van het investeringsvolume. Het maximumniveau bedraagt 28 procent bij een investeringsvolume tussen 2.300 euro en 55.248 euro, geleidelijk afnemend tot nihil bij een investeringsvolume van meer dan 306.931 euro per jaar.
Doelstelling:	Bevorderen van investeringen van relatief geringe omvang, die in het algemeen gedaan zullen worden in het midden- en kleinbedrijf.
Ministerie:	EZ

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker èn leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap, EIM, 2005, Kamerstuk 29 949, nr. 56. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013/2014.</i>
Regeling:	<i>Willekeurige afschrijving starters</i>
Beschrijving:	Startende ondernemers kunnen op basis van deze regeling willekeurig afschrijven op bedrijfsmiddelen die zijn aangeschaft in een kalenderjaar waarover voor hen de extra zelfstandigenaftrek voor startende ondernemers van toepassing was.
Doelstelling:	Bevordering van de economische ontwikkeling en de economische structuur, daaronder begrepen de bevordering van het ondernemerschap.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker èn leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap, EIM, 2005, Kamerstuk 29 949, nr. 56. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013/2014.</i>
Regeling:	<i>Willekeurige afschrijving zeeschepen</i>
Beschrijving:	Deze regeling biedt de mogelijkheid om vervroegd af te schrijven op zeeschepen. De regeling kan uitsluitend worden toegepast indien niet wordt gekozen voor de forfaitaire winstbepaling en bedraagt per jaar maximaal 20 procent van de af te schrijven aanschaffings- en voortbrengingskosten. De versnelde afschrijving is slechts mogelijk voor zover de berekening van de door de belastingplichtige behaalde winst uit zeescheepvaart zonder die afschrijving tot een positief bedrag leidt.
Doelstelling:	Bevordering van de economische ontwikkeling en de economische structuur, daaronder begrepen de bevordering van het ondernemerschap.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de fiscale maatregelen in het zeescheepvaartbeleid, 2007, Kamerstuk 31 200 XII, nr. 4. De beoogde evaluatie staat gepland voor 2013.</i>
Regeling:	<i>Keuzeregime winst uit zeescheepvaart (tonnagebelasting)</i>
Beschrijving:	Op verzoek van de belastingplichtige wordt, in afwijking van het algemene systeem van winstbepaling, de winst uit zeescheepvaart op basis van deze regeling forfaitair. Uitgangspunt hierbij vormt de tonnage van de schepen waarmee die winst wordt behaald.
Doelstelling:	Bevorderen en stimuleren van de zeescheepvaart in Nederland.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de fiscale maatregelen in het zeescheepvaartbeleid, 2007, Kamerstuk 31 200 XII, nr. 4. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2013.</i>

## Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Aftrek speur- en ontwikkelingswerk (S&amp;O)</i>
Beschrijving:	Ondernemers die voldoen aan het urencriterium en in het kalenderjaar tenminste 500 uur hebben besteed aan werk dat bij een zogenoemde S&O-verklaring kwalificeert als speur- en ontwikkelingswerk, hebben in 2013 recht op een aftrek van 12.310 euro. Voor starters wordt deze aftrek onder voorwaarden verhoogd met 6.157 euro.
Doelstelling:	Bevorderen van technologische vernieuwingen.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Evaluatie WBSO 2006–2010, Kamerstuk 32 637, nr. 32.
Regeling:	<i>Willekeurige afschrijving investeringen bedrijfsmiddelen</i>
Beschrijving:	Als onderdeel van het Fiscaal Stimuleringspakket heeft het kabinet voor investeringen in het jaar 2009 een tijdelijke willekeurige afschrijving ingevoerd. Voor het jaar 2011 was deze regeling verlengd. De regeling geldt niet meer voor bedrijfsmiddelen die in 2012 zijn aangeschaft. Per 1 juli 2013 is de regeling weer tijdelijk van toepassing tot het einde van het jaar. Bedrijfsmiddelen kunnen voor 50% willekeurig worden afgeschreven, mits het bedrijfsmiddel voor 1 januari 2016 in gebruik wordt genomen.
Doelstelling:	Bevorderen van investeringen in bedrijfsmiddelen.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	De willekeurige afschrijving investeringen bedrijfsmiddelen is onderdeel geweest van de bredere evaluatie van het fiscaal stimuleringspakket. <i>Evaluatie Stimuleringsmaatregelen</i> , 2010, Kamerstuk 33 000, nr. 32.
Regeling:	<i>Research &amp; Development aftrek (RDA)</i>
Beschrijving:	De hoogte van de RDA wordt bepaald door de grondslag – bestaande uit de R&D-kosten (niet-loonkosten) en R&D-investeringen – te vermenigvuldigen met een RDA-percentage. Het RDA-percentage voor 2013 is 54 procent. De RDA is een gebudgetteerde regeling. De hoogte van het tarief vanaf 2014 en verder wordt daarom bepaald door het beschikbare budget en de ontwikkeling van de RDA-grondslag.
Doelstelling:	Stimuleren van innovatie en R&D investeringen
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2016.

### c) Investerings ten behoeve van het milieu

Regeling:	<i>Vervroegde afschrijving milieu-investeringen (VAMIL)</i>
Beschrijving:	Op basis van deze regeling mag willekeurig worden afgeschreven op door de minister van I&M aangewezen milieu-investeringen. Deze regeling leidt, evenals de andere regelingen voor vervroegde afschrijving, voor de belastingplichtige tot een liquiditeits- en rentevoordeel.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen ter bescherming van het milieu.
Ministerie:	I&M

## Toelichting op de belastinguitgaven

Evaluatie:	<i>Evaluatie MIA, Vamil en Groen Beleggen 2000–2004, 2007, Kamerstuk 30 535, nr. 11.</i>
Regeling:	<i>Energie-investeringsaftrek (EIA)</i>
Beschrijving:	De energie-investeringsaftrek behoort tot de investeringsaftrek. Op grond van deze regeling wordt een extra aftrek op de fiscale winst verleend voor aangewezen investeringen in nieuwe energiebesparende bedrijfsmiddelen. De aftrek geldt tevens voor de kosten van advies over energiebesparende maatregelen in gebouwen of bij processen. Bij een bedrag aan energie-investeringen in een kalenderjaar van meer dan 2.300 euro bedraagt de energie-investeringsaftrek 41,5 procent. Het bedrag aan energie-investeringen dat ten hoogste in aanmerking wordt genomen bedraagt, indien de belastingplichtige geen onderdeel uitmaakt van een samenwerkingsverband, 118.000.000 euro.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen die in het belang zijn van een doelmatig energiegebruik.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ex-post evaluatie Energie-investeringsaftrek, SEO, 2007, Kamerstuk 31 492, nr.8. Vergaderjaar 2008/2009.</i>
Regeling:	<i>Milieu-investeringsaftrek (MIA)</i>
Beschrijving:	De milieu-investeringsaftrek maakt onderdeel uit van de investeringsaftrek. De milieu-investeringsaftrek is een extra aftrek van het volume van milieu-investeringen die bij ministeriële regeling worden aangewezen. Bij een bedrag aan milieu-investeringen in een kalenderjaar van meer dan 2.300 euro, bedraagt de milieu-investeringsaftrek 36 procent voor investeringen die behoren tot categorie I, 27 procent voor categorie II en 13,5 procent voor categorie III.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen ter bescherming van het milieu.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie MIA, Vamil en Groen Beleggen 2000–2004, 2007, Kamerstuk 30 535, nr. 11.</i>
Regeling:	<i>Bosbouwvrijstelling</i>
Beschrijving:	Deze regeling houdt in dat voor- en nadelen uit bosbouwbedrijf niet tot de winst worden gerekend. Het staat de belastingplichtige vrij te opteren voor het buiten toepassing laten van de vrijstelling. Dit laatste is aantrekkelijk in jaren waarin de activiteiten verliesgevend zijn. Toepassing van de facultatieve regeling blijft, indien gebruik wordt gemaakt van de optie, gelden voor een periode van tenminste 10 jaar.
Doelstelling:	Ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Ministerie:	EZ

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, 2002. Fiscale faciliteiten en knelpunten bij natuurontwikkeling door particulieren, LEI, 2005. Belastinguitgaven door fiscale faciliteiten voor natuurbeleid, LEI, 2005. De betreffende regeling wordt betrokken bij de in 2014/2015 geplande beleidsdoorlichting van artikel 18 begroting EZ.</i>
Regeling:	<i>Vrijstelling vergoeding bos- en natuurbeheer</i>
Beschrijving:	Deze regeling voorziet in een (gedeeltelijke) vrijstelling voor aangewezen subsidieregelingen ten behoeve van de ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Doelstelling:	Ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, 2002. Fiscale faciliteiten en knelpunten bij natuurontwikkeling door particulieren, LEI, 2005. Belastinguitgaven door fiscale faciliteiten voor natuurbeleid, LEI, 2005. De betreffende regeling wordt betrokken bij de in 2014/2015 geplande beleidsdoorlichting van artikel 18 begroting EZ.</i>

### **Verlaging lastendruk op arbeid**

#### **a) gericht op werkgevers**

Regeling:	<i>Afdrachtvermindering onderwijs</i>
Beschrijving:	De afdrachtvermindering onderwijs (AV-onderwijs) geldt voor de varianten beroepspraktijkvorming van de beroepsbegeleidende leerweg, werkend-leren op hbo-niveau, assistenten en onderzoekers in opleiding, startkwalificatie, leerwerktraject vmbo en erkenning verworven competenties (EVC). Voor enkele varianten geldt de voorwaarde dat het loon van de werknemer jonger dan 25 jaar niet meer mag bedragen dan het toetsloon voor dat tijdvak. In lijn met het regeerakkoord wordt deze regeling met ingang van 1 januari 2014 afgeschaft en vervangen door een subsidieregeling.
Doelstelling:	Stimuleren van werkgevers tot het bieden van leerwerkplaatsen.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de afdrachtvermindering onderwijs, 2006–2011, door Regioplan, Kamerstuk <a href="#">31 935, nr. 11</a>.</i>
Regeling:	<i>Afdrachtvermindering zeevaart</i>
Beschrijving:	Deze vermindering is van toepassing op de in Nederland, een lidstaat van de Europese Unie of een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte zeevarenden die aan de loonbelasting zijn onderworpen. De vermindering belooft 40 procent van het in het loontijdvak verdiende loon. Voor overige zeevarenden die onderworpen zijn aan de loonbelasting is het percentage vastgesteld op 10 procent.



## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Doelstelling:	Verlichten van de loonkosten van de Nederlandse zeescheepvaart en bijdragen aan het behoud van een vloot onder Nederlandse vlag met de daaraan verbonden werkgelegenheid.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de fiscale maatregelen in het zeescheepvaartbeleid, 2007, Kamerstuk 31 200 XII, nr. 4.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2013.
Regeling:	<i>Afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk (S&amp;O)</i>
Beschrijving:	De afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk is van toepassing op werknemers die direct betrokken zijn bij speur- en ontwikkelingswerk. De afdrachtvermindering bedraagt maximaal 38 procent van het S&O-loon van die werknemers. Voor zover het S&O-loon meer bedraagt dan 200.000 euro, bedraagt de vermindering 14 procent van het loon. Per inhoudingsplichtige mag de afdrachtvermindering maximaal 14.000.000 euro bedragen. Starters hebben onder voorwaarden recht op een verhoging van de afdrachtvermindering tot 50 procent in plaats van 38 procent.
Doelstelling:	Bevordering van speur- en ontwikkelingswerk in het bedrijfsleven.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie WBSO 2006–2010, Kamerstuk 32 637 nr. 32.</i>

### **b) gericht op werknemers**

Regeling:	<i>Feestdagenregeling</i>
Beschrijving:	De regeling bewerkstelligt dat geschenken in natura tegen een gedifferentieerd percentage in de eindheffing worden betrokken. Vanaf 2014 gaat deze regeling op in de werkkostenregeling.
Doelstelling:	Faciliteren van onbelaste verkrijgingen door werknemers van hun werkgever.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	–

## Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Verlaging fiscale bijtelling (zeer) zuinige en (semi-) elektrische auto's</i>
Beschrijving:	Indien door de werkgever een auto ter beschikking wordt gesteld, geldt er een fiscale bijtelling. De bijtelling wordt forfaitair bepaald en bedraagt 25 procent van de catalogusprijs. Vanaf 2008 geldt er voor zeer zuinige auto's (2013: CO <sub>2</sub> -uitstoot minder dan 89 gr/km voor dieselauto's en minder dan 96 gr/km voor overige auto's) een verlaagd tarief van 14 procent. Vanaf 2009 geldt er voor zuinige auto's (2013: CO <sub>2</sub> -uitstoot meer dan 88 gr/km maar minder dan 113 gr/km voor dieselauto's en meer dan 95 gr/km maar minder dan 125 gr/km voor overige auto's) een verlaagd tarief van 20 procent. De CO <sub>2</sub> -uitstootgrenzen worden jaarlijks bijgesteld. Om het gebruik van (semi-) elektrische auto's te stimuleren werd met ingang van het jaar 2010 een tijdelijk nulprocent tarief ingevoerd. In 2013 geldt een nihilbijtelling voor (semi-) elektrische auto's met een CO <sub>2</sub> -uitstoot van niet meer dan 50 gr/km.
Doelstelling:	Bevorderen van het gebruik van milieuvriendelijke auto's.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Onderzoek fiscale stimulering van (zeer) zuinige auto's</i> , Ecorys B.V., 2011, Kamerstuk <a href="#">32 800, nr. 1</a> . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014.
Regeling:	<i>Ouderschapsverlofkorting</i>
Beschrijving:	De ouderschapsverlofkorting voorziet in een financiële bijdrage van de overheid voor het inkomensverlies als gevolg van opname van ouderschapsverlof. De fiscale tegemoetkoming bestaat uit een heffingskorting ter hoogte van 50 procent van het wettelijk minimum uurloon (2013: 4,24 euro) per opgenomen uur ouderschapsverlof. De korting kan niet hoger zijn dan de daling van het belastbare loon in een kalenderjaar vergeleken met dat van het voorafgaande kalenderjaar. Als het ouderschapsverlof in meerdere jaren wordt opgenomen, wordt het belastbare loon van een kalenderjaar vergeleken met het belastbare loon van een kalenderjaar voorafgaande aan de opname van het ouderschapsverlof. In lijn met het regeerakkoord wordt deze regeling met ingang van 1 januari 2015 afgeschaft.
Doelstelling:	De regeling is bedoeld om werknemers die met ouderschapsverlof willen financieel te ondersteunen.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Werkbonus</i>
Beschrijving:	In 2013 is de gewijzigde werkbonus ingevoerd. Deze is van toepassing voor werkenden die bij aanvang van het kalenderjaar een leeftijd hebben van minimaal 60 en maximaal 63 jaar. De werkbonus wordt in 2013 berekend over het inkomen boven de 17.139 euro met een maximum van 1.100 euro. Vanaf een inkomen boven de 22.852 euro wordt de werkbonus verminderd en is nihil een inkomen vanaf 33.326 euro.

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Doelstelling:	Bevorderen en stimuleren van arbeidsparticipatie van ouderen en sparen voor het pensioen.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Levensloopverlofkorting</i>
Beschrijving:	Om de aantrekkelijkheid van de levensloopregeling als alternatief voor het spaarloon te vergroten, konden werknemers per gespaard jaar een tegemoetkoming in de vorm van een levensloopverlofkorting van maximaal 201 euro per gespaard jaar ontvangen. De levensloopregeling is per 1 januari 2012 afgeschaft voor nieuwe gevallen. Voor deelnemers aan de levensloopregeling die op 31 december 2011 een aanspraak ingevolge levensloopregeling hebben opgebouwd waarvan de waarde in het economische verkeer op 31 december 2011 minimaal 3 000 bedroeg geldt een overgangsregeling. Deze deelnemers kunnen tot 31 december 2021 doorgaan met het sparen overeenkomstig de op 31 december 2011 geldende voorwaarden. Een uitzondering geldt voor de levensloopverlofkorting. Sinds 1 januari 2012 wordt bij inleg in de levensloopregeling geen levensloopverlofkorting meer opgebouwd. De op 31 december 2011 opgebouwde rechten op de levensloopverlofkorting vervallen niet en worden verzilverd bij de opname van het levenslooptegoed.
Doelstelling:	Vergroten van de aantrekkelijkheid van de levensloopregeling naast de spaarloonregeling.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Doorwerkbonus</i>
Beschrijving:	De (fiscale) doorwerkbonus is bedoeld om de arbeidsparticipatie van ouderen te bevorderen. De hoogte van de bonus werd progressief gekoppeld aan de leeftijd en het inkomen uit arbeid. Per 2013 is de doorwerkbonus afgeschaft.
Doelstelling:	Ouderen motiveren om na het bereiken van de 62-jarige leeftijd door te blijven werken.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	–

### Verlaging lastendruk op inkomsten uit vermogen

Regeling:	<i>Ouderentoeslag forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Voor belastingplichtigen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt met een heffingsgrondslag na aftrek van het heffingsvrije vermogen van ten hoogste 279.708 euro geldt een ouderentoeslag. De ouderentoeslag bedraagt maximaal 27.984 of 13.992 euro, indien het inkomen niet hoger is dan respectievelijk 14.302 en 19.895 euro. Partners kunnen elk afzonderlijk aanspraak maken op de ouderentoeslag, maar mogen tevens kiezen voor de totale gezamenlijke vrijstelling die vervolgens bij één van de partners in aanmerking wordt genomen.
Doelstelling:	Bieden van compensatie aan ouderen met een laag arbeidsinkomen die geconfronteerd worden met een belastingverhoging, doordat het forfaitaire rendement over de voordelen uit sparen en beleggen is vastgesteld op 30 procent. Voorheen werd bij deze groep de inkomsten uit vermogen belast tegen het progressieve tarief, waarbij in de eerste twee schijven een lager tarief van toepassing was (geen premieplicht voor de AOW).
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport ouderentoeslag in box 3, 2005, Kamerstuk 30 375 II, nr. 2, bijlage 10.</i>
Regeling:	<i>Vrijstelling bos- en natuurterreinen en landgoederen forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Deze regeling bewerkstelligt dat voor de forfaitaire rendementsheffing de volgende bezittingen van de grondslag worden uitgezonderd: bossen, bepaalde natuurterreinen en de volgens de Natuurschoonwet als zodanig aangewezen landgoederen. Gebouwde eigendommen vallen niet onder de vrijstelling.
Doelstelling:	Ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Fiscale faciliteiten en knelpunten bij natuurontwikkeling door particulieren, LEI, 2005. De betreffende regeling wordt betrokken bij de in 2014/2015 geplande beleidsdoorlichting van artikel 18 begroting EZ.</i>
Regeling:	<i>Vrijstelling voorwerpen van kunst en wetenschap forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Voorwerpen van kunst en wetenschap vallen niet in de grondslag van de forfaitaire rendementsheffing, tenzij deze hoofdzakelijk als belegging dienen.
Doelstelling:	Voorkomen dat de heffing over dergelijke voorwerpen een negatieve invloed zou hebben op het koopgedrag van particulieren. Voorwerpen van kunst en wetenschap die hoofdzakelijk ter belegging worden aangehouden, zijn uitgezonderd van de vrijstelling aangezien een vrijstelling een ongerechtvaardigde bevoordeling zou creëren ten opzichte van andere beleggingen.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	–

*Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement Heffingskorting groen beleggen</i>
Beschrijving:	In 2013 is op grond van deze regeling is 56.420 euro aan groene beleggingen vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing van box 3. De heffingskorting voor groene beleggingen bedraagt 0,7 procent van het bedrag dat is vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen en beleggingen in groene (milieuvriendelijke) projecten.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie MIA, Vamil en Groen Beleggen 2000–2004, 2007, Kamerstuk 30 535, nr. 11.</i>
Regeling:	<i>Vrijstelling sociaal-ethisch beleggen forfaitair rendement Heffingskorting sociaal-ethisch beleggen</i>
Beschrijving:	De vrijstelling sociaal-ethisch beleggen vormde tezamen met de vrijstelling groen beleggen de vrijstelling maatschappelijk beleggen. Op grond van deze regeling was 56.420 euro (bedrag 2012) aan groene en sociaal-ethische beleggingen vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing van box 3. De heffingskorting voor sociaal-ethisch beleggen bedroeg 0,7 procent van het bedrag dat is vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing. De regeling is per 1 januari 2013 afgeschaft.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen in specifieke aangewezen sociaal-ethische projecten in ontwikkelingslanden.
Ministerie:	BuZa
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Vrijstelling voor culturele beleggingen forfaitair rendement Heffingskorting cultureel beleggen</i>
Beschrijving:	De vrijstelling voor culturele beleggingen vormde samen met de directe en indirecte beleggingen in durfkapitaal de vrijstelling durfkapitaal. Op grond van deze regeling was 56.420 euro (bedrag 2012) aan culturele en durfkapitaal beleggingen vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing van box 3. De heffingskorting voor culturele beleggingen bedroeg 0,7 procent van het bedrag dat is vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing. De regeling is per 1 januari 2013 afgeschaft.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen in specifieke aangewezen cultuurfondsen.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	–

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Vrijstelling voor directe en indirecte beleggingen in durfkapitaal forfaitair rendement</i> <i>Heffingskorting durfkapitaal</i>
Beschrijving:	De vrijstelling voor directe en indirecte beleggingen in durfkapitaal vormde samen met de vrijstelling voor culturele beleggingen de vrijstelling durfkapitaal. Op grond van deze regeling was 56.420 euro (bedrag 2012) aan directe en indirecte beleggingen in durfkapitaal vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing van box 3. De heffingskorting voor directe beleggingen in durfkapitaal was 0,7 procent van het bedrag dat is vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing. De regeling is per 1 januari 2013 afgeschaft.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen in bedrijven van startende ondernemers en het bevorderen van de ondernemingszin.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de durfkapitaalregeling</i> , Bureau Bartels B.V., 2005, Kamerstuk <a href="#">30 300 XIII, nr. 57</a> .
Regeling:	<i>Vrijstelling spaarloon- en premiespaarregeling forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Volgens deze regeling zijn (geblokkeerde) spaartegoeden, aandelenoptierechten, aandelen of winstbewijzen in het kader van een premiespaar- of spaarloonregeling (de eerste vier jaar na inhouding van de besparing) tot maximaal 17.025 euro vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing. De regeling is per 2012 afgeschaft waarbij de tegoeden gespreid over 4 jaar vrijvallen.
Doelstelling:	Stimuleren van spaarzin.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkering bij overlijden forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Rechten op prestaties uit levensverzekering in verband met het overlijden van de belastingplichtige worden tot een bedrag van maximaal 6.859 euro vrijgesteld van de rendementsgrondslag. De prestaties kunnen de vorm hebben van een kapitaalsuitkering of een uitkering in natura (het verzorgen van de uitvaart van de verzekeringnemer).
Doelstelling:	Vanuit sociaal oogpunt en vanwege de geringe waarde in het economische verkeer, de rechten op uitkeringen van kapitaalverzekeringen ten gevolge van overlijden tot een maximum vrijstellen.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkeringen bij overlijden in box 3</i> , 2005, Kamerstuk <a href="#">30 375, nr. 2</a> , bijlage 11.

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Vrijstelling rechten op bepaalde kapitaalsuitkeringen</i>
Beschrijving:	Het rendement van een kapitaalsuitkering die verband houdt met een eigen woning is vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing, indien de kapitaalsuitkering niet meer bedraagt dan 157.000 euro per persoon en voorts gedurende tenminste 20 jaar jaarlijks premies worden voldaan. Worden gedurende tenminste 15 jaar premies betaald, dan zijn de kapitaalsuitkeringen tot 35.700 euro per persoon vrijgesteld. De maxima van de vrijstellingen worden jaarlijks geïndexeerd. Kapitaalverzekeringen die niet zijn gekoppeld aan de eigen woning en uiterlijk tot 14 september 1999 zijn afgesloten, worden tot een bedrag van maximaal 123.428 euro per persoon vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing. Dit maximum wordt niet geïndexeerd. De belastingplichtige kan opteren de kapitaalverzekering alsnog aan de eigen woning te koppelen. In dat geval wordt het rendement vrijgesteld van het inkomen uit werk en woning (met een jaarlijks geïndexeerd maximum). Kapitaalverzekeringen die niet zijn gekoppeld aan de eigen woning en die na 14 september 1999 zijn afgesloten, worden in beginsel in de forfaitaire rendementsheffing betrokken. Uitzondering vormen de kapitaalverzekering eigen woning (KEW), het beleggingsrecht eigen woning (BEW) en de spaarrekening eigen woning (SEW). Deze zijn niet belast in de forfaitaire rendementsheffing maar vallen in box 1 waar het rendement is vrijgesteld van belastingheffing. Per 1 april 2013 – op enkele specifieke overgangssituaties na – kunnen geen nieuwe box 1 KEW, BEW en SEW meer worden aangegaan. Nieuwe kapitaalverzekeringen, beleggingsrekenen en spaarrekeningen worden, ook al wordt het kapitaal aangewend voor de aflossing van een lening die is aangegaan ter verwerving, onderhoud of verbetering van een eigen woning, belast in box 3. Voor bestaande KEW's, BEW's en SEW's is voorzien in overgangsrecht. Deze blijven vrijgesteld in box 1 en vallen niet in box 3.
Doelstelling:	Stimuleren van sparen voor de opbouw van vermogen in de vorm van een eigen woning.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld</i>
Beschrijving:	Aan eigenaar-bewoners zonder schuld of met een lage schuld wordt een aftrek toegekend ter hoogte van het verschil tussen het eigenwoningforfait en de betaalde rente over de eigenwoningschuld. Hierdoor hoeven eigenaar-bewoners met geen of een lage schuld per saldo geen belasting te betalen over de inkomsten uit eigen woning.
Doelstelling:	Bevordering aflossing eigenwoningschuld en lastenverlichting eigenaar-bewoners met geen of een lage hypotheekschuld.
Ministerie:	FIN

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Evaluatie:	Deze evaluatie zal aan de Tweede Kamer worden toegezonden.
Regeling:	<i>Gedeeltelijke vrijstelling inkomsten uit kamerverhuur</i>
Beschrijving:	Inkomsten uit verhuur van woonruimte die onderdeel is van het hoofdverblijf van de verhuurder en geen zelfstandige woning vormt, zijn vrijgesteld tot een bedrag van 4.536 euro per jaar. Voor toepassing is vereist dat zowel de huurder als de verhuurder op het woonadres staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie. Het vrijgestelde bedrag wordt jaarlijks naar gelang de huurontwikkeling geïndexeerd.
Doelstelling:	Vergroten van het particuliere kameraanbod, met name voor studenten.
Ministerie:	BZK
Evaluatie:	De beoogde evaluatie staat voor jaar 2014 gepland.
Regeling:	<i>Aftrek kosten monumentenwoning</i>
Beschrijving:	In de Wet IB 2001 is ten aanzien van de persoonsgebonden aftrek een bijzondere regeling voor monumentwoningen opgenomen. Indien het een eigen woning of een bezitting betreft die in de grondslag van de forfaitaire rendementsheffing wordt betrokken, zijn 80 procent van de onderhoudskosten aftrekbaar. De woning dient te zijn ingeschreven in de registers zoals bedoeld in de artikelen 6 en 7 van de Monumentenwet 1988.
Doelstelling:	Behoud van het culturele erfgoed.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	<i>Evaluatie fiscale regelingen monumentenzorg</i> , PricewaterhouseCoopers Advisory N.V., 2009. Kamerstuk <a href="#">32 156, nr. 2</a> . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015.
Regeling:	<i>Persoonsgebonden aftrekpost durfkapitaal</i>
Beschrijving:	Deze persoonsgebonden aftrekpost biedt de mogelijkheid de geleden verliezen op beleggingen in durfkapitaal in aftrek te brengen op respectievelijk; het inkomen uit werk en woning, het inkomen uit sparen en beleggen en het inkomen uit het aanmerkelijk belang (in die volgorde). Deze faciliteit is per 1 januari 2011 vervallen met inachtneming van een overgangsbepaling.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen in bedrijven van startende ondernemers en het bevorderen van de ondernemingszin.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de durfkapitaalregeling</i> , Bureau Bartels B.V., 2005, Kamerstuk <a href="#">30 300 XIII, nr. 57</a> .



### Overige regelingen

Regeling:	<i>Aftrek voor scholingsuitgaven</i>
Beschrijving:	Uitgaven ter zake van een opleiding of studie voor een beroep kunnen onder voorwaarden als persoonsgebonden aftrekpost in aanmerking worden genomen. Aftrek is mogelijk voor zover het gezamenlijke bedrag hoger is dan 250 euro en het bedrag voorts een maximum van 15.000 euro niet overschrijdt.
Doelstelling:	Vergroten van de Nederlandse kennisinfrastructuur.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	<i>Gebruik en effectiviteit van de aftrek scholingsuitgaven, SEO en Scholar (UvA), 2005, Kamerstuk 30 012, nr. 6.</i>
Regeling:	<i>Giftenaftrek</i>
Beschrijving:	Met schriftelijke bescheiden gestaafde giften aan binnen het Rijk gevestigde kerkelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke en het algemeen nut beogende instellingen (ANBI) zijn aftrekbaar. Voor periodieke giften geldt dat de gift geschiedt op basis van een bij notariële akte vastgelegde verplichting om gedurende ten minste 5 jaren schenkingen te doen. Voor overige giften geldt een drempel van 1 tot 10 procent. Middels «de Geefwet» is de giftenaftrek uitgebreid op specifieke punten, waaronder een multiplier voor culturele ANBI's.
Doelstelling:	Bevorderen van schenkingen aan bovengenoemde instellingen.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatie giftenaftrek 1996–2006, Ministerie van Financiën, 2009, Kamerstuk 32 123 IXB, nr. 9. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017.</i>
Regeling:	<i>Faciliteiten successiewet algemeen nut beogende instellingen en sociaal belang behartigende instellingen</i>
Beschrijving:	Algemeen nut beogende instellingen zijn per 2006 geheel vrijgesteld van schenk- en erfbelasting. Voor sociaal belang behartigende instellingen is de vrijstelling ingegaan per 2010.
Doelstelling:	Bevorderen van schenken en nalaten aan algemeen nut beogende instellingen en sociaal belang behartigende instellingen.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	–

### Kostprijsverhogende belastingen

#### Energiebelasting (EB)

Regeling:	<i>Verlaagd tarief glastuinbouw</i>
Beschrijving:	Voor verbruik van aardgas in de glastuinbouw geldt een lager tarief van de EB dan voor het overige gasverbruik.

## Toelichting op de belastinguitgaven

Doelstelling:	De glastuinbouwsector vrijwaren van onevenredig hoge energielasten, gegeven de bijzondere concurrentiepositie van de sector en de moeilijkheden met de terugsluis naar de sector. Deze lastenverzwaring kan niet of moeilijk in de afzetprijzen worden verdisconteerd, aangezien de sector zich grotendeels op de export richt.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, 2002, Kamerstuk 28 207, nr. 1.</i> Ook is deze faciliteit geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat. De regeling zal worden geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».
Regeling:	<i>Teruggaaf gebouwen voor openbare erediensten</i>
Beschrijving:	Teruggaaf van de helft van de betaalde energiebelasting bestaat voor gebouwen die ten dienste staan van de openbare eredienst of het houden van openbare bezinningsbijeenkomsten van levensbeschouwelijke aard.
Doelstelling:	Bieden van compensatie aan de beheerders van dergelijke gebouwen, aangezien kerken e.d. weinig betaald personeel hebben en geen vennootschapsbelasting betalen waardoor enig voordeel in de vorm van een terugsluis deze doelgroep niet bereikt.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de teruggaafregeling energiebelasting voor kerken en non-profit organisaties, 2005, Kamerstuk 30 375, nr. 2, bijlage 12.</i> Deze regeling is tevens geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat.
Regeling:	<i>Teruggaaf non-profitinstellingen</i>
Beschrijving:	Teruggaaf van de helft van de betaalde energiebelasting bestaat voor Non-profitinstellingen.
Doelstelling:	Bieden van compensatie aan dergelijke instellingen, aangezien deze over weinig betaald personeel beschikken en geen vennootschapsbelasting betalen waardoor enig voordeel in de vorm van een terugsluis hen niet bereikt
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de teruggaafregeling energiebelasting voor kerken en non-profit organisaties, 2005, Kamerstuk 30 375, nr. 2, bijlage 12.</i> Deze regeling is tevens geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat.
Regeling:	<i>Teruggaaf grootverbruik</i>
Beschrijving:	Dit is een teruggaaf van energiebelasting voor het elektriciteitsgebruik boven de 10 miljoen kWh voor energie-intensieve bedrijven die deelnemen aan een convenant ter verbetering van de energie-efficiëntie. Per 1 januari 2007 wordt de invulling van energie intensiviteit bepaald op basis van de definitie in de Richtlijn Energiebelastingen.

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Doelstelling:	Primair maakt de regeling deel uit van de beleidsarme implementatie van de Richtlijn Energiebelastingen per 1-1-2004. Secundair wordt deelname aan een convenant ter verbetering van de energie-efficiëntie bevorderd.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	De voorloper van deze regeling, de vrijstelling teruggaaf grootverbruik in de energiebelasting, is geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat.
Regeling:	<i>Verlaagd tarief voor lokaal opgewerkte duurzame energie</i>
Beschrijving:	Voor verbruik van lokaal duurzaam opgewerkte energie geldt een lager tarief in de eerste schijf in de energiebelasting op electriciteit. Het moet gaan om electriciteit die afkomstig is van een coöperatie of een vereniging van eigenaars van particuliere kleinverbruikers.
Doelstelling:	Het stimuleren van lokale duurzame opwekking van electriciteit door particuliere kleinverbruikers.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Over vier jaar wordt de regeling geëvalueerd op basis van het gebruik.

### **Omzetbelasting – verlaagd tarief**

Regeling	<i>Verlaagd tarief boeken, tijdschriften, week- en dagbladen</i> <i>Verlaagd tarief bibliotheken (verhuur boeken), musea e.d.</i> <i>Verlaagd tarief digitale educatieve informatie op fysieke dragers, die uitsluitend zijn bedoeld voor informatie overdracht</i> <i>Verlaagd tarief kermissen, attractieparken, sportwedstrijden en -accommodatie</i> <i>Verlaagd tarief circussen, bioscopen, theaters en concerten</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor leveringen van deze goederen of diensten het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Bevorderen van cultuur, kennisvermeerdering, recreatie en sport c.q. ondersteuning van de desbetreffende sectoren.
Ministerie:	OC&W, VWS
Evaluatie:	<i>De evaluatie van BTW-regelingen op het gebied van cultuur, 2008, Kamerstuk <a href="#">31 700 VIII, nr. 147</a>.</i>
Regeling	<i>Verlaagd tarief sierteelt</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor leveringen van deze goederen het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Stimuleren van binnenlandse vraag naar sierteeltproducten c.q. ondersteunen van desbetreffende sector.
Ministerie:	EZ

*Toelichting op de belastinguitgaven*

Evaluatie:	<i>Beleidsevaluatie btw-regeling sierteeltproducten</i> , LEI, 2008, Kamerstuk <b>31 200 XIV, nr. 157</b> . De regeling zal worden geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».
Regeling: Beschrijving:	<i>Verlaagd tarief arbeidsintensieve diensten</i> Binnen de omzetbelasting geldt een verlaagd btw-tarief van 6 procent voor diensten van: kappers, fietsenmakers, schoenmakers en kleermakers. Het verlaagde btw-tarief geldt tevens voor het schilderen en stukadoeren van woningen na meer dan twee jaren na het tijdstip van eerste ingebruikname. Wat betreft aannemers en bouwbedrijven geldt dat het aangepaste tarief van toepassing is op bepaalde isolatiewerkzaamheden. Verder vallen diensten met betrekking tot het verrichten van schoonmaakwerkzaamheden binnen woningen het verlaagde btw-tarief. Voorts is bij beleidsbesluit, met ingang van 1 maart 2013 tot 1 maart 2014, goedgekeurd dat het verlaagde btw-tarief eveneens van toepassing is op arbeidskosten voor renovatie- en herstelwerkzaamheden die in en aan woningen worden verricht.
Doelstelling:	Bevorderen van werkgelegenheid in de desbetreffende sectoren, aanpakken problemen op de woningmarkt en bestrijding van het zwarte circuit.
Ministerie: Evaluatie:	SZW <i>Monitor effecten BTW-verlaging arbeidsintensieve diensten</i> , 2002, Research voor Beleid. <i>Contraexpertiseeffecten BTW-verlaging arbeidsintensieve diensten</i> , 2003, CPB. Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.
Regeling: Beschrijving:	<i>Verlaagd tarief vervoer van personen (w.o. openbaar vervoer)</i> In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor deze diensten het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling: Ministerie: Evaluatie:	Stimuleren en ondersteunen van het openbaar vervoer. I&M Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.
Regeling: Beschrijving:	<i>Verlaagd tarief logiesverstrekking (incl. kamperen)</i> In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor deze diensten het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling: Ministerie: Evaluatie:	Stimuleren van (internationaal) toerisme c.q. ondersteunen van de desbetreffende sector en voorkomen van administratieve moeilijkheden. EZ Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Verlaagd tarief voedingsmiddelen horeca, pension en aanverwant bedrijf</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemen btw-tarief van 21 procent geldt voor de levering van voedingsmiddelen voor gebruik ter plaatse het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Ondersteunen van de desbetreffende sector en voorkomen administratieve moeilijkheden.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.

### **Omzetbelasting – vrijstellingen**

Regeling	<i>Vrijstelling sportclubs</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld zijn de diensten van niet-winstbeogende organisaties die zich de beoefening van sport of de bevordering daarvan ten doel stellen. Het gaat met name om contributie- en lesgelden. Deze vrijstelling is binnen de Europese Unie verplicht.
Doelstelling:	Stimuleren c.q. ondersteunen van sportclubs en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	VWS
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Vrijstelling post</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld zijn diensten, bestaande uit brieven tot een bepaald gewicht en de daarmee gepaard gaande leveringen, bedoeld in artikel 16 van de Postwet 2009. De vrijstelling geldt alleen voor een verlener van de universele postdienst. Binnen de Europees Unie is een vrijstelling voor openbare postdiensten verplicht.
Doelstelling:	Voorkomen van administratieve lasten.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Vrijstelling vakbonden, werkgeversorganisaties, politieke partijen en kerken</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld zijn de diensten en daarmee nauw samenhangende leveringen door werkgevers- en werknemersorganisaties, alsmede door organisaties van politieke, godsdienstige, vaderlandslievende, levensbeschouwelijke of liefdadige aard aan hun leden tegen een statutair vastgestelde contributie. Deze vrijstelling is binnen de Europese Unie verplicht.
Doelstelling:	Stimuleren of ondersteunen van bedoelde organisaties en instellingen en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	–

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Vrijstelling fondswerving</i>
Beschrijving:	Deze regeling voorziet in een vrijstelling voor toekomstige activiteiten van reeds vrijgestelde organisaties. Het gaat met name om activiteiten die zij ontplooiën ter verwerving van de voor hun vrijgestelde doelstelling benodigde middelen. Om te waarborgen dat deze prestaties geen ernstige verstoring van concurrentieverhoudingen veroorzaken, is de vrijstelling beperkt tot omzetgrenzen van 68.067 euro per jaar voor leveringen en 22.689 euro per jaar voor diensten (31.765 euro voor sportorganisaties).
Doelstelling:	Stimuleren of ondersteunen van bedoelde organisaties en instellingen en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.

### **Omzetbelasting – Speciale regelingen**

Regeling:	<i>Kleine-ondernemersregeling</i>
Beschrijving:	Ingeval de jaarlijks af te dragen BTW een bedrag aan 1.883 euro niet te boven gaat, kan de ondernemer een belastingvermindering – van maximaal 1.345 euro – krijgen. De ondernemers die door de vermindering in het geheel geen belasting verschuldigd zijn, kunnen op verzoek geheel van hun administratieve verplichtingen worden ontheven. In dat geval mag geen omzetbelasting op de factuur worden vermeld.
Doelstelling:	Stimuleren en ondersteunen van kleine ondernemers en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.
Regeling:	<i>Landbouwregeling in de BTW</i>
Beschrijving:	Landbouwers die gebruik maken van de landbouwregeling worden buiten de algemene btw-heffing gehouden. Dit resulteert in het feit dat geen btw in rekening mag worden gebracht over landbouwprestaties. Bovendien bestaat geen recht op aftrek van de BTW over inkopen waardoor een kostprijsverhogend effect optreedt. De zakelijke afnemers van deze landbouwers hebben niettemin recht op aftrek van een forfaitair btw-bedrag (landbouwforfait 2013: 5,4 procent) ter compensatie van de in de verkoopprijs verdisconteerde niet aftrekbare BTW. De landbouwregeling is facultatief; de keuze om de regeling wel of niet toe te passen geldt telkens voor 5 jaar.
Doelstelling:	Stimuleren en ondersteunen van landbouwers en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	EZ

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Evaluatie: *Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, januari 2002. De evaluatie van de regelingen voor de landbouw, 2008, Kamerstuk 31 727, nr. 1. De regeling zal worden geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».*

### **Accijnzen**

Regeling: *Verlaagd tarief kleine brouwerijen*  
Beschrijving: Bier, afkomstig van kleine brouwerijen die per kalenderjaar niet meer dan 200.000 hectoliter vervaardigen, hebben recht op een vermindering van 7,5 procent op het reguliere accijnstarief.  
Doelstelling: De kortingsregeling had tot 1992 in de toen geldende heffingsystematiek als doel het nadeel van een effectief hogere accijnsdruk voor kleine brouwerijen te voorkomen. In de met ingang van 1992 geldende heffingsystematiek is zonder een kortingsregeling sprake van een gelijke accijnsdruk voor grote en kleine brouwerijen. Om de overgang van de oude naar de huidige structuur zo soepel mogelijk te laten verlopen, is destijds besloten de regeling in te voeren.  
Ministerie: EZ  
Evaluatie: *Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen, Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk 31 200 IXB, nr. 18.*

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Vrijstelling communautaire wateren</i>
Beschrijving:	<p>Op grond van artikel 14, eerste lid, onderdeel c, Richtlijn 2003/96/EG alsmede internationale afspraken (Akte van Mannheim), wordt voor leveringen van motorbrandstof aan de commerciële scheepvaart een vrijstelling van accijns verleend. De vrijstelling kan worden beperkt tot het internationale en intracommunautaire vervoer, anders dan over de binnenwateren. Ook kan de vrijstelling worden opgeschort middels een bilaterale overeenkomst met een andere lidstaat. Hiervan is tot op heden geen gebruik gemaakt. De budgettaire derving aan belastinginkomsten ten gevolge van de vrijstelling communautaire wateren is niet gelijk aan de opbrengst in het geval dat deze vrijstelling zou worden opgeheven. Accijns is alleen verschuldigd voor zover het verbruik van een accijnsgoed in Nederland plaatsvindt. De budgettaire derving ten gevolge van de vrijstelling communautaire wateren bestaat daarom uit de accijns over de motorbrandstof die wordt gebruikt voor het varen op Nederlandse wateren.</p> <p>De levering van motorbrandstof voor de internationale zeescheepvaart valt echter ook onder de vrijstelling. Dit kan worden beschouwd als uitvoer. Omdat deze motorbrandstof niet in Nederland wordt verbruikt, is geen accijns verschuldigd. Indien wel accijns is betaald, kan op verzoek teruggaaf hiervan worden verleend. Niettegenstaande het voorgaande is om praktische redenen als grondslag voor de raming van de budgettaire derving ten gevolge van de vrijstelling communautaire wateren uitgegaan van het totaal aantal liters gasolie en het totaal aantal kilogrammen stookolie, dat is gebunkerd in Nederland.</p>
Doelstelling:	Voorkomen van verstoring van de internationale concurrentieverhoudingen.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen</i> , Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk <a href="#">31 200 IXB, nr. 18</a> .



## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Regeling:	<i>Vrijstelling luchtvaartuigen</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld zijn minerale oliën die worden gebruikt voor de aandrijving van luchtvaartuigen, niet zijnde plezierluchtvaartuigen. De vrijstelling is vanaf 1 januari 1993 gegrond op artikel 8, eerste lid, onderdeel b, Richtlijn 92/81/EEG (de zogenoemde structuurrichtlijn minerale oliën) en sinds 1 januari 2004 op artikel 14, eerste lid, onderdeel b, van Richtlijn 2003/96/EG (de richtlijn belasting op energieproducten). Het gaat om een verplichte vrijstelling. Op grond van internationale verdragen is het commerciële luchtverkeer vrijgesteld. Binnenlandse vluchten kunnen wel worden belast, hetgeen in Nederland in de periode van 1 januari 2005 tot 1 januari 2012 ook gebeurde. Intracommunautaire vluchten kunnen alleen worden belast voor zover de lidstaten tussen welke de vlucht plaatsvindt daartoe een bilaterale overeenkomst sluiten. Hiervan is tot op heden geen gebruik gemaakt. De budgettaire derving aan belastinginkomsten ten gevolge van de vrijstelling luchtvaart is niet gelijk aan de opbrengst in het geval dat deze vrijstelling zou worden opgeheven. Accijns is alleen verschuldigd voor zover het verbruik van een accijnsgoed in Nederland plaatsvindt. Als budgettaire derving van de vrijstelling luchtvaartuigen zou daarom kunnen worden gezien de accijns over de motorbrandstof die wordt gebruikt voor het vliegen in het Nederlandse luchtruim ten behoeve van een nationale, internationale of intracommunautaire vlucht. Onder de vrijstelling luchtvaart zijn echter ook de leveringen begrepen van motorbrandstof voor de intercontinentale luchtvaart en voor de luchtvaart binnen Europa naar niet EU-landen. Deze kunnen worden beschouwd als uitvoer. Omdat deze motorbrandstof niet wordt verbruikt in Nederland is geen accijns verschuldigd. Zou wel accijns zijn betaald, dan kan op verzoek teruggaaf hiervan worden verleend. Niettegenstaande het voorgaande is om praktische redenen als grondslag voor de raming van de budgettaire derving ten gevolge van de vrijstelling luchtvaart uitgegaan van het totaal aantal liters halfzware olie (kerosine) dat is gebunkerd in Nederland.
Doelstelling:	Voorkomen van verstoring van de internationale concurrentieverhoudingen (verplichte vrijstelling op grond van internationale verdragen).
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen</i> , Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk <a href="#">31 200 IXB, nr. 18</a> .
Regeling:	<i>Tariefdifferentiatie tractoren en mobiele werktuigen</i>
Beschrijving:	Voor dieselolie geldt een tariefdifferentiatie naar gelang het gebruik als motorbrandstof door het wegverkeer (de zogenoemde blanke dieselolie) en het gebruik anders dan door het wegverkeer (verwarming en gebruik buiten de weg; de zogenoemde rode dieselolie). Deze regeling is per 1 januari 2013 afgeschaft.

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Doelstelling:	De tariefdifferentiatie is terug te voeren op het onderscheid dat reeds in 1962 werd gemaakt tussen gasolie gebruikt voor het wegverkeer (blanke diesel) en gasolie gebruikt in particuliere huishoudens voor verwarmingsdoeleinden (zogenoemde huisbrandolie, ook aangeduid als rode diesel). Voor laatstbedoeld gebruik bestond een vrijstelling. In 1972 werd de accijns voor blanke diesel verhoogd. De accijns op rode diesel werd op een lager niveau vastgesteld. Het toepassingsgebied van dit verlaagde tarief werd aanvankelijk uitgebreid tot voertuigen die geen gebruik maken van de openbare weg en landbouwtractoren, die slechts bijkomstig gebruik maken van de openbare weg. Later vond een uitbreiding plaats naar andere voertuigen die slechts bijkomstig van de openbare weg gebruik maken.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen</i> , Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk <a href="#">31 200 IXB, nr. 18</a> . <i>Gebruik van Rode Diesel, tariefdifferentiatie tractoren en mobiele werktuigen</i> , Ecorys B.V., 2010, Kamerstuk <a href="#">31 492, nr. 20</a> .

### **Belasting op personenauto's en motorrijwielen (BPM)**

Regeling:	<i>Teruggaaf ambulances</i>
Beschrijving:	Houders van personenauto's, motorrijwielen en bestelauto's die uitsluitend worden gebruikt voor het vervoer van zieken en ongevals slachtoffers in het kader van de uitoefening van de ambulancetaak, krijgen de betaalde BPM terug. De motorrijtuigen dienen als zodanig herkenbaar te zijn.
Doelstelling:	Dienen van het algemene belang.
Ministerie:	VWS
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM</i> , 2006, Kamerstuk <a href="#">30 300 IXB, nr. 32</a> .
Regeling:	<i>Teruggaaf taxi's</i>
Beschrijving:	Houders van personenauto's die geheel of nagenoeg geheel worden gebruikt voor taxivervoer of openbaar vervoer en waarvoor een taxi- of openbaar vervoervergunning is afgegeven, krijgen de betaalde BPM terug.
Doelstelling:	Stimuleren openbaar vervoer
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Openbaar vervoer en taxivervoer in de MRB en BPM</i> , 2006, Kamerstuk <a href="#">30 300 IXB, nr. 32</a> .
Regeling:	<i>Stimulans Euro-6 dieselpersonenauto's</i>
Beschrijving:	Voor dieselauto's die aan de Euro-6 norm voldoen wordt een korting op de BPM gegeven van 1.500 euro in 2011, 1.000 euro in 2012 en 500 euro in 2013.
Doelstelling:	Stimuleren van de verkoop van Euro-6 dieselauto's.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	–

### Motorrijtuigenbelasting (MRB)

Regeling:	<i>Nihiltarief OV-bussen op LPG</i>
Beschrijving:	Voor autobussen die hoofdzakelijk worden gebruikt voor het openbaar vervoer en op LPG rijden, geldt een nihiltarief voor de MRB.
Doelstelling:	Bevorderen milieuvriendelijke vervoerswijzen.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Openbaar vervoer en taxivervoer in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling motorrijtuigen van 30 jaar of ouder</i>
Beschrijving:	Voor motorrijtuigen van 30 jaar en ouder wordt vrijstelling van de MRB verleend. Tot 1 januari 2012 lag de grens voor deze vrijstelling bij 25 jaar. De vrijstelling per 1 januari 2012 gewijzigd. De vrijstelling bleef gelden voor latere bouwjaar dan 1986, maar pas bij een leeftijd van 30 jaar na eerste tenaamstelling, waarbij de wet voorziet in een geleidelijke ingroei voor auto's met een leeftijd tussen de 25 en 30 jaar. Voor de bouwjaar na 1986 valt een eventuele brandstof toeslag buiten de vrijstelling. Het regeerakkoord van Rutte 2 voorziet in afschaffing van de regeling per 1 januari 2014. Deze volledige afschaffing wordt echter omgezet in een afschaffing van de vrijstelling voor motorrijtuigen tot 40 jaar. Voor benzineauto's, motoren, vrachtauto's en autobussen die op 31 december 2013 onder de vrijstelling vallen en nog niet 40 jaar oud zijn geldt een overgangsregeling. Voor deze motorrijtuigen geldt een kwarttarief met een maximum MRB van 120 euro per jaar onder de voorwaarde dat gedurende de maanden december tot en met februari geen gebruik wordt gemaakt van de openbare weg.
Doelstelling:	Verlagen van lasten voor eigenaren van klassieke motorrijtuigen. De regeling hangt samen met het ingevoerde houderschapstelsel
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Het beperkte en ondergeschikte gebruik van de weg in de MRB, 2007, Kamerstuk 30 800 IXB, nr. 17.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling taxi's en openbaar vervoer</i>
Beschrijving:	Voor personenauto's die geheel of nagenoeg geheel worden gebruikt voor taxivervoer of openbaar vervoer en waarvoor een taxi- of openbaar vervoervergunning is afgegeven, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Bevorderen van openbaar vervoer.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Openbaar vervoer en taxivervoer in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling reinigingsdiensten</i>
Beschrijving:	Voor motorrijtuigen die uitsluitend worden gebruikt als vuilniswagens, kolkenzuigers en straatveegwagens, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Doelstelling:	Dienen van het algemene belang.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling wegenbouw</i>
Beschrijving:	Voor motorrijtuigen die uitsluitend worden gebruikt voor de aanleg en onderhoud van wegen, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Dienen van het algemene belang.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling ambulances</i>
Beschrijving:	Voor ambulances en voor andere motorrijtuigen die uitsluitend worden gebruikt in het kader van de uitoefening van de ambulancetaak, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Dienen van het algemene belang.
Ministerie:	VWS
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i>
Regeling	<i>Nihiltarief zeer zuinige auto's</i>
Beschrijving:	In de motorrijtuigenbelasting geldt in 2009 voor zeer zuinige auto's (CO <sub>2</sub> -uitstoot dieselauto's maximaal 95 gram en CO <sub>2</sub> -uitstoot overige auto's maximaal 110 gram) een kwarttarief. Vanaf 1 januari 2010 geldt voor deze auto's een nihiltarief. Dit nihiltarief vervalt per 1 januari 2014. Per 1 januari 2014 geldt er voor auto's met een CO <sub>2</sub> -uitstoot die niet hoger is dan 50 gram per km een nihiltarief. Deze tijdelijke maatregel loopt tot 1 januari 2016.
Doelstelling:	Bevorderen van het gebruik van milieuvriendelijke motorrijtuigen.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Onderzoek fiscale stimulering van (zeer) zuinige auto's, Ecorys B.V., 2011, Kamerstuk 32 800, nr. 1</i>
Regeling	<i>Overige vrijstellingen</i>
Beschrijving:	Diverse vrijstellingen van motorrijtuigenbelasting, onder meer voor lijkwagens en dierenambulances.
Doelstelling:	Dienen van het algemeen belang of gering gebruik van de weg.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32. Het beperkte en ondergeschikte gebruik van de weg in de MRB, 2007, Kamerstuk 30 800 IXB, nr. 17.</i>

### **Belasting op zware motorrijtuigen (eurovignet)**

Regeling:	<i>Teruggaaf internationaal gecombineerd vervoer</i>
Beschrijving:	Vrachtauto's met een toegestane maximum massa van 12 ton of meer die het grootste deel van de route per trein afleggen, kunnen op verzoek (een deel van) het betaalde eurovignetbedrag terugkrijgen. De teruggaaf is gebaseerd op een Europese richtlijn (Richtlijn 93/89/EEG). Ingevolge het Belastingplan 2012 wordt het Eurovignet afgeschaft op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. De beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2013 is op basis van het Begrotingsakkoord 2013 tot nader order uitgesteld.
Doelstelling:	Stimuleren van het goederenvervoer per spoor.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	Voor deze regeling staan geen evaluaties gepland aangezien de teruggaaf voortvloeit uit Europese regelgeving.

### **Overdrachtsbelasting**

Regeling:	<i>Vrijstelling bedrijfsoverdracht aan de volgende generatie</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld van overdrachtsbelasting is de verkrijging door een familielid van goederen die behoren tot en dienstbaar zijn aan (de continuering) van een onderneming. Voor deze regeling wordt onder familielid verstaan een of meer (pleeg)kinderen, kleinkinderen, (pleeg- of half)broers, (pleeg- of half)zusters van de overdragende ondernemer of hun echtgenoten. De regeling vindt slechts toepassing indien de overdragende ondernemer een ouder of grootouder betreft en de onderneming in zijn geheel (al dan niet in fasen) wordt voortgezet door het verkrijgende familielid.
Doelstelling:	Stimuleren van overdracht onderneming aan de volgende generatie.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Medio 2010 is een brief verstuurd naar de Tweede Kamer met als strekking, dat voorlopig wordt afgezien van een evaluatie. Kamerstuknummer <a href="#">32 123 IXB, nr. 17</a> .

## Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Vrijstelling overdrachtsbelasting stedelijke herstructurering</i>
Beschrijving:	De vrijstelling stedelijke herstructurering bestaat uit drie regelingen, te weten: de per 1 januari 2003 ingevoerde vrijstelling in de overdrachtsbelasting die het mogelijk maakt voor wijkontwikkelingsmaatschappijen huizen te verkrijgen zonder overdrachtsbelasting; de per 1 januari 2005 ingevoerde vrijstelling in de overdrachtsbelasting die het voor woningcorporaties mogelijk maakt om ter financiering van stedelijk herstructurering huizen zonder overdrachtsbelasting over te dragen aan een landelijk werkende toegelaten instelling en de per 1 januari 2006 ingevoerde vrijstelling in de overdrachtsbelasting die ertoe strekt de verkrijging van onroerende zaken van wijkontwikkelingsmaatschappijen door de deelnemers in een dergelijk wijkontwikkelingsmaatschappij in bepaalde situaties vrij te stellen van overdrachtsbelasting.
Doelstelling:	Stimulering stedelijke herstructurering.
Ministerie:	BZK
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Vrijstelling landinrichting</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld is de verkrijging krachtens de Ruilverkavelingwet 1954, de Wet inrichting landelijk gebied en enkele andere vergelijkbare wetten.
Doelstelling:	Versterken van de economische structuur van de land- en tuinbouwsector.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw</i> , 2008, Kamerstuk <a href="#">31 727, nr. 1</a> . De betreffende regeling wordt betrokken bij de in 2014/2015 geplande beleidsdoorlichting van artikel 18 begroting EZ.
Regeling:	<i>Vrijstelling Bureau Beheer Landbouwgronden</i>
Beschrijving:	Vrijstelling bij verkrijgingen door het Bureau Beheer Landbouwgronden.
Doelstelling:	Versterken van de economische structuur van de land- en tuinbouwsector.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw</i> , 2008, Kamerstuk <a href="#">31 727, nr. 1</a> . De betreffende regeling wordt betrokken bij de in 2014/2015 geplande beleidsdoorlichting van artikel 18 begroting EZ.
Regeling:	<i>Vrijstelling cultuurgrond</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld is de verkrijging van cultuurgrond – daaronder begrepen de rechten van erfpacht of beklemming daarop – die ten behoeve van de landbouw bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de ondergrond van glasopstanden. Voorwaarde is dat de exploitatie van de cultuurgrond voor een aaneensluitende periode van tien jaar wordt voortgezet.
Doelstelling:	Versterken van de economische structuur van de land- en tuinbouwsector

## *Toelichting op de belastinguitgaven*

Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw, 2008, Kamerstuk 31 727, nr. 1.</i> De regeling zal worden geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».
Regeling:	<i>Vrijstelling natuurgrond</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld is de verkrijging van natuurgrond. Per 11 juli 2008 is de vrijstelling ook van toepassing op de verkrijging van landbouwgrond, welke ingericht of anderszins genoegzaam geschikt is gemaakt voor ontwikkeling tot natuurterrein.
Doelstelling:	Bevorderen en behoud van natuurschoon
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	De betreffende regeling wordt betrokken bij de in 2014/2015 geplande beleidsdoorlichting van artikel 18 begroting EZ.